HADISKA ZBIRKA

MUSNED EBU HANIFE

Fuad Sedić

ISLAMSKA - BIBLIOTEKA.NET

Fuad Sedić

Musned Ebu Hanife

ISLAMSKA - BIBLIOTEKA.NET

بسم الله الرحمن الرحيم

مُسْنَدُ أَبِي حَنِيفَةَ

HADISKA ZBIRKA

MUSNED EBU HANIFE

dr. Fuad Sedić

Bihać, 2007. god.

UMJESTO PREDGOVORA

Islamski ummmet iznjedrio je bezbroj velikana koji su svojim životom, radom i moralnim vrednotama, a posebno intelektualnom snagom i prefinjenošću, ostavili neizbrisiv trag na stranicama duge historije čovječanstva. Među takve velikane, svakako, spada Ebu Hanife, osoba vanredne intelektualne snage, izuzetne duhovne suptilnosti i posebnih karakternih crta.

Koristeći se kur'anskim ajetima i brojnim hadisima Ebu Hanife je donosio svoje zaključke. On je, kao malo ko, koristio blagodati intelektualnih sposobnosti koje mu je Allah podario. To i jeste, uostalom, vrlina pametnih! Allah je ljudima podario pamet da se njom koriste. Otuda je imam Malik, govoreći o Ebu Hanifinom logičkom zaključivanju i superiornosti prilikom diskutiranja, rekao: *Da je htio ubijediti onoga s kim raspravlja da je obični stup od zlata, mogao je to učiniti!* [1]

Razlika između Ebu Hanife i drugih muhaddisa je u tome što on nije pisao hadise i pravio hadiske zbirke, kao što su činili Malik i Ahmed, nego je taj posao prepustio svojim učenicima. Tako se navodi da su njegovi učenici, slušajući ga, sačinili značajan broj musneda.

Musned Ebu Hanife

Najpoznatije hadiske zbirke nastale na taj način su:

- *Kitabu-l-asar*, Ebu Jusufa,
- *Kitabu-l-asari-l-merfu'a,* Muhammeda b. Hasana eš-Šejbanija,
- *Kitabu-l-asari-l-merfu'ati we-l-mewkufe,* istog sakupljača,
- *Musned,* Hasana b. Zijada el-Lu'lu'ija,
- *Musned,* Hammada, Ebu Hanifinog sina.

Ebu-l-Muejjid el-Havarizmi (umro 665. god. po Hidžri) u svojoj obimnoj knjizi, koja sadrži 800 stranica i zove se *Džami'u-l-mesanid,* a koju je klasificirao shodno fikhskim pitanjima, izostavivši iz nje senede koji se ponavljaju, kaže: *Čuo sam u Šamu neke neznalice kako*

[1] Dr. Mustafa es-Siba'i, *Es-Sunne we mekanetuha fi at-tešri'i al-islami,* str. 406.

umanjuju i devalviraju vrijednost Ebu Hanife, pripisujući mu vrlo slabo poznavanje hadisa, smatrajući da nema svoj musned kao što ima imam Šafija, ili muwetta', kakav je sačinio imam Malik. To me je iniciralo da prikupim 15 Ebu Hanifinih musneda koje su sakupili istaknuti hadiski stručnjaci.[2]

Poznati šamski muhaddis Šemsuddin b. Tulun u djelu *El-Fehrestu-l-evsatu* i poznati misirski hafiz hadisa, Muhammed b. Jusuf es-Salihani, u svojoj knjizi *Ukudu-l-džiman* ističu da su slušali i bilježili hadise koje prenosi Ebu Hanife. Tako Es-Salihani kaže: *Ebu Hanife je bio jedan od velikih hafiza hadisa i da nije bilo njegove izuzetne zainteresiranosti za hadis ne bi bio u mogućnosti da riješi brojna šerijatskopravna pitanja.*[3]

Neki ljudi smatraju da je Ebu Hanife vrlo malo koristio hadis a u tu grešku su pali zahvaljujući pretpostavci da se u Kufi veoma slabo poznavao hadis, budući da to nije bio centar hadisa i muhaddisa. Međutim, očito je da se zaboravlja da je Kufa, upravo u Ebu Hanifino vrijeme, bila veliki islamski naučni centar, kao i to da je Ebu Hanife puno putovao i u druge naučne centre toga vremena i da je, na taj način, saznao za znatan broj hadiskih predaja.

S druge strane, utemeljenjem Kufe, 17. god. po Hidžri, ovaj grad postat će stjecište poznatih ashaba. Zna se da je Omer, r.a, poslao u Kufu Abdullaha b. Mes'uda, r.a, koji je bio poznati poznavalac velikog broja predaja koje su navedene u brojnim hadiskim zbirkama. Inače, on od Vjerovjesnika, s.a.v.s, prenosi 848 hadisa.[4] Uz to, zna se da je Ibn Mes'ud, r.a, ubrajan među najučenije ashabe Allahovog Poslanika, s.a.v.s.[5] Kada se još spomene da je ovaj veliki ashab umro u Kufi, 32. god. po Hidžri,[6] onda to uveliko dopunjuje sliku o mogućnosti njegovog djelovanja u tom mjestu i ostavljanja jačeg utjecaja i velikog traga na učenjake koji su tu kasnije živjeli.

---

[2] Cit. izvor, str. 414.
[3] Isti izvor i strana.
[4] Muhammad Abu Zahw, *Al-hadis wa al-muhaddisun*, str. 146.
[5] Vidi: M. Handžić, *Uvod u tefsirsku i hadisku nauku*, str. 111.
[6] *Al-Hadis wa al-muhaddisun*, str.147.

Da li je Ebu Hanife preferirao analogiju u odnosu na hadis?

Ibn Abdu-l-Berr navodi Ebu Hanifinu predaju u kojoj on jasno potcrtava svoj stav u vezi s tim pitanjem, gdje govori o neutemeljenosti optužbe koja se navodi u nekim izvorima. Ebu Hanife kaže: *Allah prokleo onoga ko oponira Allahovom Poslaniku, s.a.v.s, s kojim nas je Allah počastio i spasio nas.* [7]

Ebu Hanifino zanimanje za hadis i hadiske znanosti

Još u mladosti se Ebu Hanife počeo interesovati za hadis i hadiske znanosti. Veliki muhaddisi i hadiski kritičari spominju njegovo zanimanje za hadis i putovanje u potrazi za novim hadisima. Tako poznati hafiz hadisa Ez-Zehebi tvrdi da je Ebu Hanife pokazao izuzetnu pažnju spram hadiskih predaja i da je, u potrazi za njima, puno putovao.[8]

Na drugom mjestu kaže: Ebu Hanife je, zaista, uložio dosta truda u potrazi za hadisom, a to se posebno primjećivalo nakon 100. god. po Hidžri![9]

Imam Abdu-l-Vehhab eš-Ša'rani navodi da je Ebu Hanife saznavao hadise preko svog učitelja Ata'a, a da je Ata' bio učenik Ibn Abbasa, r.a.

Ebu Hanifin ugled u hadiskoj znanosti

Većina učenjaka u svojim djelima potvrđuje imamet ovog genija u hadisu i hadiskoj znanosti. Tako Ebu Davud es-Sidžistani, poznati autor *Sunena*, jedne od šest najpoznatijih hadiskih zbirki, tvrdi: *Allah se smilovao Maliku, Šafiji i Ebu Hanifi koji su bili imami u hadisu!*[10]

Ibn Tejmijje sa velikim respektom govori o Ebu Hanifi[11] nazivajući ga jednim od najpoznatijih imama, napominjući da je znaniji

[7] Dr. Mustafa es-Siba'i, *Es-Sunne we mekanatuha fi at-tašri'i al-islami*, str. 418.
[8] Vidi: Ez-Zehebi, *Sijaru a'lami an-nubala'*, 6/392.
[9] Isti izvor, 6/396.
[10] Ibn Abdu-l-Berr, cit. djelo, 2/163.
[11] Ibn Tejmijje, *Minhadžus-sunne en-nebewijje*, 4/194-195.

i veći fakih od Tahavija i sličnih![12] Na drugom mjestu Ibn Tejmijje spominje da su četverica velikih imama bili imami i u hadisu, i u tefsiru, i u tesavvufu i u fikhu![13]

Njegovo izuzetno poznavanje hadisa jasno potcrtava imam Es-Serhasi, kada kaže: *Ebu Hanife bio je najveći poznavalac hadisa u svoje vrijeme! Međutim, zbog njegovog rigoroznog kriterija u pogledu preciznosti ravija i prevelike opreznosti da se slabe predaje ne pomiješaju sa autentičnim, malo je prenosio hadis!*[14]

Musned na bosanskom jeziku

Sve dosad izneseno o ovom velikom islamskom geniju veoma je malo i neznatno prema djelu koje je iza sebe ostavio i utjecaju koji je imao na sve milione muslimana širom svijeta, a posebno na nas – bosanske muslimane, koji baštinimo njegovu pravnu školu od dolaska Osmanlija do današnjeg dana.

Hedija bošnjačkom narodu, u povodu obilježavanja 1.240 godina od smrti ovog velikana, nije mogla biti bolja od pojavljivanja njegovog Musneda na bosanskom jeziku. Ovim će naš narod biti bogatiji za još jednu zbirku hadisa i to od svog imama, čija šerijatskopravna rješenja naši muslimani respektiraju već stoljećima!

Prof. dr. Fuad Sedić, već godinama našoj čitateljskoj publici poznat po brojnim zanimljivim tekstovima i korisnim knjigama, napravio je izuzetan potez prevođenjem ovog vrijednog djela na naš jezik. Nije se tome ni čuditi, kada se ima u vidu, da je prof. Sedić jedan od vodećih hadiskih eksperata u posljednjoj deceniji na ovim prostorima i da je doktorirao na prestižnom islamskom univerzitetu upravo iz oblasti hadisa i hadiskih znanosti!

---

[12] Ebu Dža'fer at-Tahavi bio je hafiz hadisa i jedan od najvećih pravnika hanefijske pravne škole. Umro je 321. god. po Hidžri.

[13] *Minhadžus-sunne en-nebewijje, 1*/172-173.

[14] Es-Sarhasi, *Usul al-fiqh,* 1/350. (Izdanje: Dar ul-kitab el-'arabi, 1372. god. po H.). Uporedi, također: En-Nu'mani, cit. djelo, str. 57

Prof. Sedić, ne samo da je znalački i umješno sačinio ovaj prijevod, nego je i klasificirao ovaj *Musned*, na zadovoljstvo čitatelja, na ljepši, jednostavniji i korisniji način, navodeći nove naslove, budući da je ovo djelo u originalu bilo klasificirano prema naslovima seneda – lanaca prenosilaca! Tako će ovaj prijevod biti bliži i korisniji našim čitateljima.

Značajno je, na kraju spomenuti, da ovaj prijevod nije karakterističan samo po svojoj stručnosti, budući da je prevodilac poznati stručnjak hadiskih znanosti, nego i po svom jednostavnom stilu, jezičkom lepršavošću i pitkom prijemčljivošću. [15]

U Zenici, 29. jula 2007. Prof. dr. Šefik Kurdić

[15] Mnogo više i opširnije o Ebu Hanifi i njegovom odnosu prema hadisu, od dr. Šefika Kurdića, možete pročitati na kraju ove knjige.

UVOD

Bismillahirrahmanirrahim

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog. Salavat i selam na Njegovog Poslanika Muhammeda, s.a.v.s., njegovu časnu porodicu, njegove ashabe i sve one koji se budu brinuli za njegov sunnet, čuvali ga, prenosili, radili po njemu, nadajući se susretu sa svojim Poslanikom Muhammedom, s.a.v.s., na Sudnjem danu i njegovom šefa'atu.

Ovom prilikom osjećam posebno zadovoljstvo što mogu našoj čitalačkoj javnosti ponuditi ovu knjigu, od, svima nama dobro poznatog imama Ebu Hanife -rahimehullah- po kojem se zove i mezheb (fikhski pravac) koji se primjenjuje kod nas u Bosni, kao i u mnogim drugim krajevima svijeta.

Također treba naglasiti da se ove godine u Bosni i Hercegovini obilježava 1240 godina od smrti Ebu Hanife.

Ova knjiga, koja do sada nije bila dostupna našoj javnosti, zove se „Musned" Ebu Hanife, to jest: knjiga u kojoj su sakupljeni hadisi koje Imam Ebu Hanife prenosi svojim senedom (lancem) od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao i izreke nekih ashaba i tabi'ina.

Uloga četverice imama u hadiskoj nauci

S obzirom da je Hadis drugi šerijatski izvor, vidimo da imami četiri najpoznatija i najraširenija mezheba, pored svojih fikhskih djela, imaju svoje knjige u kojima su sakupili hadise, oni lično ili neko od njihovih učenika, ili pak sljedbenika koji su živjeli poslije njih. Tako Imam Malik ima svoj poznati *Muvetta'*, a Imam Ahmed ima svoj veliki i poznati *Musned*, i ova djela su oni lično napisali.

Što se tiče Šafijinog *Musneda*, koji se njemu pripisuje, tu knjigu nije napisao on lično nego su pojedini učenjaci iz Nejsabura odabrali i izdvojili te hadisa iz njegove poznate knjige *El-Umm* i drugih predaja koje je Ebul-Abbas El-Esamm prenio od Er-Rebi'a. Ostalo je još mnogo Šafijinih hadisa koji nisu zabilježeni u tom njegovom Musnedu. Najopsežnija knjiga koja je sakupila Šafijine hadise je bez sumnje knjiga „Mearifetus-sunen vel-asar" koju je napisao Imam El-Bejheki u kojoj je zabilježio sve hadise koje je Imam Šafija spomenuo u svojim starim i novim djelima.

Karakteristike Ebu Hanifinog Musneda

Knjiga koju držite u rukama je Ebu Hanifin *Musned*, koju on, također, nije lično napisao, nego su to sakupili i napisali njegovi učenici poslije njega.

Ono što je od hadisa prenio samo Ebu Hanife to je sadržano u knjizi „El-Asar" koju od njega prenosi njegov učenik Muhammed ibn El-Hasen, mada ima nekih drugih Ebu Hanifinih hadisa i u ostalim knjigama njegovih učenika Muhammed ibn El-Hasena i Ebu Jusufa.

Od učenjaka koji su posvetili posebnu pažnju hadisima Ebu Hanife bio je Hafiz Ebu Muhammed El-Harisi, koji je živio poslije tristote godine po Hidžri. On je sakupio Ebu Hanifine hadise u jednu knjigu i poredao ih po Ebu Hanifinim učiteljima, od kojih on prenosi te hadise.

Također je Ebu Hanifine *merfu'* hadise (predaje koje svojim senedom dosežu do Poslanika, s.a.v.s.) sakupio Hafiz Ebu Bekr ibn El-Mukri' u zasebnu zbirku koja je manja od ove ranije spomenute.

Poput njega je Musned Ebu Hanife sakupio i Hafiz Ebul-Husejn ibn El-Muzaffer, kao i drugi učenjaci.[16]

Učenjaci su pridavali važnost ovim knjigama u kojima su sadržani hadisi četverice imama u fikhu, pa zbog toga nalazimo da su neki od njih napisali posebne knjige u kojima su govorili o ljudima u njihovim senedima (lancu prenosilaca), kao što je knjiga „Teadžilul-menfea bi zevaid ridžalil-eimmetil-erbea", koju je napisao jedan od najvećih kapaciteta u hadiskoj znanosti, Hafiz Ibn Hadžer El-Askalani.

Drugi učenjaci su obratili pažnju na komentarisanje ovih knjiga. Od onih koji su komentarisali ovaj Ebu Hanifin Musned bio je poznati hanefijski učenjak El-Mulla Ali El-Kari', El-Hanefi, (umro 1014. godne po Hidžri) čiji sam komentar koristio u pripremi ove knjige.

Poseban redoslijed ovog Musneda

S obzirom da je Musned Ebu Hanife bio poredan po njegovim učiteljima od kojih on prenosi ove hadise, bez obzira na koju temu se dotični hadis odnosi, ja sam, želeći učiniti ovu knjigu što pristupačnijom, poredao ove hadise po temama, onako kako je to od najveće koristi za našu sredinu. Upravo zbog toga, čitalac će primjetiti, da vrlo često dolazi do ponavljanja nekih hadisa, zato što ih Ebu Hanife

[16] Pogledaj predgovor knjige „Teadžilul-menfea bi zevaid ridžalil-eimmetil-erbea", str. 5-6. od Hafiza Ibn Hadžera El-Askalanija.

prenosi od svojih raznih učitelja, a samim tim, se pojačava vjerodostojnost tog hadisa.

Na kraju knjige sam spomenuo tabelu svih Ebu Hanifinih učitelja od kojih on prenosi hadise u ovom Musnedu, tako da čitalac ima uvid u dosadašnji redoslijed ove knjige.

Broj hadisa u ovom Musnedu prelazi petsto i pedeset predaja, sa već spomenutim ponavljanjem.

Hadise ovog Musneda sam rasporedio u tridesetak poglavlja (*kitab*) a u svakom poglavlju sam spomenuo po nekoliko podnaslova (*bab*). Što se tiče podnaslova, one koji su već bili u knjizi sam ostavio, uz neke male izmjene, a mnoge sam dodao, kako bi čitalac što lakše našao hadis koji ga interesuje.

Prvo sam spomenuo hadise koji govore o činjenju dobrih djela, kako bih podsjetio i sebe i čitaoce na važnost iskrenosti pri činjenju dobra. Zatim sam spomenuo hadise o Allahovoj, dž.š., milosti, zatim one koji govore o spominjanju Allaha, dž.š., zatim hadise o poslanstvu Muhammeda, s.a.v.s., vrlinama njegovih ashaba, kao i njegove familije, kako bi to bio podsticaj čitaocima da se što više povode za Poslanikovom, s.a.v.s., praksom.

Iza toga sam spomenuo hadise o lijepom ponašanju/ahlaku, jer se onima koji se time odlikuju obećavaju visoke deredže u Dženetu.

Nakon toga sam spomenuo poglavlja koja govore o uobičajenim fikhskim propisima, kao što su čistoća, abdest, gusul, namaz, post, hadž, porodica, brak, trgovina, medicina, hrana, piće, oblačenje, vjerovanje, Džennet, Džehennem, nauka, zakletve, džihad, sudstvo i ostalo, kako je to uobičajeno u sunenima i drugim knjigama koje su poredane po raznim temama.

Na kraju knjige sam stavio sadržaj tema po kojima su hadisi u njoj poredani, kako bi to pomoglo onima koji žele da nađu hadise koji govore o određenoj tematici.

Molim Uzvišenog Allaha da ova knjiga bude od koristi našim čitaocima, da se smiluje Ebu Hanifi, njegovim učenicima i svima onima koji su pomogli da ova knjiga ugleda svjetlo dana. Posebno se zahvaljujem dr. Šefiku Kurdiću koji je napisao predgovor ovoj knjizi.

Molim Premilostivog Allaha da ovaj moj trud ukabuli i primi kao dobro djelo od kojeg ću imati nagradu, ja i moji roditelji, nakon preselenja na Bolji svijet. (amin)

Bihać, 14.07.1428. h.g. / 29.07.2007.g. Fuad Sedić

بسم الله الرحمن الرحيم

Bismillahirrahmanirrahim

MUSNED EBU HANIFE

Predgovor

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog. Salavat i selam na Njegovog Poslanika Muhammeda. Hvala Allahu, dž.š., Koji nam je podario vjeru. Hvala Allahu što je ovaj časni ummet učinio privrženim Časnom Kur'anu i lijepom Sunnetu.

Svjedočim da nema drugog boga osim Jedinog Allaha i svjedočim da je Muhammeda, s.a.v.s., Njegov rob koji je ponio univerzalnu misiju poslanstva. Neka je salavat na njega, njegovu časnu porodicu, njegove ashabe, sljedbenike i potomke i sve one koji ga budu slijedili.

Ovo je knjiga „Musned" zbirka hadisa od velikog imama Ebu Hanife, Nu'mana, r.a.

ČINJENJE DOBRIH DJELA

Djela se cijene prema namjerama

Ebu Hanife prenosi od Jahja, od Muhammeda ibn Ibrahima Et-Tejmija, od Alkame ibn Vekkasa El-Lejsija, od Omera ibn El-Hattaba, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Djela se cijene prema namjerama, svakom pripada ono što je naumio, pa ko bude učinio Hidžru radi Allaha i Njegova Poslanika, njegova Hidžra je radi Allaha i Njegova Poslanika, a čija Hidžra bude radi dunjalučkih koristi, ili radi žene kojom bi se oženio njegova Hidžra je radi onoga zbog čega ju je učinio."

Onaj koji uputi na dobro djelo je poput onoga ko ga uradi

Ebu Hanife prenosi od Enesa ibn Malika[17], r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Onaj koji uputi na činjenje nekog dobrog djela ima nagradu kao i onaj koji to djelo uradi."

Ebu Hanife prenosi od Alkame ibn Burejde, od njegovog oca, tj. Burejde El-Eslemija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Onaj ko uputi na dobro djelo je poput onoga koji ga je učinio."

Osobe čija djela se neće računati

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a ovaj od Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., da je rekao: „Ne upisuju se grijesi djetetu dok ne poraste, mentalno bolesnoj osobi dok ne ozdravi i onome koji spava dok se ne probudi."

U drugoj predaji od Ebu Hanife, od Hammada od Se'ida ibn Džubejra od Huzejfe, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Trojici se djela ne upisuju: onom koji spava sve dok se ne probudi,

[17] Kao što vidimo u ovom senedu Ebu Hanife -rahimehullah- prenosi ovaj hadis od ashaba Enesa ibn Malika, r.a., ali je tačno da je on taj hadis čuo od nekog tabi'ina, a ovaj tab'in je to čuo od Enesa. Jedan broj učenjaka smatra da je Ebu Hanife sreo i vidio neke od ashaba, ali nije pouzdano njegovo prenošenje hadisa od njih, kao što to smatra Sujuti i drugi. Ako bi se prihvatilo mišljenje da je Ebu Hanife prenio hadise, direktno, od nekog od ashaba, onda bi se on ubraja u skupinu tabi'ina. Prema tome prenošenje Ebu Hanife od ashaba se smatra prekinutim senedom, a Allah najbolje zna. Ova napomena važi za sve predaje Ebu Hanife od nekog od ashaba, a takvih predaja ima desetak u ovom Musnedu.

mentalno bolesnoj osobi dok ne ozdravi i djetetu dok ne postane punoljetno."

Djela se izlažu četvrtkom i petkom

Ebu Hanife prenosi od Kajsa, od Tarika, od Ibn Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nema ni jedne noći uoči petka a da Allah tri puta[18] ne pogleda u Svoja stvorenja i oprašta grijehe svima onima koji Mu ne pripisuju ništa kao druga."[19]

Svako dobro djelo je sadaka

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Svako dobro djelo koje učiniš bogatašu ili siromahu je sadaka."

Počinilac velikog grijeha ne prestaje biti musliman

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Kerima ibn Ebi El-Meharika, od Tavusa koji kaže: Došao je neki čovjek kod Ibn Omera, r.a., i upitao ga: -O Ebu Abdur-Rahmane, šta misliš o onima koji razvaljuju naše katance, otvaraju vrata, provaljuju kuće i otimaju naš imetak, jesu li oni nevjernici? On im odgovori: -Nisu. -Šta misliš o ovima koji iskrivljuju naš govor i prolijevaju našu krv[20], jesu li oni nevjernici? On odgovori: -Nisu, sve dok ne pripišu Allahu, dž.š., nešto (kao sudruga). Tavus kaže: -I kao da gledam u Ibn Omerov podignut kažiprst kako njime pokazuje[21] i govori: -To vam je sunnet od Allahovog Poslanika, s.a.v.s."

Ovaj hadis, ovako naveden, izgleda kao izreka Ibn Omera, r.a., (tj. mevkuf) ali su ga autori poznatih hadiskih zbirki zabilježili kao Poslanikov govor (tj. merfu').

---

[18] Najvjerovatnije je to u prvoj, drugoj i trećoj trećini noći, kako se napominje u komentaru ovog hadisa. (Komentar Musneda Ebu Hanife od Mulla Alija El-Karija, str. 376).

[19] Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zaista se djela izlažu svakog četvrtka i petka i praštaju se grijesi svakom onom ko Allahu ne pripisuje druga, osim dvojice ljudi koji su u zavadi. Za njih Allah kaže: „Ostavite ovu dvojicu sve dok se ne pomire." (Ibn Asakir)

[20] Misli se na Haridžije koji odobravaju ubijanje muslimana, kao što namjerno iskrivljuju njihova mišljenja i stavove.

[21] Potvrđujući time Allahovu jednoću.

Ebu Hanife i Es-Su'udi prenose od Jezida da je rekao: „Ja sam zastupao mišljenje Haridžija[22], pa sam o tome upitao jednog od Poslanikovih, s.a.v.s., drugova, pa me je obavijestio da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zastupao mišljenje suprotno mom mišljenju, i tako me je Allah, dž.š., spasio toga."

Vrijednost šehadeta (na samrti)

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže: „Sjedili smo jednom prilikom kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa on reče: -Hajde da obiđemo našeg komšiju židova. Kada je Poslanik, s.a.v.s., ušao kod njega zatekao ga je na samrti i Poslanik ga upita: -Svjedočiš li da nema drugog boga osim Allaha i da sam ja Allahov Poslanik? Mladić pogleda u oca a otac mu ništa ne reče. Tada ga Poslanik, s.a.v.s., ponovo upita: -Svjedočiš li da nema drugog boga osim Allaha i da sam ja Allahov Poslanik? Mladić pogleda u oca a otac mu reče: -Posvjedoči mu! Mladić tada reče: -Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik. Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Hvala Allahu Koji je spasio i zaštitio ovu osobu od džehennemske vatre."

U drugoj predaji stoji da je Poslanik, s.a.v.s., jednog dana rekao ashabima: „Hajde da obiđemo našeg komšiju židova. Našao ga je na samrti i Poslanik ga upita: -Svjedočiš li da nema drugog boga osim Allaha? Mladić odgovori: -Svjedočim. Poslanik upita: -Svjedočiš li da sam ja Allahov Poslanik? Tada mladić pogleda u svoga oca. Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu je to ponovio, (pa je citirao spomenuti hadis) sve dok mu otac nije rekao: -Posvjedoči mu! Mladić tada reče: -Svjedočim da si ti Allahov Poslanik. Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Hvala Allahu Koji je mojim učešćem spasio jednu osobu od džehennemske vatre."

Svakom je olakšano ono za što je stvoren

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Abdul-Aziza ibn Rufej'a, od Mus'aba, od Seada, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nema ni jedne osobe a da Allah, dž.š., njoj nije propisao

[22] Haridžije smatraju da su počinioci velikih grijeha nevjernici / kafiri i da nemaju pravo na šefa'at / zauzimanje.

pokornost i griješenje[23] i ono što će je zadesiti.[24] Tada neko reče: -Pa zašto onda da radimo djela, Allahov Poslaniče? Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Radite, jer svakom je olakšano ono za što je stvoren. Ko bude dženetlija, biće mu olakšana djela koja vode u Džennet, a ko bude džehenemlija, biće mu olakšana djela koja vode u Džehennem.“ Neki Ensarija reče: „Sad mi je jasno zašto trebamo raditi.“

Sva djela se pišu

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Dobročinstvo neće propasti a grijeh se neće zaboraviti.“[25]

[23] Također njenu nafaku, opskrbu i ostalo.
[24] Od onoga što će je zadesiti na ovome i budućem svijetu.
[25] Znači da se ni jedno od ovo dvoje neće zaboraviti, niti izgubiti, za dobročinstvo čovjeka čeka nagrada a za grijeh kazna, osim da mu se taj grijeh oprosti.

ALLAHOVA, DŽ.Š., MILOST

Oprost grijeha

Ebu Hanife prenosi od Ismaila, od Ebu Saliha, od Ummi Hane, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko bude ubijeđen da će mu Allah, oprostiti, njemu će biti oprošteno."[26]

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima, ovaj od Alkame da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., rekao: „Neki čovjek je došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa je upitao: -Allahov Poslaniče, hoće li u Džehennemu ostati iko od onih koji su obožavali Allaha, Jedinog? Poslanik odgovori: -Hoće. Ostaće neki čovjek na dnu Džehennema koji će Allaha, dž.š., glasno dozivati: -O Hannanu, o Mennanu! (O Premilostivi, o Dobročinitelju!). Njega će čuti Džibril, a.s., i začudiće se tom njegovom stanju, pa će reći: -Čudnog li čuda! Džibril se neće strpiti sve dok ne dođe pred Allahov Arš i padne na sedždu. Tada će mu Uzvišeni Allah reći: -Digni glavu, o Džibrilu, i reci šta si tako čudno vidio, a Allah, dž.š., najbolje zna šta je on vidio. Tada Džibril, a.s., reče: -Gospodaru, čuo sam glas sa dna Džehennema koji doziva: -O Hannanu, o Mennanu!, pa sam se začudio tom glasu. Tada Allah, dž.š., reče Džibrilu, a.s.: -Idi Maliku (Čuvaru Džehennema) i reci mu da izvede Mog roba koji doziva: -O Hannanu, o Mennanu! Džibril, a.s., će otići do jednih džehenemskih vrata i pokucati, pa će mu se odazvati Malik i izaći. Džibril će mu tada reći: -Uzvišeni Allah je naredio: -Izvedi iz Džehennema Mog roba koji doziva: -O Hannanu, o Mennanu! Tada će Malik ući da potraži tog čovjeka ali ga neće naći, bez obzira što Malik poznaje džehenemlije bolje nego što majka poznaje svoju djecu. Tada će Malik reći Džibrilu: -Vatra se rasplamsala pa ne mogu raspoznati kamen od željeza, niti željezo od ljudi. Tada će se Džibril vratiti i ponovo pasti na sedždu pred Allahovim Aršom. Tada će mu Uzvišeni Allah reći: -Digni glavu, o Džibrilu, zašto nisi doveo onog

[26] Sličan ovom hadisu je hadis koji prenosi Ebu Hurejre, r.a., u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Kada rob zgriješi i kaže: Gospodaru moj, ja sam počinio grijeh Ti mi oprosti. Tada njegov Gospodar kaže: -Spoznao je Moj rob da ima Gospodara koji prašta grijehe i kažnjava, Ja sam mu već oprostio..." (Buharija i Muslim) Ovaj hadis ukazuje na to da je griješenje svojstveno čovjeku, ali on treba da čini tevbu i pokajanje i da se nastoji riješiti tih grijeha.

mog roba. Džibril će odgovoriti: -Gospodaru, Malik mi je, izvinjavajući se, rekao da se džehenemska vatra toliko rasplamsala da se ne pozna kamen od željeza, niti željezo od ljudi. Tada će Allah, dž.š., reći: -Reci Maliku da se Moj rob nalazi u tom i tom dnu, u skrivenom uglu. Kada je Džibril obavijestio Malika o tome on je ušao i našao ga na opisanom mjestu. Vrh njegovog čela bio je vezan za njegova stopala, a ruke mu vezane za vrat. Bio je opkoljen zmijama i akrepima (škorpionima). Malik ga je jednom povukao, pa ga je ponovo povukao kidajući lance i okove kojima je bio svezan. Zatim ga je izvadio iz vatre, okrepio ga i predao Džibrilu koji ga je preuzeo. Pored koje god skupine meleka prođu oni će reći: -Teško ovom robu. Kada je stigao do Allahovog Arša pao je na sedždu. Tad će Uzvišeni Allah reći: -Digni glavu Džibrile![27] Onda će Allah, dž.š., reći tom čovjeku: -Moj robe, zar te nisam stvorio u najljepšem obliku, zar ti nisam poslao Poslanika, zar ti on nije pročitao Moju knjigu, zar ti nije naredio da činiš dobra i da se kloneš loših dijela? Kada taj čovjek sve svoje grijehe prizna, Allah, dž.š., će ga upitati: -Zašto si uradio to i to? Čovjek će reći: -Gospodaru, ja sam prema sebi nepravdu učinio i nakon toga sam bio bačen u vatru toliko i toliko godina, ali nikada nisam izgubio nadu u Tvoju milost izgovarajući: -O Hannanu, o Mennanu!, pa si me Svojom dobrotom izvadio iz kuće poniženja, pa Te molim da mi se smiluješ. Tada će Uzvišeni Allah reći: -O meleki Moji, budite svjedoci da sam mu se smilovao."

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn Abdurrahmana Et-Tusterija, od Jahja ibn Seida, od Abdullaha ibn Amira, od njegovog oca koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada umre neki čovjek, o kojem Allah, dž.š., zna nešto loše, ali ljudi o njemu kažu dobro, onda Allah, dž.š., kaže melekima: 'Prihvatio sam pohvalna svjedočenja Mojih robova o Mom robu i oprostio sam mu ono što Ja znam od njegovih loših djela.[28]"

---

[27] Kako bi svjedočio taj događaj.

[28] Ovo je u skladu sa kur'anskim ajetom: „Tako smo vas učinili zajednicom sredine, kako biste bili svjedoci drugim ljudima, i kako bi Poslanik vama bio svjedok." (sura El-Bekare, 143) U hadisu koji prenosi Seleme ibn Ekve', r.a., Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Vi ste Allahovi svjedoci na zemlji a meleki su Allahovi svjedoci na nebu." (Taberani)

Muhammedovom ummetu će biti ukazana milost

Ebu Hanife prenosi od Ebi Burdete, od njegovog oca koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zaista je moj ummet narod kojem će biti ukazana milost a njegova dunjalučka kazna će biti kazna u međusobnom trvenju jednih prema drugima na ovome svijetu."

U drugoj predaji se dodaje riječ: „međusobno ubijanje na ovome svijetu."[29]

Allah, dž.š., je najpreči da prašta

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ebi Malika El-Ešdže'ija koji kaže da mu je pričao Rib'i ibn Hiraš, od Huzejfe, r.a., koji kaže: „Biće doveden Allahov rob na Sudnjem danu, pa će reći: -Gospodaru, ja što sam (dobra) uradio želio sam time postići Tvoje zadovoljstvo, ja sam onome ko nije bio u teškoj situaciji olakšavao a ko je bio u teškoj situaciji dug sam opraštao. Tada će Allah, dž.š., reći: -Ja sam preči da to uradim. Oprostite ovome Mome robu."

Ebu Mes'ud El-Ensari kaže da je Huzejfe, r.a., čuo ovaj hadis od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

[29] Poslanikovom ummetu će biti ukazana milost na drugom svijetu a na ovome svijetu jedina kazna će im biti što će se međusobno udarati i ubijati pa će to biti razlogom opraštanja njihovih grijeha, ali će za to biti nagrađeni oprostom na onom svijetu. Druga predaja ovog hadisa je malo jasnija a u njoj stoji: njegova kazna će biti na ovom svijetu u iskušenjima, potresima, ubijanju i drugim belajima." (Ebu Davud, Hakim i drugi) Također učenjaci kažu da se sa ovim ubijanjem misli na kur'anski ajet u kojem se kaže: „ili vas u stranke podijeli i učini da silu jedni drugih iskusite." (sura El-En'am, 65)

SPOMINJANJE ALLAHA, DŽ.Š.

Ebu Hanife prenosi od Alije ibn El-Akmera, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao pored ljudi koji su spominjali Allaha, dž.š., pa je rekao: „Vi ste od onih sa kojima mi je naređeno da budem strpljiv.[30] Niko od vas neće sjesti i spominjati Allaha, dž.š., a da ih neće meleki opkoliti sa svojim krilima, prekriti ih Allahova milost, a Allah će ih spomenuti u Njegovoj odabranoj skupini."

Nije dozvoljeno tražiti iskušenja

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nije dozvoljeno muslimanu da sebe ponižava. Neko upita: -A kako to musliman sam sebe ponižava? Poslanik, s.a.v.s., odgovori: -Izlaže se iskušenjima koja ne može podnijeti."

Mnoštvo sadake i istigfara

Ebu Hanife, prenosi od Džabira ibn Abdullaha[31], r.a., da je neki Ensarija došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: -Allahov Poslaniče, ja nisam nikada mogao imati djece, (žena mi je nerotkinja)? Tada ga Poslanik upita: -Da li mnogo činiš istigfar i da li puno dijeliš sadaku, jer time ćeš biti opskrbljen!? Džabir kaže: Taj čovjek je počeo mnogo činiti istigfar i dijeliti sadaku, i kasnije je imao devet sinova."

Šta se uči ujutro i naveče

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Ebi Saliha, od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko kaže tri puta

---

[30] Misli se na kur'anski ajet u kojem se kaže: „Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i naveče u želji da naklonost Njegovu zasluže." (sura El-Kehf, 28)

[31] Već smo napomenuli da se prenošenje Ebu Hanife -rahimehullah- direktno od ashaba smatra prekinutim lancem. Jedan broj učenjaka smatra da je Ebu Hanife sreo i vidio neke od ashaba, ali nije ispravno njegovo prenošenje od njih, kao što to smatra Sujuti i drugi. Ako bi se prihvatilo mišljenje da je Ebu Hanife prenio hadise, direktno, od nekog od ashaba, onda bi se on ubraja u skupinu tabi'ina. Prema tome prenošenje Ebu Hanife od ashaba bi se smatralo prekinutim senedom, a Allah najbolje zna. Ova napomena važi za sve predaje Ebu Hanife od nekog od ashaba, a takvih predaja ima desetak u ovom Musnedu.

kada osvane: *Euzu bi kelimatillahittammati*[32] (Utječem se Allahovim sveobuhvatnim riječima...) neće mu nauditi ni akrep sve dok ne omrkne, a ko to kaže kada omrkne neće mu nauditi ni akrep sve dok ne osvane."

U drugoj predaji stoji: „Ko kaže: *Euzu bi kelimatillahittammati* (Utječem se Allahovim sveobuhvatnim riječima...) kada osvane, prije izlaska sunca tri puta, neće mu nauditi akrep toga dana, a ko to kaže kada omrkne neće mu nauditi akrep te noći."

Poslanikova dova za ozdravljenje

Ebu Hanife prenosi od Muslima, od Ibrahima En-Neha'ija, od Mesruka, od Aiše, r.a., koja kaže: „Kada bi Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., bio doveden bolesnik, on bi učio ovu dovu: „Otkloni poteškoću, o Gospodaru ljudi, i izliječi jer si Ti Onaj koji liječi, nema lijeka osim Tvoga lijeka, i to je liječenje koje ne ostavlja nikakve bolesti!"

[32] Kompletna dova glasi: *Euzu bi kelimatillahittammati min šerri ma halek* (Utječem se Allahovim sveobuhvatnim riječima od zla koje je stvoreno).

POSLANSTVO MUHAMMEDA, S.A.V.S.

Ebu Hanife prenosi od Jahja ibn Seida, od Enesa, r.a., koji kaže: „Muhammed, s.a.v.s., je postao poslanik u svojoj četrdesetoj godini i proveo je u Mekki desetak[33] i u Medini deset godina."

Pred Sudnji dan će biti trideset lažljivaca

Ebu Hanife prenosi od El-Harisa, od Ebi El-Džulasa koji kaže: Bio sam među onima koji su od Abdullaha Eš-Šejbanija čuli strašne riječi[34], pa smo ga doveli Aliji, r.a., usput ga udarajući. Aliju smo našli u džamijskom dvorištu kako leži na leđima, stavivši nogu preko noge. Alija ga upita o tome šta govori, pa mu je on to citirao. Tada ga Alija upita: -Je li ti to prenosiš od Allaha, ili iz Njegove knjige, ili od Njegovog Poslanika? On reče: -Ne. Alija priupita: -Pa od koga to prenosiš? On reče: -Od sebe. Tada mu Alija reče: -Da si rekao da to prenosiš od Uzvišenog Allaha, ili iz Njegove knjige, ili od Njegovog Poslanika otkinuo bih ti glavu. A da si rekao da to prenosiš od mene ja bih te kaznio i bio bi lažac,[35] ali sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: „Pred kijametski dan će se pojaviti trideset lažljivaca," i ti si jedan od njih.

U drugoj predaji od Ebi Džulasa se kaže: Bio sam među onima koji su od Abdullaha Eš-Šejbanija čuli strašne riječi[36], pa smo ga doveli Aliji, r.a. Našli smo ga u džamijskom dvorištu kako leži na leđima, stavivši nogu preko noge. Alija ga upita o tome šta govori, pa mu je on to citirao. Tada ga Alija upita: -Je li ti to prenosiš od Allaha, ili iz Njegove knjige, ili od Njegovog Poslanika? On reče: -Ne. Alija priupita: -Pa od koga to prenosiš? On reče: -Od sebe. Tada mu Alija reče: -Da si rekao da to prenosiš od Uzvišenog Allaha, ili iz Njegove knjige, ili od Njegovog Poslanika odrubio bih ti glavu. A da si rekao da to prenosiš od mene ja bih te kaznio i bio bi lažac,[37] ali sam čuo

---

[33] Opće poznato je da je Poslanik, s.a.v.s., proveo u Mekki trinaest godina, ali kod Arapa se u ovakvim situacijama spominju samo desetine, a ne spominje se ono što je malo više, ili malo manje, od toga.

[34] Misli se na govor u vezi Allahovog bića, Njegovih svojstava i sl.

[35] Čije se svjedočenje više ne prima.

[36] Misli se na govor u vezi Allahovog bića, Njegovih svojstava i sl.

[37] Čije se svjedočenje više ne prima.

Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: „Pred kijametski dan će se pojaviti trideset lažljivaca," i ti si jedan od njih.

Poslanikov, s.a.v.s., ahlak - ponašanje

Ebu Hanife prenosi od Ibrahima, od Enesa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada nije pred nekog pružao svoje noge, i nije se niko nikada sa njim rukovao a da Poslanik, s.a.v.s., prvi pusti ruku, i niko nije sjeo pored Poslanika, s.a.v.s., i ustao a da Poslanik, s.a.v.s., ne ustane prije njega, i nisam vidio ljepšeg mirisa od Poslanikovog, s.a.v.s., mirisa."

U drugoj predaji se kaže: „Nikada niko nije tražio od Poslanika, s.a.v.s., da sa njim nešto popriča pa da se Poslanik, s.a.v.s., prvi od njega okrene, nego bi se taj čovjek uvijek prvi okrenuo."

U drugoj predaji se kaže: „Nikada se Poslanik, s.a.v.s., nije rukovao sa nekim čovjekom pa da Poslanik prvi pusti njegovu ruku, uvijek bi taj čovjek prvi pustio Poslanikovu ruku."

Ebu Hanife prenosi od Ibrahima, od Enesa, r.a., koji kaže: „Nikada nisam dodirnuo ništa od platna niti svile nježnije od dlana Allahovog Poslanika, s.a.v.s."

U drugoj predaji se kaže: „Nikada Poslanik, s.a.v.s., nije viđen da je pružio svoje noge pred onoga s kim sjedi."

Poslanik, s.a.v.s., se poznavao po lijepom mirisu

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame, on od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., se mogao noću poznavati po lijepom mirisu, koji se od njega širio, iako se prije toga Poslanik nije namirisao."

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., poznavao po lijepom mirisu, kada bi se u mraku primicao."

Poslanikova, s.a.v.s., skromnost

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a ovaj od Aiše, r.a., koja kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kupio (na veresiju) od nekog židova hrane i dao mu kao zalog svoj štit."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda, a ovaj od Aiše, r.a., da je rekla: „Nismo se tri dana i tri noći uzastopno najeli hljeba za vrijeme Poslanikovog, s.a.v.s., života. Živjeli smo teško i oskudno na dunjaluku sve dok ga Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije napustio i preselio (na bolji svijet). A kada je Poslanik, s.a.v.s., napustio dunjaluk onda nam se dunjaluk otvorio svojom obilnošću.“ U drugoj predaji se kaže: „Muhammedova, s.a.v.s., se porodica, tri uzastopne noći, nije najela pšeničnog hljeba.“

Gostoprimstvo i obilazak bolesnika

Ebu Hanife prenosi od Muslima, od Enesa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., se odazivao na poziv pa makar ga pozvao i (oslobođeni) rob, obilazio je bolesnike i jahao je magarca.“[38]

Dozivanje Poslanika, s.a.v..s.

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha, od Ibn Omera, r.a., da je neki čovjek zovnuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok je on bio u svojoj kući, pa mu Poslanik, s.a.v.s., odgovori: *Lebbejke!* (Odazivam ti se), već sam ti došao“ i onda je Poslanik, s.a.v.s., izašao pred njega.

Poslanikova, s.a.v.s., bolest

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od Aiše, r.a., koja kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nije mi žao umrijeti jer sam te vidio u Džennetu.“ U drugoj predaji stoji: „Zaista sam te vidio kao svoju suprugu u Džennetu, zatim se okrenuo.“ „Nije mi žao umrijeti zato što sam te, o Aiša, vidio sa sobom u Džennetu.“

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a on od Aiše, r.a., da je rekla: „Kada je Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zadesila samrtna bolest tražio je odobrenje da provede dane svoje bolesti u mojoj kući. Njegove žene su mu to dozvolile i pustile su da on uradi po svojoj želji. Kada sam ja za to čula požurila sam da pospremim kuću jer nisam imala slugu. Namjestila sam

[38] Ovi postupci ukazuju na Poslanikovu, s.a.v.s., skromnost.

posteljinu čiji jastuk je bio od *izhira* (žukve)[39] pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio doveden oslanjajući se na dvojicu ljudi te je spušten na postelju."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a on od Aiše, r.a., koja je rekla: „Kao da gledam u bjelilo Poslanikovih, s.a.v.s., stopala kada je u svojoj bolesti izašao na namaz."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima, da je Omer ibn El-Hattab, r.a., ušao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u bolesti koja ga je iscrpila, pa ga je zatekao kako leži na katvanskoj prostirci i jastuku od vune koji je bio napunjen *izhirom* (žukvom)[40]. Omer, r.a., mu reče: -Draži si mi i od oca i od majke, Kisra i Kajsar[41] su na svilenim naslonjačima a ti si u ovakvom stanju!? Poslanik, s.a.v.s., mu na to reče: -Omere, pa zar ti nisi zadovoljan s time da njima pripada ovaj a nama budući svijet. Tada je Omer dodirnuo Poslanika, s.a.v.s., i osjetio jaku temperaturu, pa je rekao: -Ti si Allahov Poslanik a pati te ovakva groznica?! Tada mu Poslanik reče: -Zaista najveće iskušenje u ovom ummetu ima njen Poslanik, zatim oni najbolji, pa bolji i tako je bilo i sa prethodnim Poslanicima i narodima."

Poslanikova, s.a.v.s., smrt

Ebu Hanife prenosi od Jezida, od Enesa, r.a., da je Ebu Bekr, r.a., primjetio kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., poboljšanje pa je tražio dozvolu da ode kod svoje žene u Ensarijskim baščama.[42] To olakšanje koje je Poslanik, s.a.v.s., osjetio je bilo smrtno olakšanje a to (Ebu Bekr) nije osjetio.

Te noći je Poslanik, s.a.v.s., preselio. Kada je Ebu Bekr osvanuo ljudi su kradom prenosili tu vijest, pa je Ebu Bekr, r.a., poslao svog slugu da mu donese vijest. Kada se sluga vratio rekao je: Čujem ih kako govore: Muhammed, s.a.v.s., je umro. To je teško palo Ebu Bekru pa je pohitao prema džamiji a ljudi su mislili da on još nije saznao za to. Munafici su se uskomešali i govorili: Da je bio poslanik ne bi umro.

---

[39] Poznata biljka koja raste u Mekki.
[40] Poznata biljka koja raste u Mekki.
[41] Vladari Perzije i Vizantije.
[42] Tako se zvalo mjesto izvan Medine gdje boravila Ebu Bekrova supruga.

Omer, r.a., je izvukao i podigao svoju sablju i zaprijetio: -Ako ikog čujem da kaže da je Muhammed umro odrubit ću mu glavu. Tada su oni prestali govoriti. Kada je Ebu Bekr stigao Poslanik, s.a.v.s., je bio pokriven platnom. Tada ga je Ebu Bekr otkrio, poljubio, zatim ponovo prekrio i rekao: „Allah neće dati da okusiš smrt dva puta." Zatim je Ebu Bekr, r.a., izašao i rekao: -O ljudi, ko je obožavao Muhammeda, zaista je Muhammed umro, a ko obožava Muhammedovog Gospodara, zaista njegov Gospodar ne umire. Tada je Ebu Bekr, r.a., proučio ovaj kur'anski ajet: „Muhammed je samo poslanik, a i prije njega je bilo poslanika. Ako bi on umro ili ubijen bio, zar biste se stopama svojim vratili? Onaj ko se stopama svojim vrati neće Allahu nimalo nauditi, a Allah će zahvalne sigurno nagraditi."[43]

Tada je Omer, r.a., rekao: „Kao da nikada ranije nismo čuli za ovaj kur'anski ajet." Nakon toga su svi ljudi učili ovaj ajet koji je Ebu Bekr, r.a., proučio.

Poslanik, s.a.v.s., je ukopan u utorak

Enes, r.a., kaže: „Umro je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uoči ponedjeljka i ostao je tako dvije noći i dva dana pa je ukopan u utorak. Kupali su ga Alija, r.a., i El-Fadl, a Usama ibn Zejd i Evs ibn Havle su polijevali vodu."

Zauzimanje / šefa'at za vjernike

Ebu Hanife prenosi od Seleme, od Ebiz-Za'ra', od nekog od Ibn Mes'udovih učenika, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Mojim šefa'atom će izaći iz vatre svi vjernici pa u njoj neće ostati niko osim onih koje obuhvataju ovi kur'anski ajeti: „Šta vas je u Sekar dovelo? Nismo -reći će- bili od onih koji su klanjali i od onih koji su siromahe hranili i u besposlice smo se sa besposličarima upuštali i Sudnji dan smo poricali, sve dok nam smrt nije došla. Njima posredovanje posrednika (šefa'atdžija) neće koristiti."[44]

U drugoj predaji Ibn Mes'uda, r.a., kaže: „Allah, dž.š., će kazniti neke vjernike, zatim će ih izbaviti iz vatre zauzimanjem Muhammeda, s.a.v.s., tako da neće u njoj ostati niko osim oni koje je Allah, dž.š.,

[43] Sura Al Imran, 144.
[44] Sura El-Muddesir, 42-48.

spomenuo u ovim ajetima: „Šta vas je u Sekar dovelo? Nismo -reći će-bili od onih koji su klanjali i od onih koji su siromahe hranili i u besposlice smo se sa besposličarima upuštali.“[45]

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn El-Mensura ibn Ebi Lejle Sulejmana El-Belhija, i Muhammeda ibn Isa'a, i Jezida Et-Tusija, od El-Kasima ibn Ebi El-Hazza'a El-Adevija, od Nuha ibn Kajsa, od Jezida ibn Er-Rekašija, od Enesa ibn Malika, r.a., koji kaže: Upitali smo: -Allahov Poslaniče, za koga ćeš se zauzimati na Sudnjem danu? On reče: -Za one koji su počinili velike grijehe, one koji su učinili ružna djela[46] i one koji su prolijevali krv (ubijali)[47].“

Ebu Hanife prenosi od Jezida ibn Suhejba, od Džabira ibn Abdullaha, od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Allah, dž.š., će Muhammedovim, s.a.v.s., šefa'atom izvesti iz vatre vjernike (koji su činili grijehe).“ Jezid reče da je tada dodao: -Zaista Allah, dž.š., u Kur'anu kaže: „Izlaska iz vatre neće biti...“[48] Na to Džabir reče: -Prouči ajet koji je prije toga: „Zaista oni koji ne vjeruju...“[49] i to se odnosi na nevjernike.“

U drugoj predaji stoji: „Ljudi će biti izvedeni iz Džehennema sa Muhammedovim, s.a.v.s., šefa'atom.“ Jezid reče da je tada dodao: -Zaista Allah, dž.š., u Kur'anu kaže: „Izlaska iz vatre neće biti...“[50] Na to Džabir reče: -Prouči ajet koji je prije toga: „Zaista oni koji ne vjeruju...“[51] i to je za nevjernike.“

U drugoj predaji Jezid kaže: -Pitao sam Džabira o šefa'atu, pa mi je rekao: „Allah, dž.š., će kazniti neke vjernike zbog njihovih grijeha, pa će ih Muhammedovim, s.a.v.s., šefa'atom izvesti iz vatre.“ Jezid

---

[45] Sura El-Muddesir, 42-45.

[46] Moguće da se sa prvom vrstom grijeha misli na grijehe prema Allahu, dž.š., a sa drugom na grijehe i nepravdu koja je učinjena ljudima.

[47] Iz ovoga se razumije da je bespravno ubistvo jedan od najvećih grijeha.

[48] Sura El-Maide, 37, a ajet u cijelosti glasi: „Zaželjet će oni da iz vatre iziđu, ali im iz nje izlaska neće biti, za njh će biti patnja neprestana.“

[49] Sura El-Maide, 36, a ajet u cijelosti glasi: „Kad bi sve ono što je na Zemlji bilo u posjedu nevjernika, i još toliko, i htjeli da se otkupe od patnje na onom svijetu, ne bi im se primilo. Njih čeka patnja nesnosna.“

[50] Sura El-Maide, 37.

[51] Sura El-Maide, 36.

tada upita: -A šta je sa kur'anskim ajetom u kojem se kaže...zatim je spomenuo prethodni hadis.

Pohvalno mjesto mekam mahmud i glavni šefa'at

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Atijje El-Avfija, koji kaže da je čuo Ebu Seida El-Hudrija, r.a., koji je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Gospodar tvoj će ti na onom svijetu hvale dostojno mjesto darovati *(mekam mahmud)*.[52]“ Uzvišeni Allah će sa Muhammedovim, s.a.v.s., šefa'atom izvesti ljude iz Džehennema, koji su bili vjernici i pripadnici naše kible i to je taj *mekam mahmud* (hvale dostojno mjesto). Ti ljudi će biti dovedeni pred rijeku zvanu *el-hajevan* (život) i biće bačeni u nju. Onda će ponovo niknuti i rasti kao što niču tikvice. Zatim će odatle izići i biće uvedeni u Džennet i nazivaće ih džehennemlije. Oni će nakon toga tražiti od Uzvišenog Allaha da ih oslobodi tog imena pa će ih on toga osloboditi.“

Kazna za onoga ko namjerno slaže na Poslanika, s.a.v.s.

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ebu Seida, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko na mene namjerno slaže neka sebi pripremi mjesto u Džehennemu.“

Ovaj hadis je prenio Ebu Hanife od Ebu Rubete Šeddad ibn Abdurrahmana, od Ebu Seida, r.a.

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Atijje El-Avfija, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., koji prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Ko na mene namjerno slaže neka sebi pripremi mjesto u Džehennemu.“

Atijje nakon prenošenja ovog hadisa kaže: „Kunem vam se da ja nisam slagao na Ebu Seida, niti je Ebu Seid slagao na Allahovog Poslanika, s.a.v.s.“

Ebu Hanife prenosi od Zuhrija, od Enesa ibn Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko na mene namjerno slaže neka sebi pripremi mjesto u vatri.“ Ovaj hadis Ebu Hanife također prenosi od Jahja ibn Seida.

[52] Sura El-Isra, 79.

Ebu Hanife prenosi od El-Kasima, od njegovog oca, od njegovog djeda koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko na mene namjerno slaže i kaže ono što nisam rekao, neka sebi pripremi mjesto u Džehennemu."

Ebu Hanife prenosi od Seida, od Ibrahima, od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko namjerno slaže na Muhammeda, neka sebi pripremi mjesto u Džehennemu."

Laž koja nije toliko pokuđena

Ebu Hanife prenosi od Meana od Ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: „Nisam slagao otkako sam primio Islam osim jednom: Bio sam zadužen za sedlanje Poslanikovih, s.a.v.s., jahalica, pa je iz Taifa došao poznati majstor za sedla, te me je upitao: -Koja vrsta sedla je Poslaniku najdraža? Ja sam mu rekao: -Taifsko-mekanska. A u stvari Poslanik tu vrstu sedla nije volio. Kada je Poslaniku dovedena tako osedlana jahalica, upitao je: -Ko nam je ovako napravio sedlo? Oni rekoše: -Tvoj (novi) sedlar. Tada Poslanik reče: -Vratite sedlanje Ibn Ummi Abdu (tj. Ibn Mes'udu), neka nam on sedla jahalice, pa je taj posao ponovo meni vraćen."

U drugoj predaji Abdullah ibn Mes'ud, r.a., kaže: Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., je došao neki sedlar iz Taifa, pa me je taj Taiflija upitao: -Koja vrsta sedla je Poslaniku najdraža? Ja sam mu rekao: -Taifsko-mekanska. Kada je Poslanik izišao i ugledao tu jahalicu, upitao je: -Ko je ovo ovako osedlao? Neko reče: -Taiflija. Tada Poslanik reče: -On nam nije potreban."

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Eš-Šeabija, od Mesruka, od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a. koji kaže: „Nisam slagao otkako sam primio Islam osim jednom: Bio sam zadužen za sedlanje Poslanikovih, s.a.v.s., jahalica, pa je iz Taifa u Medinu došao poznati majstor za sedla, te me je upitao: -Kakva vrsta sedla je Poslaniku najdraža? Ja sam mu rekao: -Taifsko-mekanska. A u stvari Poslanik tu vrstu sedla nije volio. Kada je ovaj čovjek tako osedlao Poslanikovu jahalicu i on je vidio u neuobičajenom stanju upitao je: -Ko nam je ovako napravio

sedlo? Neko reče: -Tvoj sedlar kojeg si doveo iz Taifa. Tada Poslanik reče: -Vratite jahalicu Ibn Mes'udu."[53]

Vahšijev prelazak na Islam

Ebu Hanife prenosi od Ebi Saliha, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Kada je Vahši ubio Hamzu, r.a., prošlo je neko vrijeme, pa se i njegovo srce otvorilo prema Islamu. On je poručio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: -Imam želju primiti Islam a čuo sam te kako od Uzvišenog Allaha prenosiš ovaj ajet: „I oni koji mimo Allaha drugog boga ne mole, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kad pravda zahtijeva, i koji ne bludniče: a ko to radi, iskusit će kaznu, patnja će mu na onom svijetu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati,"[54] Vahši dalje kaže: -Ja sam sve to već radio, pa imam li šanse za pokajanje? Onda je Džibril, a.s., došao i rekao: -Reci mu: „Osim onih koji se pokaju i uzvjeruju i dobra djela čine, Allah će njihova hrđava djela u dobra promjeniti, a Allah prašta i Milostiv je."[55] Tada mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao ovaj ajet. Kada je Vahšiju proučen ovaj ajet, rekao je: -U ovom ajetu imaju uslovi za koje se bojim da ih neću moći ispoštovati, pa imaš li, Muhammede, za mene nešto blaže? Tada je Poslanik, napisao ovaj ajet i poslao ga njemu: „Allah, doista, neće oprostiti da se Njemu išta ravnim pridružuje, a oprostit će sve mimo toga kome On hoće!"[56] Kada mu je pročitan ovaj ajet on reče: On mi je napisao ovaj ajet: „Allah, doista, neće oprostiti da se Njemu išta ravnim pridružuje, a oprostit će sve mimo toga kome On hoće," a ja ne znam, možda ja neću biti među onima kojima On bude želio oprostiti. Da je ajet glasio ovako: 'i oprostit će sve mimo toga,' bez: 'kome On hoće' bilo bi mi sigurnije. Da nema kod tebe, Muhammede, nešto još prostranije od ovoga? Tada je Džibril, a.s., došao sa ovim ajetom: „Reci: 'O robovi Moji, koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve

[53] Dakle vratite Ibn Mes'uda na tu funkciju, a to je sedlanje Poslanikovih jahalica. Ibn Mes'ud je smatrao da ova laž i nije toliko pokuđena jer se bojao da on neće više na taj način moći služiti Poslanika i biti u njegovoj blizini, pa se zato poslužio neistinom u toj situaciji. Cilj mu je bio da stalno bude u blizini Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

[54] Sura El-Furkan, 68-69.

[55] Sura El-Furkan, 70.

[56] Sura En-Nisa', 48.

grijehe oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv."[57] Poslanik, s.a.v.s., je napisao ovaj ajet i poslao ga Vahšiju. Kada mu je pročitan ovaj ajet, on je rekao: -Eh, ovaj ajet. Zatim je primio Islam i poručio je Poslaniku, s.a.v.s., ovako: -Allahov Poslaniče, ja sam primio Islam, pa dozvoli mi da se sretnem sa tobom. Tada mu je Poslanik, s.a.v.s., poručio: -Ne idi mi na oči, jer ja ne mogu gledati u ubicu Hamze. Vahši je tada zašutio, sve dok Musejlema El-Kezzab (lažac) nije Poslaniku napisao ovo pismo: „Od Musejleme, *Allahovog poslanika,* Muhammedu, Allahovom Poslaniku: Ja sam tvoj saučesnik na zemlji (u poslanstvu), pa neka meni pripadne pola zemlje a pola Kurejšu, samo što Kurejš prelazi granicu i hoće da uzmu svu zemlju sebi."

To pismo su donijeli dvojica izaslanika do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa kada je pismo pročitano, Poslanik, njima dvojici reče: -Da niste izaslanici ja bih vas ubio. Zatim je pozvao Aliju ibn Ebi Taliba, r.a., i rekao mu: Piši: „U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog! Od Muhammeda, Allahovog Poslanika, za Musejlemu El-Kezzaba (Lašca): Neka je selam na onoga ko slijedi uputu. Zaista zemlja pripada Allahu i On je daje u naslijeđe kome hoće od Svojih robova, a lijepa završnica pripada bogobojaznima. I neka je Allahova milost na našeg prvaka Muhammeda!"

Kada je Vahši čuo za ovo šta je Musejlema napisao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., izvadio je svoje koplje i naoštrio ga. Odlučio je ubiti Musejlemu i to je uspio na dan bitke na Jemami."[58]

Smrt Ibrahima, sina Muhammedovog, s.a.v.s.

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame, on od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: Nastupilo je pomračenje sunca na dan kada je umro Muhammedov, s.a.v.s., sin Ibrahim, pa je Muhammed, s.a.v.s., sa minbera održao govor i rekao: "Zaista su Sunce i Mjesec dva znaka (Allahove moći), ne pomračuju se zbog nečije smrti, niti zbog nečijeg rođenja, pa kada vidite pomračenje klanjajte (namaz povodom pomračenja sunca ili mjeseca), zahvaljujte se Allahu, dž.š., veličajte Ga (donosite tekbire) i

[57] Sura Ez-Zumer, 53.

[58] Vahši je govorio: „Sa ovim svojim kopljem sam ubio najboljeg i najgoreg čovjeka." Kasnije se Vahši nastanio u području Sirije i umro je u Himsu.

slavite Ga (izgovarajući riječi: Subhanellah) sve dok to ne prođe." Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., sišao sa minbera i klanjao dva rekata.

Poslanik i njegova porodica ne primaju sadaku ali primaju hediju

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od El-Esveda a on od Aiše, r.a., koja je rekla: „Neko je Beriri[59] udijelio meso kao sadaku, pa je to Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio i rekao je: To je njoj sadaka a nama je hedija."[60]

Kako je Poslanik udavao svoje kćeri

Ebu Hanife prenosi od Šejbana, od Jahje, od El-Muhadžira, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: „Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., htio da uda neku od svojih kćerki rekao bi ovako: -Taj i taj je spomenuo tu i tu[61], zatim bi je udao."

U drugoj predaji od Ebu Hurejre, r.a., stoji: „Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., htio da uda neku od svojih kćerki, došao bi do njene odaje i rekao: -Taj i taj je spomenuo tu i tu, zatim bi je udao."

U drugoj predaji stoji: „Kada bi se Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., ponudio neki zaručnik za njegovu kćerku, Poslanik bi došao do njene odaje i rekao: -Taj i taj je spomenuo tu i tu, zatim bi otišao i vjenčao je."

„Najstarija Poslanikova, s.a.v.s., kćer je Zejneba, r.a., a drugi smatraju da je najstarija Rukajja, r.a."[62]

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Ibn Kesira da je Omer, r.a., prošao pored Osmana, r.a., i zatekao ga tužnog, pa ga upita: „Šta te rastužilo? Osman, r.a., odgovori: -Kako da ne budem tužan kad se

---

[59] Aišinoj oslobođenoj robinji.

[60] Pravilo je da Poslanik, s.a.v.s., ne prima (ne uzima) zekat i sadaku jer se zekatom čiste imeci ljudi pa ne dolikuje da Poslanik, s.a..v.s., uzima prljavštinu tuđih imetaka, ali je Poslaniku dozvoljeno da uzima ono što je poklonjeno, tj. hediju, na što ukazuje ovaj hadis.

[61] To jest: Rekao bi svojoj kćerki da ju je neki čovjek spomenuo, odnosno zaprosio, pa ako ona ne bi imala ništa protiv toga on bi je za njega vjenčao i udao.

[62] Zubejr ibn Bekkar i neki drugi smatraju da je Rukajja, r.a., najstarija Poslanikova kćerka, ali je ispravnije mišljenje da je Zejneba, r.a., bila najstarija.

prekinula tazbinska veza između mene i Allahovog Poslanika, s.a.v.s. To je bilo neposredno nakon smrti Rukajje[63], r.a., Poslanikove kćeri, koja je bila Osmanova, r.a., supruga. Tada mu Omer, r.a., reče: -Ja ću te oženiti svojom kćerkom Hafsom? Tada mu Osman, r.a., reče: -Nećeš, sve dok o tome ne upitam Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Kada je Omer došao kod Poslanika, s.a.v.s., on mu reče: -Hoćeš li da te uputim na boljeg zeta od Osmana a da Osmana uputim na boljeg punca od tebe? Tada Omer reče: -Hoću. Poslanik mu reče: -Udaj Hafsu za mene a ja ću Osmana oženiti svojom kćerkom (Ummi Kulsumom)[64]. Omer reče: -Dobro. I tako je Poslanik uradio."

Poslanikova naredba da Ebu Bekr klanja kao imam umjesto njega

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od El-Esveda da je Aiša, r.a., rekla: „Kada se Allahov Poslanik, s.a.v.s., razbolio u samrtnoj bolesti, malo mu je bilo lakše, pa kada je nastupilo namasko vrijeme, rekao je Aiši: -Reci Ebu Bekru da klanja kao imam sa ljudima! Aiša je poslala nekoga da obavijesti Ebu Bekra: -Zaista ti Allahov Poslanik, s.a.v.s., naređuje da klanjaš kao imam ljudima! On joj odgovori: -O kćerkice moja, ja sam ostario i osjećajan, pa kada ne bih vidio Poslanika da stoji na svom mjestu to bi me ražalostilo, pa sastanite se ti i Hafsa (Omerova kći) kod Poslanika i neka on naredi da Omer klanja ljudima. Aiša, r.a., dalje priča: Pa sam tako uradila, na što nam Poslanik, s.a.v.s., reče: -Vi ste poput žena sa Jusufom, a.s.,[65] -Reci Ebu Bekru da klanja ljudima! Kada je zaučio ezan i kada je muezin izgovarao: *Hajje alessalah* (Pođite na namaz!), Poslanik, s.a.v.s., reče: -Podignite me, ja želim da idem u džamiju na namaz. Aiša, r.a., mu reče: -Već si naredio Ebu Bekru da klanja sa ljudima a ti imaš opravdanje (bolest) da ne ideš. Poslanik, s.a.v.s., ponovo reče: -Podignite me, zaista je moja radost u namazu. Aiša, r.a., dalje kaže: Pa je podignut

[63] Rukkaja, r.a., se rodila kada je Poslanik, s.a.v.s., imao trideset i tri godine, a umrla je kada je Poslanik, s.a.v.s., bio u bici na Bedru.

[64] Ummu Kulsum, r.a., se udala za Osmana, r.a., treće godine po Hidžri a umrla je devete godine. Zbog toga se Osman, r.a., zvao Vlasnikom dva svijetla, misli se na dvije Poslanikove kćerke, koje su bile njegove supruge. Kada je i Ummu Kulsum umra prenosi se da je Poslanik rekao: „Kada bih imao i treću kćerku ja bih je udao za tebe," ili tome slična izreka.

[65] Misli se na (neargumentovanu) raspravu žena u slučaju Jusufa, a.s.

između dvojice ljudi a njegove noge su se vukle po zemlji. Kada je Ebu Bekr, r.a., primjetio njegov dolazak Poslanik, s.a.v.s., mu je pokazao da se ne pomijera sa mjesta i sjeo je sa Ebu Bekrove lijeve strane. Tako je Poslanik, s.a.v.s., bio malo ispred Ebu Bekra i donosio bi tekbire. Ebu Bekr bi ponavljao za njim tekbire a ljudi bi ponavljali tekbire za Ebu Bekrom, sve dok nije završio sa namazom. Poslanik, s.a.v.s., nije klanjao sa ljudima više nijedan namaz nakon tog namaza. Ebu Bekr, r.a., je i dalje predvodio namaze u džamiji[66], a Poslanik, s.a.v.s., je u toj bolesti i preselio."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od Alkame a on od Aiše, r.a., da je rekla: „Kada je Poslanik, s.a.v.s., gubio svijest na samrti, rekao je: -Naredite Ebu Bekru da klanja kao imam ljudima! Tada neko reče: -Zaista je Ebu Bekr osjećajan čovjek i njemu je teško da stane na tvoje mjesto. Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Uradite ono što vam naređujem!"

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od Alkame da je Aiša, majka vjernika, r.a., rekla: „Kada se Allahov Poslanik, s.a.v.s., razbolio rekao je: -Naredite Ebu Bekru da klanja kao imam (sa ljudima)!" Tada mu je rečeno: -Allahov Poslaniče, zaista je Ebu Bekr osjećajan čovjek i on ne želi da stane na tvoje mjesto. Na to Poslanik, s.a.v.s., reče: -Naredite Ebu Bekru da klanja kao imam (sa ljudima), vi ste poput žena sa Jusufom, a.s.,"[67] pa je to ponovio.

Godina života u kojoj su umrli Poslanik, Ebu Bekr i Omer

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema i Rebi'e, njih dvojica od Enesa, r.a., koji kaže: Allahov Poslanik, s.a.v.s., je preselio na drugi svijet u šezdeset i trećoj godini života, a također su Ebu Bekr i Omer, r.a., preselili u šezdeset i trećoj godini života."

Slijeđenje onih koji će doći nakon Poslanika, s.a.v.s.

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od Reb'ia, Huzejfe ibn El-Jemana, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Povodite se za

[66] Ed-Dimjati kaže da je Ebu Bekr klanjao sa ljudima sedamnaest namaza.
[67] Misli se na neargumentovanu raspravu žena u slučaju Jusufa, a.s.

dvojicom poslije mene Ebu Bekrom i Omerom, r.a., držite se Ammarove upute i prihvatite se ugovora Abdullaha ibn Mes'uda."

Ebu Hanife prenosi od Seleme, od Ebiz-Za'ra', od Ibn Mes'uda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Povodite se za onima poslije mene, Ebu Bekrom i Omerom."

Vrline Alije, r.a.

Ebu Hanife prenosi od Seleme, od Ebi Hajjete El-Arebi, a to je El-Hemedani, od Alijinih, r.a., učenika, koji kaže da je čuo Aliju, r.a., da kaže: „Ja sam prvi ko je primio Islam i prvi koji je klanjao sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s."

Hadis o radosnoj vijesti za Hatidžu, r.a.

Ebu Hanife prenosi od Jahja ibn Seida, Enesa ibn Malika, r.a., koji kaže: „Hatidža, r.a., je obradovana sa kućom u Dženetu u kojoj nema ni galame ni umora."[68]

Sedam vrlina Aiše, r.a.

Ebu Hanife prenosi od Eš-Še'abija, od Aiše, r.a., koja kaže: „Ja sam imala sedam vrlina koje nije imala ni jedna druga Poslanikova, s.a.v.s., supruga: bila sam mu najdraža zbog mog oca, bila sam mu najdraža zbog sebe same, oženio me je kao djevicu, nije me oženio dok mu Džibril, a.s., nije ukazao na mene, vidjela sam meleka Džibrila, a.s., a nije ga vidjela nijedna od žena, Džibril, a.s., bi dolazio Poslaniku, s.a.v.s., a ja bi bila sa Poslanikom u postelji, zbog mene je objavljeno ono (ajeti koji govore o Aišinoj nevinosti) zbog čega su munafici mogli biti upropašteni, Poslanik, s.a.v.s., je umro u mojoj kući, u mom danu i mojoj noći, ležeći između moga vrata i mojih prsa (u mom naručju)."

Ebu Hanife prenosi od Avna od Amira Eš-Ša'bija, od Aiše, r.a., koja kaže: „Ja imam sedam odlika koje nemaju ostale Poslanikove, s.a.v.s., žene: Poslanik me oženio kao djevojku a nijedna od drugih

[68] U predaji Ebu Hurejre, r.a., Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Došao mi je Džibril, a.s., i rekao: Poslaniče, evo sad će ti doći Hatidža sa posudom u kojoj je začin, hrana ili piće, pa kada ti dođe prenesi joj selam od Njenog Gospodara i od mene, i obraduj je sa kućom u Dženetu od svile u kojoj nema ni galame ni umora."

žena nije bila djevica osim mene, Džibril, a.s., je Poslaniku pokazao moj lik a to se nije desilo ni sa jednom od drugih žena, dozvolio mi je Poslanik, s.a.v.s., da vidim Džibrila, a.s., a to nije imala priliku ni jedna druga žena,[69] bila sam mu najdraža i ja i moj otac, zbog mene su objavljeni kur'anski ajeti zbog koji su neki ljudi umalo bili upropašteni,[70] Poslanik, s.a.v.s., je umro u mom danu i mojoj noći i umro je između mog vrata i mojih prsa (u mom naručju)."

U drugoj predaji se kaže: „Ja imam sedam vrlina koje se ne nalaze kod ostalih Poslanikovih, s.a.v.s., žena: Poslanik me oženio kao djevojku a nijednu drugu ženu nije oženio kao djevicu osim mene, Džibril, a.s., je Poslaniku pokazao moj lik prije nego se oženio sa mnom a nije mu pokazao lik nijedne druge žene, bila sam mu najdraža i ja i moj otac, zbog mene su objavljeni kur'anski ajeti u kojima se pojašnjava da sam nevina od potvore i zbog toga su neki ljudi umalo bili upropašteni, Poslanik, s.a.v.s., je umro u mom danu i mojoj noći, između mog vrata i mojih prsa i dozvolio mi je Poslanik, s.a.v.s., da vidim Džibrila, a.s., a to nije imala priliku ni jedna druga žena."

Ebu Hanife prenosi od Ibrahima, od njegovog oca, od Mesruka koji, kada bi prenosio hadise od Aiše, r.a., rekao bi ovako: „Pričala mi je iskrena, kćerka iskrenog, ona koju je Kur'an proglasio nevinom, miljenica Allahovog Poslanika, s.a.v.s."

Aiši, r.a., je obećan džennet

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Ikrime, da je Ibn Abbas, r.a., tražio odobrenje da uđe kod Aiše, r.a.[71], pa mu je ona poručila da se vrati jer je u teškoj situaciji, zabrinuta i potištena. Tada joj Ibn Abbas, r.a., uzvraća: -Neću se vratiti sve dok mi ne dozvoliš da te posjetim. Kada joj je vratar to prenio ona mu je dozvolila da uđe i rekla mu: -Puno sam zabrinuta i potištena, bojim se da sam negdje pogriješila pa da zbog toga budem kažnjena. Tada joj Ibn Abbas, r.a., reče: -Budi radosna, jer sam ja, tako mi Allaha, čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s.,

[69] U drugim predajama se spominje da je ta čast, viđenja meleka Džibrila, a.s., ukazana i Hatidži, r.a., ali je bilo na početku poslanstva, dok je Hatidža bila jedina Poslanikova žena.

[70] Misli se na kur'anske ajete iz sure En-Nur, od 11 do 26. ajeta, u kojima se govori o potvori Aiše, r.a.

[71] Želio je da je obiđe u bolesti.

da kaže: „Aiša će u Džennet.“[72] Nije Muhammed, s.a.v.s., zaslužio da ga Allah oženi sa džehenemskim ugarkom. Tada mu ona reče: - Rasteretio si me od brige, neka Allah tebe rastereti tvojih briga.“

Vrline Abdullaha ibn Mes'uda, r.a.

Ebu Hanife kaže da je čuo Hammada kako kaže: „Kad god bih ja ili neko drugi pogledao u Ibrahima En-Neha'ija i vidio njegovo ponašanje i privrženost vjeri rekao bih: Njegovo ponašanje je kao ponašanje Alkame, a ponašanje Alkame je bilo poput ponašanja Abdullaha ibn Mes'uda, a ko bi vidio ponašanje Abdullaha govorio bi da je njegovo ponašanje bilo poput ponašanja Allahovog Poslanika, s.a.v.s..“

Ebu Hanife prenosi od Avna od njegovog oca, koji kaže: „Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao u svoju kuću, Abdullah ibn Mes'ud, r.a., bi poslao svoju majku Er-Rebbetu Ummu Abd da uđe[73] kod Poslanika, s.a.v.s., i da posmatra njegovo ponašanje, njegov izgled i njegove postupke i da Abdullaha o tome obavijesti kako bi se on za Poslanikom povodio.“

Ebu Hanife prenosi od Avna od njegovog oca, koji kaže da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., bio zadužen za Poslanikovu, s.a.v.s., prostirku, tj. sedžadu.

U drugoj predaji stoji da je bio zadužen za Poslanikov, s.a.v.s., štap.

U drugoj predaji stoji da je bio zadužen za Poslanikov, s.a.v.s., ogrtač.

---

[72] Poslanik, s.a.v.s., je Aiši jednom prilikom rekao: „Zar nisi zadovoljna da mi budeš supruga na dunjaluku i na ahiretu.“ (Hakim)

[73] S obzirom da je Poslanik, s.a.v.s., ušao u svoju kuću i počeo svoj privatni život onda Ibn Mes'ud nije mogao ulaziti, ali bi zato slao svoju majku pa da ga ona obavijestila o Poslanikovoj praksi u njegovom porodičnom životu, kako bi ga on mogao oponašati. Ibn Mes'ud i njegova majka su doliko bili bliski sa Poslanikom, tako da su ashabi koji su primili Islam mislili da su oni članovi Poslanikove familije, zbog mnoštva njihovog ulaska u njegovu, s.a.v.s., kuću. Jednom prilikom su Huzejfu, r.a., upitali: -Ko je najsličniji Poslanikovom, s.a.v.s., ponašanju i postupcima. On je rekao: -Ne znam da je iko bolje poznavao Poslanikovu, s.a.v.s., intimu i ono što se dešavalo iza zidova njegove kuće od Ibn Mes'uda.“ Upravo zbog toga se Ebu Hanife - rahimehullah- puno oslanjao na njegov fikh, u odnosu na ostale ashabe, osim četverice Hulefaur-rašidina.

U drugoj predaji stoji da je bio zadužen za sedlanje Poslanikovih, s.a.v.s., jahalica.

U drugoj predaji stoji da je bio zadužen za Poslanikov, s.a.v.s., misvak, i da je za njim nosio vodu i da mu je dodavao obuću.[74]

Odlike Zubejra, r.a.

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn El-Munkedira, od Džabira, r.a., koji kaže: Allahov Poslanik, s.a.v.s., je u noći bitke na Ahzabu pitao: -Ko će nam donijeti vijest o neprijatelju, a kasnije je to ponovio još dva puta. Tada je otišao Zubejr, r.a., i donio mu tu vijest, nakon čega je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Svaki Poslanik je imao svoga iskrenog pomoćnika a moj iskreni pomoćnik je Zubejr."[75]

Svjedočenje Huzejme, r.a., je poput svjedočenja dvojice

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima a on od Ebu Abdullaha Huzejme, r.a., da je on naišao pored Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i nekog beduina[76] koji je nijekao da je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., prodao konja. Tada Huzejme, r.a., reče: -Ja svjedočim da ti je prodao konja. Allahov Poslanik, s.a.v.s., ga upita: -A kako to znaš?[77] Huzejme, r.a., reče: -Poslaniče, ti nam donosiš objavu sa nebesa pa ti

---

[74] Na osnovu ovih različitih predaja može se zaključiti da je Ibn Mes'ud, r.a., bio stalno u službi Poslanika, s.a.v.s., pomažući mu u raznim situacijama.

[75] Abdullah ibn Zubejr, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na dan bitke na Hendeku (gazvetul-ahzab) upitao: Ko je taj čovjek koji će otići i donijeti mi vijest od neprijateljskoj vojsci. Tada je Zubejr, r.a., jedini od svih prisutnih, uzjahao konja i donio Poslaniku, s.a.v.s., vijest o neprijatelju. To je učinio dva ili tri puta, pa kada je posljednji put uzjahao konja i krenuo Poslanik, s.av.s., je rekao: „Svaki Poslanik je imao svoga iskrenog pomoćnika a moj iskreni pomoćnik je Zubejr, moj tečić." (Ibn Asakir i Ibn Ebi Šejbe)

[76] Predaja koju je zabilježio Ebu Je'ala, Ebu Nuajm i Ibn Asakir pojašnjava ovaj događaj. U njoj Huzejme ibn Sabit, r.a. pripovijeda: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je kupio konja od Suvara ibn Kajsa El-Muharibija pa je ovaj to zanijekao. Tada je Huzejme svjedočio da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kupio konja, pa ga Poslanik upita: -Zašto si svjedočio a nisi bio prisutan kada smo mi obavljali trgovinu. Tada Huzejme reče: -Ja ti vjerujem u ono čime si nam došao (objavu) i znam da ne govoriš ništa osim istinu. Tada je Poslanik, s.a.v.s., rekao: -Kome posvjedoči Huzejme to mu je dovoljno (kao da su posvjedočili dvojica ljudi)." Ovo je vrlina ovog ashaba koja je specifična i posebna za njega, jer se prenosi samo da je on imao takvu odliku.

[77] Obzirom da nije bio prisutan za vrijeme trgovine.

vjerujemo. Tada je Poslanik, s.a.v.s., učinio da njegovo svjedočenje bude kao svjedočenje dvojice ljudi."

U drugoj predaji stoji da je Huzejme prošao pored beduina koji je nijekao da je Poslaniku, s.a.v.s., prodao konja. Tada Huzejme, r.a., reče: -Ja svjedočim da ti je prodao konja. Allahov Poslanik, s.a.v.s., ga upita: -A kako to znaš? Huzejme, r.a., reče: -Poslaniče, ti nam donosiš objavu sa nebesa i mi ti vjerujemo, pa kako ti ne bi vjerovali kada nam govoriš o nečem što se desilo na Zemlji. Tada je Poslanik, s.a.v.s., učinio da njegovo svjedočenje bude kao svjedočenje dvojice ljudi sve do njegove smrti." U drugoj predaji stoji da je Poslanik, s.a.v.s., odobrio svjedočenje Huzejme umjesto svjedočenja dvojice ljudi i to sve do njegove smrti.

Odlike Amira Eš-Ša'bija

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, o Amiru Eš-Ša'biju[78], da je El-Hejsem rekao: „Kada bi Eš-Ša'bi pričao o Poslanikovim, s.a.v.s., bitkama Ibn Omer, r.a., bi ga slušao. Omer, r.a., bi govorio: -Zaista on o tome priča kao da je lično učestvovao u tim događajima."

Ebu Hind kaže: Ponekada bi Amir (Eš-Ša'bi) pričao o Poslanikovim, s.a.v.s., bitkama u halki u kojoj bi se nalazio Ibn Omer, r.a., pa bi Ibn Omer, r.a., rekao: „Zaista on priča o ovim događajima kao da je u njima lično učestvovao."

Stariji tabi'ini s kojima se susreo Ebu Hanife

Ebu Hamza El-Ensari kaže: Čuo sam Abdullaha ibn Davuda El-Džuzejnija kako kaže: Pitao sam Ebu Hanifu: -Koga si sreo od starijih tabi'ina? On mi reče: -El-Kasima, Salima, Tavusa, Ikrimu, Mekhula, Abdullaha ibn Dinara, Hasana Basrija, Amra ibn Dinara, Ebu Ez-Zubejra, Ata'a, Katadu, Ibrahima, Eš-Ša'bija, Nafi'a i druge."

[78] To je jedan od tabi'ina, generacije koja se srela sa ashabima, ali nije vidjela Poslanika, s.a.v.s.

LIJEPO PONAŠANJE / AHLAK

Vrijednost lijepog ponašanja

Ebu Hanife prenosi od Zijada, od Usame ibn Šerika, koji kaže: Bio sam prisutan kada su beduini upitali: „Allahov Poslaniče, šta je najvrijednije što čovjeku može biti dato? On reče: -Lijepo ponašanje."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od El-Esveda, od Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zaista kad bi lijepo ponašanje bilo stvorenje koje se vidi, bilo bi jedno od najljepših što je Allah stvorio, a da je ružno ponašanje stvorenje od stvorenja koja je Allah stvorio, ne bi ništa od njega bilo ružnije."

Ebu Hanife prenosi od Ibrahima, od njegovog oca, od Mesruka koji je pitao Aišu, r.a., o Poslanikovom, s.a.v.s, ponašanju, pa ga ona upita: -Zar ti ne učiš Kur'an? Allah, dž.š., kaže: „Zaista si ti Muhammede na visokom stupnju morala."[79]

Iskušenja

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima, on od El-Esveda, a ovaj od Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zaista Allah, dž.š., odredi vjerniku visoki stepen (deredžu) u Džennetu a taj čovjek ne bude imao dobrih djela kako bi dostigao taj stepen, pa ga Allah, dž.š., stavlja na razna iskušenja sve dok ne dostigne taj stepen."

Savjetovanje

Ebu Hanife prenosi od Šejbana, od Abdul-Melika, od njegovog djeda od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko od tebe bude tražio savjet ti ga lijepo posavjetuj, a ako tako ne uradiš, ti si ga prevario."

Ebu Hanife prenosi od Zijada, koji senedom seže do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je naredio da se savjetuje svaki musliman.

---

[79] Sura El-Kalem, 4.

Tri preporuke

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn El-Akmera, od Humrana koji kaže: Abdullah ibn Omer, r.a., nije nikada viđen a da mu najbliži u društvu nije bio Humran. Jednoga dana on reče: „O Humrane, vidim da se sa nama redovno družiš želeći da činiš dobra djela. Humran odgovori: -To je tačno, o Ebu Abdurrahmane. Tada mu Ibn Omer, r.a., reče: -Ja ti zabranjujem dvije stvari. -Koja je prva, o Ebu Abdurrahmane, upita Humran. Ibn Omer, r.a., reče: -Nemoj slučajno da umreš a da ostaneš nekom nešto dužan, osim da ostaviš imetak sa kojim će se taj dug izmiriti. (a drugo:) Nemoj slučajno ni jedan kur'anski ajet da proučiš, želeći time da se pokažeš pred ljudima, jer ćeš zbog toga isto tako biti kažnjan na Sudnjem danu, a tvoj Gospodar neće nikome učiniti nepravdu. I naređujem ti isto ono što je meni Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio; a to su dva rekata sabahskog sunneta, jer se sa njima postižu želje."

O srcu

Ebu Hanife prenosi od El-Hasana, od Eš-Ša'bija, od En-Nu'mana ibn Bešira, koji prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Zaista u čovjeku ima dio tijela, ako je on zdrav, zdravo je i cijelo tijelo, a ako se taj dio razboli, razboli se cijelo tijelo; to je srce."

Sevapi bolesnog čovjeka

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada se razboli čovjek koji je inače činio dobra djela, Uzvišeni Allah melekima kaže: -Pišite Mome robu onoliko sevapa koliko bi sevapa imao da je zdrav i da čini dobra djela."

U drugoj predaji se dodaje i ovo: „skupa sa posebnom nagradom zbog bolesti."

U drugoj predaji se kaže: „Pišite Mome robu isti sevap kao što ga je imao kada je bio zdrav i činio dobra djela."

U drugoj predaji se kaže: „Kada se čovjek razboli a inače je bio pobožan, pa u svojoj bolesti ne bude mogao činiti ona dobra djela koja je inače činio, Uzvišeni Allah melekima koji ga čuvaju, kaže: -Pišite Mome robu isti sevap koji je imao kada je bio zdrav i činio dobra djela."

Islam će se izbrisati (izblijediti)

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ebi Malika El-Ešdže'ija, od Rib'i ibn Hiraša, od Huzejfe, r.a., koji kaže: „Islam će se izbrisati kao što se šare na odjeći izbrišu, pa neće ostati niko osim starca i starice[80], koji će govoriti: Bio je narod koji je izgovarao: *La ilahe illellah*, a ovi sada ne izgovaraju: *La ilahe illellah.* Sile ibn Zufer, (koji je bio prisutan) reče: -Allahov robe, šta im koristiti *La ilahe illellah,* kad ne poste, na klanjaju, ne obavljaju hadž, ne daju zekat? On reče: -Time će se spasiti od Džehennema. Zatim je to ponovio, otežući glas: O Sile, time će se spasiti od Džehennema."

Zahvala ljudima

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nije zahvalan ni Allahu onaj ko nije zahvalan ljudima."

Hadis o dobroti

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i tražio da mu dadne neku jahalicu. Tada mu Poslanik, s.a.v.s., odgovori: -Ja nemam da ti dadnem jahalicu, ali ću te uputiti onome ko ima. Idi do tih i tih mezarluka i tu ćeš naći jednog momka Ensariju kako vježba gađanje sa svojim kolegama i on ima devu pa od njega traži da te preveze i on će ti to učiniti. Taj čovjek je otišao i našao je tog mladića kako vježba gađanje sa svojim kolegama i on mu je ispričao ono što je Poslanik, s.a.v.s., rekao. Taj mladić se tome obradovao i dva tri puta ga je preklinjući priupitao: -Je li to Poslanik tako rekao? Zatim ga je mladić povezao na svojoj devi i kada su prošli pored Poslanika, s.a.v.s., on im reče: -Idite, zaista onaj ko uputi na dobro djelo je poput onoga ko je to djelo uradio."

U drugoj predaji stoji: Jedan čovjek je došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i tražio da mu dadne neku jahalicu. Tada mu Poslanik, s.a.v.s., odgovori: -Kunem ti se Allahom, ja nemam da ti dadnem jahalicu, ali idi do tih i tih mezarluka i tamo ćeš naći jednog momka od Ensarija kako vježba gađanje sa svojim kolegama. Od njega

[80] Ti starci su jedini koji su doživjeli Islam i znali šta on znači.

traži da te preveze i on će ti to učiniti. Čovjek je otišao i došao do mezarluka koje mu je Poslanik, s.a.v.s., opisao. Tom mladiću je ispričao ono što je Poslanik, s.a.v.s., rekao. On je od njega zatražio da ga preveze i zakleo mu se: Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema Poslanik me je tebi poslao. Mladić mu je dao svoju devu i on je došao do Poslanika, s.a.v.s., na što mu Poslanik, s.a.v.s., reče: -Idi, zaista onaj ko uputi na dobro djelo je poput onoga ko je to djelo uradio."

Hadis o međusobnoj ljubavi

Ebu Hanife prenosi od El-Hasana, od Eš-Ša'bija, koji kaže da je čuo En-Nu'mana ibn Bešira, koji kaže da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako je rekao: „Primjer vjernika u njihovoj međusobnoj ljubavi je kao primjer jednog tijela, ako ga zaboli glava bol sa nesanicom i temperaturom se prenosi na sve ostale dijelove tijela."

Pokuđenost omalovažavanja drugoga

Ebu Hanife kaže da je čuo Vasilu ibn El-Eska'a, r.a. koji kaže da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: „Ne iznosi mahane svoga brata,[81] pa da Allah njemu oprosti a tebe stavi na iskušenje."

Čuvajte se pronicljivosti vjernika

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Atijje, od Ebi Seida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Čuvajte se pronicljivosti vjernika, zaista on gleda Allahovom svjetlošću. Zatim je proučio kur'anski ajet: „To su, zaista, pouke za one koji posmatraju."[82]

O selamu

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ebu Vaila, od Ebu Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zaista je Allah *Es-Sellam* i od Njega dolazi selam (mir i spas)."

[81] Što znači: Ne ismijavaj se svome bratu pa da ga Allah od toga zakloni i izliječi a tebe time ili nečim sličnim stavi na iskušenje.
[82] Sura El-Hidžr, 75.

Treba primiti izvinjenje muslimana

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kome se brat musliman izvini pa on ne primi njegovo izvinjenje, njegov grijeh je poput grijeha onoga koji nepravedno uzima *ušur* od ljudi.“[83]

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Onaj ko ne primi izvinjenje muslimana koji mu se izvini biće griješan kao i vlasnik *meksa.* Ashabi upitaše: -A ko je vlasnik *meksa*? Poslanik, s.a.v.s., odgovori: -Zelenaš.“[84]

Komšijski odnosi

Ebu Hanife prenosi od Alije ibn El-Akmera, od Mesruka, od Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada neko bude želio da nasloni drvo na vaš zid nemojte ga u tome sprečavati.“

Hadis o mirisu

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio ashabima: „Kada nekom od vas bude ponuđen miris neka se namiriše.“

Pretjerana ljubav prema nečemu zaslijepi čovjeka

Ebu Hanife –rahimehullah- kaže: Rođen sam osamdesete godine (po Hidžri) a u Kufu je Abdullah ibn Unejs, r.a.,[85] došao devedeset i četvrte godine, i ja sam ga vidio i čuo a tada sam imao četrnaest godina.[86] Čuo sam ga kako kaže da je čuo Allahovog Poslanika,

---

[83] U hadisu stoji *sahibu meks*, tj. onaj koji bespravno uzima *ušur*, tj. desetinu, ili veliku zaradu od onoga ko je u teškoj situaciji.

[84] Misli se na onoga ko na nepravedan i nedozvoljen način oduzima ljudima dio imetka, ili čak cijeli imetak.

[85] To je jedan od ashaba, r.a., koji je učestvovao u bici na Uhudu.

[86] Ovo je diskutabilno, jer opće poznato je da je ovaj ashab umro u Medini pedeset i četvrte godine po Hidžri, a to je bilo i prije Ebu Hanifinog rođenja. Preostaje da je Ebu Hinife ovo mogao čuti samo od nekog drugog tabi'ina, a ovaj tabi'in od tog ashaba. Prema tome prenošenje Ebu Hanife od ashaba bi se smatralo prekinutim senedom, a Allah najbolje zna. Ova napomena važi za sve predaje Ebu Hanife od nekog od ashaba, a takvih predaja ima desetak u ovom Musnedu.

s.a.v.s., da je rekao: „Tvoja ljubav prema nečem čini te slijepim i gluhim."[87]

Ostavljanje sumnjivih stvari

Ebu Hanife prenosi od El-Hasana, od Eš-Ša'bija, koji kaže da je čuo En-Nu'mana ibn Bešira, kako na minberi kaže da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako je rekao: „Halal je jasan i haram je jasan, a između toga imaju sumnjive stvari, pa ko se bude čuvao sumnjivih stvari taj je sačuvao svoju vjeru i svoju čast."

Nesreća je u tri stvari

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ebi Burejde koji kaže: Jednog dana smo u prisustvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., spominjali uzroke nesreće, pa on reče: „Nesreća[88] je u tri stvari: u kući, u konju i u ženi. Nesreća u kući se ogleda u tome da kuća bude tijesna i da ima loše komšije. Nesreća u konju se ogleda u tome da konj bude neposlušan i nesreća kod žene je u tome da bude nerotkinja." „i lošeg ponašanja." kako se dodaje u predaji Hasana ibn Sufjana.

U drugoj predaji stoji: „Ako ima nesreće i u čemu onda je to u kući, konju i ženi. Nesreća kuće je u tome da bude tijesna. Nesreća kod žene je da bude lošeg ponašanja i da je nerotkinja. Nesreća konja je u tome da bude neposlušan."

Jusufovo, a.s., dobročinstvo

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ebi Seleme ibn Sebta, koji kaže: Bio sam kod Ed-Dahhaka kada ga neki čovjek upita o ovom kur'anskom ajetu: „Mi vidimo da si, zaista, dobar čovjek,"[89] u čemu se ogledalo njegovo (tj. Jusufovo, a.s.) dobročinstvo? On mu odgovori: -Jusuf, a.s., kada bi vidio čovjeka u teškoj situaciji on bi mu pomogao, kada bi vidio bolesnoga on bi ga služio i kada bi vidio čovjeka sa nekom potrebom (muhtadža) raspitao bi se kako da mu pomogne."

---

[87] Ovaj hadis je zabilježio Ebu Davud od Ebu Derda'a, r.a., od Poslanika, s.a.v.s. Neki učenjaci su ocijenili ovaj hadis da je slab. Međutim, Ebu Davud o njemu nije rekao ništa, nakon što ga je zabilježio u svom Sunenu.

[88] Nesreća ovdje znači nedostatak i mahana, što znači da tu nema berićeta.

[89] Sura Jusuf, 36.

Čuvanje rodbinskih veza

Ebu Hanife prenosi od Nasiha ibn Abdullaha, poznatog po imenu Ibn Adžlan, od Jahje ibn Ebi Kesira, od Ebi Seleme, od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Nema od grijeha, koji se učine prema Allahu, dž.š., a da će se brže za njih biti kažnjeno na ovom svijetu, od nemorala, a nema pobožnosti da će se za to biti brže nagrađeno od čuvanja rodbinskih veza, a kriva zakletva ostavlja kuće opustošene."

U drugoj predaji stoji: „Nema ništa zbog čega će se brže biti kažnjeno od nemorala i prekidanja rodbinskih veza, a kriva zakletva ostavlja kuće opustošene."

Ugošćavanje Poslanika, s.a.v.s.

Ebu Hanife prenosi od Asima, od Ebi Burde, koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je došao u posjetu nekim Ensarijama pa su oni za njega zaklali ovcu i napravili gozbu. Poslanik, s.a.v.s., je probao to meso i počeo ga žvakati, ali ga nije progutao. Tada je Poslanik upitao: -Odakle vam ovo meso? Oni su mu rekli: -Ta ovca je vlasništvo tog i tog čovjeka, mi smo je zaklali i namjeravamo kada on dođe da ga zadovoljimo isplatom njene vrijednosti. Tada je Poslanik rekao: -Dadnite tu hranu zatvorenicima!"[90]

U drugoj predaji od Asima ibn Kulejba, od njegovog oca se kaže: „Jedan Poslanikov, s.a.v.s., drug je pripremio hranu pa je pozvao Poslanika. On je krenuo pa smo i mi otišli s njim. Kada je hrana bila servirana Poslanik je uzeo jedan zalogaj, pa ga je dugo žvakao, ali ga nije mogao progutati. Tada ga je Posalnik ispljunuo i prestao je jesti. Kada smo mi to vidjeli i mi smo prestali jesti. Tada je Poslanik pozvao vlasnika hrane i rekao mu: -Obavijesti me o ovom mesu, odakle ti? Čovjek reče: -Allahov Poslaniče, to je ovca od našeg prijetelja, on nije bio tu da je od njega kupimo, ali smo mi požurili da je pripremimo pa smo je zaklali. Tu smo hranu pripremili a kada on dođe mi ćemo mu je isplatiti. Tada je Poslanik naredio da se ta hrana smakne i da se udijeli zatvorenicima."

Abdul-Vahid kaže: Rekao sam Ebu Hanifi: -Odakle si uzeo ovo (pravilo): „Ako čovjek raspolaže sa tuđim imetkom bez njegovog

[90] Poslanik, s.a.v.s., nije htio jesti tu hranu zato što je u njoj bila šubha, tj. postojala je mogućnost da nije pribavljena na halal način, jer je njen vlasnik bio odsutan.

odobrenja, podijelit će zaradu kao sadaku." On reče: -To (pravilo) sam uzeo iz Asimovog hadisa.

Nema pretjerivanja u ugošćavanju

Muharib, Ebu Hanife i Misar ibn Kidam prenose od Muhariba ibn Disara, koji je došao kod Džabira, r.a., pa ga je on počastio sa kruhom i sirćetom a zatim je rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nam je zabranio pretjerivanje u ugošćavanju, a da nije toga ja bih vas bolje ugostio."

Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Divan li je začin sirće."

Ne praktikuje se rukovanje sa ženama

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn El-Munkedira, od Umejme, r.a., koja kaže: Došla sam Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da učinim prisegu (dadnem bej'at) pa mi on reče: „Ja se doista ne rukujem sa ženama."[91]

Uzvišenost i veličanstvenost su Allahova, dž.š., svojstva

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ata'a ibn Es-Saiba, od Ebi Muslima El-Egarra, učenika Ebu Hurejre, r.a., od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Allah, dž.š., je rekao: „Uzvišenost je Moj ogrtač a veličanstvenost je Moja odjeća (dva Allahova svojstva)[92], pa ko nešto od toga bude pripisivao sebi, Ja ću ga uvesti u Džehennem."

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ibrahima, od Muhammeda ibn El-Munkedira Et-Tejmija da mu je prenešeno slijedeće: „Onaj ko se uzvisuje na ovom svijetu glava će mu biti među njegovim nogama i neće nikakao izići iz tabuta u Džehennemu."

---

[91] Bej'at, prisega na poslušnost i spremnost na požrtvovanje, kod muškaraca se sastojala u tome da Poslanik, s.a.v.s., stavi svoju ruku, pa ashabi, r.a., stave svoje ruke prako njegove ruke. Međutim, sa ženama se bej'at sastojao samo u govoru i nije bilo doticanja ruku. Drugi hadisi također potvrđuju da se Poslanik, s.a.v.s., nije rukovao sa stranim (one koje mu nisu dozvoljene) ženama. Aiša, r.a., kaže: Poslanikova ruka nije nikada dodirnula ruku tuđe žene, osim žena koje su bile njegove." (Buhari)

[92] To su dva Allahova, dž.š., svojstva i tim svojstvima se ne smije niko odlikovati niti opisivati. Inače je oholost osobina koje se ljudi trebaju čuvati.

O nasilju (nepravdi)

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Muhariba ibn Disara, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Čuvajte se nanošenja zuluma (nepravde) jer je zulum na ovom svijetu mrak a tama na Sudnjem danu."

Kazna za onoga ko na nas potegne sablju

Ebu Hanife prenosi od Jahje, od Humejda, od Abdullaha ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko na pripadnike moga ummeta potegne sablju, zaista jedna od sedam džehenemskih kapija je za takve."

Ponašanje pri dolasku na sijelo

Ebu Hanife prenosi od Simaka, od Džabira ibn Semure, r.a., koji kaže: „Kada bi smo dolazili na sjelo kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., sjedali bi smo tamo gdje se završavala halka."[93]

Zabrana psovanja vremena

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Aziza, od Ibn Katade koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nemojte psovati vrijeme, jer Allah je vrijeme."[94]

Naplaćivanje duga

Ebu Hanife prenosi od Ismaila, od Ebu Saliha, od Ummi Hane, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko bude otežavao mome ummetu kod naplaćivanja duga a dužnik bude u teškoj situaciji, Allah će njemu otežati stanje u kaburu."

Vraćanje duga

Ebu Hanife prenosi od Muhariba, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., mi je bio nešto dužan pa mi je to uredno vratio i još mi je dao više."[95]

---

[93] Što znači: u zadnji red gdje bi bilo mjesta.

[94] Kada bi se desile neke vremenske neprilike, zemljotres i slično Arapi su imali običaj psovati to vrijeme, što mnogi i danas čine, pa je Poslanik to zabranio, jer tom psovkom oni ustvari psuju Onoga koji određuje kakvo će vrijeme biti.

Slike i pas se ne drže u kući

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ishaka, od Asim ibn Dumreta, od Alije, r.a., koji kaže: „U kući Allahovog Poslanika, s.a.v.s., je bila zavjesa sa slikama pa Džibril, a.s., nije neko vrijeme dolazio kod Poslanika, s.a.v.s. Kada je Džibril, a.s., kasnije došao Poslanik, s.a.v.s., ga je upitao zašto nije ranije dolazio, a on mu odgovori: -Mi ne ulazimo u kuću u kojoj ima pas, ili slike, pa prostri ove slike na pod i nemoj ih vješati na zid i odsjeci (glave na slikama) i istjeraj ovo štene."

Zabrana uzimanja životinje za metu

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio *mudžesseme* (živu metu).[96]

Nevjernik jede sa sedam crijeva

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nevjernik jede sa sedam crijeva a vjernik jede s jednim crijevom."[97]

[95] Ovaj gest se ne smatra kamatom nego to ukazuje na ljepotu ophođenja prema ljudima i to je vid zahvalnosti na učinjenoj usluzi.

[96] *Mudžessema* je životinja, ptica ili slično koja se sveže da bi se u nju gađalo strijelama ili nečim drugim. U predaji Tirmizije od Ebu Derda'a, r.a., se prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se jede *mudžessema*, tj. životinja koja je uzeta kao živa meta.

[97] Ovaj hadis ukazuje na pohlepnost nevjernika i da je njegovo uživanje svedeno na ovosvjetsko uživanje, obzirom da će mu uživanje na onom svijetu biti uskraćeno, za razliku od skromnog vjernika koji se zadovoljava sa onim što mu je dovoljno.

ČISTOĆA

O javnim kupatilima (hamamima)

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nije dozvoljeno onome ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan da ulazi u javna kupatila osim sa ogrtačem, a ko ne pokrije svoje stidno mjesto od ljudi biće u Allahovom prokletstvu i prokletstvu meleka i svih stvorenja."

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ružna li je kuća javno kupatilo (hamam), u kojoj se ne pokrivaju stidna mjesta, niti se voda mijenja."[98]

Stidni dio tijela

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., rekao: „Dio tijela koji je između pupka i koljena je *avret* (stidni dio tijela)."

Obavljanje nužde

Ebu Hanife prenosi od Mensura, od Ebu Vaila, od Huzejfe, r.a., koji kaže: „Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako obavlja malu nuždu na smetljištu, stojeći."

Taharet i abdest

Ebu Hanife prenosi od Mensura, od Mudžahida, od nekog čovjeka iz plemena Sekif kojeg zovu El-Hakem, od njegovog oca, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je prije uzimanja abdesta poprskao predio oko svog spolnog organa."[99]

---

[98] U javnim kupatilima se obično otkrivaju stidni dijelovi tijela i tu se voda rijetko kada mijenja, pa se iz hadisa zaključuje da je korištena voda nečista, što je u suprotnosti sa Malikovim mišljenjem. U jednom drugom hadisu stoji: „Ružno li je mjesto hamam, jer se tu previše glasno govori i razotkrivaju se stidni dijelovi tijela." (Bejheki i Ibn Adijj).

[99] Vjerovatno je to Poslanik, s.a.v.s., uradio preko svoje odjeće, kako bi odagnao šejtansku vesvesu.

Voda koju je pila mačka

Ebu Hanife prenosi od Eš-Še'abija, od Mesruka, od Aiše, r.a., koja kaže: „Jednoga dana je Allahov Poslanik, s.a.v.s., htio da uzme abdest pa je došla mačka i napila se iz te posude, nakon čega je Poslanik, s.a.v.s., abdestio se tom vodom.“[100]

Zabrana obavljanja male nužde u stajaću vodu

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema Es-Savvafa, od Muhammeda ibn Sirina, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio da se obavlja mala nužda[101] u stajaću vodu pa da se onda tom vodom kupa ili uzima abdest.“

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra, Muhammeda ibn Muslima El-Mekkija, od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Neka niko od vas ne obavlja malu nuždu u stajaćoj vodi pa onda sa tom vodom uzima abdest.“

Vjernik ne može biti nečist

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od nekog čovjeka a ovaj od Huzejfe, r.a., da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pružio ruku pa je Huzejfe, r.a., povukao svoju ruku i odustao od rukovanja, na što ga Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: -Šta ti je? On odgovori da je džunup (nečist), na što mu Poslanik, s.a.v.s., reče: - Pokaži nam svoju ruku, zaista vjernik nije nečist.“

U drugoj predaji od Hammada od Huzejfe se kaže: „Zaista musliman nikada nije nečist.“

---

[100] Ovo ukazuje da je ono što ostane iza mačke čisto i nije opasno po zdravlje čovjeka, za razliku od onoga što naloče pas i to je vrlo opasno a posudu koju naloče pas treba oprati sedam puta i osmi put sa pijeskom. Mačkama je dozvoljeno da ulaze u kuću za razliku od pasa.

[101] Pogotovo je zabranjeno obavljati veliku nuždu ili bacati ikakvu prljavštinu u vodu.

ABDEST

Abdest je ključ namaza

Ebu Hanife prenosi od Zarifa Ebi Sufjana, od Ebu Nadreta, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Abdest je ključ namaza, početni tekbir je njegovo otvaranje, selam je njegov kraj. Nakon svaka dva rekata ima selam[102] i nije ispravan namaz dok se u njemu ne prouči sura El-Fatiha i uz nju još neka sura."

U drugoj predaji od El-Mukri'a, od Ebu Hanife nalazi se isto poput ovog navedenog teksta, samo što na kraju stoji ovako: Pa sam upitao Ebu Hanifu: -Šta znači ovo da poslije svaka dva rekata ima selam, pa mi on reče: To je *tešehhud* (sjedenje u namazu). Na to El-Mukri' reče: -Istinu je rekao.

U drugoj predaji se kaže poput ovog prethodnog teksta, osim što na kraju hadisa ovako stoji: „i nije ispravan namaz dok se u njemu ne prouči sura *El-Fatiha* i još nekoliko ajeta sa njom."

Pet dnevnih namaza sa jednim abdestom

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na Dan osvojenja Mekke, klanjao pet dnevnih namaza sa jednim abdestom i učinio je mesh po mestvama. Omer, r.a., mu na to reče: -Nismo te vidjeli da ovako postupaš do danas? Poslanik, s.a.v.s., mu odgovori: -Omere, to sam namjerno učinio."[103]

Način uzimanja abdesta

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Humrana Osmanovog štićenika koji kaže da je Osman, r.a., uzeo abdest perući sve dijelove tijela tri puta i onda je rekao: „Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ovako uzima abdest."

---

[102] Sa ovim se misli na selam nakon svaka dva rekata nafile, kao što je to slučaj sa noćnim namazom, ili se sa ovim misli na donošenje selama i salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., što je u sklopu svakog tešehudda, tj. sjedenja na *ettehijjatu* i učenja na njemu.

[103] Poslanik, s.a.v.s., je želio da pokaže da nije obavezno uzimanje abdesta za svaki novi namaz i da je činjenje mesha po mestvama dozvoljeno.

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Halida ibn Alkame, od Abda, koji prenosi da je Alija ibn Ebi Talib, r.a., uzeo abdest pa je oprao svoje ruke tri puta, zatim je izaprao usta i nos tri puta, oprao lice tri puta i ruke do iza lakata tri puta. Zatim je potrao glavu i oprao svoje noge. Nakon toga je rekao: „Ovo je Poslanikov, s.a.v.s., način uzimanja abdesta."

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzeo abdest perući sve dijelove tijela po jednom.[104]

Pranje nogu

Ebu Hanife prenosi od Muhariba, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Teško zglavcima[105] od džehennemske vatre, pa kada perete vaše noge neka voda dopre do iznad zglavaka."[106]

Potiranje glave jednom rukom

Abdullah ibn Muhammed prenosi od Ja'kuba, od Halida da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., potrao svoju glavu tri puta, tako što je stavio svoju ruku na prednji dio glave, zatim je potrao prema zadnjem dijelu a onda se opet vratio do prednjeg dijela, učinivši (da su) to tri puta, jer on nije odvajao ruke, niti je vodu uzimao tri puta, nego je to poput onoga ko uzme vodu u svoj dlan pa je polije u pravcu lakta.

Alija, r.a., je pojasnio ono što je u hadisima koje su od njega prenijeli drugi prenosioci: El-Džarud ibn Jezid, Haridže ibn Mus'ab i Esed ibn Omer, da se mesh čini samo jednom i pojasnio je značenje toga onako kako smo već naveli.

Ebu Hanife kaže: Ovako je prenešeno od skupine Poslanikovih ashaba i to se pojašnjava tako što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., potrao svoju glavu tri puta. Od njih su Osman, Alija, Ibn Mes'ud. r.a., i drugi. Značenje toga se ne može razumjeti nego onako kako smo već

[104] Vadžib je sve dijelove prilikom abdesta prati po jednom a sunnet ih je prati po tri puta, osim mesha po glavi koji se čini samo jednom.

[105] To je tetiva koja je iznad peta.

[106] U drugim predajama stoji: „Teško petama od džehennemske vatre." Cilj hadisa je podstaći na temeljito i lijepo uzimanje abdesta, tako da voda dopre do svih dijelova tijela koje treba oprati.

pomenuli. A ko smatra da je Ebu Hanife pogriješio u prenošenju činjenja mesha tri puta, taj je napravio grešku i preče je i ispravnije njemu pripisati grešku. Šu'be je također napravio veliku grešku u ovom hadisu po mišljenju svih učenjaka, a to je prenošenje ovog hadisa od Malika, od Arfete, od Abdulhajra, od Alije, pa je pogriješio u dva imena u senedu; umjesto Halida je Malik, u umijesto Alkame je Arfeta. Da je Ebu Hanife ovakvu ili sličnu grešku napravio rekli bi za njega da je neznalica zbog slabog znanja i proglasili bi ga otpadnikom od vjere, a sve je to zbog slabe bogobojaznosti i slijeđenja strasti.

Potiranje / mesh po glavi jednom

U drugoj predaji od Ebu Hanife, od Halida, od Abduhajra stoji da je Alija, r.a., zatražio vodu (da uzme abdest) pa je oprao ruke tri puta, izaprao usta tri puta, izaprao nos tri puta, oprao lice tri puta, oprao ruke do iza lakata tri puta, potrao glavu, i oprao noge tri puta, a zatim je rekao: „Ovako je Poslanikov, s.a.v.s., potpuni abdest."

U drugoj predaji stoji da je zatražio vodu, pa mu je donešena posuda sa vodom, (kao) lavor. Abdulhajr kaže: Mi smo gledali u njega, da vidimo šta će uraditi. Uzeo je posudu sa vodom svojom desnom rukom i polio po svojoj lijevoj ruci a zatim je oprao ruke do šaka tri puta. Zatim je desnom rukom zagrabio vode iz posude pa je izaprao usta i nos, uradivši i to tri puta. Zatim se umio tri puta, zatim je oprao ruke do iza lakata tri puta, zatim je potra glavu jedanput. Iza toga je oprao noge po tri puta. Nakon toga je zagrabio rukom vode i napio se i onda je rekao: „Ko želi da vidi kakav je bio Poslanikov abdest, ovako je izgledao."

U drugoj predaji stoji da je zatražio vodu, pa je oprao ruke tri puta, zatim je izaprao nos tri puta. Umio se tri puta, a zatim je oprao ruke do laktova tri puta. Zatim je rukom uzeo vode i posuo je po svojoj glavi. Zatim je rekao: „Ko želi da vidi kakav je bio Poslanikov abdest, neka gleda u ovo."

Potiranje / mesh po glavi tri puta

Ebu Hanife prenosi od Halida, od Abduhajra od Alije, r.a., za kojeg se kaže da je zatražio vodu (da uzme abdest) pa je oprao ruke tri puta, izaprao usta tri puta, izaprao nos tri puta, oprao lice tri puta, oprao

ruke do iza lakata tri puta, potrao glavu tri puta[107] i oprao noge tri puta, a zatim je rekao: „Ovako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzimao abdest."

Misvak

Ebu Hanife prenosi od Alije ibn El-Hasena Er-Reddada, od Temmama, od Džeafera ibn Ebi Taliba, r.a., koji kaže da su neki ljudi ušli kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa im je rekao: „Vidim da su vam zubi požutjeli, pa vam preporučujem da koristite misvak, a da se ne bojim da ću opteretiti svoj ummet, naredio bih im da koriste misvak prije svakog namaza."

U drugoj predaji stoji: „Da se ne bojim da ću opteretiti svoj ummet, naredio bih im da koriste misvak prije svakog namaza ili prilikom svakog uzimanja abdesta."

Šta ne kvari abdest

Ebu Hanife prenosi od Adijja, od Ibn Džubejra, od Ibn Abbasa, r.a. koji kaže: „Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako se napio mlijeka,[108] pa je izaprao usta i nakon toga klanjao, ne uzimajući (ponovo) abdest."

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra od Džabira, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je jeo čorbu sa mesom a zatim je klanjao."[109]

[107] Po šafi'ijskom mezhebu mesh / potiranje glave je tri puta. Pouzdanim hadisima je prenešeno da se mesh čini samo jednom, na što ukazuju prethodni hadisi.

[108] To je bilo razrjeđeno kiselo mlijeko, mlaćenica i sl.

[109] Ovaj hadis pojašnjava da je Poslanik, s.a.v.s., klanjao nakon što je jeo kuhano meso i nije ponovo uzimao abdest. Ovo ukazuje na to da je Poslanikova naredba da se mora uzimati abdest nakon jedenja onoga što je dodirnula vatra derogirana, tj. potisnuta i nevažeća.

GUSUL / KUPANJE

Kada žena vidi na odjeći trag polucije u snu

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima koji kaže da ga je obavijestio onaj ko je čuo Ummu Sulejm, r.a., kada je pitala Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o ženi koja vidi trag na odjeći kao što se to desi kod muškaraca, kako će postupiti. Poslanik, s.a.v.s., joj na to odgovori: „Dužna je da se okupa."[110]

Čišćenje tragova sperme

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima, ovaj od Hemmama ibn El-Harisa a on od Aiše, r.a., koja kaže: „Trljanjem sam odstranjivala suhe tragove sperme sa Poslanikove, s.a.v.s., odjeće, a brisala bih i prala Poslanikovu odjeću na kojoj su bili mokri (vlažni) tragovi sperme."

Ebu Hanife prenosi od Hammada ibn Ebi Sulejmana, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a on od Aiše, r.a., da je rekla: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi (ponekad) izlazio da klanja sabah namaz a sa kose bi mu padale kapi vode od kupanja zbog polucije i nakon intimnog odnosa."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia a ovaj od Hemmama da je Aiša, r.a., nekom čovjeku koji im je došao na konak[111] poslala pokrivač da se pokrije. Taj čovjek se pokrio tim pokrivačem i te noći je ostao džunup (nečist) te je oprao taj pokrivač. Kada su Aiši rekli šta je on uradio ona je rekla: -Nije bilo potrebe da pere taj pokrivač. Dovoljno mu je bilo da to, kada se osuši, očisti trljanjem. Ja sam Poslanikovu, s.a.v.s., odjeću čistila trljanjem i on bi u toj odjeći klanjao.

---

[110] Općepoznato je da muškarci, kada poluciraju u snu i vide trag sperme na svojoj odjeći, trebaju da se okupaju. Međutim, kada žena doživi tako nešto i vidi trag vlažnosti na svojoj odjeći to je ashabima bilo nepoznato pa je ova sahabijka, r.a., o tome pitala Poslanika, s.a.v.s., i on joj je pojasnio da je i žena, također, dužna da se okupa, ako vidi trag na svojoj odjeći.

[111] Bile su posebne odaje za goste gdje bi oni noćivali ako bi dolazili na konak.

Spavanje osobe koja je nečista (džunup)

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a ovaj od Aiše, r.a., koja kaže: „Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., htio da spava džunup onda bi uzeo abdest, poput abdesta za namaz.“

MESH PO MESTVAMA

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Kerima ibn Ebi Umejjeta, od Ibrahima koji kaže: Pričao mi je onaj ko je čuo Džerira ibn Abdul-Melika, r.a., koji kaže: „Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako čini mesh po mestvama, nakon što je objavljena sura El-Maide.“[112]

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima, ovaj od Hemmama ibn El-Harisa da je vidio Džerira ibn Abdullaha, r.a., kako uzima abdest, pa je učinio mesh po mestvama. On ga je upitao o tome a Džerir mu reče: Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v..s, da tako čini. A ja sam se počeo družiti sa Poslanikom, nakon što je objavljena sura El-Maide.“[113]

Ebu Hanife prenosi od Seida, od Ibrahima Et-Tejmija, od Amra ibn Mejmuna El-Ervija, od Ebi Abdullaha, od Huzjeme ibn Sabita, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan o meshu po mestvama, pa je rekao: „Musafir ima pravo da tri dana i tri noći čini mesh, a onaj koji je kod kuće to čini jedan dan i jednu noć.“

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Sulejmana ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je uzeo abdest i učinio mesh po mestvama i tako klanjao pet dnevnih namaza.“

Ebu Hanife prenosi od Eš-Ša'bija, od El-Mugire ibn Šu'be, r.a., koji kaže: „Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako čini mesh po mestvama.“

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako čini mesh po mestvama, na putovanju, i nije vremenski odredio koliko se to može činiti.“[114]

---

[112] Sura El-Maide je među posljednjiim surama koje su objavljene i u njoj je spomenut način uzimanja abdesta. Ako na nogama imaju mestve onda je dozvoljeno da se učini mesh, u protivnom noge se moraju oprati.

[113] Misli se ajet u suri El-Maide u kojem se govori o propisu uzimanja abdesta.

[114] U narednim hadisima je jasno naglašeno da putnik ima pravo da čini mesh tri dana i tri noći. Takav hadis od Alije, r.a., je zabilježio i Muslim u svom Sahihu.

Vremenska ograničenost mesha

Ebu Hanife prenosi od El-Hakema, od El-Kasima ibn Muhammeda, od Šurejha ibn Hani'a, od Alije, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Musafir čini mesh po mestvama tri dana i tri noći."

Ebu Hanife prenosi od El-Hakema, od El-Kasima, od Šurejha, koji kaže: -Pitao sam Aišu, r.a., da li da činim mesh po mestvama, pa mi je ona rekla: -Otiđi kod Alije, r.a., i pitaj ga o tome, zato što je on putovao sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s. Šurejh kaže: -Pa sam došao kod Alije, r.a., i pitao ga i on mi je odobrio da činim mesh.

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od Ebu Abdullaha El-Dždelija, od Huzejme ibn Sabita, od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je o meshu po mestvama rekao: „Onome ko boravi kod kuće mesh traje dan i noć, a onome ko je na putu traje tri dana i noći, pod uvjetom da obuje mestve dok je pod abdestom."

U drugoj predaji stoji: „Mesh po mestvama putniku traje tri dana a onome ko je kod kuće dan i noć, ako hoće da čini mesh."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Salima ibn Abdullaha ibn Omera, r.a., koji kaže da su se njegov otac (Abdullah) i Se'ad ibn Ebi Vekkas, r.a., raspravljali o meshu po mestvama, pa je Se'ad rekao: -Ja činim mesh po mestvama. Abdullah je rekao: -Taj tvoj postupak me čudi. Se'ad kaže: -Zatim smo se sastali kod Omera, r.a., pa je Omer rekao svome sinu: -Tvoj amidža[115] bolje poznaje fikhske propise sadržane u Sunnetu."

Ebu Hanife prenosi od Ebu Bekra El-Džehma, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: Prisustvovao sam borbi na području Iraka, pa sam vidio Sa'da ibn Malika kako čini mesh po mestvama, i ja sam ga upitao: -Šta je to? On mi reče: -O sine Omerov, kada stigneš do svog oca, pitaj ga o tome. Kada sam stigao kod oca upitao sam ga o tome, pa mi on reče: -Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako čini mesh pa smo i mi to počeli raditi."

[115] Misli se na Sa'da ibn Ebi Vakkasa, r.a., jer je on Omerov brat po vjeri tvome ocu. Arapi su koristili izraze amidža i sl. za osobe koje to nisu, ističući time bratstvo po vjeri, poštovanje starijih itd.

U drugoj predaji se kaže: „Došao sam u Irak pa sam vidio Sa'da ibn Malika kako čini mesh po mestvama i ja sam ga upitao: -Šta to radiš? On mi reče: -Kada stigneš do Omera, r.a., pitaj ga o tome. Kada sam stigao kod Omera upitao sam ga o tome, pa mi on reče: -Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako čini mesh pa sam i ja to počeo raditi."

U drugoj predaji stoji: „Stigao sam u Irak u bitku kod Dželevle pa sam vidio Sa'da ibn Ebi Vekkasa, r.a., kako čini mesh po mestvama. On mi reče: -Kada sretneš vladara pravovjernih pitaj ga o tome. Ibn Omer kaže: -Kada sam sreo Omera obavijestio sam ga o tome šta je on učinio, pa mi on reče: -Istinu je rekao Sa'd, vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da to čini pa sam i ja to počeo primjenjivati."

U drugoj predaji stoji: Stigli smo u Irak u neku bitku, pa sam vidio Sa'da ibn Ebi Vekkasa, r.a., kako čini mesh. Ja sam se tome začudio, pa mi on reče: -Kada stigneš kod Omera, r.a., upitaj ga o tome. Ibn Omer kaže: -Kada sam stigao pitao sam ga o tome i ispričao sam mu šta je učinio Sa'd, pa mi reče: -Tvoj amidža bolje poznaje fikhske propise od tebe. Vidjeli smo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako čini mesh pa smo i mi to počeli raditi."

EZAN I IKAMET

Slušanje i ponavljanje ezana

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha koji kaže da je čuo Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Kada bi muezzin zaučio ezan Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi ponavljao riječi ezana."[116]

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je neki Ensarija prošao pored Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i primjetio da je tužan. Taj čovjek je inače ugošćavao siromašne i hranio ih. Međutim, kada je vidio Poslanika ovako tužnog i on se rastužio i nije htio ni da jede, niti su mu siromašni više dolazili da ih nahrani. Ušao je u mesdžid u kojem je klanjao. Dok je klanjao zadrijemao je i zaspao. U snu mu je došao neki čovjek i upitao ga: -Znaš li zašto se Poslanik rastužio? On odgovori da ne zna. Tada mu taj čovjek reče: -Zbog načina oglašavanja početka namaskog vremena. Idi Poslaniku i reci mu da naredi Bilalu da uči ezan i tada ga je poučio riječima ezana: *Allahu ekber, Allahu ekber* (dva puta), *Ešhedu en la ilahe illellah* (dva puta), *Ešhedu enne Muhammeden resulullah* (dva puta), *Hajje alessalah* (dva puta), *Hajje alelfelah* (dva puta), *Allahu ekber, Allahu ekber, La ilahe illellah.*"

Ikamet je poput ezana

Zatim ga je podučio riječima ikameta, poput ovih riječi osim što se na kraju kaže ovako: „*Kad kametissalatu, kad kametissalah, Allahu ekber, Allahu ekber, La ilahe illellah,* kao što ljudi uče ezan i ikamet.[117]

„Ovaj Ensarija je došao i sjeo kod Poslanikovih, s.a.v.s., vrata pa je pored njega prošao Ebu Bekr, r.a., i Ensarija mu reče: -Traži odobrenje da uđem! Te noći je i Ebu Bekr, r.a., također sanjao isti san. Zatim je Ensarija tražio da uđe kod Poslanika, s.a.v.s., pa kada je ušao

[116] Ponavljao bi tekst ezana osim kada muezzin kaže: „Hajje alessalah" i „Hajje alelfelah" onda bi rekao: „La havle ve la kuvvete illa billah."

[117] Tj. kao što se ezan i ikamet učio u vrijeme ashaba i tabi'ina a to su najodabranije generacije. Ovo je dokaz da se i riječi ikameta ponavljaju po dva puta, kao i u ezana, a ne po jednom kao što je to mišljenje šafijskog mezheba i drugih.

ispričao mu je svoj san. Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Isto nam je i Ebu Bekr ispričao. Onda je Poslanik naredio Bilalu da tako uči ezan."

U drugoj predaji stoji ovako: „Jedan Ensarija je prošao pored Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa ga je vidio tužnog. Taj čovjek je inače ugošćavao siromašne i hranio ih, ali je sada od toga odustao zbog toga što je vidio Poslanika ovako tužnog. U takvom stanju raspoloženja je zaspao. U snu mu je došao neki čovjek i upitao ga: -Znaš li zašto se Poslanik rastužio? On odgovori da ne zna. Tada mu taj čovjek reče: -Zbog načina pozivanja na namaz. Idi Poslaniku i reci mu da naredi Bilalu da uči ezan i tada ga je poučio riječima ezana: *Allahu ekber, Allahu ekber* (dva puta), *Ešhedu en la ilahe illellah* (dva puta), *Ešhedu enne Muhammeden resulullah* (dva puta), *Hajje alessalah* (dva puta), *Hajje alelfelah* (dva puta), *Allahu ekber, La ilahe illellah.*"

Zatim ga je podučio riječima ikameta, koje su iste kao i ezan, osim što se na kraju kaže ovako: „*Kad kametissalatu,* (dva puta), kao što ljudi uče ezan i ikamet.

Kada se ovaj Ensarija probudio došao je Poslaniku, s.a.v.s., i sjeo kod njegovih vrata. Tada je došao Ebu Bekr, r.a., i Ensarija mu reče: -Traži odobrenje da uđem! Ebu Bekr, r.a., je ušao i Poslaniku, s.a.v.s., ispričao isti takav san. Zatim je Ensarija ušao i ispričao mu svoj san. Poslanik, s.a.v.s., reče: -Isto nam je i Ebu Bekr ispričao. Onda je Poslanik rekao: -Naredi Bilalu da uči ezan tim riječima."

O sutri / perdi ispred klanjača

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda koji je pitao Aišu, r.a., o onome šta (svojim prolaskom ispred klanjača) kvari namaz pa je rekla: „O stanovnici Iraka (Kufe), vi smatrate da magarac, pas i mačka kvare namaz kada prođu ispred klanjača ako nema sutre (perde), pa jeste li i nas žene svrstali u tu skupinu? Spriječi (upozori) onoga koji prolazi koliko je u tvojoj moći (išaretom ili blagim pokretom ruke) pa ako odustane dobro i jest, a ako ne odustane to ti neće naškoditi."

30. Aiša, r.a. također kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi klanjao namaz a ja bih spavala pored njega tako da bi dio njegovog ogrtača padao na mene." U drugoj predaji stoji: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi klanjao namaz a ja bih spavala ispred njega."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a on od Aiše, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi klanjao noćni namaz a ja bih pored njega spavala, tako da bi dio njegove odjeće padao na mene.“

NAMAZ

Najvrijednije djelo

Ebu Hanife prenosi od Talhe ibn Nafi'a, od Džabira, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan: „Koja vrsta djela je najbolja? Poslanik, s.a.v.s., je odgovorio: -Namaz u njegovo pravo vrijeme."

Umjereni namaz

Ebu Hanife prenosi od Hammada, on od Ibrahima koji kaže: „Jednom prilikom su se sastali Abdullah ibn Mes'ud, Huzejfe ibn El-Jeman, Ebu Musa i drugi ashabi u nekoj kući pa je proučen ikamet za namaz, te su počeli (jedni drugima) govoriti: -Hajde ti klanjaj kao imam, pa je svako od njih odbio. Zatim je neko rekao: -Klanjaj nam ti o Ebu Abdurrahmane (tj. Abdullah). On je pristao i klanjao im je umjeren namaz, ispravno obavljajući ruku'e i sedžde. Kada je završio sa namazom oni rekoše: -Ebu Abdurrahman je zapamtio kako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao."

Dizanje ruku do visine ušiju pri početnom tekbiru

Ebu Hanife prenosi od Asima, od Vaila ibn Hudžra, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je dizao svoju ruku[118] u visini donjeg dijela uha."

U drugoj predaji stoji: „Dizao je svoje ruke u visini donjeg dijela ušiju."

U drugoj predaji od Vaila se kaže da je vidio Poslanika, s.a.v..s, kako diže svoje ruke u namazu u visini donjeg dijela ušiju."

Ebu Hanife prenosi od Asima, od Abdul-Džebbara ibn Vaila, od njegovog oca, r.a., koji kaže: „Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako diže svoje ruke prilikom početnog tekbira i kako predaje selam na desnu i na lijevu stranu."

[118] To je bilo prilikom početnog iftitahit-tekbira u namazu. Enes, r.a., kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi počinjao namaz donosio tekbir i dizao bi svoje ruke tako da njegovi veliki prsti budu u visini donjeg dijela ušiju." (Es-Sunen el-kubra od Bejhekija)

Spuštanje na sedždu

Ebu Hanife prenosi od Asima, od njegovog oca, od Vaila ibn Hudžra, r.a., koji kaže: „Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., činio sedždu spustio bi svoja koljena prije svojih ruku, a kada bi se vraćao sa sedžde onda bi dizao ruke prije koljena."

Bismilla se ne uči naglas

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Enesa, r.a., koji kaže: „Ni Allahov Poslanik, s.a.v.s., ni Ebu Bekr, ni Omer, r.a., nisu glasno učili *Bismillahirrahmanirrahim*" [119]

Ebu Hanife prenosi od Ebu Sufjana, od Jezida ibn Abdullah ibn Mugaffela, od njegovog oca, koji kaže da je klanjao za nekim imamom pa je proučio *Bismillahirrahmanirrahim*, prije *Fatihe* naglas. Kada je završio sa namazom on mu reče: -O Allahov robe, kloni se učenja *Bismille* naglas, jer ja sam klanjao za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., Ebu Bekrom, r.a., Omerom, r.a., Osmanom, r.a., i nikog od njih nisam čuo da uči *Bismillu* naglas."

Ovaj hadis je prenijela skupina ljudi od Ebu Hanife, od Ebi Sufjana, od Jezida, od njegovog oca, od Poslanika, s.a.v.s. Učenjaci kažu da je ovo ispravno jer je ova predaja poznata u prenošenju Abdullaha ibn Mugaffela.

Učenje Kur'ana u namazu

Ebu Hanife prenosi od Ata'a ibn Ebi Rebaha, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: Poslanikov, s.a.v.s., glasnik je razglasio Medinom: „Nema ispravnog namaza osim sa učenjem Kur'ana i to najmanje jedan duži ajet ili tri kraća, pa makar sura El-Fatiha."

Dozvoljenost učenja naglas u namazu

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od nekog čovjeka, od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: Jedne noći su Ebu Bekr, i Omer, r.a., ostali kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., razgovarajući, pa kada su izašli i Poslanik, s.a.v.s., je krenuo sa njima. Prošli su pored Ibn Mes'uda, r.a., dok je učio. Tada je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Koga

[119] Nisu to učili naglas prije učenja El-Fatihe, niti prije neke druge sure u namazu.

raduje da uči Kur'an onako kako je objavljen neka uči poput učenja Ibn Ummi Abda.[120] Tada je Poslanik, s.a.v.s., počeo za Ibn Mes'uda govoriti: -Traži šta hoćeš biće ti dato. Ebu Bekr i Omer, r.a., su požurili da ga time obraduju, pa je jedan od njih drugog pretekao i obradovao ga, obavještavajući ga da mu je Poslanik, s.a.v.s., naredio da uči dovu. Tada je Ibn Mes'ud u svojoj dovi rekao: Allahu moj, ja od tebe tražim čvrsto i stalno vjerovanje koje ne prestaje, blagodat koja se ne prekida i tražim da budem skupa sa Tvojim Poslanikom u vječnom Džennetu."

U drugoj predaji od El-Hejsema, od Abdullaha se prenosi da su Ebu Bekr i Omer, r.a., jedne noći ostali kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., razgovarajući, pa kada su izašli i Poslanik, s.a.v.s., je krenuo sa njima. Prošli su pored Ibn Mes'uda, r.a., dok je učio Kur'an u namazu. Tada je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko želi da uči Kur'an izvorno, onako kako je objavljen neka uči poput učenja Ibn Ummi Abda. Tada je Poslanik, s.a.v.s., počeo za Ibn Mes'uda govoriti: -Traži šta hoćeš biće ti dato... do kraja spomenutog hadisa.

Zabrana govora u namazu

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od Ebu Vaila da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., došao iz Abesinije pa je nazvao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., selam dok je bio u namazu. Poslanik mu nije odgovorio na selam a kada je završio sa namazom Ibn Mes'ud, r.a., reče: -Uječem se Allahu od srdžbe Njegovog Poslanika! Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -A zbog čega to? Ibn Mes'ud, r.a., reče: -Nazvao sam ti selam pa mi nisi odgovorio? Tada mu Poslanik, s.a.v.s., reče: -Zaista namaz ima svoja pravila." Ibn Mes'ud, r.a., kaže: „Od tada nismo nikome (u namazu) odgovarali na selam."

Sedžda-tilave u suri Sad

Ebu Hanife prenosi od Simaka, od Ajjaša El-Ešarija, od Ebu Musa El-Ešarija, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je učinio sedždu-tilave u suri *Sad*.[121]"

---

[120] Ovo je nadimak Ibn Mes'uda. r.a.

[121] Misli se na 24-i ajet sure Sad. U drugoj predaji stoji da je Muhammed, s.a.v.s., rekao: „Davud, a.s., je učinio sedždu iz pokajanja a mi činimo sedždu iz zahvalnosti." (Nesai)

Dizanje ruku u namazu

Ebu Hanife prenosi od Hammada, on od Ibrahima En-Nehai'a koji je o Vailu ibn Hudžru, r.a.[122], rekao: „Zar da beduin koji nikada prije toga nije klanjao niti jedan namaz sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., bolje poznaje od Abdullaha ibn Mes'uda i njegovih drugova, kako je moguće da je on naučio (zapamtio) a oni nisu. Misli na dizanje ruku u namazu."

U drugoj predaji stoji da je Ibrahim spomenuo hadis koji prenosi Vail ibn Hudžr, r.a., u aktivu i pasivu, pa je rekao: „Beduin, za kojeg ne znam je li klanjao sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., prije toga ijedan namaz, zar da on bolje zna od Abdullaha ibn Mes'uda."

U drugoj predaji se kaže da je spomenuo hadis Vaila ibn Hudžra, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dizao ruke pri odlasku na ruku' i prije odlaska na sedždu, pa je Ibrahim rekao: „On je beduin koji ne poznaje vjerske propise i mislim da nije klanjao sa Allahovim Poslankom, s.a.v.s., osim jedan namaz, a pričalo mi je mnogo ljudi da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., dizao ruke samo na početku namaza. Taj način Abdullah, također prenosi od Poslanika, s.a.v.s. Abdullah je poznavalac islamskih propisa i njegovih granica i poznavao je praksu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i s njim se puno družio, dok je boravio kod kuće i kada je bio na putu, i klanjao je sa Poslanikom, s.a.v.s., bezbroj puta."

Pregibanje u namazu (ruku')

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ja'kuba El-Abdija, od nekog ko mu je pričao od Sa'da ibn Malika, koji kaže: „U prvo vrijeme smo na ruku'u stavljali ruke na natkoljenice a kasnije nam je naređeno da stavljamo ruke na koljena."

Imam također izgovara: „Rabbena lekel-hamd"

Ibn Es-Seb' ibn Talha kaže: Vidio sam Ebu Hanifu kako pita Ata'a: -Hoće li imam, kada kaže: *Semiallahu limen hamideh* (Allah čuo

[122] To je ashab, r.a., koji je prenio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dizanje ruku u namazu, prije i poslije ruku'a.

onoga ko Ga hvali), izgovarati *Rabbena lekel-hamd* (Gospodaru naš, Tebi hvala), na što mu on reče: Nema zapreke da to kaže.[123]

Prenosi se od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je rekao: Allahov Poslanik, s.a.v.s., nam je klanjao kao imam pa kada je digao glavu sa ruku'a i rekao: *Semiallahu limen hamideh*, neko od prisutnih je rekao: *Rabbena lekel-hamd, hamden kesiren tajjiben mubareken fihi.* Kada je Poslanik, s.a.v.s., završio sa namazom upitao je: Ko je izgovorio te riječi? To je upitao tri puta sve dok taj čovjek nije rekao: -Ja sam to rekao, Poslaniče. Tada mu Poslanik reče: -Tako mi Onoga koji me je poslao sa istinom, vidio sam trideset i nekoliko meleka koji se utrkuju ko će ti to prvi upisati i uzdići.[124]

Sedžda se čini na sedam kosti

Ebu Hanife prenosi od Ebu Sufjana, od Ebu Nadreta, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Čovjek čini sedždu na sedam kosti: čelo, dvije ruke, dva koljena i prednji dijelovi svojih stopala. Kada neko od vas čini sedždu neka stavi svaki dio tijela na svoje mjesto, a kada učini ruku' neka svoju glavu ne saginje niže od leđa, poput magaraca."

Ebu Hanife prenosi od Ebi Sufjana, od Ebu Nadreta, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada neko od vas čini sedždu neka ne pruža svoje noge, jer čovjek čini sedždu na sedam kosti: čelo, dvije ruke, dva koljena, i na dvije noge."

U drugoj predaji se kaže: „Kada neko od vas čini sedždu neka ne pruža svoje noge."

Činjenje sedžde i zabrana sklanjanja kose i odjeće

Ebu Hanife prenosi od Ikrime, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Naređeno mi je da činim sedždu na sedam kostiju i da ne sprečavam kosu i odjeću."[125]

---

[123] U hanefijskom mezhebu opće poznato mišljenje je da onaj koji klanja sam izgovara ovo oboje, a kada se klanja u džematu onda imam izgovara *Semiallahu limen hamideh*, a onaj koji klanja za imamom izgovara *Rabbena lekel-hamd.*

[124] Meleki su se utrkivali ko će od njih prije otići na nebesa sa tim riječima i upisati ih u dobra djela tom čovjeku zbog velikog sevapa i sadržajnosti tih riječi.

[125] Tj. naređeno je Muhammedu, s.a.v.s., i njegovom ummetu da čine sedždu na sedam dijelova tijela, a to su: lice, ruke, koljena i nožni prsti. Također je zabranjeno

Hadis o načinu obavljanja sedžde

Ebu Hanife prenosi od Tavusa, Ibn Abbasa, r.a., ili nekoga drugog od Poslanikovih ashaba, r.a., da je rekao: „Pejgamberu, s.a.v.s., je naređeno da čini sedždu na sedam kosti.“[126]

Nespuštanje podlaktica na sedždi

Ebu Hanife prenosi od Džebele ibn Sudžejma, od Abdullaha ibn Omera, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada neko od vas klanja neka (na sedždi) ne stere svoje podlaktice po zemlji poput psa.“[127]

Sedžda na Sudnjem danu

Ebu Hanife prenosi od Ebi Burdete, od njegovog oca koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada nastupi Sudnji dan ljudi će biti pozvani da učine sedždu ali neće moći to učiniti. Moj ummet će mnogo prije drugih naroda učiniti sedždu pa će im se reći: -Dignite svoje glave jer sam vam učinio otkup od nevjernika.“

Ebu Hanife prenosi od Ebi Burdeta, od njegovog oca koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada nastupi Sudnji dan svakom muslimanu će biti dat po jedan čovjek od nevjernika i reći će mu se: Ovo je tvoj otkup od džehennemske vatre.“

Vrijednost sedžde

Ebu Hanife prenosi od Hammada, on od Ibrahima En-Neha'ia, od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., da je Ebu Zerr, r.a., klanjao (dobrovoljni) namaz u kojem nije dugo učio na rekatima, ali je klanjao više rekata. Kada je završio namaz neki čovjek ga upita: -Ti si ashab Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a ovako klanjaš? Tada Ebu Zerr, r.a., reče: -Zar nisam upotpunio ruku' i sedždu? Ovaj reče: -Jesi. Na to Ebu Zerr reče: -Ja sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Ko učini jednu

---

bilo da se kosa sprečava da padne na zemlju prilikom činjenja sedžde, ili da se stavlja odjeća između lica i zemlje, što je inače pokuđeno.

[126] Tj. naređeno je Muhammedu, s.a.v.s., i njegovom ummetu da čine sedždu na sedam kosti, a to su: lice (čelo i nos), dlanovi, koljena i nožni prsti.

[127] Za vrijeme sedžde muškarci trebaju dići svoje laktove i ne trebaju s njima dodirivati zemlju, a žene će svoje laktove osloniti na svoja koljena, tako da ne bi kontrirale ovom hadisu.

sedždu Allah će ga uzdići za jednu deredžu (stepen) u Džennetu", pa ja želim da mi bude dato mnogo deredža, ili: da mi bude upisano mnogo deredža."

U drugoj predaji od Ibrahima se prenosi da je on čuo od nekoga ko je prošao pored Ebu Zerra, r.a., u mjestu *Er-Rebeze*[128] i vidio ga kako klanja kratki (dobrovoljni) namaz sa više rekata, u kojem je mnogo činio ruku'a i sedždi. Kada je Ebu Zerr završio sa namazom taj čovjek mu reče: -Ovako klanjaš a družio si se sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s.? Ebu Zerr mu reče: - Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Ko Allahu učini jednu sedždu Allah će mu zbog toga u Džennetu uzdići deredžu", pa ja zbog toga činim mnogo sedždi.

Postupak prilikom sjedenja u namazu

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a da je Ibn Omer, r.a., upitan: Kako su žene klanjale u vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je rekao: Prvo su pri sjedenju podavijale noge (*terebbu'*), zatim im je bilo naređeno da sjede oslanjajući se na kuk (*tehafuzz*)."

Ebu Hanife prenosi od Asima, od njegovog oca, od Vaila ibn Hudžra, r.a., koji kaže: „Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., sjedao u namazu (na *tešehhudu*) položio bi svoju lijevu nogu i sjeo na nju a desnu bio oduspravio."

Šta se uči na sjedenju u namazu /tešehhud

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ishaka, od Bera'a, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nas je podučavao *tešehhudu* (ettehijjatu) kao što nas je podučavao nekoj suri iz Kur'ana."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima En-Neha'ia, od Ebu Vaila Šekika ibn Ebi Eslema, od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a. koji kaže: Kada smo klanjali za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., na sjedenju smo učili ovo: „Es-selamu alellah,"[129] pa nam se Allahov Poslanik, s.a.v.s., okrenuo i rekao: „Zaista je Allah *Es-Selam*, pa kada neko od vas u namazu sjedne neka uči ovo: *Et-tehijjatu lillahi ves-salevatu vet-tajjibatu, es-selamu alejke ejjuhennebijju ve rahmetullahi ve*

[128] Mjesto nedaleko od Medine i na tom mjestu je ukopan Ebu Zerr, r.a.
[129] Što znači: „Neka je selam na Allaha."

berekatuhu. Es-selamu alejna ve ala ibadillahis-salihin, ešhedu en la ilahe illellahu ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu.

U drugoj predaji stoji da su oni na sjedenju učili ovako: *Es-selamu ala Džibrile, es-selamu ala resulillahi,* pa im je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Nemojte govoriti: *Es-selamu alellah,* jer je Allah Es-Selam, nego recite: *Et-tehijjatu lillahi ves-salevatu vet-tajjibatu...* i tako dalje do kraja *tešehhuda.*

U drugoj predaji stoji: Kada smo klanjali za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., i kada bi sjeli na kraju namaza učili smo ovo: *„Es-selamu alellah, es-selamu ala resulillah, ala melaikihi ma nusemmihim minel-melaiketi,*[130] pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nemojte učiti to, nego učite ovo: *„Et-tehijjatu lillahi ves-salevatu vet-tajjibatu.*"

Ebu Hanife prenosi od El-Kasima, od njegovog oca, od Abdullaha, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nas je podučio hutbi za namaz[131], a to je na sjedenju u namazu."

Predavanje selama

Ebu Hanife prenosi od El-Kasima, od njegovog oca, od Abdullaha, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je predavao dva selama, jedan na desnu i jedan na lijevu stranu."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame da je Ibn Mes'ud, r.a., rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je predavao selam na desnu stranu izgovorajući: 'Es-selamu alejkum ve rahmetullah', tako da mu se vidjela strana lica. Isto tako je činio i na lijevu stranu. Tako mu se prvo vidjela bjelina desnog, a onda lijevog obraza."

Sehvi sedžda

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame, on od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao namaz, podne ili ikindiju, pa je greškom, jedan rekat dodao ili ispustio. Kada je završio namaz i predao selam,

[130] Ovo znači: „Neka je selam na Allaha, i selam na Njegovog Poslanika, i na Njegove meleke koje nećemo posebno nabrajati."

[131] Misli se na zahvalu Allahu, dž.š., koja se uči na sjedenju u namazu.

neko ga je upitao: -Je li se način klanjanja promjenio, ili si zaboravio? Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Ja zaboravljam kao što i vi zaboravljate, pa kada zaboravim vi me opomenite. Zatim je Poslanik okrenuo svoje lice prema Kibli, učinio dvije *sehvi-sedžde*, proučio *Et-tehijjatu*, zatim je predao selam na desnu pa na lijevu stranu."

Namaz u Ka'bi

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: Pitao sam Bilala, r.a., gdje je Poslanik, s.a.v.s., klanjao dva rekata? On mu odgovori: -Ispred dva stuba.[132]

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Se'ida ibn Džubejra, od Abdullaha ibn Omera, r.a., da ga je neki čovjek upitao o Poslanikovom, s.a.v.s., namazu u Kabi kada je u nju ušao,[133] pa mu je Ibn Omer, r.a., rekao: „Poslanik, s.a.v.s., je u Kabi klanjao četiri rekata." Tada čovjek reče: -Pokaži mi mjesto gdje je klanjao! On je sa njim poslao svoga sina koji je otišao pod (srednji) stub kraj palminog stabla.

U drugoj predaji stoji da je Abdullah ibn Omer, r.a., rekao: „Poslanik, s.a.v.s., je u Kabi klanjao četiri rekata." Tada čovjek reče: -Pokaži mi mjesto gdje je klanjao! On je sa njim poslao svoga sina koji mu je pokazao srednji stub ispod palminog stabla.

Namaz u jednoj odjeći

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao u jednoj odjeći, zamotan u njoj. Neki ljudi upitaše Ebu Ez-Zubejra: -Je li to bila nafila namaz, na što im on reče: -Klanjao je i farz i nafilu.

Ibn Džurejdž spominje od Zuhrija, od Ebu Seleme, od Abdurrahmana[134] da je neki čovjek upitao: „Allahov Poslaniče, može li čovjek klanjati u jednoj odjeći? Poslanik, s.a.v.s., odgovori: -Pa zar svako od vas posjeduje duplu odjeću!?"

---

[132] Bilal, r.a., je bio sa Poslanikom, s.a.v.s., skupa u Ka'bi, pa je Ibn Omer, r.a., želio da od njega sazna na kojem je Poslanik, s.a.v.s., mjestu klanjao. On mu je objasnio da je klanjao ispred dva stuba koja su nakon vrata. Ka'ba je tada imala šest stubova.

[133] Misli se na Poslanikov, s.a.v.s., ulazak u Kabu na dan oslobođenja Meke.

[134] Moguće da se ovdje misli na Abdurrahmana ibn Avfa, r.a., poznatog ashaba.

Ebu Kurre kaže: Čuo sam Ebu Hanifu da spominje od Zuhrija, od Seida ibn Musejjeba, da je Ebu Hurejre, r.a., pitao Poslanika, s.a.v.s., o klanjanju u jednoj odjeći, pa mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ne može svako od vas posjedovati duplu odjeću."

Ebu Hanife prenosi od Ata'a da im je Džabir, r.a., klanjao kao imam u jednoj odjeći. [135]

Namaz na hasuri

Ebu Hanife prenosi od Ebi Sufjana, od Džabira, od Ebu Seada, r.a., koji kaže da je ušao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i zatekao ga da klanja na hasuri i čini sedždu na njoj.

Ebu Hanife prenosi od Ebi Sufjana, od Hasana da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., sjedio podvijenih nogu sa skupljenim koljenima, držeći ih rukama zbog bola u očima.

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a ovaj od Aiše, r.a., koja kaže da joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dodaj mi hasuru! Aiša je rekla: -Ja imam hajz (menstruaciju). Na to joj Poslanik, s.a.v.s., reče: -Nije ti hajz na ruci."[136]

Sabahski sunnet

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Ubejda ibn Umejra, od Aiše, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije ništa od nafila redovnije obavljao kao što je to činio sa dva rekata sabahskog sunneta."

Šta se uči na sabahskom sunnetu

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je rekao: „Pratio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., četrdeset dana, ili mjesec

[135] Ova predaja ukazuje kako je ovaj ashab, r.a., podučavao tabi'ine Poslanikovoj, s.a.v.s., praksi, što potvrđuje da je dozvoljeno klanjati u jednoj odjeći. Neki učenjaci smatraju da je to dozvoljeno samo kada je oskudica, a kada se ima dovoljno odjeće onda je bolje obući više od jedne u namazu.

[136] To znači da je njeno tijelo u osnovi čisto i nije joj zabranjeno u toj situaciji činiti obične radnje po kući i sl.

dana, i uvijek sam ga čuo da na sabahskom sunnetu uči *Kulhuvallahu ehad* i *Kul ja ejjuhelkafirun.*“[137]

Šta se uči na sabahskom farzu

Ebu Hanife i Mis'ar prenose od Zijada, od Kutbe ibn Malika, r.a., koji kaže: Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako uči na jednom od sabahskih rekata: „Ven-nahle...“[138]

Klanjanje sabaha pred izlaz sunca

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha, od Ibn Omera, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Klanjajte sabah namaz pred izlazak sunca[139] jer je to sevapnije.“

Zadržavanje nakon sabah namaza

Ebu Hanife prenosi od Simaka, od Džabira ibn Semure, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi nakon sabaha sjedio na svome mjestu sve dok ne bi sunce izašlo i dok se ne bi razvidjelo.“

Kunut-dova na sabah namazu

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ebu Seida, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije nikada učio kunut-dovu (na sabah namazu), sve do svoje smrti, osim četrdeset dana kada je proklinjao plemena *Usajju* i *Zekvan.*“[140]

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od Alkame, od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije nikada učio kunut-dovu na sabah namazu osim u jednom mjesecu. Nije

---

[137] Ova Poslanikova ustrajnost u učenju *Kul ja ejjuhelkafirun* i *Kulhuvallahu ehad*, na dva rekata sabahskog sunneta ukazuje da je to *mustehab* / poželjno učiti, na sabahskom sunnetu, zbog sadržaja tih dviju sura.

[138] Misli se na deseti ajet i ajete poslije njega iz sure *Kaf.*

[139] Misli se na to da se sabah namaz ne klanja odmah nakon nastupanja zore, nego da je bolje da se bude bliže vremenu izlaska sunca, nego zori. Ovo je inače poznato hanefijsko mišljenje da je bolje sabah klanjati pred izlaz sunca, jer u predajama stoji da su ashabi, kada bi se vraćali sa sabaha mogli vidjeti na horizontu onoliko koliko bi njihove strijele mogle dobaciti.

[140] Hanefije ovaj hadis uzimaju kao dokaz da je učenje kunut-dove na sabah namazu derogirano, tj. dokinuto.

viđen da to radi ni prije, ni poslije toga. Taj mjesec je učio kunut-dovu proklinjući neke mušrike."

Dva rekata sunneta poslije podnevskog farza

Ebu Hanife prenosi od El-Hakema, od Mudžahida, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao nakon podnevskog farza dva rekata sunneta."

Požurivanje sa ikindijskim namazom

Ebu Hanife prenosi od Šejbana, od Jahje, od Ibn Burejde, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Požurite sa ikindijskim namazom."

U drugoj predaji od Burejde El-Eslemija se kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Požurite sa ikindijskim namazom kada je oblačno, jer koga prođe ikindija namaz i sunce zađe, tome su propala njegova djela."

Opasnost izostavljanja i neklanjanja ikindije namaza

Ebu Hanife prenosi od Šejbana, od Jahje, od Ebu Burejde, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Koga prođe ikindija namaz, taj kao da je izgubio i porodicu i svoj imetak."

Vrijednost sabaha i jacije

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko klanja sabah i jaciju namaz u džematu biće zaštićen i očišćen od dvije stvari: od munafikluka i od širka."

Učenje na jaciji namazu

Ebu Hanife prenosi od Adijja, od Ibrahima, koji kaže: „Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., jaciju namaz pa je učio: *Vet-tini vez-zejtuni.*"[141]

[141] Znači da je učio suru *Et-Tin* na jednom od dva prva rekata jacije namaza.

Kada nastupi jacija namaz a servira se večera, treba početi sa večerom

Ebu Hanife prenosi od Zuhrija, od Enesa ibn Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada se pozove i prouči ezan za jaciju namaz (a bude servirana večera) počnite sa večerom.“[142]

Namaz bolesnika

Muhammed ibn Bukejr kadija u Damiganu kaže: Napisao sam pismo Ebu Hanifi u kojem sam ga pitao o bolesniku koji je ostao bez svijesti, kako će se sa njim ponašati kada nastupi namasko vrijeme, pa mi je on pismeno odgovorio:

Prenio mi je Muhammed ibn El-Munkedir, od Džabira ibn Abdullaha, r.a., koji kaže: Razbolio sam se pa mi je u posjetu došao Allahov Poslanik, s.a.v.s., Ebu Bekr i Omer, r.a., a ja sam u toj bolesti izgubio svijest. Kada je nastupilo namasko vrijeme Allahov Poslanik, s.a.v.s., je uzeo abdest i od one vode od svog abdesta je posuo po meni a zatim me upitao: -Kako si Džabire? Zatim mi je rekao: -Klanjaj onako kako možeš pa makar da se samo malo naginješ.[143]

107. Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao sjedeći, stojeći i naslonjen (na zid).[144]

Namaz na putu

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame, on od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na putu klanjao dva rekata (tj. skraćivao je namaz). Tako su radili i Ebu Bekr i Omer, r.a., i nisu klanjali više, osim u akšam-namazu (tri rekata, tj. nisu ga skraćivali)."

---

[142] Čovjek u nanazu treba da bude koncentrisan, pa je bolje da prvo jede pa onda da klanja. Ovo dolazi u obzir ako nije u pitanju istek namaskog vremena, jer se tada daje prednost namazu.

[143] Bolest ne može biti razlogom da se ne klanja, nego treba klanjati onako kako se može, ako ne može stojeći onda sjedeći, čineći ruku i sedždu blagim pokretima glave na dole, ako ne može ni tako onda ležeći, išaretom, ili pokretima očiju.

[144] Zavisno od situacije, stanja i mogućnosti u kojoj se Poslanik, s.a.v.s., nalazio tako je i klanjao. Nekada bi klanjao nafilu sjedeći, ako bi bio umoran, a nekada i farz, kao što je to bilo u njegovoj bolesti.

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn El-Munkedira, od Enesa ibn Malika, r.a., koji kaže: „Klanjali smo sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., podne četiri rekata a ikindiju na *Zul-Hulejfi* dva rekata.“[145]

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od Alkame da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., došao pa su mu rekli da je Osman, r.a., klanjao na Mini četiri rekata?[146] Ibn Mes'ud, r.a., tada reče: *-Mi smo Allahovi i njemu se vraćamo,*[147] ja sam klanjao sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., samo dva rekata, i sa Ebu Bekrom, r.a., i sa Omerom samo dva rekata. Zatim je Abdullah prisustvovao namazu na Mini sa Osmanom, r.a., pa je klanjao četiri rekata, pa mu rekoše: -Maloprije si negodovao i rekao ono što si rekao[148] a zatim si klanjao četiri rekata? Tada Abdullah, r.a., reče: -Hilafet.[149] Nakon toga je Abdullah rekao: I Osman, r.a., je bio prvi ko je upotpunio namaz sa četiri rekata na Mini.“[150]

[145] Podne su klanjali u Medini četiri rekata a ikindiju na Zul-Hulejfi, koja je udaljena od Medine desetak kilometara, dva rekata, jer su krenuli na put i počeli su skraćivati namaze.

[146] Obavijestili su ga o tome da je Osman ibn Affan, r.a., dok je obavljao hadž, na Mini klanjao puni namaz, tj. nije skraćivao namaz.

[147] Citiranje ovog kur'anskog ajeta je znak njegovog neslaganja sa ovim činom.

[148] Misli se na kur'anski ajet koji je citirao i na praksu Poslanikovu i dvojice njegovih halifa.

[149] Sastavni dio poslušnosti halifi i pretpostavljenom je da ga slijediš u namazu, onako kako on klanja.

[150] Možda je Osman, r.a., namjeravao duže ostati u Meki pa je zbog toga klanjao kompletan namaz i nije ga skratio. Drugi učenjaci kažu da Osman nije skraćivao namaz na Mini zato što je bio oženjen iz Meke pa je to bio razlog što nije skraćivao namaz na Mini, a namaz se na Mini inače skraćiva.

VITR-NAMAZ

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ja'kuba El-Abdija, od nekog ko mu je pričao od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zaista vam je Allah, dž.š., dodao jedan namaz (vitr)."

U drugoj predaji stoji: „Zaista vam je Allah, dž.š., dodao vitr-namaz."

U drugoj predaji stoji: „Zaista vam je Allah, dž.š., dodao jedan namaz a to je vitr-namaz, pa ga čuvajte."

Vitr-namaz se klanja bez prekida selamom

Ebu Hanife prenosi od Ebu Sufjana, od Ebu Nadreta, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nema prekidanja u vitr-namazu."[151]

Šta se uči na tri rekata vitr-namaza

Ebu Hanife prenosi od Zubejda ibn El-Harisa El-Jemamija, od Ibn Omera, r.a., od Abdurrahamana ibn Ebza, koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na vitr-namazu učio: *Sebbihisme rabbikel-e'ala*, (na prvom rekatu), *Kul ja ejjuhel-kafirun*, na drugom rekatu i *Kulhuvellahu ehad*, na trećem rekatu."

U drugoj predaji stoji: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na vitr-namazu, na prvom rekatu, učio: *Sebbihisme rabbikel-e'ala*, na drugom *Kul lillezine*, ovako stoji u Ibn Mes'udovom kiraetu."

U drugoj predaji se kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na vitr-namazu, na prvom rekatu, učio: *Sebbihisme rabbikel-e'ala*, na drugom *Kul ja ejjuhel-kafirun*, i na trećem *Kulhuvellahu ehad*."

U drugoj predaji stoji: „Klanjao je vitr-namaz sa tri rekata; i na njima je učio: *Sebbihisme rabbikel-e'ala*, *Kul ja ejjuhel-kafirun*, i *Kulhuvellahu ehad*."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a ovaj od Aiše, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik,

[151] Ovaj hadis se uzima kao argument da je vitr-namaz bolje klanjati tri rekata skupa, tj. bez prekidanja sa selamom nakon dva rekata, što je tema rasprave među učenjacima.

s.a.v.s., je klanjao vitr-namaz sa tri rekata, na prvom rekatu bi, nakon *El-Fatihe,* učio *Sebbihisme rabbikel-e'ala*, na drugom *Kul ja ejjuhel-kafirun* i na trećem *Kulhuvallahu ehad.*"

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ishaka, od Asim ibn Dumreta, koji je pitao Aliju, r.a., o jaciji namazu, pa ga je upitao je li vitr-namaz obaveza? Alija mu je odgovorio: -Nije vitr-namaz obaveza ali je to sunnet (praksa) Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i ne treba niko da ga ostavlja."[152]

Klanjanje vitr-namaza na početku noći

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha, od Ibn Omera, r.a., koji kaže da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: „Klanjanje vitr-namaza na početku noći razljuti šejtana, a jedenje na sehuru pričinjava zadovoljstvo Milostivom."

Poslanikov, s.a.v.s., vitr-namaz na kraju noći

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od Ebu Abdullaha El-Džedelija, od Ebu Mes'uda ibn Amra El-Ensarija, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao vitr-namaz na početku, u sredini i na kraju noći, kako bi muslimanima olakšao pa kako god urade biće ispravno. Međutim, onaj ko želi da klanja noćni namaz neka ostavi vitr-namaz za kraj noći jer je to najbolje."

U drugoj predaji od Abdullaha El-Džedelija, se prenosi da su Ukbe ibn Amir i Ebu Musa, r.a., rekli: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je nekada klanjao vitr-namaz na početku, nekada u sredini, a nekada na kraju noći, kako bi na taj način olakšao muslimanima."

[152] Vitr-namaz je po hanefijskom mezhebu vadžib. Mnogo je hadisa koji ukazuju da se vitr-namaz ne ostavlja i da je to najpritvrđeniji namaz poslije farz-namaza. Evo nekih od tih hadisa: „Vitr je obaveza, pa ko ne bude klanjao vitre ne pripada nama." (Ahmed, Ebu Davud i Hakim) „Zaista vas je Allah pomogao sa namazom koji vam je bolji od svega što je na dunjaluku, a to je vitr-namaz, koji je propisan između jacije i zore." (Ebu Davud i Tizmizi) „Kada neko od vas osvane a nije klanjao vitre, neka klanja." (Hakim i Bejheki)

O DŽAMIJAMA

Gradnja džamija

Ebu Hanife kaže da je čuo Abdullaha ibn Ebi Evfu, r.a., (Ibn Abdul-Ber kaže) da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Ko sagradi u ime Allaha džamiju pa makar kao ptičije gnijezdo, Allah će njemu sagraditi kuću u Džennetu."

Ne ide se na posebno putovanje osim prema tri džamije

„Ne priprema se posebno putovanje sa nijjetom ibadeta osim za ove tri džamije: Harem (Ka'ba) u Mekki, El-Mesdžidul-Aksa (u Jerusalemu) i prema mojoj džamiji (u Medini)."[153]

Ponašanje u džamijama

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., čuo nekog čovjeka kako u džamiji glasno pita za svoju izgubljenu devu, pa Poslanik reče: „Da Bog da je ne našao."[154]

U drugoj predaji stoji da je Poslanik, s.a.v.s., čuo čovjeka kako u džamiji glasno pita za svoju izgubljenu devu, pa je Poslanik rekao: „Da Bog da je ne našao. Zaista ove džamije služe za ono za što su napravljene."

U drugoj predaji stoji da je neki čovjek zavirio u džamiju vičući: - Ko će mi pokazati gdje mi je crvena deva? Tada mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Da Bog da je ne našao. Zaista su ove džamije napravljene za posebne namjere."

---

[153] Ovaj hadis je prenešen sa ranije spomenutim senedom, tj. Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od Kaz'e, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a.

[154] U džamiji nije dozvoljeno glasno tražiti neku izgubljenu stvar, niti je dozvoljeno trgovati i tome slično. S obzirom da je ovaj čovjek prekršio ovaj propis Poslanik ga je na ovaj način ukorio i upozorio ljude da to ubuduće ne rade.

Klanjajte u svojim kućama

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Klanjajte u svojim kućama i nemojte od njih praviti kabure."[155]

Dozvoljeno je nafile klanjati u džamiji

Ebu Hanife prenosi od Muhariba, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko klanja nakon jacijskog farza četiri rekata, prije nego izađe iz džamije, ta četiri rekata imaju nagradu kao da ih je obavio u noći Lejletul-kadr."

Odlazak žena u džamiju

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima od Eš-Še'abija, od Abdullaha ibn Omera, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio ženama da odlaze u džamiju kako bi klanjale džematile sabah namaz." Neki čovjek reče: -Onda će ih to pokvariti, na što mu Ibn Omer, r.a., reče: -Ja tebi prenosim ono što je dozvolio Poslanik, s.a.v.s., a ti tako govoriš?!"

Džuma namaz i petak, odabrani dan

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Kada bi se Allahov Poslanik, s.a.v.s., popeo na minberu petkom onda bi malo sjeo, prije hutbe."

Učenje na džumi namazu

Ebu Hanife prenosi od Ja'kuba ibn Jusufa ibn Zijada, od Ibn Džunada, od Ibrahima, od Seida ibn Džubejra, od Ibn Abbasa, r.a, koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je učio na džumi namazu sure *El-Džumu'a* i *El-Munafikun*."

Hutba na džumi se drži stojeći

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima da je neki čovjek pitao Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., o tome kako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., držao hutbu petkom, pa mu on reče: -Zar ne učiš suru *El-*

[155] Misli se na nafile, da se bar povremeno, klanjaju u kući, tako da kuća ne liči kaburu u kojem nema ibadeta.

Džumu'a? Čovjek odgovori: -Učim, ali ne znam.[156] Tada mu je Ibn Mes'ud, r.a., proučio kur'anski ajet: „Ali kad oni kakvu robu trgovačku ili veselje ugledaju, pohrle mu i tebe ostave sama da stojiš.“[157] Dakle, hutba petkom na džumi namazu drži se stojeći.

Kupanje petkom

Ebu Hanife, El-Mensur i Muhammed ibn Bišr prenose od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Okupati se petkom dužan je svako onaj ko prisustvuje klanjanju džume namaza.“[158]

Ebu Hanife prenosi od Jahja, od Amre, od Aiše, r.a., koja kaže: Ashabi su odlazilu na džumu oznojeni i prljavi od prašine, pa im je rečeno: „Ko želi ići na džumu neka se okupa.“

U drugoj predaji stoji: Ljudi su obrađivali svoju zemlju pa bi dolazili na džumu oznojeni i prljavi, te im je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada dolazite na džumu okupajte se!“

Ko umre petkom biće zaštićen od patnje u kaburu

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od El-Hasena, od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko umre petkom biće zaštićen od patnje u kaburu.“[159]

Klanjanje u džematu

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko bude redovno klanjao četrdeset sabaha i jacija džematile u džamiji ili negdje drugo biće očišćen od munafikluka.“

---

[156] Ne znam da crpim propise iz nje.

[157] Sura El-Džumu'a, 11.

[158] Većina učenjaka smatra da je kupanje petkom sunnet zbog hadisa u kojem Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Ko uzme abdest petkom to je lijepo a ko se okupa to je još bolje.“

[159] U drugoj predaji od Aiše, r.a., stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Koji god musliman umre petkom ili uoči petka, Allah će ga zaštititi od patnje u kaburu.“ (Tirmizi i Ahmed)

Vrijednost zbijanja safova u namazu

Ebu Hanife prenosi od Ata'a ibn Jesara, a on od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zaista Allah, dž.š., i Njegovi meleki donose salavat na one koji sastavljaju safove u namazu i ne prekidaju ih."

Treba klanjati u džematu iako je namaz već obavljen samostalno

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Džabira, od El-Esveda, ili El-Esveda ibn Džabira, od njegovog oca koji kaže: „Dvojica ljudi su klanjali podne namaz u svojim kućama u vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s., misleći da su ljudi u džamiji već klanjali. Kada su došli u džamiju zatekli su Poslanika u namazu pa su sjeli po strani u džamiji tako da su se mogli primjetiti. Kada je Poslanik završio sa namazom i vidio njih dvojicu pozvao ih je da dođu. Oni su došli tresući se od straha da se zbog njih nije objavio neki kur'anski ajet. Nakon što ih je Poslanik upitao zašto nisu klanjali u džematu oni su mu odgovorili, na što im on reče: -Kada tako postupite onda opet klanjajte u džematu i prvi namaz učinite da bude farz."[160]

Kaže se da je ovaj hadis prenijela skupina drugih prenosilaca od Ebu Hanife od El-Hejsema i nisu spominjali nikog u senedu dalje od njega, nego su rekli od El-Hejsema koji hadis pripisuje Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.[161]

Kako upozoriti imama u namazu na grešku

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., propisao, kada se u namazu nešto desi da muškarci kažu: *Subhanellah* a žene da udare rukom po ruci.[162]

---

[160] A ovaj drugi koji ste klanjali u džematu neka vam bude nafila. Drugi učenjaci smatraju to neodređenim, pa kažu da molimo Allaha da nam ukabuli namaze, pa koji god od njih da se bude računao farzom, a koji nafilom. U predaji Ebu Davuda, Hakima i Bejhekija ovaj hadis glasi ovako: „Kada neko od vas klanja u svojoj kući zatim stigne imama da još nije klanjao, neka klanja sa njim, i to će mu biti nafila."

[161] U tom slučaju bi to bila neka vrsta *mursel*, ili *maktu'* hadisa, kojeg hanefije uzimaju kao argument.

[162] Ako imama u toku namaza treba upozoriti na eventualnu grešku onda će to muškarci učiniti izgovarajući riječi *Subhanellah* a žene će udariti rukom po svojoj drugoj ruci i na taj način skrenuti pažnju imamu na grešku.

Razilaženje po pitanju učenja muktedije u namazu

Ebu Hanife prenosi od Musa'a, od Abdullaha ibn Šeddada, od Džabira ibn Abdullaha, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko bude klanjao za imamom[163], imamovo učenje je učenje i za njega."

U drugoj predaji stoji da je neki čovjek učio u namazu klanjajući za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., podne i ikindiju. Neki čovjek mu je išaretio i on je prestao učiti. Kada je završio sa namazom upitao je: -Pa zar mi braniš da učim za Poslanikom, s.a.v.s., i oni su počeli o tome raspravljati sve dok to nije čuo Poslanik, s.a.v.s., i na to reče: „Ko bude klanjao za imamom, imamovo učenje je i za njega učenje."

U drugoj predaji se kaže: „Neki čovjek je učio za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., pa je učio naglas i Poslanik, s.a.v.s., mu je to zabranio."

U drugoj predaji ovog hadisa se kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je počeo klanjati pa je neki čovjek učio za njim. Kada je Poslanik završio sa namazom upitao je: -Ko je od vas učio za mnom? To je ponovio tri puta. Tada čovjek reče: -Ja sam učio, Allahov Poslaniče. Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Ko bude klanjao za imamom, učenje imama je učenje i za njega."

U drugoj predaji se kaže: „Okrenuo se Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon podne ili ikindije namaza i upita: -Ko je od vas učio *'Sebbihismerabbikel-eala'*? Ljudi su ušutali, pa jedan čovjek reče: -Ja sam, Allahov Poslaniče. Tada Poslanik reče: -Ometao si me (ili: miješao si se u moje učenje) u učenju Kur'ana."

Klanjanje nafile namaza u džematu

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Ikrime, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao sa nekim čovjekom koji je stajao iza njega[164] a iza tog čovjeka je stajala još neka žena i klanjali su u džematu."

---

[163] *Muktedija* je onaj koji klanja za imamom.

[164] Kada klanjaju samo dvojica ljudi u džematu onda muktedija staje sa desne strane imama, za jednu stopu iza njega a žena staje u slijedeći saf iza njih. Ovdje se najvjerovatnije radilo o nafili / dobrovoljnom namazu. Najmanji broj koji je potreban za džematsko klanjanje običnih namaza je dvojica, a za džumu namaz su potrebna najmanje trojica ljudi.

Imamet

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Hammada, od Ibrahima, koji kaže: „Imam ljudima može biti i dijete koje je rođeno iz zinaluka (nemorala), i rob, i beduin, ako znaju učiti u Kur'anu."[165]

Oporuka

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od njegovog oca da je Sa'd ibn Ebi Vekkas, r.a., rekao: „Došao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., da me posjeti u mojoj bolesti, pa sam mu rekao: -Allahov Poslaniče, da li da ostavim oporuku[166] za svoj cijeli imetak? Poslanik reče: -Nemoj. Ja upitah: -Pa bi li pola imetka oporučio? On reče: -Nemoj. Ja upitah: -Pa mogu li trećinu? Poslanik reče: -Možeš trećinu ali je i trećina puno, jer ne trebaš ostaviti svoju familiju da prose od ljudi."

U drugoj predaji stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao kod Sa'da da ga obiđe i upitao ga: -Jesi li ostavio oporuku? Sa'd odgovori: -Jesam, oporučio sam cijeli svoj imetak. Poslanik, s.a.v.s., nije prestao da mu tu svotu umanjuje sve dok nije došao do trećine imetka za koju mu je rekao: -Pa dobro trećinu, ali je i trećina puno."

U drugoj predaji od Ata'a, od njegovog oca, od njegovog djeda koji prenosi da je Sa'd, r.a., rekao: „Došao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., da me posjeti u mojoj bolesti, pa sam mu rekao: -Allahov Poslaniče, da li da ostavim oporuku za svoj cijeli imetak? Poslanik reče: -Nemoj. Ja upitah: -Pa bi li pola imetka oporučio? On reče: -Nemoj. Ja upitah: -Pa mogu li trećinu? Poslanik reče: -Možeš trećinu ali je i trećina puno. Bolje je da ostaviš svoju porodicu zbrinutu nego da ih ostaviš kao siromahe da prose od ljudi."

---

[165] Neki učenjaci kažu da je pokuđeno da neko od ove vrste ljudi bude imam, zato što oni obično slabo poznaju vjerske propise i slabo uče Kur'an. Ako budu znali učiti Kur'an onda je dozvoljeno da budu imami.

[166] On je htio da uvakufi cijeli svoj imetak u dobrotvorne svrhe.

DŽENAZA NAMAZ I POSJETA MEZARJU

Tekbiri u dženazi-namazu

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od nekoliko tabi'ina da je Omer ibn El-Hattab -rahimehullah- sakupio Poslanikove, s.a.v.s., ashabe, r.a., i pitao ih o tekbirima u dženazi-namazu. Rekao im je: „Provjerite mi posljednju dženazu koju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao, koliko je tekbira donio? Oni su provjerili pa su našli da je donio četiri tekbira i tako je ostalo sve do njegove smrti. Omer tada reče: -Donosite po četiri tekbira!"

Dženazetska dova

Ebu Hanife prenosi od Šejbana, od Jahje, od Ebu Seleme, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: „Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao dženazu namaz učio bi ovu dovu: Allahummagfir li hajjina ve mejjitina, ve šahidina, ve gaibina, ve sagirina, ve kebirina, ve zekerina, ve unsana / Allahu moj, oprosti našim živim, našim umrlim, našim prisutnim, našim odsutnim, našim mlađim, našim starijim, našim muškima i našim ženskim."

Nošenje dženaze sa sve četiri strane

Ebu Hanife prenosi od Mensura, od Salima ibn Ebi El-Dže'ada, od Abdullaha ibn Bistasa, od Ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: „Sunnet je da nosiš tabut sa sve četiri strane[167] a što uradiš više to je nafila."

Žene ne prate dženazu

Ebu Hanife prenosi od Alije ibn El-Akmera, od Atijje El-Vedaija, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao na neku dženazu pa je ugledao neku ženu kako ide za dženazom. Poslanik je naredio da se ta žena udalji i nije počeo klanjati sve dok ona nije otišla.

---

[167] Tabut bi trebalo nositi sa svake strane po četrdeset koraka, jer se onome ko to uradi prašta četrdeset grijeha. Ovo važi ako se je u mogućnosti i ako se time ne uskraćuje učešće ostalima koji žele da pomognu oko nošenja dženaze.

Način spuštanja mejjita u kabur i pravljenje lahda

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je spustio jednog ashaba u kabur iz pravca Kible i onda je poredao čerpiće uspravno.“[168]

Ispitivanje u kaburu

Ebu Hanife prenosi od nekog čovjeka od Sa'da ibn Ubade, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada vjernik bude spušten u kabur doći će mu melek i reći mu da sjedne, pa će ga upitati: -Ko je tvoj gospodar? On će odgovoriti: -Allah. On će ga onda upitati: -Ko je tvoj poslanik? On će reći: -Muhammed. Onda će ga upitati: -Koja je tvoja vjera? On će reći: -Islam. Poslanik, s.a.v.s., dodaje i kaže: I tada će mu njegov kabur postati prostran i vidjeće svoje mjesto u Džennetu.

A kada umrli bude nevjernik melek će mu reći da sjedne, pa će ga upitati: -Ko je tvoj gospodar? On će (mucajući) reći: -Ha... ne znam. Izgledaće kao da je nešto izgubio. On će ga onda upitati: -Ko je tvoj poslanik? On će reći: - Ha... ne znam. Izgledaće kao da je nešto izgubio. On će ga onda upitati:-Koja je tvoja vjera? On će reći: - Ha... ne znam. Izgledaće kao da je nešto izgubio. Poslanik, s.a.v.s., dodaje i kaže: I tada će mu njegov kabur postati tijesan i vidjeće svoje mjesto u Džehennemu. Tada će biti udaran tako jako da će to udaranje čuti sva stvorenja osim ljudi i džina. Zatim je Poslanik, s.a.v.s., proučio ovaj kur'anski ajet: „Allah vjernike postojanom riječju učvršćuje i na ovom i na onom svijetu, a nevjernike u zabludu skreće; Allah radi što hoće.“[169]

Tri karakteristike kabura

Ebu Hanife prenosi od Ismaila, od Ebu Saliha, od Ummu Hane, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „U kaburu će

---

[168] Po hanefijskom mezhebu mejjit se prvo spusti pored kabura u pravcu Kible, pa onaj koji ga spušta u kabur bude prilikom toga okrenut prema Kibli. Po mišljenju drugih mezheba mejjit se spusti pored kabura kod onog mjesta gdje će biti noge, tj. u donjem dijelu kabura, pa se onda unosi u kabur sa tog mjesta, u pravcu mjesta gdje će biti glavu mejjita. Svi ti načini su ispravni i treba raditi onako kako je praktičnije i lakše u datoj situaciji. (Komentar Musneda Ebu Hanife od Mulla Alija El-Karija, str. 376).

[169] Sura Ibrahim, 27.

biti troje: pitanje o Uzvišenom Allahu,[170] prikazivanje deredža u Džennetu[171] i učenje Kur'ana kod tvoje glave.[172]"

Tražeje utjehe (uzimanje pouke) na mezarlucima

Ebu Hanife prenosi od Abdurrahmana, od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Doći će ljudima tako teško vrijeme pa će dolaziti do kabura (mezarluka) i govoriti: -Kamo sreće da smo mi na vašem mjestu. Neko upita: -Poslaniče, a zbog čega će to biti tako? On odgovori: -Zbog težine situacije u kojoj se budu nalazili i mnoštva iskušenja i belaja."[173]

Posjećivanje mezarja

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Sulejmana ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zabranio sam vam da posjećujete kabure, ali je Muhammedu, s.a.v.s., dozvoljeno da posjeti kabur svoje majke, pa i vi posjećujte kabure ali nemojte govoriti ništa ružno. Bio sam vam zabranio da kurbansko meso zadržavate više od tri dana. Zabranio sam vam to kako bi bogati pomagali siromašnima, a sada vam je Allah to dozvolio, pa jedite (meso svojih kurbana, koliko hoćete vremena). Zabranio sam vam piti iz posuda od *hantema*[174] i posuda namazanih smolom, a sada pijte iz koje god hoćete posude, jer zaista posuda niti šta zabranjuje niti dozvoljava, ali nemojte piti ono što opija."

Ebu Hanife prenosi od Alkame ibn Merseda i Hammada, njih dvojica su pričali od Abdullaha ibn Burejde od njegovog oca, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Bio sam vam zabranio da posjećujete

---

[170] Misli se na tri pitanja koja će meleki postavljati svakom čovjeku: Ko ti je Gospodar, koja ti je bila vjera i ko ti je bio Poslanik?

[171] Između ostalog čime će vjernik biti počašćen u kaburu je da će mu se prikazati njegovo mjesto i deredža / stepen u Džennetu, pa će on nestrpljivo očekivati da nastupi Sudnji dan.

[172] Kur'an će biti taj koji će čovjeka tješiti u kaburu i on će ga, pored ostalih njegovih dobrih dijela, štititi od patnje.

[173] To je inače jedan od malih predznaka Sudnjeg dana, jer u drugom hadisu stoji: „Neće nastupiti Sudnji dan sve dok čovjek ne bude prolazio pored kabura i govorio: Kamo sreće da sam ja njegovom mjestu, pa da se spasim od poteškoća i da ne gledam svojim očima sve ove belaje i iskušenja." (Muttefekun alejhi)

[174] *Hantem* je vrsta gorkih tikvica.

mezarje. Sada ih posjećujte i nemojte govoriti ono što nije dozvoljeno."[175]

Posjeta Poslanikovom, s.a.v.s., kaburu

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Sunnet[176] je da priđeš Poslanikovom, s.a.v.s., kaburu iz pravca Kible, leđima okrenut prema Kibli a licem prema kaburu, i zatim kažeš: „Es-selamu alejke ejjuhennebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu. (Neka je na tebe selam i spas, Allahov Poslaniče, i Allahova milost i berićet)."

Kako se naziva selam umrlima

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi došao u posjetu na mezarluke u *Beki'i* rekao: „*Esselamu ala ehlid-dijari minel-muslimin, ve inna inšaallahu bikum lahikun, nes'elullahe lena ve lekumul-afijeh.*" / Neka je selam i spas na vas, o muslimani, stanovnici mezara, i mi ćemo vam se, ako Bog da, pridružiti, neka Allah oprosti i nama i vama."

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ebu Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže: „Otišli smo jednom prilikom sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., na neku dženazu, pa je on posjetio kabur svoje majke. Kada se vratio tako je jako plakao, kao da će mu duša izaći iz njegovih grudi. Mi smo ga upitali, zašto plače, a on odgovori: -Tražio sam odobrenje da posjetim kabur svoje majke pa mi je to dozvoljeno, pa sam tražio da mi se dozvoli da činim za nju šefa'at, (tj. da se za nju zauzimam), pa mi je to odbijeno."

U drugoj predaji od Ebu Hanife, od Burejde, se kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je tražio odobrenje od svoga Gospodara pa mu je to dozvoljeno, pa je krenuo a i muslimani su krenuli sve dok nisu došli blizu kabura. Muslimani su stali a Poslanik, s.a.v.s., je prišao do kabura i tako jako je plakao da smo mislili da se neće nikako smiriti. Vratio se plačući, pa ga Omer, r.a., upita: -Šta te je rasplakalo, Allahov

[175] Nemojte se na mezarju ponašati onako kako ne dolikuje tom mjestu, tj. nemojte da neko nekontrolisano i preglasno plače ili nariče što nije u skladu sa islamskim ponašanjem. Poslanik je prvenstveno bio zabranio posjećivanje mezarja pa je to kasnije dozvolio, pojasnivši time da ta posjeta ljude podsjeća na Ahiret, kako bi se što bolje pripremali za onaj svijet.

[176] Misli se na sunnet i praksu ashaba, r.a., i ostalih njihovih sljedbenika.

Poslaniče, draži si mi i od oca i od majke? Poslanik reče: -Tražio sam odobrenje da posjetim kabur svoje majke pa mi je to dozvoljeno, pa sam tražio da mi se dozvoli da činim za nju šefa'at, (tj. da se za nju zauzimam), pa mi je zabranjeno i zbog toga sam plakao iz samilosti prema njoj. Tada su muslimani plakali iz samilosti prema Poslaniku, s.a.v.s.“

KURBAN I BAJRAMI

Ebu Hanife prenosi od Džebele ibn Sudžejma, od Abdullaha ibn Omera, r.a., koji kaže: „Obaveza klanja kurbana datira od Allahovog Poslanika, Muhammeda, s.a.v.s."

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Abdurrahmana ibn Sabita, od Džabira ibn Abdullaha, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zaklao dva čupava šarena ovna; jednog za sebe a drugog za one od njegovog ummeta koji svjedoče da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik."

U sličnom rivajetu nije spomenut Džabir ibn Abdullah.

Klanje kurbana prije klanjanja bajram-namaza nije dozvoljeno

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima i Eš-Še'abija, da je Ebu Burde ibn Nijar, r.a.,[177] zaklao kurban prije nego se klanjao bajram namaz, pa je to spomenuo Allahovom Posaniku, s.a.v.s., na što mu on reče: „To je dozvoljeno samo tebi i nije dozvoljeno nikom drugom poslije tebe."[178]

O kurbanskom mesu

Ebu Hanife prenosi od Alkame ibn Merseda i Hammada, njih dvojica su pričali od Abdullaha ibn Burejde od njegovog oca, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Bio sam vam zabranio kurbansko meso više od tri dana, kako bi bogati udijelili siromašnima."[179]

---

[177] Ime ovog ashaba je Hani' ibn Nijar, r.a., prisustvovao je drugom dogovoru na Akabi sa sedamdeset drugova. Učesnik je bitke na Bedru i drugih bitaka. On je dajdža Bera' ibn Aziba. Umro je početkom Muavinog hilafeta.

[178] Pravilo je da se svi kurbani kolju nakon klanjanja bajram namaza, bilo da se kolje za žive ili za mrtve osobe. Potpuno je neispravno mišljenje nekih ljudi da kurban za mrtve treba klati uoči dana bajrama. Sve što se zakolje prije klanjanja bajram namaza je obična sadaka i to nije kurban, a ovo što je Poslanik, s.a.v.s., odobrio ovom ashabu je bila specifičnost ovog ashaba i vrijedilo je samo za njega.

[179] Ovaj hadis je derogiran, jer je Poslanik, s.a.v.s, kasnije dozvolio da se kurbansko meso jede i više od tri dana i da se ostavlja za kasnije.

Vrijednost klanja kurbana

Ebu Hanife prenosi od Kajsa, od Tarika, od Ibn Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Od važnih stvari na hadžu je glasno učenja *telbijje* i puštanje krvi prilikom klanja deva."

Šta se uči na bajramima i džumi-namazu

Ebu Hanife prenosi od Ibrahima, od njegovog oca, od Habiba ibn Salima, od En-Nu'mana, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je učio na bajramima i na džumi-namazu (nakon *Fatihe*) *Sebbihismerabbikel-e'ala* i *Hel etake hadisul-gašijeh.*"

Bajram namaz

Ebu Hanife prenosi od Adijja, od Seida ibn Džabira, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na dan bajrama izašao do musalle i nije klanjao nafilu, ni prije ni poslije bajram namaza."

Prisustvo žena na bajram-namazu

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima da je on čuo Ummu Atijju, r.a., da je rekla: „Bilo je dozvoljeno ženama da prisustvuju bajram-namazima, pa bi ponekada dvije djevojke izlazile ogrnute u jednom ogrtaču. Žene koje su imale hajz bi prisustvovale mjestu gdje bi se klanjao bajram, ali bi sjedale po strani od prisutnih i ne bi klanjale."[180]

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Kerima, od Ummu Atijje, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio ženama da prisustvuju klanjanju dva bajrama: Ramazanskog i Kurbanskog bajrama."

U drugoj predaji ona kaže: „Žene koje su imale hajz bi sjedile sa stane i učile dovu, ili bi aminovale."

U drugoj predaji ona kaže: „Naredio nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., da izađemo na Kurban-bajram i Ramazanski bajram, djevojke i žene za vrijeme hajza i one ne bi klanjale ali bi prisustvovale hajirli skupu i dovi muslimana. Neka žena je upitala: -Allahov Poslaniče, ako

[180] Razlog njihovog prisustva bajram namazima je bila želja Poslanikova, s.a.v.s., da i one slušaju predavanje i da prisustvuju dovi.

neka od nas nema ogrtača? Poslanik, s.a.v.s., odgovori: -Neka je njena sestra zagrne sa svojim ogrtačem.“

NAFILA NAMAZ

Ebu Hanife prenosi od Zijada, od El-Mugire, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi noću toliko dugo klanjao da su mu oticale noge, pa su mu ashabi rekli: -Zar ti Allah nije oprostio i tvoje prethodne i buduće grijehe? On bi im odgovarao: -Pa zar da ne budem zahvalan rob."

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Abdurrahmana ibn Hazma, od Enesa ibn Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Džibril, a.s., mi je toliko preporučivao lijep odnos prema komšiji da sam pomislio da će ga učiniti mojim nasljednikom, i toliko mi je preporučivao lijepo ophođenje prema robu tako da sam pomislio da će odrediti rok i vrijeme, kada ću morati da ga oslobodim, i toliko mi je preporučio obavljanje noćnog namaza, da sam pomislio da će oni najbolji od moga ummeta veoma malo spavati.[181]"

Ebu Hanife prenosi od Ebu Dža'fera da je Poslanikov, s.a.v.s., noćni namaz bio trinaest rekata, od toga tri rekata vitr-namaza i dva rekata sabahskog farza.[182]

Poslanik, s.a.v.s., je klanjao dobrovoljni namaz na jahalici

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Mudžahida koji je bio na putu od Meke skupa sa Abdullahom ibn Omerom, r.a., pa je on klanjao dobrovoljne namaze (nafile) na svojoj jahalici koja je bila okrenuta u pravcu Medine.[183] Tom prilikom je ruku' i sedždu činio naginjući se naprijed. Tako je postupao sa nafilama a za farz namaze i vitre bi sišao sa svoje jahalice. Tada je Mudžahid upitao Ibn Omera o ovom njegovom klanjanju na jahalici u pravcu Medine, pa mu je rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao dobrovoljne namaze na svojoj jahalici, u onom pravcu gdje je putovao i to bi činio naginjući se."

---

[181] To je u skladu sa kur'anskim ajetom: „Oni su noću samo malo spavali." (sura Ez-Zarijat, 17)

[182] Sve je ovo nazvano noćnim namazom zbog vremenske blizine jednog pored drugog, obzirom da je noćni namaz bio u zadnjoj trećini noći, nakon čega bi uslijedio vitr-namaz a onda sabahski sunnet.

[183] To jest suprotno pravcu kible.

Vrijednost četiri rekata nafile poslije jacije

Ebu Hanife prenosi od Muhariba, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko klanja nakon jacijskog farza četiri rekata, ne prekidajući ih sa selamom, na prvom rekatu bude učio poslije Fatihe suru Sedžde, na drugom rekatu nakon Fatihe suru Ed-Duhan, na trećem rekatu nakon Fatihe suru Jasin i na četvrtom rekatu nakon Fatihe suru Tebarekellezi bijedihil-mulk (sura *El-Mulk*), imaće nagradu kao da je noć Lejletul-kadr proveo u ibadetu, biće mu dozvoljeno zauzimanje za njegovu familiju, za one koji su zaslužili Džehennem i biće zaštićen od patnje u kaburu.“[184]

Nije dozvoljeno klanjati nafilu nakon sabaha

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od Kaz'e, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nema nafile namaza nakon sabaha sve dok ne izađe sunce, niti ima namaza poslije ikindije sve dok sunce ne zađe, i ova dva dana se ne poste: Kurban-bajram i Ramazanski bajram.“

Duha-namaz

Sa ovim senedom od El-Harisa, od Ebu Saliha, od Ummu Hane, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na Dan oslobođenja Mekke skinuo svoj oklop (pancir) i zatražio vodu koju je posuo po sebi. Zatim je zatražio jednu odjeću u kojoj je klanjao.“ „...zamotavši se u nju,“ kako se dodaje u jednoj predaji.

U drugoj predaji stoji: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je skinuo svoj oklop na Dan oslobođenja Mekke i zatražio je vodu, pa su mu donijeli u velikoj posudi na kojoj je bio trag tijesta. Poslanik se tada zaklonio sa platnom i okupao se. Nakon toga je tražio da mu se dadne odjeća sa kojom se zagrnuo i onda klanjao dva rekata duha-namaza.“

U drugoj predaji stoji: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je skinuo svoj oklop na Dan oslobođenja Mekke i zatražio je vodu, pa su mu donijeli u velikoj posudi na kojoj je bio trag tijesta. Poslanik se tada okupao i klanjao četiri ili dva rekata zagrnut odjećom.“

[184] U nekim predajama se kaže da se to klanja uoči petka. Ovakva slična predaja se prenosi za onoga ko hoće da nauči Kur'an napamet. Hadis je zabilježio Tirmizi, Taberani, Ibn Es-Sunni i drugi.

Hadis o istihari

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame da je Abdullah (ibn Mes'ud), r.a., rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je nas, ashabe, podučavao *Istihari* u svim situacijama kao što nas je podučavao nekoj suri iz Kur'ana."

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je govorio: "Kada neko od vas ne može da se odluči šta da uradi, neka uzme abdest i klanja dva rekata nafile, a zatim neka prouči ovu dovu:

„Allahumme inni estehiruke bi ilmike, ve estakdiruke bi kudretike ve es'eluke min fadlike, fe inneke te'alemu ve la e'alemu, ve takdiru ve la akdiru, ve ente allamu-l-gujub. Allahumme in kane haze-l-emru hajren li fi meišeti ve hajren li fi akibeti emri, fe jessirhu li."

Zatim bi dodao: *„Ve in kane gajruhu hajren, fakdir hajsu kane summe reddini bihi."*

Prijevod *Istihare* dove glasi:

"Allahu moj, ja tražim za sebe ono što je dobro, s Tvojim znanjem, i molim Te da mi da'š Svojom moći i molim Te da mi da'š od Tvoje blagodati. Ti, zaista, sve znaš, a ja ne znam, Ti, sve možeš, a ja ne mogu!, i Ti si poznavalac tajni! Allahu moj, ako je ova stvar (ovaj posao) dobro za mene u mom životu, na ovom i na budućem svijetu, Ti mi to olakšaj." Zatim bi dodao: „A ako je nešto drugo dobro za mene Ti mi to odredi, ma gdje se ono nalazilo, zatim mi daj da s tim budem zadovoljan."

Ebu Hanife prenosi od Nasiha, od Jahje, od Ebu Seleme, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nas je podučavao *Istihari*-namazu kao što nas je podučavao nekoj kur'anskoj suri."

Namaz zbog pomračenja sunca

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od njegovog oca, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Pomračilo se Sunce na dan smrti Ibrahima sina Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa su neki ljudi rekli da je nastupilo pomračenje zbog Ibrahimove smrti. Poslanik, s.a.v.s., je klanjao namaz zbog pomračenja Sunca i tako je dugo stajao na kijamu da su mislili da neće nikako činiti ruku'. Kada je učinio ruku' ostao je na njemu tako dugo kao što je bio na kijamu. Kada se digao sa ruku'a opet je stajao tako dugo. Zatim je učinio sedždu dugu poput dužine kijama. Sjeo je između

dvije sedžde tako dugo koliko je bio i na sedždi. Zatim je otišao na drugu sedždu koja je isto tako dugo trajala. Zatim je klanjao i drugi rekat na kojem je činio isto kao i na prvom. Kada je bio na sedždi onda je tako jako zaplakao i čuli smo ga kako izgovara: „Zar mi nisi obećao da ih nećeš kazniti dok sam ja među njima." Nakon toga je sjeo na *tešehhud* i kada je završio namaz okrenuo se ashabima i rekao: „Zaista su Sunce i mjesec dva Allahova znaka sa kojima on straši svoje robove. Oni se ne pomračuju ni zbog nečije smrti niti zbog nečijeg života, pa kada nastupi pomračenje onda klanjajte namaz (zbog pomračenja)."

POST

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Ebu Saliha Ez-Zejjata, od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Za svako djelo čovjek ima nekog udjela osim posta. Post pripada Meni i Ja za njega nagrađujem.“[185]

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Aiše, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi osvitao džunup (nečist) i to ne od polucije u snu, pa bi nastavio postiti taj dan.“

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a on od Aiše, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi izlazio da klanja sabah namaz a sa njegove kose bi padale kapi vode od kupanja i onda bi taj dan postio.“

Bilal, r.a., uči ezan noću

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha, od Ibn Omera, r.a., koji kaže da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: „Zaista Bilal, r.a., uči ezan noću, pa slobodno jedite i pijte sve dok ne zauči Ibn Ummi Mektum, r.a., jer on uči ezan kada nastupi zora (i tada se može klanjati sabah).“

Kada nastupi deset zadnjih dana ramazana Poslanik se ne bi primicao svojim ženama

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od nekog čovjeka, od Aiše, r.a., koja kaže: „Kada bi nastupio mjesec ramazan Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi spavao i klanjao, ali kada bi nastupilo zadnjih deset dana ramazana onda se ne bi primicao ženama, nego bi se posvetio noćnom namazu.“

[185] Ovo je poznati hadis *kudsi*, tj. hadis u kojem Poslanik, s.a.v.s., prenosi ono što je Allah, dž.š., rekao, a tog teksta nema u Kur'anu.

Poslanik je zabranio neprekidni post i post šutnjom

Ebu Hanife prenosi od Šejbana, od Jahje, od El-Muhadžira, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio post šutnjom i neprekidni post.“[186]

Ebu Hanife prenosi od Adijja, od Ebu Hazima, od Ebu Eš-Še'sa'a, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio neprekidan post i post šutnjom.“

Hidžama ne kvari post

Ebu Hanife prenosi od Ebu Es-Sevada, od Ibn Hadžiba, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio da mu se pusti krv (učini *hidžama*) u mjestu *El-Kaha*[187] a tada je postio.“

Ebu Hanife prenosi od Ebu Sufjana, od Enesa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio da mu se izvadi krv, nakon što je rekao: „Omrsili su se i onaj koji pravi *hidžamu* i onaj kome se pravi *hidžama*.“[188]

Ebu Hanife prenosi od Zuhrija, od Enesa ibn Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dozvolio da mu se izvadi krv (uradi hidžama) dok je postio.

U drugoj predaji stoji da je Ebu Hanife rekao: Obavijestio me je Ibn Šihab da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dozvolio da mu se izvadi krv za vrijeme posta. U ovoj predaji nije spomenut ashab Enes, r.a.[189]

---

[186] Sa ovim postom se misli na post više dana bez prekidanja iftarom ili sehurom. To je Poslanik, s.a.v.s., nekada prakticirao lično, ali je zabranio ashabima, pojašnjavajući im to da oni nisu poput njega, jer njega njegov Gospodar nahrani. Što se tiče posta šutnjom to je bilo u kršćanskoj praksi, ali je u Islamu zabranjeno. Kod nekih učenjaka je to mekruh/ pokuđeno, kao što je Ibn El-Hemmam.

[187] Mjesto između Mekke i Medine.

[188] Postupak Poslanika je dokinuo / derogirao ono što je on ranio bio izjavio, prema tome puštanje krvi ne kvari post.

[189] Ova druga predaja se zove *mursel* predaja, tj. predaja u kojoj se ne spominje ashab, obzirom da je Ibn Šihab Ez-Zuhri tabi'in i on nije sreo niti vidio Poslanika, s.a.v.s.

Ljubljenje supruge za vrijeme posta

Aiša, r.a., kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poljubio svoju suprugu dok je postio.

Ebu Hanife prenosi od Sulejmana ibn Jesara, od Ummu Seleme, r.a., koja kaže: „Nekada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., izlazio na sabah namaz a voda bi mu kapala sa glave zbog kupanja, ali ne zbog polucije[190] i taj dan bi nastavio postiti."

Istim senedom se prenosi: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je poljubio svoju ženu uz ramazan, za vrijeme posta."

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Amira Eš-Ša'bija, od Mesruka, od Aiše, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi dodirivao njeno lice dok bi postio."[191]

Prekid posta na putovanju

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema ibn Habiba Es-Sarfija, od Enesa ibn Malika, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je krenuo dva dana prije isteka mjeseca ramazana iz Medine prema Mekki.[192] Postio je sve dok nije stigao do mjesta *Kudejd*. Ljudi su mu se požalili na poteškoću zbog putovanja pa je on prekinuo post i tako je ostao sve dok nije ušao u Mekku."

Ebu Hanife prenosi od Muslima, od Enesa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je putovao prema Mekki pa je postio a i ljudi su postili s njim. Zatim je Poslanik prekinuo post (omrsio se) pa su i ashabi prekinuli post."

U drugoj predaji stoji: „Izašao je Poslanik, s.a.v.s., iz Medine prema Mekki u mjesecu ramazanu, pa kada je prešao dio tog puta ljudi

---

[190] Misli se na to da se Poslanik, s.a.v.s., kupao nakon što je imao intimni odnos sa nekom od svojih žena i nije razlog kupanja bio polucija u snu. U takvom stanju džunupluka, Poslanika bi zora zaticala što ne smeta za početak posta tog dana, bilo da je to uz ramazan ili nafila post, van ramazana.

[191] Misli se na to da je Poslanik, s.a.v.s., ljubio svoju ženu i dodirivao njeno lice dok bi postio, bilo farz / obavezni post, bilo nafilu.

[192] To je bilo putovanje radi oslobođenja Mekke, osme godine po Hidžri. Kada je Poslanik vidio da je ashabima teško postiti stao je na vidno mjesto i napio se vode pa su i ashabi tada prekinuli post.

su mu se požalili na iznemoglost. On je tada prekinuo post, pa su i oni s njim prekinuli posti i nije više ni postio sve dok nije stigao u Mekku."[193]

U drugoj predaji se kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je putovao uz ramazan prema Mekki. On je postio kao i muslimani koji su bili sa njim. Kad je prešao jedan dio puta neki muslimani su se požalili na iscrpljenost, pa je on zatražio vode i prekinuo post. Tada su i muslimani prekinuli post."

Post na dan Ašure

Ebu Hanife prenosi od Ibrahima, od njegovog oca, od Humejda ibn Abdurrahmana El-Himjerija, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao nekom čovjeku od svojih ashaba, r.a., na dan Ašure: „Naredi svome komšiluku i svojoj porodici da poste ovaj dan." Taj čovjek reče: -Oni su već nešto jeli. Poslanik, s.a.v.s., na to reče: -Pa čak i ako su već jeli."[194]

Zabrana posta u danima tešrika i sumnjivog dana

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od Kaz'e, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio da se poste tri dana tokom boravka na Mini.[195]"

Sa istim senedom se prenosi: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio da se posti sumnjivi dan."[196]

[193] U Buharinoj predaji stoji da nije više postio sve dok nije istekao ramazan.

[194] Tj. neka započnu postiti pa makar da su već jeli, iz poštovanja prema tom danu.

[195] Misli se na prva tri dana Kurban-bajrama, koja se borave na Mini, u vrijeme obavljanja hadža.

[196] Misli se na dan početka ramazana, kada se nije sigurno je li ramazan nastupio ili nije.

HADŽ

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ebu Seida, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko želi da obavi hadž neka požuri."

Ebu Hanife prenosi od Alkame, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., (prekinutom, *mursel* predajom) da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Hadžiji se praštaju grijesi[197] i onome kome on bude molio za oprost grijeha, sve do kraja mjeseca muharrema."

Vrijednost prvih deset dana Zul-hidžeta

Ebu Hanife prenosi od Mahmula ibn Rašida, od Muslima El-Betina, od Seida ibn Džubejra, od Ibn Abbasa, r.a, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nema dana boljih kod Allaha, dž.š., od prvih deset dana mjeseca zul-hidžeta, pa puno u njima spominjite Allaha, dž.š."

Mikati za oblačenje ihrama

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda ibn Jezida koji kaže da je Omer ibn El-Hattab, r.a., ljudima držao hutbu pa je rekao: „Ko od vas želi da obavi hadž neka ne oblači ihrame osim na *mikatu. Mikati* koje vam je odredio vaš Poslanik, s.a.v.s., su: za stanovnike Medine i one koji prolaze pored nje *Zul-Hulejfa*, za stanovnike Šama (područje današnje Sirije, Jordana, Palestine i sl.) i one koji tuda prolaze *El-Džuhfa*, za stanovnike Nedžda (područje središnjeg dijela Saudijske Arabije) i one koji iz tog pravca dolaze *Karn* (*el-Menazil*), za stanovnike Jemena i one koji iz tog pravca dolaze *Jelemlem*, za stanovnike Iraka i one koji iz tog pravca dolaze *Zatu Irk*."

Ebu Hanife prenosi od Jahja'a, od Nafi'a, koji kaže da je čuo Abdullaha ibn Omera, r.a., da kaže: Ustao je neki čovjek i upitao: - Allahov Poslaniče, gdje se oblače ihrami? Poslanik, s.a.v.s., mu

[197] Misli se na male grijehe, a za velike grijehe treba tevba / pokajanje i Allah, dž.š., ih može oprostiti kome hoće.

odgovori: „Medinelije oblače ihrame kod *Zul-Hulejfe*, stanovnici Nedžda kod *Karna*, Iračani kod *El-Akika*, stanovnici Sirije (i okoline) kod *El-Džuhfe*, Jemenci kod *Jelemlema*."

O ihramima

Ebu Hanife prenosi od Ibrahima, od njegovog oca, koji kaže da je pitao Ibn Omera, r.a., može li se muhrim namirisati, pa mu Ibn Omer, r.a., reče: -Draže mi je da osvanem pa da sa sebe otresam katran nego da otresam miris. Tada prenosilac hadisa reče: -Pa sam došao Aiši, r.a., i to joj spomenuo na što mi ona reče: -Ja sam namirisala Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je obišao svoje žene i onda je osvanuo u ihramima.[198]

Šta muhrim oblači

Ebu Hanife prenosi od Amr ibn Dinara, od Džabira ibn Zejda, od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko ne bude imao *izara*[199] neka obuče duge hlače, a ko ne bude imao papuče neka obuje mestve."

Šta muhrim smije ubiti

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Muhrimu[200] je dozvoljeno da ubije miša, zmiju, bijesnog psa, lunju[201] i akrepa."[202]

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha ibn Dinara, od Ibn Omera, r.a., da je neki čovjek upitao: -Allahov Poslaniče, šta je muhrimu dozvoljeno da oblači? Poslanik mu odgovori: -Ne smije oblačiti

---

[198] Aiša, r.a., je namirisavala Poslanika, s.a.v.s., prije oblačenja ihrama što je dozvoljeno, međutim za vrijeme boravka u ihramima nije dozvoljeno koristiti miris, na što se odnose Ibn Omerove, r.a., riječi.

[199] *Izar* je donji dio ihrama, pa ako neko ne bi imao takvu vrstu nešivene odjeće onda neka obuče ono što ima kako bi pokrio svoj sramotni dio tijela. Također, ako nema papuča, ili sandala onda mu je dozvoljeno da obuje mestve, ili nešto slično, pazeći da ne budu duboke.

[200] *Muhrim* je onaj ko je obukao ihrame i počeo sa obredima hadža ili umre.

[201] Lunja je vrsta sokola, a to podrazumijeva pticu grabljivicu.

[202] Ovo su inače životinje koje je dozvoljeno ubiti i kada je čovjek u ihramima i kada nije, samo što se u drugim predajama umjesto lunje (vrste sokola) spominje vrana.

košulju, niti čalmu, niti ogrtač, niti šarvale, niti kapuljaču, niti odjeću koju je dodirnuo miris, veres ili šafran. A ko ne bude imao papuče neka obuče svoje cipele ali neka mu ne prelaze članke."

Telbije

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na hadžu učio *telbijju* od vremena oblačenja ihrama pa sve dok nije počeo sa bacanjem kamenčića na Mini.

U predaji od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., stavio iza sebe na jahalici Fadla ibn Abbasa, r.a., a bio je izuzetno lijep mladić pa se zagledao u neku ženu a Poslanik, s.a.v.s., je njegovo lice okrenuo u drugu stranu. I Poslanik, s.a.v.s., je učio *telbijju* sve do bacanja kamenčića.

U drugoj predaji od Ibn Abbasa, r.a., od Fadla stoji: „Smatram da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio *telbijju* sve dok nije počeo sa bacanjem kamenčića."

Doticanje Crnog kamena

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, da je Ibn Omer, r.a., rekao: „Nisam ostavio dodirivanje Crnog kamena otkako sam vidio da ga Allahov Poslanik, s.a.v.s., dodiruje."

Dodirivanje Jemenskog kamena

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame on od Ibn Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kad god sam naišao pored Jemenskog kamena[203] (ruknul-jeman) tu sam sreo Džibrila, a.s."

Od Ata'a se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan zašto mnogo dodiruje Jemenski kamen, pa je rekao: „Nikada nisam naišao pored tog kamena da tu nije stajao Džibril, a.s., koji je činio istigfar za one koji dodirnu taj kamen."

---

[203] To je ugao Kabe koji je okrenut prema jugu a nalazi se neposredno prije Crnog kamena, *El-Hadžerul-esveda*. Obzirom na današnju gužvu u haremu, prilikom obavljanja tavafa, sasvim je dovoljno pokazati rukom na Crni kamen, donijeti tekbir i nastaviti sa tavafom.

O tavafu

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Se'ida ibn Džubejra, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je tavafio oko Kabe na svojoj devi zbog bolesti[204] a doticao je dva kamena[205] sa svojim štapom."

U drugoj predaji Ibn Abbas, r.a., kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je obavljao saj između Safe i Merve na svojoj devi zbog bolesti."

Dova između Jemenskog ugla i Hadžerul-esveda

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., između Jemenskog i Crnog kamena, učio ovu dovu: *Allahumme inni euzu bike minel-kufri, vel-fakri, vez-zulli, vel-hizji.* (Allahu moj, ja od tebe tražim zaštitu od nevjerstva, siromaštva, poniženja i sramote.)

Reml / žurno kretanje u tavafu

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „*Reml* je od Crnog kamena pa sve do Crnog kamena."[206]

Jahanje hedja

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Kerima, od Enesa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je vidio nekog čovjeka kako vodi svoga *hedja*[207] (deva za kurban), pa mu je rekao da ga uzjaše."[208]

---

[204] Osjećao je bolove u svojoj nozi zbog povrede.

[205] Doticao je Crni kamen i onaj prije njega, tj. Jemenski ćošak Kabe.

[206] *Reml* je žurno kretanje uz drmanje ramena, u prva tri kruga tavafa, kako bi se mušricima u ono vrijeme (za vrijeme umre, poslije Hudejbije) pokazala snaga i kondicija. To žurno kretanje počinje od Crnog kamena i tu se završava, a ne kao što neki kažu da se nije žurilo između dva kamena (Jemenskog i Crnog kamena).

[207] To je kurban kojeg hadžija vodi sa sobom i planira ga zaklati nakon obavljenog hadža.

[208] Kada je Poslanik, s.a.v.s., vidio ovog čovjeka kako se umorio od putovanja, a išao je pješice za svojom devom, rekao mu je da je uzjaše, što ukazuje da je dozvoljeno jahati hedja.

Muzdelifa

Ebu Hanife prenosi od Jahje ibn Džesse ibn Ebi Hibban, od Sanija, koji kaže: Vratili smo se sa Arefata skupa sa Abdullahom ibn Omerom, r.a., pa kada smo stigli na Muzdelifu klanjali smo sa njim akšam, zatim je on istupio naprijed i klanjao još dva rekata.[209] Zatim je zatražio vodu i polio se njom.[210] Nakon toga je legao a mi smo sjeli dugo čekajući namaz.[211] Mi smo tada rekli: -A jacija namaz? Tada on reče: -Pa zar niste uradili kao što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uradio, ja sam već klanjao jaciju."

U drugoj predaji od Ibn Omera, r.a., se kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je sastavio akšam i jaciju (na Muzdelifi)."

Spajanje namaza na Muzdelifi

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ishaka, od Abdullaha ibn Jezida El-Hatamija, od Ebu Ejjuba, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je klanjao akšam i jaciju na Muzdelifi sa jednim ezanom i ikametom."[212]

Ebu Hanife prenosi od Adijja, od Abdullaha ibn Jezida, od Ebu Ejjuba, koji kaže: „Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., akšam i jaciju na Muzdelifi."

Bacanje kamenčića na Mini

Ebu Hanife prenosi od Seleme, od Hasana El-Avfija, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: Allahov Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio slabima iz njegove porodice[213] da ranije noću krenu sa Muzdelife prema Mini i rekao im je: „Nemojte bacati kamenčiće sve dok ne izađe sunce."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, on od Se'ida ibn Džubejra da je Abdullah ibn Omer, r.a., rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je poslao

---

[209] Ova dva rekata su bila jacija namaz, kao što se razumije iz daljnjeg teksta hadisa.
[210] Ovo je vjerovatno bilo radi osvježenja.
[211] Oni su mislili da su ona dva rekata bila akšamski sunnet ili nafila.
[212] Ovaj tekst da je bio samo jedan ikamet se smatra *garib* predajom, jer je općepoznato da je to bilo sa jednim ezanom i dva ikameta, što je odabrao i Ibn El-Hemmam i rekao da se na taj način klanja.
[213] Misli se na žene, djecu, starije, bolesne i nemoćne hadžije.

slabe i nemoćne (žene i djecu) sa Muzdelife noću i rekao im: -Nemojte bacati kamenčiće (džemretul-akabe) sve dok ne izađe sunce."

Način obavljanja hadža

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima od Es-Subejja[214] koji kaže: „Krenuo sam iz El-Džezire[215] da obavim hadž, pa sam prošao pored Sulejmana ibn Rebi'e i Zejda ibn Suhana, dvojice tabi'ina koji su živjeli pored (vode) *El-Uzejbe*. Čuli su me kako sam skupa zanijetio i umru i hadž: *Lebbejke umreten ve hadžeten!* Jedan od njih dvojice je rekao: -Ova osoba je veća neznalica od svoje deve. Drugi je rekao: -Ovaj je gori od toga i toga. Es-Subejj dalje kaže: -Ja sam tako nastavio sve dok nisam završio svoje obrede i naišao pored vladara pravovjernih Omera, r.a., i obavijestio ga o tome: -Ja sam iz daleka i nisam imao koga pitati a Allah mi je propisao da obavim ovaj propis, pa sam poželio da obavim i umru i hadž i tako sam skupa zanijetio. Naišao sam pored Sulejmana ibn Rebi'e i Zejda ibn Suhana i oni su me čuli da sam skupa zanijetio i umru i hadž: *Lebbejke umreten ve hadžeten!* Jedan od njih je rekao: -Ova osoba je veća neznalica od svoje deve, a drugi je rekao: -Ovaj je gori od toga i toga. Tada ga Omer upita: -Kako si postupio? Es-Subejj reče: -Nastavio sam tako i obavio sam tavaf za umru i učinio sam umranski saj između Safe i Merve, zatim sam to ponovio (za hadž) i ostao sam u ihramima i radio isto onako kako radi onaj koji je zanijetio hadž i tako sam završio sa svojim hadžskim obredima. Omer, r.a., mu tada reče: -Ti si pogodio praksu svoga Poslanika Muhammeda, s.a.v.s."

U drugoj predaji ovog događaja od Es-Subejja ibn Ma'beda se kaže: „Skoro sam prešao iz kršćanstva u islam pa sam došao u Kufu želeći da obavim hadž u vrijeme Omera ibn El-Hattaba, r.a. Sulejman i Zejd ibn Suhan su zanijetili da obave samo hadž a Es-Subejj je zanijetio i hadž i umru. Oni su mu rekli: -Teško tebi, ti obavljaš skupa hadž i umru a Allahov Poslanik, s.a.v.s., je to zabranio[216], tako mi Allaha, ti si veća neznalica od svoje deve. Tada Es-Subejj reče: -Otići

[214] Es-Subejj ibn Me'abed, kršćanin koji je primio islam.

[215] Mjesto pored Basre, u Iraku.

[216] Njih dvojica su smatrali da je pojedinačno i zasebno obavljanje hadža i umre bolje nego zajedničko pa su zato zanijetili samo hadž. Nije tačno da je Poslanik, s.a.v.s., zabranio zajedničko obavljanje hadža i umre, jer je to činio i on, s.a.v.s., lično a i njegovi ashabi, r.a.

ćemo i mi i vi[217] kod Omera, r.a. Kada je Es-Subejj stigao u Mekku obavio je tafav oko Kabe i saj između Safe i Merve za umru i ostao je u ihramima i nije prekidao ihramske zabrane. Zatim je obavio tavaf oko Kabe i saj između Safe i Merve za svoj hadž. Tako je ostao u ihramima sve dok nije došao na Arefat i tako je završio svoj hadž. Kada je skinuo ihrame zaklao je kurban zbog tog načina obavljanja hadža. Kada su se vraćali sa hadža prošli su pored Omera ibn El-Hattaba, r.a.,[218] pa mu Zejd ibn Suhan reče: -O vladaru pravovjernih, ti si zabranio obavljanje hadža i umre zajedno, a Es-Subejj ibn Ma'bed je tako učinio? Tada Omer, r.a., upita: -Kako si postupio o Es-Subejje? On reče: -O vladaru pravovjernih, zanijetio sam hadž i umru skupa, pa kada sam stigao u Mekku obavio sam tavaf oko Kabe i saj između Safe i Merve za umru, zatim sam ostao u ihramima pa sam učinio tavaf i saj za hadž. Ostao sam tako u ihramima sve do prvog dana Kurban-bajrama, kada sam zaklao kurban zbog obavljanja hadža i umre zajedno i nakon toga sam skinuo ihrame. Tada Omer potapša Es-Subejja po njegovim ramenima i reče: -Pogodio si sunnet svoga Poslanika Muhammeda, s.a.v.s."

U trećoj verziji ovog slučaja od Es-Subejja sa kaže: „Krenuli su Es-Subejj i Sulejman ibn Rebia i Zejd ibn Suhan da obave hadž. Es-Subejj je zanijetio da obavi skupa i hadž i umru a Sulejman i Zejd su zanijetili samo hadž. Njih dvojica su njega kritikovali zašto je zanijetio oboje i rekli su mu: -Ti si veća neznalica od deve, sastavljaš hadž i umru a vladar pravovjernih je to zabranio. On im reče: -Otići ćemo skupa kod Omera, r.a., pa ga pitati. Kada su stigli u Mekku Es-Subejj je obavio tavaf oko Kabe i za umru a nakon toga je obavio tavaf i saj između Safe i Merve za svoj hadž. Kada je to završio ostao je u ihramima i nije se oslobađao ihramskih obaveza sve do dana klanja kurbana kada je zaklao ono što je bio u stanju, tj. ovcu. Kada su završili sa hadžom naišli su kroz Medinu i svratili kod Omera, r.a., te mu Sulejman i Zejd rekoše: -O vladaru pravovjernih, Es-Subejj je skupa obavio hadž i umru? Tada ga Omer upita: -Kako si postupio? Es-Subejj reče: -Kada sam došao u Meku prvo sam obavio tavaf za svoju umru, zatim sam obavio umranski saj između Safe i Merve a nakon toga sam ponovo obavio tavaf oko Kabe za hadž i učinio hadžski saj između Safe

[217] Koji smo zanijetili ovaj način obavljanja hadža i vi koji ste zanijetili taj način obavljanja.
[218] Koji je bio u Medini.

i Merve. Tada ga Omer upita: -A šta si nakon toga učinio? Es-Subejj reče: -Ostao sam u ihramima i nije mi bilo dozvoljeno ništa od ihramskih zabrana sve do prvog dana Kurban-bajrama kada sam zaklao ono što sam mogao, tj. ovcu. Tada ga Omer, r.a., potapša po plećki i reče: -Pogodio si sunnet svoga Poslanika Muhammeda, s.a.v.s."

Puštanje krvi (hidžama) u ihramima

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Se'ida ibn Džubejra, od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učinio *hidžamu*[219] dok je bio u ihramu.

Kako žena koja ima hajz obavlja hadž

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od nekog čovjeka, od Aiše, r.a., da je ona došla na Dan oslobođenja Mekke[220] želeći da obavi umru,[221] pa je dobila hajz i Allahov Poslanik, s.a.v.s., joj je naredio da odustane od umranskih obreda.

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od nekog čovjeka, od Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zaklao kravu zbog toga što je Aiša odustala od umranskih obreda.

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od Reb'ia ibn Hiraša, od Aiše, r.a., koja kaže da joj je Poslanik, s.a.v.s., naredio da odustane od obavljanja umre (kad je dobila hajz)."[222]

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od El-Esveda da je Aiša, r.a., došla zanijetivši da obavi *temettu'* hadž[223], pa ju je zadesio hajz. Tada joj je Poslanik, s.a.v.s., naredio da promijeni svoj nijjet od umre i nanijeti hadž pa je ona tako i postupila. Kada je završila sa

---

[219] To jest dozvolio je da mu se ispusti krv, a to je jedan od načina liječenja.

[220] Poznato je da se to desilo za vrijeme Oprosnog hadža. Kada je Aiša, r.a., dobila hajz Poslanik, s.a.v.s., joj je rekao da promijeni prvobitni nijjet za umru i da sada nanijeti hadž, kako je ona i učinila. Prenosi se također da je ona zbog toga zaklala kravu, a bilo je dovoljno da zakolje ovcu, kao što se to vidi iz narednog hadisa.

[221] Tj. željela je obaviti umru prije hadža, kako se to čini kod *temettu* hadža.

[222] Naredio joj je da zanijeti hadž, jer je iznenada dobila hajz pa je morala promjeniti nijjet.

[223] Vrsta hadža u kojoj se prvo obavi umra a zatim hadž.

obavljanjem hadža Poslanik, s.a.v.s., joj je naredio da izađe do *Et-Ten'ima*[224] sa svojim bratom Abdurrahmanom (i da obavi umru).

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od El-Esveda da je Aiša, r.a., rekla: „Allahov Poslaniče, svi se ljudi vraćaju a obavili su i hadž i umru a ja se vraćam samo sa obavljenim hadžom? Tada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio njenom bratu Abdurrahmanu ibn Ebu Bekru: -Odvedi je do Et-Ten'ima i neka tamo zanijeti umru. Kada završi sa umrom, neka požuri za mnom i ja ću je sačekati kod *Batni-lakabe*."

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio ashabima da obrede hadža pretvore u obrede umre.[225]

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ez-Zubejra od Džabira, r.a. koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je naredio ono što je naredio na Oprosnom hadžu[226] pa ga Suraka ibn Malik, r.a., upita: -Allahov Poslaniče, obavijesti nas o ovoj našoj umri, je li to propis samo za nas? Poslanik reče: -To je za vas i za one poslije vas."[227]

Lov muhrima (onoga koji je u ihramima)

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn El-Munkedira, od Osmana ibn Muhammeda, od Talhe ibn Ubejdullaha, r.a., koji kaže: Razgovarali smo o mesu životinje koju je ulovio čovjek koji nije u ihramu, da li ga može jesti onaj koji je u ihramu (*muhrim*), a Allahov Poslanik, s.a.v.s., je pored nas spavao. Kada se Poslanik, s.a.v.s., probudio upitao nas je o čemu raspravljamo, pa smo rekli: O mesu životinje koju je ulovio onaj koji nije u ihramu, da li to može jesti

---

[224] *Et-Ten'im* je udaljen sedam kilometara od Kabe u pravcu Medine i tu je Aiša izišla da zanijeti umru koja ju je mašila zbog spomenutog stanja.

[225] Tj. da obave vrstu hadža koja je kasnije derogirana, po mišljenju većine učenjaka.

[226] Tj. naredio im je da obave umru prije hadža, u hadžskim mjesecima, što se u džahilijjetu smatralo jednim od najvećih grijeha.

[227] Dakle taj propis nije bio samo za tu priliku, nego je ostao na snazi i ostalim generacijama, a to je prvo obavljanje umre pa onda hadža, što se zove *temettu'*.

čovjek koji je u ihramu? Poslanik, s.a.v.s., nam je dozvolio da to jedemo.[228]

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn El-Munkedira, od Ebu Katade, r.a., koji kaže: Krenuo sam na put sa skupinom ashaba pa sam ugledao noja, odmah sam došao do svog konja, na brzinu ga uzjahao, tako da sam zaboravio uzeti svoju strijelu. Tada sam od prisutnih tražio da mi dodaju strijelu ali su oni odbili. Ja sam sišao sa konja uzeo strijelu i otišao da lovim tog noja. Nakon što sam ga ulovio ja sam njegovo meso jeo a jeli su i oni.[229]

Umra obavljena u ramazanu je kao hadž

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Umra obavljena u ramazanu je poput hadža."

[228] Dakle, dozvoljeno je jesti to meso pod uslovom da muhrim nije pomagao prilikom lova, na bilo koji način.

[229] Ovaj hadis govori o istoj tematici kao i prethodni. Inače muhrimu, (tj. onom koji je obukao ihrame i krenuo da obavi hadž ili umru) nije dozvoljeno da lovi, niti da pomaže onome koji lovi na bilo koji način. U ovom slučaju Ebu Katade, r.a., je bio jedini bez ihrama od desetak ashaba koji su bili muhrimi i zbog toga mu oni nisu dodali luk i strijelu, jer bi to već bilo učešće u lovu. S obzirom da mu oni nisu pomagali pri lovu ovog noja, njegovo meso je bilo dozvoljeno i njima da jedu.

PORODICA

O roditeljima

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od njegovog oca, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Došao je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., neki čovjek koji je htio da ide u džihad, pa ga Poslanik upita: -Jesu li ti roditelji živi? - Jesu- odgovori čovjek. Poslanik mu tada reče: -Vrati im se i čini džihad tako što ćeš se lijepo odnositi prema njima!"

Svako dijete se rađa u fitretu

Ebu Hanife prenosi od Abdurrahmana, od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Svako dijete se rađa u *fitretu* (čisto i spremno da prihvati vjeru) pa ga njegovi roditelji nakon toga učine da bude židov ili kršćanin."

„Ti i tvoj imetak pripadate tvom ocu"

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn El-Munkedira, od Džabira, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ti i tvoj imetak pripadate tvome ocu."[230]

Nadijevanje imena

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je rekao: „Najdraža imena Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., bila su Abdullah i Abdurrahman."[231]

Djeca su Allahov, dž.š., dar roditeljima

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a ovaj od Aiše, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Zaista su vaša djeca od vaše zasluge i ona su Allahov, dž.š., dar vama, On onome kome želi daruje žensku a kome želi mušku djecu."

---

[230] Povod ovog hadisa je pojašnjen u drugoj predaji u kojoj se kaže da je neki čovjek došao Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: -Allahov Poslaniče, ja imam imetka i oca, mome ocu je moj imetak potreban, na što mu Poslanik, s.a.v.s., reče: -Ti i tvoj imetak pripadate tvome ocu." (Ebu Davud, Tirmizi i drugi).

[231] Što u prijevodu znači: Allahov rob i rob Milostivog.

Sabur zbog umrle djece

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kojem god smrtniku umre troje djece, Allah će ga zbog njih uvesti u Džennet. Omer, r.a., upita: -A dvoje djece? Poslanik, s.a.v.s., odgovori: -Ili dvoje djece."

Zauzimanje umrlog djeteta za svoje roditelje

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od nekog čovjeka iz Sirije, od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Zaista ćeš vidjeti dijete koje je umrlo prije porođaja kako (na onom svijetu) čeka. Reći će mu se: -Uđi u Džennet. Ono će odgovoriti: -Neću sve dok ne uđu moji roditelji."

Čuvanje imetka siročeta (jetima)

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Eš-Ša'bija, od Mesruka, od Aiše, r.a., koja kaže: „Kada je objavljen kur'anski ajet: „Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi – doista jedu ono što će ih u vatru dovesti i oni će u ognju gorjeti,"[232] ljudi koji su se brinuli o imecima siročadi su se sustegli od toga i nisu se primicali njihovim imecima. To im je stvaralo poteškoću kod čuvanja njihovih imetaka i bojali su se da ne padnu u grijeh, pa je, kao olakšanje objavljen ovaj kur'anski ajet: „I pitaju te o siročadi. Reci: 'Bolje je imanja njihova unaprijediti!' A ako budete s njima zajedno živjeli, pa oni su braća vaša, a Allah umije razlikovati pokvarenjaka od dobročinitelja. Da je Allah htio, mogao vam je propisati ono što vam je teško; On je, zaista, silan i mudar."[233]

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn El-Munkedira, od Enesa ibn Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Prestaje biti jetim onaj ko postane punoljetan."[234]

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn El-Munkedira, od Džabira ibn Abdullaha, r.a., koji kaže: „Djevojka koja je bila kao jetim

---

[232] Sura En-Nisa', 10.
[233] Sura El-Bekare, 220.
[234] Znači kada djete postane spolno zrelo, tj. dostigne punoljetstvo, onda se više ne smatra jetimom.

kod Aiše, r.a., se udala, a Poslanik, s.a.v.s., ju je opremio iz svoje imovine."

Djeca nevjernika

Allahov Poslanik, s.a.v.s. je upitan o djeci nevjernika: -A ko od njih umre kao malo dijete, šta će sa njim biti, Allahov Poslaniče? Tada Poslanik, s.a.v.s., odgovori: -Allah najbolje zna šta bi oni radili."[235]

[235] U drugim predajama se nalazi početak ovog hadisa koji glasi: „Svako dijete se rađa na *fitretu* sve dok o njemu ne progovori njegov jezik, pa ga njegovi roditelji učine židovom, kršćaninom ili vatropoklonikom. Tada je Poslanik, s.a.v.s., upitan o tome šta će biti sa djecom mušrika, ako umru malena i on je rekao: Allah najbolje zna šta bi oni radili i hoće li u Džennet ili u Džehennem."

BRAK

Podsticanje na ženidbu

Ebu Hanife prenosi od Zijada, od Abdullaha ibn El-Harisa, od Ebu Musa'a, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ženite se jer ću se ja ponositi vašom brojnošću među drugim narodima."

Dojenje zabranjuje ono što zabranjuje i srodstvo

Ebu Hanife prenosi od El-Hakema, od El-Kasima, od Šurejha, od Alije, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Dojenje, bilo to malo ili puno, zabranjuje ono što zabranjuje i krvno srodstvo."

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od nekog čovjeka iz Sirije, da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i upitao ga: -Da li da oženim tu i tu ženu, pa mu je Poslanik, s.a.v.s., to zabranio. Zatim mu je još dva puta dolazio i isto pitao a Poslanik mu je to zabranjivao, pa mu je na kraju rekao: „Crna (ružna) žena koja rađa djecu je meni draža nego lijepa žena koja je nerotkinja."

Opis žena koje ne treba ženiti

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima koji kaže: Obavijestio me je neki učen čovjek iz Medine od Zejda ibn Sabita, r.a., koji je došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa ga Poslanik upita: „O Zejde, jesi li se oženio? Zejd odgovori: -Nisam. Poslanik mu reče: -Oženi se, to će pomoći da očuvaš svoje poštenje, ali se nikako nemoj ženiti sa pet vrsta žena! -A koje su to- upita Zejd. Poslanik reče: -Nemoj ženiti *šehberu*, niti *nehberu*, niti *lehberu*, niti *hebderu*, niti *lefutu*. Zejd reče: -Poslaniče, ja od ovoga što si rekao nisam ništa razumio? Poslanik mu reče: -Ma znaš ti to: *Šehbera* je debela, *nehbera* je previše visoka i pretanka, *lehbera* stara i pasivna, *hebdera* previše niska i ružna, pa izgleda kao četvrtasta, i *lefuta* je ona koja ima djete iz ranijeg braka."[236] Pričao je Ebu Hanife o ovom hadisu dugo.

[236] Takva žena se obično previše posveti svom djetetu a zaboravlja obavezu prema mužu.

Djevojka se ne udaje dok se od nje ne zatraži saglasnost

Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., svojoj kćerki Fatimi spominjao Aliju, r.a., ali je naglasio da je on na udaju ne natjerava.[237]

Ebu Hanife prenosi od Šejbana, od Ibn Abdurrahamana, od Jahja ibn Ebi Kesira, od El-Muhadžira ibn Ikrime, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Djevojka se ne udaje dok se od nje ne zatraži saglasnost, a njena saglasnost je njena šutnja, a udovica se ne udaje dok se od nje otvoreno ne zatraži (i dobije) odobrenje."

U drugoj predaji stoji: „Dok se ne zatraži njeno mišljenje."

U drugoj predaji se kaže: „Djevojka se ne udaje dok se od nje ne zatraži saglasnost, pa ako bude šutala to je njena saglasnost, a udovica se ne udaje dok se od nje ne zatraži odobrenje."

Udovica ima veće pravo da odluči o sebi nego njen staratelj

U drugoj predaji stoji ovako: „Nekoj ženi je umro muž od kojeg joj je ostao sin, pa je došao amidža njenog sina i zaprosio je. Njen otac je nije htio udati za njega. Ona je tada rekla: -Udaj me za njega, ali on nije htio, nego ju je vjenčao za drugog čovjeka, bez njene saglasnosti. Ta žena je došla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i obavijestila ga o tome. Poslanik ga je upitao o tome, pa on reče: To je tačno, ali sam je vjenčao za boljeg čovjeka od njenog djevera. Tada ih je Poslanik, s.a.v.s., razdvojio i udao je za njenog djevera."

Oslobođena robinja sama odlučuje o sebi

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, da je Aiša, r.a., otkupila robinju Beriru koja je imala muža[238] pa joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dao da izabere (ostanak u tom braku ili ne) pa je ona izabrala svoju slobodu i tako je njihov brak prekinut. El-Esved kaže da je njen muž bio slobodan."

---

[237] Tj. Poslanik, s.a.v.s., je Fatimi spominjao Aliju, r.a., kao potencijalnog zaručnika, ali joj je naglasio da je on na to neće natjeravati, ako ona to ne želi.

[238] U ovoj predaji stoji da je njen muž je bio oslobođeni rob od strane Ebu Ahmeda, mada u drugim predajama stoji da je on bio rob, pa je Berira zbog toga izabrala razvod braka.

Hutba koja se uči prilikom sklapanja braka

Ebu Hanife prenosi od El-Kasima, od njegovog oca, od Abdullaha, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nas je podučio hutbi za neku potrebu, tj. za ženidbu[239]: „*El-hamdu lillahi, nahmeduhu, ve neškuruhu, ve neste'inuhu, ve nestagfiruhu, ve nestehdihi, ve neuzu billahi min šururi enfusina, men jehdillahu fela mudille lehu, ve men judlilhu fe la hadije lehu. Nešhedu en la ilahe illellahu, vahdehu, ve nešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu.* (Hvala Allahu, Njega hvalimo, Njemu se zahvaljujemo i od Njega pomoć tražimo, od Njega oprost tražimo i Njega za uputu molimo. Utječemo se Allahu od zla naših duša. Onoga koga Allah uputi, niko u zabludu odvesti neće, a koga On u zabludi ostavi niko ga uputiti ne može. Svjedočimo da nema drugog boga osim Allaha, Jedinog i svjedočimo da je Muhammed Njegov rob i Poslanik.) Zatim bi proučio ove ajete: „O vjernici, bojte se Allaha istinskom bogobojaznošću i nipošto ne umirite osim kao muslimani.!“[240] „Bojte se Allaha, Čijim imenom jedni druge molite, i čuvajte rodbinske veze! Allah doista nad vama bdije!“[241] „O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo Istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam vaše oprostiti... A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao - postići će veliki uspjeh.“[242]

Izdržavanje porodice

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od njegovog oca od Seada ibn Ebi Vekkas, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Koju god sadaku udijeliš želeći time postići Allahovo zadovoljstvo bićeš za to nagrađen, pa čak i za zalogaj koji staviš u usta svojoj ženi.“

Kupanje nakon intimnog odnosa

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ishaka, od El-Esveda, od Eš-Ša'bija, od Aiše, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi nekada imao intimni odnos početkom noći pa bi nastavio spavati, a ne bi se okupao,

---

[239] Ovo je pojašnjenje jednog od prenosilaca hadisa, mada se ova hutba može učiti u raznim drugim prilikama

[240] Sura Ali Imran, 102.

[241] Sura En-Nisa', 1.

[242] Sura El-Ahzab, 70-71.

niti bi uzeo abdest. Kada se probudio na kraju noći ili bi ponovio intimni odnos, ili bi se okupao bez odnosa."[243]

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ishaka, od El-Esveda, od Aiše, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi imao intimni odnos sa svojom ženom na početku noći i ne bi poslije toga doticao vodu. Kada bi se probudio na kraju noći, to bi ponovio i onda bi se okupao."

Ne općite sa svojim ženama u analni otvor

Ebu Hanife prenosi od Meana koji kaže: Našao sam u rukopisu Ebu Avfa, od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: „Bilo nam je zabranjeno[244] da sa svojim ženama općimo u analni otvor."

Hammad prenosi od Ebi El-Hejsema El-Mekkija, od Ebi Jusufa ibn Mahika, od Hafse, r.a., Poslanikove, s.a.v.s., supruge koja kaže da je njoj došla neka žena tražeći pomoć i rekla: -Moj muž mi prilazi dok ležim na boku, pa je čuo da je to pokuđeno? Ta je vijest prenešena Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa on reče: -To ne smeta, ako je u dozvoljeno mjesto (rodnica)."

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Humejda El-E'aredža, od Ebu Zerra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Općiti sa ženama u njihov analni otvor je haram."

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ebi El-Minhala, od El-Ka'ka'a El-Hušešija, od Ibn Mes'uda, r.a., koji je rekao: „Haram je sa ženama općiti u njihov analni otvor."[245]

---

[243] Ovo ukazuje na dozvoljenost i ovakvog postupka, mada je bolje da se čovjek okupa prije spavanja, ili bar da uzme abdest, kako je to i Poslanik, s.a.v.s., radio u većini slučajeva.

[244] Ovakva izreka od strane ashaba ima snagu *merfu'* hadisa, tj. *merfu' hukmen*, jer se zna da je Poslanik, s.a.v.s., bio taj koji je naređivao i zabranjivao u to vrijeme.

[245] Prethodna izreka je Poslanikov, s.a.v.s., govor (*merfu'*) a ovo je izreka Ibn Mes'uda, r.a. (*mevkuf*).

Ženidba muhrima

Ebu Hanife prenosi od Simaka, od Ibn Džubejra, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je oženio Mejmunu dok je bio u ihramima."

Zabrane u slučaju višeženstva

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Neka se žena ne udaje na njenu tetku (po ocu), niti na tetku po majci."

Ebu Hanife prenosi od Eš-Ša'bija, od Džabira ibn Abdullaha, r.a., i Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ne udaje se žena na svoju tetku (po ocu) niti na svoju tetku (po majci), niti se udaje starija na mlađu, niti mlađa na stariju."[246]

Žena ne putuje sama bez mahrema

„Nije dozvoljeno da žena putuje dva dana, sama bez *mahrema*."[247]

Zabrana mut'a braka

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na dan Hajbera zabranio *mut'a* brak."[248]

Ebu Hanife prenosi od Zuhrija, od Enesa ibn Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio privremeni brak (*mut'u*).

---

[246] Ovdje se misli na to da u višeženstvu nije dozvoljeno spajanje ove dvije žene, tj. ne može prva žena biti tetka (po ocu) niti tetka (po majci) drugoj ženi. Drugi dio hadisa: „niti se udaje starija na mlađu, niti mlađa na stariju," znači: da nije dozvoljeno da se tetka (po ocu) niti tetka (po majci) udaje na svoju bratišnu, ili svoju sestrišnu. Dakle te dvije žene se ne mogu spajati u istom braku, bez obzira koja se od njih prva udala, zato što bi to dovelo do prekidanja rodbinskih veza.

[247] Ovaj hadis je prenešen sa ranije spomenutim senedom, tj. Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od Kaz'e, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a.

[248] *Mut'a* brak je privremeni brak u kojem čovjek kaže ženi, u prisustvu svjedoka: „Budi mi žena do tog i tog roka za toliko i toliko para." Ovo je u početku islama bilo dozvoljeno u posebnim okolnostima, ali je to Poslanik, s.a.v.s., kasnije dokinuo i to je po jednoglasnom mišljenju svih učenjaka zabanjeno osim kod jedne skupine *Ši'ija* koji to dozvoljavaju.

Ebu Hanife prenosi od Zuhrija, od nekog čovjeka iz porodice Sebre da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio privremeni brak (*mut'u*) na dan oslobođenja Meke.

Ebu Hanife prenosi od Junusa ibn Abdullaha, od njegovog oca Rebi'e ibn Sebre El-Džuhenija, od njegovog oca, koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio *mut'u* brak na Dan oslobođenja Mekke."

U predaji se kaže: „Zabranio je *mut'u* brak one godine kada je obavio hadž."

U drugoj predaji se kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio *mut'u* brak one godine kada je oslobođena Mekka."

Intimni odnos sa ženom koja je u drugom stanju

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio da se ima intimni odnos sa ženama[249] u drugom stanju, sve dok ne rode ono što je u njihovim stomacima."

Rastava žene uz naknadu mužu

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ejjuba Es-Sidžistanija, koji kaže: „Žena od Sabita ibn Kajsa, r.a., je došla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekla: -Ja i Sabit više ne možemo skupa[250]. Tada joj Poslanik reče: -A hoćeš li ti Sabitu vratiti njegov voćnjak? Ona reče: -Hoću i više od toga. Tada Poslanik reče: -Višak ne treba."[251]

---

[249] Ovdje se misli na robinje, koje su postale roblje, pa nije dozvoljeno sa njima stupiti u bračni odnos sve dok ne rode i na taj način se zna ko je otac djeteta. Inače je čovjeku dozvoljeno da ima intimni odnos sa svojom ženom i kada je trudna.

[250] To je takozvani *hul'*. To je situacija kada žena traži razvod braka i tada ona vraća mužu ono što joj je on dao kao mehr. Ova žena nije više podnosila svoga muža, ali nije željela ni da se ogriješi svojom nepokornošću prema njemu. Zato je na ovaj lijep i korektan način tražila razvod. U drugim predajama se kaže da je rekla: „Ja njemu ne prigovaram što se tiče vjerske privrženosti, niti njegovom ponašanju, ali mrzim nevjerstvo u Islamu (zbog svoje neposlušnosti njemu)."

[251] Tada je Poslanik rekao Sabitu: „Uzmi svoj voćnak nazad i razvedi je," što je on i učinio.

Zakletva o neprilasku suprugama

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Hammada, od Ibrahima, od Alkame koji je rekao o čovjeku koji se zakune da se neće približavati svojoj suprugi[252]: „Njegov povratak (prekid te zakletve) je da sa njom ima intimni odnos, osim da ima opravdan razlog, ili da riječima to iskaže.“[253]

Razvod braka

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Jusufa ibn Mahika, od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Troje se uzima kao ozbiljno i u šali i u zbilji: razvod braka, sklapanje braka i povrat žene (u brak).“[254]

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ishaka, od Ebu Burdeta, od njegovog oca da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Šta misle ljudi koji se poigravaju sa Allahovim, dž.š., propisima i govore: „Već sam te razvjenčao a sada te vraćam kao svoju ženu.“

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a ovaj od Aiše, r.a., koja kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nam (svojim ženama) je dao da izaberemo (skromno živjeti sa njim ili razvod), pa smo sve izabrale život sa njim, s.a.v.s., osim jedne žene i to on nije računao kao razvod."

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Aziza, od Mudžahida, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Nekoj ženi je umro muž pa je nakon toga je došao amidža od njenog djeteta[255] i zaprosio je. Njen otac je nije htio udati za njega, nego ju je vjenčao za drugog čovjeka. Ta žena je došla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i obavijestila ga o tome. Poslanik je

---

[252] To je takozvani *ila'*, a na taj propis ukazuje ovaj kur'anski ajet: „Onima koji se zakunu da se neće približavati ženama svojim, sačekat će četiri mjeseca! Pa ako se vrate ženama, Allah doista prašta i milostiv je.“ (sura El-Bekare, 226.)

[253] Kao da kaže: Ja sam se njoj vratio, ili odustao sam od onoga što sam rekao i tome slično.

[254] U drugoj poznatijoj predaji ovog hadisa stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Troje se uzima kao ozbiljno i u šali i u ozbilji: razvod braka, sklapanje braka i oslobađanje roba.“ (Ebu Davud, Tirmizi i Ahmed)

[255] To jest: djever.

pozvao njenog oca i upitao ga o tome šta ona kaže. On je rekao: To je tačno, ali sam je vjenčao za boljeg čovjeka od njega. Tada je Poslanik, s.a.v.s., raskinuo to vjenčanje i udao je za amidžu njenog djeteta."

U drugoj predaji od Ibn Abbasa, r.a., se kaže: „Nekoj ženi, kojoj je bilo ime Esma je umro muž pa su je nakon toga zaprosili amidža od njenog djeteta i još neki čovjek. On ju je vjenčao za tog drugog čovjeka. Ta žena se nakon toga požalila Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na tog čovjeka, pa je Poslanik raskinuo to vjenčanje, razdvojio ih i onda je udao za amidžu njenog djeteta."

U drugoj predaji se kaže: „Nekoj ženi je umro muž pa je nakon toga došao amidža od njenog djeteta i zaprosio je, ali ju je njen otac, bez njene suglasnosti vjenčao za drugog čovjeka. Ta žena je došla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i obavijestila ga o tome. Poslanik ga je pozvao i upitao: -Jesi li je vjenčao? On reče- Jesam i vjenčao sam je za boljeg čovjeka od njega. Tada ih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., razdvojio i udao je za amidžu njenog djeteta."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima od nekog čovjeka da se Abdullah ibn Omer, r.a., razveo od svoje žene u vrijeme kada je bila u hajzu, pa ju je (nakon što je kritikovan) vratio. Nakon završetka hajza on se od nje razveo a računao je i onaj razvod u vrijeme hajza jednim razvodom.[256]

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od El-Esveda da je Omer ibn El-Hattab, r.a., rekao: „Nećemo ostaviti Knjigu našeg Gospodara (Kur'an) i Sunnet našeg Poslanika, s.a.v.s., zbog izreke neke žene, za koju ne znamo je li dobro zapamtila ili je pogriješila. Žena koja je razvedena tri puta ima pravo na stan i izdržavanje."

[256] Pojedini učanjaci smatraju da je razvod za vrijeme hajza važeći ali se počinilac smatra griješnikom. Zbog toga stoji u ovom hadisu da je Ibn Omer, r.a., i onaj razvod u vrijeme hajza uračunao u razvod braka, nakon kojeg je dozvoljeno da čovjek povrati svoju suprugu. U drugim predajama stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je čuo za ovaj Ibn Omerov slučaj, rekao Omeru: „Naredi sinu da povrati svoju ženu koju je razveo za vrijeme hajza."

Razvod braka se ne prizna od luđaka

Ebu Hanife prenosi od Mensura, od Eš-Ša'bija, od Džabira, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Od lude osobe se ne prima razvod braka, niti prodaja niti kupovina."

Iddet / obavezan period čekanja za ženu kojoj je umro muž

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od El-Esveda da je Subeji[257] umro muž a ona je bila u drugom stanju. Nakon dvadeset i pet noći ona se porodila i pored nje je naišao Ebu Es-Senabil Amr ibn Be'akek koji joj reče: -Sredila si se i dotjerala, želiš li se udati!? Ne možeš, tako mi Allaha, ti moraš sačekati onaj rok koji je duži-[258]reče joj on. Ona je tada otišla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i to mu ispričala, na što joj on reče: -Nije tačno to što ti je on rekao, kada dođe ti me obavijesti."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od Alkame da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., rekao: „Ko hoće da se međusobno proklinjemo, da je kratka sura En-Nisa'[259] objavljena poslije duge sure En-Nisa'[260]."

U drugoj predaji Abdullah ibn Mes'ud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kratka sura En-Nisa'[261] je derogirala sve *iddete* trudnica: „sve dok ne rode."[262]

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a on od Aiše, r.a., koja kaže: „Allahov Poslanik,

---

[257] Subeja bint El-Haris El-Eslemijja, supruga Se'ada ibn Havle, sahabijka.

[258] On je smatrao da se ona ne smije udati dok ne dočeka onaj duži period , a to je četiri mjeseca i deset dana. Međutim, ispravno mišljenja kod učenjaka je da, trudna žena, kojoj umre muž, čim rodi i prođe joj postporođajni rok */nifas* može da se uda.

[259] Misli se na četvrti ajet iz sure *Et-Talak*: „Trudne žene čekaju sve dok ne rode."

[260] Misli se na kur'anski ajet: „Žene su dužne da čekaju četiri mjeseca i deset dana poslije smrti svojih muževa." Pogledaj suru *El-Bekare*, 234.

[261] Misli se na četvrti ajet iz sure *Et-Talak*: „Trudne žene čekaju sve dok ne rode." Sa ovim hadisom se hoće reći da je ovaj ajet iz sure *Et-Talak* derogirao sve druge iddete, što se tiče trudnica. Dakle, ispravno je mišljenje da je trudnici iddet vrijeme porođaja.

[262] Sure *Et-Talak*, 4.

s.a.v.s., je rekao Sevdi, koja je bila udata za svoga amidžića, nakon njegove smrti, da bude u *iddetu*."[263]

Razvod braka u kojem se ima pravo povratka

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Sevdi, kada ju je mislio razvesti: „Pripremi se za razvod!"[264]

Slučaj Berve'e kćerke Vašika

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., bio upitan o jednoj ženi kojoj je umro čovjek a nije joj dao mehr, niti je imao odnos sa njom, pa je rekao: „Njoj pripada mehr kao i ženama poput nje, i pripada joj miras (dio nasljedstva) i ona je dužna da provede iddet (period koji žena mora da sačeka nakon smrti muža)." Tada je Meakil ibn Sinan, r.a., rekao: „Svjedočim da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tako presudio u slučaju Berve'a kćerke Vašika."

Dijete pripada majci

Ebu Hanife prenosi od Hammada ibn Ebi Sulejmana, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a on od Omer ibn El-Hattaba, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Dijete koje se rodi (iz zinaluka) pripada majci a onaj ko je činio blud kažnjava se kamenovanjem (ako je oženjen)."

---

[263] Iddet je period koji žena treba da provede nakon smrti svoga muža ili nakon razvoda. Ovo je Sevda bint Zem'a, r.a., koja je skupa sa svojim mužem primila Islam i učinila drugu Hidžru u Abesiniju. Kada su se vratili u Mekku njen muž je umro i onda ju je oženio Allahov Poslanik, s.a.v.s. To je bilo nakon smrti prve Poslanikove žene Hatidže.

[264] Ovo je Sevda bint Zem'a, r.a., spomenuta u prethodnom hadisu, Poslanikova, s.a.v.s., supruga koja je među prvima primila Islam. Nakon smrti njenog muža Poslanik ju je oženio još dok je bio u Meki. To je bilo poslije Hatidžine smrti, a prije nego što je zaručio Aišu. Kada je ona ušla u godine i nije više imala potrebu za mužem Poslanik, s.a.v.s., ju je mislio razvesti, pa joj je rekao da se pripremi za razvod, tako što će već početi odbrojavati dane koje žena treba provesti nakon razvoda (*iddet*). Ona je tada izrazila želju da i dalje ostane Poslanikova , s.a.v.s., supruga a svoj dan, koji je predviđeno da Poslanik, s.a.v.s., boravi kod nje, ustupila je Aiši, r.a. Tako je i bilo i Sevda je umrla u Medini 54. godine po Hidžri, kao Poslanikova supruga.

Razvod sa robinjom

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Maksimalan broj razvoda kod robinje je dva, a vrijeme njenog pričeka je dva hajza."

Nasljedstvo pripada onome ko roba oslobodi

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda koji kaže da je Aiša, r.a., htjela da otkupi robinju Beriru pa da je oslobodi, na što su joj njeni vlasnici rekli: -Nećemo ti je prodati osim pod uslovom da njeno nasljedstvo pripadne nama. Aiša je to spomenula Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa je on rekao: „Pravo nasljedstva pripada onome ko roba oslobodi."

TRGOVINA

Sticanje imetka na halal način

Ebu Hanife prenosi od Hammada, on od Se'ida ibn Džubejra, on od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada neko od vas umre tužan i zabrinut,[265] to je kod Allaha, dž.š., priznatije nego hiljadu udaraca sabljom na Allahovom putu."

Hadis o rikazu

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „*Rikaz*[266] (rudna blaga iz zemje) je ono što je čvrsto."[267]

Varanje u trgovanju

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha, od Ibn Omera, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Ne pripada nama onaj ko vara u kupovini i prodaji."

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio prevaru u kupoprodaji."[268]

Oslanjanje na Allaha, dž.š., u trgovini

Ebu Hanife prenosi od Meana od Ibn Mes'uda, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kupujte oslanjajući se na Allaha. Oni upitaše: -A kako to? On reče: -Nemojte govoriti: -Kupili smo do

---

[265] Misli se na zabrinutost zbog sticanja imetka na halal način i zbrinjavanje porodice što je *fardu ajn*, obaveza svakog pojedinca, za razliku od borbe na Allahovom putu, što je *fardu kifaje*, obaveza zajednice. Ovo potvrđuje i hadis koji prenosi Enes, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko umre trudeći se da na halal način zaradi svojoj porodici umro je oproštenih grijeha." (Ibn Asakir).

[266] *Rikaz* je ono što je Allah, dž.š., stvorio u utrobi zemlje od raznih, dragocjenih ruda, poput zlata, srebra i slično.

[267] Po islamskom propisu za ono što čovjek nađe u zemlji od vrijednosnih materijala, tj. *rikaza,* petinu od toga treba da dadne u *bejtul-mal*, kasu islamske države, za trošenje u općekorisne svrhe. Propisana je petina, zato što je to vrijedan imetak do kojeg se lahko došlo.

[268] Ovdje se misli na neukazivanje na mahane i nedostatke robe koja se prodaje, kao i krivo vaganje i mjerenje i sl.

vremena raspodjele naše opskrbe ili do vremena podjele ratnog plijena."[269]

Komšija ima pravo preče kupnje

Ebu Hanife prenosi od Ebu Muhammeda koji kaže da mu je Seid ibn Dže'afer pisao, od Sulejmana ibn Abdullaha, od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Komšija ima pravo preče kupnje."[270]

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Kerima, od El-Misvera ibn Mahreme koji kaže: Sead (ibn Ebu Vekkas), r.a., je htio prodati svoju kuću pa je rekao svome komšiji: -Ti je kupi za sedamsto dirhema. Ljudi su mi za nju davali osamsto dirhema, ali je tebi dajem ovako, zato što sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: „Komšija ima pravo preče kupnje."

U drugoj predaji se prenosi od El-Misvera, od Rafi'a ibn Hadidža koji kaže: Sa'd mi je ponudio kuću i rekao: -Uzmi je, meni je davano više nego što ti daješ, ali sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Komšija ima pravo preče kupnje."

U drugoj predaji se prenosi od El-Misvera, od Rafi'a, Sa'dovog sluge, da je on rekao nekom čovjeku da uzme njegovu kuću za četristo, govoreći mu: Meni je davano osamsto dirhema, ali ću je tebi dati za toliko, zbog hadisa u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Komšija ima pravo preče kupnje."

U drugoj predaji od Seada ibn Malika, r.a., se prenosi da je on ponudio svoju kuću svome komšiji za četristo dirhema i rekao mu je: Meni je davano osamsto dirhema, ali sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: „Komšija ima pravo preče kupnje."[271]

---

[269] Ako čovjek kaže da će dug izmiriti tada i tada, to je neizvjesno, zato se od vjernika traži da se oslanja na Allaha, dž.š.

[270] *Šuf'a* je pravo preče kupnje, tj. da komšija bude prvi ponuđen da nešto kupi. Ovo je jedan od lijepih običaja koji su rasprostranjeni i kod našeg naroda a imaju jako uporište u vjeri, a to je kada čovjek prodaje zemlju, kuću i tome slično, onda to prvo ponudi svome komšiji, jer je on preči od drugih da to kupi. Ako on to ne želi kupiti onda je čovjeku dozvoljeno da to proda drugima.

[271] Ovo se pravilo kod nas poštuje i kod ljudi je uobičajeno da se prvo ponudi komšija, kada se nešto prodaje, pogotovo ako komšija direktno graniči sa njihovom imovinom, ili im je put zajednički i tome slično.

Kada se raziđu mišljenja kupoprodavaca

Ebu Hanife prenosi od Hammada, da mu je neki čovjek pričao da je El-Eš'as ibn Kajs kupio od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., roba pa je Abdullah tražio od njega da mu isplati novac. El-Eš'as tada reče: -Kupio sam ga za deset hiljada, a Abdullah reče: -Prodao sam ti ga za dvadeset hiljada, pa uzmi koga god hoćeš da nam presudi! Tada El-Eš'as ibn Kajs reče: -Uzimam tebe da nam presudiš. Tada Abdullah reče: Obavijestiću te o presudi koju sam čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: „Kada se kupoprodavci raziđu u mišljenju a nemaju svjedoka, a roba je još uvijek tu i nije upropaštena, uzima se po mišljenju onoga koji prodaje, ili će odustati od trgovine."

Ebu Hanife prenosi od El-Kasima, od njegovog oca, od njegovog djeda da je Abdullah ibn El-Eš'as ibn Kajs kupio od Ibn Mes'uda, r.a., roba od imaretskih robova, pa kada je došlo do preuzimanja razišli su se oko cijene, pa El-Eš'as reče: -Kupio sam ga za deset hiljada dirhema. Abdullah reče: -Prodao sam ti ga za dvadeset hiljada. Tada Abdullah reče: -Nađi nekoga da presudi među nama! Tada El-Eš'as reče: -Ja određujem tebe da presudiš između mene i sebe. Tada Abdullah reče: -Između mene i tebe ću presuditi presudom koju sam čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji kaže: „Kada se ljudi prilikom kupoprodaje raziđu u cijeni onda se prihvata mišljenje prodavca, ili se odustaje od trgovine, a ako ne, onda se oni zaklinju."

U drugoj predaji se prenosi od El-Kasima, od njegovog oca, od njegovog djeda koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada se ljudi prilikom kupoprodaje raziđu u cijeni, a roba još bude prisutna, onda se uzima mišljenje prodavca, ili se odustaje od trgovine."

U drugoj predaji stoji: „Kada se ljudi u kupoprodaji raziđu, uzima se mišljenje kupca, ili se odustaje od trgovine." U drugoj predaji od Abdullaha se kaže da je El-Eš'as kupio od njega roba, pa kada je došlo do primopredaje razišli su se u visini cijene, pa je Abdullah rekao: -Dvadeset hiljada, a El-Eš'as je rekao: -Kupio sam za deset hiljada. Tada Abdullah reče: Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Kada se u trgovini raziđu mišljenja ljudi onda se uzima mišljenje prodavca ili se odustaje od trgovine."

Nadmetanje u kupoprodaji

Ebu Hanife prenosi od Hammada, on od Ibrahima, a on od prenosioca u kojeg ima povjerenja, a on od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., i Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Neka se niko ne nadmeće i ne miješa u kupoprodaju svoga brata, neka niko ne zaručuje djevojku koju je zaručio njegov brat, neka se žena ne udaje (kao inoća) svojoj strini[272], niti svojoj tetki. Neka žena ne traži od muža da razvede drugu ženu kako bi ona uzela ono što je njoj od opskrbe propisano, jer joj Allah daje opskrbu. Nemojte trgovati bacanjem kamenčića[273] i kada neko od vas unajmi nekoga da mu uradi neki posao neka mu kaže koliko će mu za to platiti."

Hadis o kupovini hrane

Ebu Hanife prenosi od Amr ibn Dinara, od Tavusa, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko kupi hranu,[274] neka je ne prodaje sve dok je u potpunosti ne preuzme."

Zabrana muhabere

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio *muhaberu.*[275]

Poslanik je zabranio postavljanje uvjeta u trgovini i zabranio je istovremeno dvije vrste prodaje

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ja'kuba El-Abdija, od nekog ko mu je pričao od Abdullaha ibn Omera, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao Attaba ibn Usejda stanovnicima Mekke i rekao mu: „Zabrani im dva uvjeta prilikom trgovine, običnu prodaju i prodaju na poček (istovremeno)[276] i zaradu na onome na što se nema garancije i prodaju onoga što nije u posjedu."

---

[272] Očevoj sestri, niti majčinoj sestri.

[273] To je zabranjen način trgovine zato što se ne poznaje ono što se kupuje ili prodaje.

[274] Sa ovom hranom se misli na žitarice od kojih se pravi hrana.

[275] *Muhabera* je davanje zemlje u nakup uz unaprijed određenu nadoknadu, kao što je trećina ili četvrtina prihoda. To je zabranjeno jer se ne zna kakav će prihod od te zemlje biti, jer ako nevrijeme uništi usjev onda bi onaj koji je uzeo u nakup zemlju bio oštećen.

[276] Zabranjeno je da se prilikom prodaje kaže: -Prodajem ti ovo odjelo za deset dinara odmah, ili za petnaest na čekanje, zato što se ne zna koja će se cijena prihvatiti.

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Ikrime, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio prodaju psa za lov."[277]

Zabrana prodavanja plodova dok ne sazrije

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se prodaje plod sve dok ne sazrije.[278]

Ebu Hanife prenosi od Džebele ibn Sudžejma, od Abdullaha ibn Omera, r.a., koji kaže: „Zabranio je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kupoprodaju datula sa stabla sve dok se ne vidi njihova zrelost."

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko proda okalemljene palme, ili roba koji posjeduje imetak, onda taj plod i imetak pripadaju prodavaču osim da kupac to uvjetuje sebi."

U drugoj predaji se kaže: „Ko proda roba koji posjeduje imetak, taj imetak pripada prodavaču osim da ga kupac uvjetuje sebi. Ko proda okalemljene palme, taj plod pripada prodavaču osim da to kupac uvjetuje sebi."

Zabrana muzabene i muhakale

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio *muzabenu* i *muhakalu*."[279]

Nije dozvoljeno uzeti protuvrijednost za tijelo poginulog

Ebu Hanife i Ibn Ebi Lejla prenose od El-Hakema, od Miksema, od Ibn Abbasa, r.a., da je jedan od mušrika ubijen na dan bitke na

---

[277] U Tirmizinoj predaji se kaže: „Zabranio je zaradu od prodaje pasa osim psa za lov."

[278] Ovim hadisom se zabranjuje kupoprodaja plodova na stablu ili usjeva sve dok to ne sazrije i dok se ne bude sigurno da mu neće kakva vremenska nepogoda nauditi.

[279] *Muzabene* je zamjena osušenih datula za svježe na stablu, a *muhakale* prodaja žitarica prije nego što sazriju. Ovo je zabranjeno zato što se ne zna hoće li i koliki će biti prihod od onoga što je na stablu, ili od onoga što je posijano.

Hendeku pa su mušrici davali za njegovo tijelo određenu svotu novca pa je Poslanik, s.a.v.s., zabranio muslimanima da to uzmu.

Uzimanje u zakup

Ebu Hanife prenosi od Ebu Husajna, od Rafi'a ibn Hadidža, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je prošao pored jedne bašče koja mu se dopala, pa je upitao: -Čije je ovo? Ja sam rekao: -Moje. On me upita: -Odakle ti? Ja mu rekoh: -Iznajmio sam je. On mi reče: -Nemoj je iznajmljivati nizašto."[280]

U drugoj predaji se kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je prošao pored jedne bašče, pa je upitao: -Čije je ovo? Ja sam rekao: -Moje, iznajmio sam je. On mi reče: -Nemoj je iznajmljivati nizašto."

Proklet je onaj koji jede kamatu

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ishaka, od El-Harisa, od Alije, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je prokleo onoga koji uzima i jede kamatu, onoga koji je daje i onoga koji pomaže u tome."[281]

Kamata može biti zbog čekanja

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zlato se prodaje (mijenja) za zlato, ista količina (i jedne i druge vrste) a što pretekne to je kamata. Srebro se prodaje za srebro, ista količina (i jedne i druge vrste) a što pretekne to je kamata. Hurme se prodaju za hurme, ista količina (i jedne i druge vrste) a što pretekne to je kamata. Ječam se prodaje za ječam, ista količina (i jedne i druge vrste) a što pretekne to je kamata. So se prodaje za so, ista količina (i jedne i druge vrste) a što pretekne to je kamata."

U drugoj predaji se kaže: „Zlato se prodaje za zlato, ista količina, iz ruke u ruku a što pretekne to je kamata. Pšenica se prodaje za pšenicu, ista količina, iz ruke u ruku a što pretekne to je kamata. Hurme se prodaju za hurme, so se prodaje za so, ista količina, a što pretekne to je kamata."

---

[280] Tj. nemoj je iznajmljivati nizašto od onoga što u njoj nikne, jer u tome je opasnost. Ili se misli na to da se ne uzima ništa iz nje, a Allah, dž.š., najbolje zna.

[281] U drugoj predaji stoji: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je prokleo onoga koji jede kamatu, onoga koji to piše i onoga koji svjedoči." (Taberani)

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Usame ibn Zejd, r.a., rekao: „Kamata je ono čime se odugovlači, a ako se nešto prodaje iz ruke u ruku, tu nema zapreke."

Nema kamate u kupoprodaji živih bića

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kupio jednog roba za dvojicu drugih robova.[282]

Hadisi o nasljedstvu

Ebu Hanife prenosi od Tavusa, od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Dadnite nasljednicima ono što njima obavezno pripada, a što preostane od toga to pripada najbližem rođaku muškarcu."

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Musliman ne može naslijediti kršćanina osim ako je on (kršćanin) njegov rob ili robinja."

Nasljedstvo pripada onome ko oslobodi roba

Ebu Hanife prenosi od El-Hakema ibn Abdullaha ibn Šeddada, koji kaže da je Hamzina kćerka oslobodila roba koji je kasnije umro i ostavio iza sebe jednu kćerku. Poslanik, s.a.v.s., je od njegove imovine njegovoj kćerki dao polovinu a drugu polovinu je dao Hamzinoj kćerki.

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullah ibn Omera, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio prodaju prava nasljedstva.

---

[282] Ez-Zuhri kaže da je Seid ibn Musejjeb upitan o prodaji hajvana za drugog hajvana, pa je rekao: „Nema kamate u kupoprodaji hajvana." Od Ibn Omera, r.a., se prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., zabranio kupoprodaju mesa za živog hajvana. Semure, r.a., također prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., zabranio kupovinu ovce sa mesom. (Malik i Hakim) Međutim, Buharija, bilježi od Bera'a ibn Aziba, r.a., i Zejda ibn Erkama, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nemojte prodavati dinar za dva dinara, niti dirhem za dva dirhema, niti jedan sa' za dva sa'a, jer ja se bojim da padnete u kamatu. Tada neko upita: -A je li dozvoljena kupovina jednog konja sa drugih više konja, ili kupovina horosanske deve sa drugim devama? Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Nema zapreke u tome ako je iz ruke u ruku (bez čekanja nekog roka)."

Kupovina robova

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od Kaz'e, od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Neka niko od vas ne kupuje roba ili robinju na kojoj ima znak, jer je to ugovor, tj. veza sa robovanjem.“[283]

Otkup roba

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Džabira ibn Abdullaha da je rob od Ibrahima ibn Nuajma En-Nuhhama počeo da se otkupljuje, pa je Ibrahimu zatrebala njegova protuvrijednost i on ga je prodao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., za osamsto dirhema.“

U drugoj predaji stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kupio roba koji se počeo otkupljivati.“

[283] Jer se ta veza ne raskida od njega sa kupovinom i tome slično.

MEDICINA

Allah nije dao ni jednu bolest a da za nju nije dao i lijek

Ebu Hanife i Mukatil ibn Sulejman prenose od Ebu Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Za svaku bolest Allah, dž.š., je dao i lijek, pa kada odgovarajući lijek sustigne bolest, nastupiće izliječenje sa Allahovom dozvolom."

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Kajsa, od Ibn Muslima, od Tarika ibn Šihaba, od Ibn Mes'uda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Allah nije dao ni jednu bolest a da za nju nije dao i lijek osim za smrt i starost, pa koristite kravlje mlijeko, jer ono koristi od svih neugodnosti."

Ćurokot (habbe sevda')

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Lijek je dat u ćurokotu[284], hidžami (puštanju krvi), medu i kiši."

Kravlje mlijeko je lijek

Ebu Hanife prenosi od Kajsa, od Tarika ibn Šihaba, od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Pijte kravlje mlijeko jer krave pasu od svih vrsta trave (drveća) i u njemu je lijek."[285]

Ebu Hanife prenosi od Kajsa, od Tarika, od Ibn Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Allah nije dao ni jednu bolest a da s njom nije dao i lijek, osim starosti, pa pijte kravlje mlijeko jer krave pasu od svih vrsta trave (drveća)."

U drugoj predaji se kaže: „Allah nije na zemlji dao ni jednu bolest a da za nju nije dao i lijek, osim starosti i smrti, pa pijte kravlje mlijeko[286] jer se ono spravlja od svih vrsta trave (drveća)."

---

[284] Ćurokot, crnika, čupava kata, divlji crni kim (kumim).

[285] Kod Hakima stoji od Ibn Mesuda, r.a., ovaj rivajet: „Pijte kravlje mlijeko jer krave pasu od svih vrsta trave (drveća) i u njemu je lijek od svake bolesti."

[286] U predaji koju je zabilježio Ibn Asakir od Tarika ibn Šihaba se kaže: „Pijte devije i kravlje mlijeko jer se ono spravlja od svih vrsta trave (drveća) i u njemu je lijek od svake bolesti."

U drugoj predaji stoji: „Allah nije spustio ni jednu bolest a da za nju nije spustio i lijek, osim smrti i starosti, pa pijte kravlje mlijeko jer se ono spravlja od svih vrsta trave (drveća)."

U drugoj predaji se kaže: „Allah nije stavio na zemlju nikakvu bolest a da za nju nije stavio i izliječenje i lijek, osim smrti, pa pijte kravlje mlijeko jer se ono miješa od svih vrsta trave (drveća)."

Zarada onoga koji pušta krv

U jednoj predaji stoji: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio da mu se pusti krv (uradio *hidžamu*) i dao je onome koji mu je to uradio naknadu, a da je to bilo zabranjeno ne bi mu to dao."

Voda jelengljive (gomoljike) je ljekovita za oči

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od Amra El-Džurešija, da je Seid ibn Zejd, r.a., rekao: „Jelengljiva (gomoljika, tartuf */el-kem'etun*) je od *mane* (medna rosa/*el-menn*,)[287] i njena tečnost je lijekovita za oči."

[287] *El-Menn*, ovaj termin se spominje u kur'anskom ajetu u suri El-Bekare, ajet 57.

HRANA

Adabi pri jelu

Ebu Hanife prenosi od Alije ibn El-Akmera, od Ebu Džuhajfe, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Što se mene tiče ja ne jedem naslonjen, jedem kao što jede obični rob i pijem kao obični rob i obožavam svoga Gospodara sve dok mi ne dođe smrt."

Dozvoljeno je jesti ribu

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ebu Seida, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ono sa čega se povuče voda slobodno jedi!"[288]

Jedenje zečijeg mesa

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Eš-Ša'bija, od Džabira ibn Abdullaha, r.a., koji kaže: „Neki mladić od Ensarija je otišao u pravcu Uhuda i dok se kretao ulovio je zeca. Nije imao čime da ga zakolje pa ga je zaklao oštrim kamenom i donio ga Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., okačenog o ruku. Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio da se jede."[289]

U drugoj predaji se kaže: „Neki čovjek je ulovio dva zeca pa ih je zaklao sa oštricom kamena, i Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu je dozvolio da ih jede."

U drugoj predaji se kaže: „Neki čovjek iz plemena Beni Seleme je ulovio zeca i nije imao noža pa ga je zaklao sa oštrim kamenom i Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio da se jede."

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Musa ibn Talhe, od Ebul-Havkijje od Omera, r.a., koji kaže: „Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., je donešen zec pa je upitao onoga što mu ga je donio: -Zašto ti ne jedeš?

---

[288] Ako se morska ili riječna voda povuče pa iza sebe ostavi neku vrstu ribe onda je to dozvoljeno jesti. Hanefije ovdje misle prvenstveno na ribe, jer ne dozvoljavaju jesti žabe i slično. U drugom hadisu Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Ono što izbaci morska voda, ili se sa toga povuče, slobodno jedite. A ono što krepa u vodi pa bude plivalo na njegovoj površini to nemojte jesti." (Ebu Davud i Ibn Madže)

[289] Hadis ukazuje na to da je dozvoljeno jesti zečije meso i da je ispravno klanje sa svim onim što ima oštricu, jer je cilj da se pusti krv. Od toga se izuzimaju zubi i nokti jer sa njima nije dozvoljeno preklati životinju.

On reče: -Ja postim. Tada ga Poslanik upita: -A šta postiš? On reče: -Dobrovoljan post (nafilu). Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Ovo su *bijeli dani*."[290]

Klanje životinja

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je Ka'b ibn Malik došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i upitao ga: „Allahov Poslaniče, jedna čobanica je čuvala jedno malo stado pa se uplašila da će jedna ovca krepati (uginuti) pa ju je preklala oštrim kamenom (*mirve*).[291] Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio da se to meso jede."

Ranjavanje stoke i divljači je kao i njeno klanje

Ebu Hanife prenosi od Seida, od Katade, od Rafi'a ibn Hadidža, r.a., koji kaže: „Jedan devac od krda zekatskih deva je odbjegao pa su ga pokušali uhvatiti. Kada ih je zamorio i kada su uvidjeli da ga neće moći uhvatiti neki čovjek ga je pogodio strijelom i ubio. Oni su pitali Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o tome, pa im je on dozvolio da to jedu i rekao: -Zaista deve imaju stanja poput divljih životinja, pa kada se uplašite da će pobjeći, postupite sa njima kao što ste postupili sa ovim devcem, a zatim to jedite."[292]

U drugoj predaji se kaže: „Jedan devac od krda zekatskih deva je odbjegao, pa ga je neki čovjek pogodio strijelom i ubio ga. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je upitan o tome, pa je rekao: -Jedite to meso, zaista su one u tome poput divljih životinja."

Lov pomoću psa

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima, ovaj od Hemmama ibn El-Harisa, a on pripovijeda od Adijja ibn Hatima, r.a., da je upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.,: „Allahov Poslaniče, mi pustimo podučene pse da love, i mi jedemo od onoga što nam ulove? Poslanik, s.a.v.s., reče: -Ako proučiš *Bismillu* (spomeneš Allahovo ime)

---

[290] *Bijeli dani* su 13.14. i 15. dan od svakog hidžretskog mjeseca i te dane je lijepo postiti.

[291] *Mirve* je komad bijelog kamena, kremena, koje je izuzetno tvrdo i oštro. Ovaj hadis upućuje na to da je klanje ispravno sa bilo čim što će pustiti krv.

[292] Ovo ukazuje da je dozvoljeno jesti ono što je pogođeno strijelom i sl. jer je cilj da se pusti krv a to je već postignuto. Takva situacija je i sa drugim domaćim životinjama.

prilikom puštanja psa jedi pod uslovom da u tom lovu nije učestvovao neki drugi pas, a ako pas ubije lovinu prilikom lova onda je nemoj jesti. Zatim je Adijj upitao: -Kada neko od nas gađa sa strijelom (može li se to jesti)? Poslanik, s.a.v.s., odgovori: -Ako proučiš *Bismillu* kada baciš strijelu i ona rani (nasiječe) lovinu onda je dozvoljeno jesti, a ako je udariš tupim dijelom onda to nemoj jesti."

Hadisi o gladi

Ebu Hanife prenosi od Ismaila, od Ebu Saliha, od Ummu Hane, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko god bude gladan jedan dan, ali se kloni griješenja i ne bude bespravno jeo imetak muslimana, Allah će ga nahraniti od džennetskih plodova."

Ebu Hanife prenosi od Ismaila, od Ebu Saliha, od Ummu Hane, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog dana vidio Aliju, r.a., gladnog pa mu reče: „O Alija, zašto si gladan? On mu odgovori: -Poslaniče, nisam se najeo ima toliko i toliko, pa mu Poslanik, s.a.v.s., reče: -Raduj se Džennetu!"

Zabrana jedenja mesa domaćih magaraca

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je, na dan bitke na Hajberu, zabranio meso domaćih magaraca i privremeni brak (*mut'u*)."

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ishaka, od Bera'a, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio meso domaćih magaraca."

Zabranjena je svaka životinja koja ima zube očnjake i kandže

Ebu Hanife prenosi od Muhariba, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio jesti meso svake životinje koja ima zube očnjake."[293]

i „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio privremeni brak (*mut'u*)"

i „Zabranio je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na dan bitke na Hajberu meso svake ptice koja ima kandže."[294]

---

[293] Misli se na zvijeri poput lava, vuka i sl.

[294] Poput sokola, orla i slično.

Jedenje pustinjskog guštera / dabba

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od El-Esveda da je Aiši, r.a., poklonjen *dabb*[295], pa je upitala Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da li joj je dozvoljeno da ga jede i Poslanik joj je to zabranio. Nakon toga je došao prosijak pa je Aiša, rekla da mu dadnu tog *dabba*, na što joj Poslanik, s.a.v.s., reče: „Zar druge hraniš sa onim što ti ne jedeš?!"[296]

Štavljenje kože uginule životinje

Ebu Hanife prenosi od Simaka ibn Harba, od Ikrime, od Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao pored mrtve ovce koja je pripadala Sevdi, r.a., pa je rekao: „Šta je omelo ove vlasnike da nisu iskoristili ovu kožu." Nakon toga su oni ogulili kožu od te ovce i od nje napravili posudu za vodu u kući i tako se nastavilo sa tom praksom sve dok je ta uštavljena koža i posuda od nje trajala.

Ebu Hanife prenosi od Simaka, od Ikrime, od Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kad god se koža uštavi ona postaje čista."

„Divan li je začin sirće"

Ebu Hanife prenosi od Ebu Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Divan li je začin sirće."

Skakavci

Ebu Hanife kaže da je čuo Aišu kćerku Adžeze kako kaže da je čula Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Najbrojnija Allahova vojska su skakavci, ja ih ne jedem ali ih ne proglašavam zabranjenim za jelo."

---

[295] Vrsta pustinjskog guštera.

[296] Većina učenjaka smatra jedenje *dabba*, vrste pustinjskog guštera, dozvoljenim, ali se prenosi da ga Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije jeo.

Insekti

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Insekti su nam bili zabranjeni za jelo.“[297]

[297] Ovaj hadis znači da su insekti, sitni gmizavci i slične male životinjice zabranjene za jelo. To mišljenje zastupa Ebu Hanife, Šafi'i, Ahmed i Davud. Međutim, Malik kaže da je to dozvoljeno zbog kur'anskog ajeta koji glasi: „Reci: „Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja ističe, ili svinjskog mesa...“ (sura El-En'am, 145) Ipak je mišljenje većine učenjaka prihvatljivije. Pogledaj Šerh *Musned Ebi Hanife* od El-Mulla Ali El-Kari'a, str. 199.

PIĆE

Zabrana alkohola i svakog pića koje opija

Ebu Hanife prenosi od Ebu Avna Muhammeda Es-Sekafija El-Hidžazija, od Abdullaha ibn Šeddada, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Alkohol je zabranjen, u maloj i velikoj količini, i zabranjeno je svako piće koje opija."

U drugoj predaji od Ibn Abbasa, r.a., se kaže: „Alkohol je zabranjen svakako[298], u maloj i velikoj količini kao i svako piće koje opija."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, on od Se'ida ibn Džubejra da je Abdullah ibn Omer, r.a., rekao: „Alkohol je proklet, i proklet je onaj ko ga cijedi, ko ga usipa, ko ga pije, ko ga prodaje i onaj ko ga kupuje."

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn Kajsa El-Hemedanija, da je Ebu Amir Es-Sekafi, u godini u kojoj je zabranjen alkohol, poklonio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., jednu posudu alkohola.[299] U drugoj predaji stoji da je neki čovjek iz plemena Sekif, kojeg su zvali Ebu Amir, poklonio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., posudu alkohola. Tada mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: -O Ebu Amire, zaista je Uzvišeni Allah zabranio alkohol. Tada on reče: -Uzmi ga pa prodaj i okoristi se njegovom protuvrijednošću za svoje potrebe. Tada Poslanik reče: -O Ebu Amire, zaista je Allah zabranio piti alkohol, ili ga prodavati i jesti ono što se njegovom prodajom zaradi."

Ebu Hanife prenosi od Alkame ibn Merseda i Hammada ibn Ebi Sulejmana od Abdullaha ibn Burejde od njegovog oca, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nemoj piti ono što opija!"

[298] Zabranjeno ga je piti, prodavati i imati bilo kakav kontakt sa njim.
[299] Poslanik, s.a.v.s., nije nikada pio alkohol, niti ga je koristio u svojoj kući.

Zabrana korištenja posuda od tikvica

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio posude od tikvica i *hantema*[300] a to je zeleni vrč."[301]

Ebu Hanife prenosi od Alkame i Hammada, njih dvojica su pričali od Abdullaha ibn Burejde od njegovog oca, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Pijte iz svake posude (krčaga) jer posuda niti šta čini dozvoljenim niti šta čini zabranjenim."[302]

U drugoj predaji se kaže: „Zabranio sam vam troje: posjećivanje kabura, pa sada ih posjećujte, zabranio sam vam da zadržavate kurbansko meso više od tri dana, pa sada ga zadržavajte i njime se opskrbite, jer sam vam to bio zabanio kako bi bogati pomagali siromašne. Zabranio sam vam da pijete iz posuda od tikvica, a sada pijte iz čega želite, jer zaista posuda ne čini ništa dozvoljenim, niti šta čini zabranjenim, ali nemojte piti ono što opija."

U drugoj predaji stoji slično ovome i tu se još kaže: „zabranio smo vam *nebiz*,[303] tj. zabranio smo vam kiselenje u posudama od tikvica, od *hantema* i posudama premazanim smolom, a sada pijte iz koje god hoćete posude ali nemojte piti ono što opija."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame koji kaže: "Vidio sam Abdullaha ibn Mes'uda, r.a.,

---

[300] *Hantem* je vrsta gorkih tikvica.

[301] Ova zabrana se odnosi na korištenje posuda, poput zelenih vrčeva i krčaga kod spravljanja *nebiza* iz bojazni da se to piće ne bi pretvorilo u alkohol zbog utjecaja tih posuda. Ova zabrana je kasnije dokinuta, na što ukazuju slijedeći hadisi:
Burejde, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Bio sam vam zabranio da pijete iz toga i toga... a sada pijte iz svake posude, ali nemojte piti ono što opija." (Muslim)
I druga predaja od Burejde, r.a., gdje Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Bio sam vam zabranio da prilikom spravljanja *nebiza* koristite to posuđe, a sada ga koristite ali se klonite svega što opija." (Ibn Madže) Pogledaj Šerh *Musned Ebi Hanife* od El-Mulla Ali El-Kari'a, str. 198.

[302] Dakle, hranu i piće neće nešto učiniti dozvoljenim, niti će nešto učiniti zabranjenim. Poslanik, s.a.v.s., je zabranio piti iz nekih posuda koje su pravljene od gorkih tikvica i slično jer se piće u takvim posudama vrlo brzo pretvaralo u alkohol, ili su takve posude ljudi koristili za alkohol u džahilijetu.

[303] *Nebiz* je piće napravljeno od kiselih datula, grožđa i slično.

kako jede neku hranu a zatim je zatražio da mu se donese *nebiz* kojeg je popio. Tada sam mu rekao: -Allah ti se smilovao, zar piješ *nebiz* u svome društvu? On mi na to reče: -Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da pije *nebiz*, a da njega nisam vidio da ga pije, ne bih ga ni ja pio."

Ebu Hanife i Miad prenose od Ata'a, od Džabira, r.a., koji kaže: „Zabranio je (Poslanik, s.a.v.s.,) *nebiz* od suhog grožđa, datula i sličnih plodova."[304]

Zabrana korištenja zlatnog i srebrenog posuđa

Ebu Hanife prenosi od El-Hakema, od Ebi Lejle, koji kaže: Bili smo sa Huzejfom, r.a., u Medainu pa je zatražio od jednog zemljoradnika vode pa mu je on donio čašu od srebra. Huzejfe je to bacio i rekao: „Zaista je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio posuđe od zlata, govoreći: „To je njima dato na ovom svijetu a vama će to pripasti na drugom svijetu."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Huzejfe, r.a. koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nam je zabranio da pijemo iz zlatnog i srebrenog posuđa i da iz toga jedemo hranu. Također nam je zabranio da oblačimo svilu i kadifu[305] i rekao je: -To pripada mušricima na ovom svijetu a vama na ahiretu."

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ebi Kavde, od Abdurrahmana ibn Ebi Lejle koji kaže: „Huzejfe je tražio od nekog svećenika vode pa mu je on donio u srebrenoj posudi. Huzejfe je tu posudu bacio pred njega i rekao: „Zaista je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se pije iz srebrene posude."

---

[304] Pojedini učenjaci smatraju da je pravljenje ovog kiselog napitka od spomenutih stvari zabranjeno ako se one sve skupa pomiješaju, a ako bi bile posebno onda nema zabrane. Inače je zabrana zbog bojazni da se to pretvori u alkohol.

[305] *Dibadž* je vrsta perzijske svile.

ODIJEVANJE

Zabrana oblačenja svile

Ebu Hanife prenosi od El-Hakema, od Ebi Lejle, od Huzejfe, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio oblačenje svile i kadife[306] i rekao je: „To radi onaj ko neće imati nikakve nagrade na drugom svijetu."

Nošenje kape

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha, od Ibn Omera, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na dan oslobođenja Mekke bio na sivoj devi, naoružan sa lukom i strijelom a na glavi mu je bila crna čalma od devijeg krzna."

Ebu Hanife prenosi od Ata'a ibn Ebi Rebaha, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je imao kapu."

Ebu Hanife prenosi od Ata'a ibn Ebi Rebaha, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je imao bijelu sirijsku kapu."

Hidžab (prekrivanje lica)

Ebu Hanife prenosi od El-Hakema, od Iraka, od Urve ibn Zubejra, od Aiše, r.a., koja kaže: -Došao je Efleh ibn Ebi Kuajs pa sam prekrila lice od njega, na što on upita: -Zar se od mene pokrivaš po licu? Tada Aiša reče: -A zašto da se ne pokrivam od tebe? On tada reče: -Tebe je podojila žena mog brata, sa mlijekom mog brata.[307] Aiša, r.a., kaže: -Ja sam to spomenula Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na što mi on reče: „Teško tebi, zar ne znaš da dojenje čini zabranjenim isto ono što zabranjuje i krvno srodstvo."

Džuba sa uskim rukavima

Ebu Hanife prenosi od Hammada, on od Eš-Ša'bija, a on od El-Mugire ibn Šu'be Es-Sekafija koji kaže: „Polijevao sam Allahovom

---

[306] *Dibadž* je vrsta perzijske svile. Inače su svila i zlato zabranjeni muškarcima a ženama je to dozvoljeno.

[307] Ovaj čovjek je bio Aišin amidža po mlijeku, zato što je njegova snaha, tj. supruga njegovog brata podojila Aišu, r.a., za vrijeme tog braka.

Poslaniku, s.a.v.s., dok je uzimao abdest a na njemu je bila džuba tijesnih rukava, pa je svoje ruke provukao ispod džube i učinio mesh po mestvama."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, on od Eš-Ša'bija, od Ibrahima ibn Musa El-Eš'arija, od El-Mugire ibn Šu'be, r.a., koji je bio sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., na putu prema Tebuku, koji kaže: Allahov Poslanik, s.a.v.s., se odmaknuo u stranu u napušteno mjesto i tu je obavio fiziološku potrebu a zatim se vratio. Na njemu je bila vizantijska džuba tijesnih rukava pa ju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podigao zbog uskoće njenih rukava. El-Mugire, r.a., dalje kaže: Ja sam Poslaniku, s.a.v.s., polijevao vodu iz posude dok je uzimao abdest pa je on učinio mesh po mestvama ne skidajući ih. Zatim je Poslanik stao ispred nas i klanjao.

Puštanje odjeće preko članaka iz oholosti

Ebu Hanife prenosi od Alije ibn El-Akmera, od Ebu Džuhejfe, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao pored nekog čovjeka koji je pustio da mu se odjeća vuče iza njega pa je Poslanik zategao njegovu odjeću na njegova ramena.

U drugom senedu stoji da je Alija ibn El-Akmer to prenio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., sa isprekidanim senedom.

O urednosti brade

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od nekog čovjeka koji kaže da je Ebu Kuhafe, r.a.[308], došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a brada mu je bila široka, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Lijepo bi bilo kada bi odavde malo skratili", pa je Poslanik, s.a.v.s., rukom pokazao na krajeve brade."[309]

---

[308] Ebu Kuhafe je otac Ebu Bekra, r.a., a ime mu je Osman ibn Amir. Primio je Islam na dan oslobođenja Mekke i živio je do vremena Omerova, r.a., hilafeta. Umro je četrnaeste godine po Hidžri i tada je imao devedeset i devet godina.

[309] Znači: kada bi ste skratili bradu, od njene dužine i širine, bilo bi lijepo i uzeli onu uobičajenu i poželjnu dužinu a to je koliko šaka može obuhvatiti i to je sunnet. Ne treba ići ni u jednu krajnost, pa da se brada pusti previše duga, niti da se potpuno brije, nego se treba držati sredine. Takođe se prenosi od Ibn Omera, r.a., i drugih ashaba da su skraćivali bradu, i od dužine i sa strana. Od vjernika se traži da bude

Kinanje kose / farbanje kose krnom

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Farbajte svoju kosu (krnom) i razlikujte se od Ehlul-kitabija.“[310]

Ebu Hanife prenosi od Jahje ibn Abdullaha El-Kindija, od Ebi El-Esveda, od Ebu Zerra, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Najbolje čime možete ofarbati ove sijede dlake[311] je kina i ketem.[312]“

U drugoj predaji se kaže: „Najbolje čime možete promjeniti ove dlake je kina i ketem.“

Nastavljanje kose

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Ummu Sevr, jedne od tabi'inki, da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Nema zapreke da žena svoju kosu nastavi sa vunom[313], jer se zabrana[314] odnosi na nastavljanje kose sa kosom, i to je varanje.“[315]

---

lijep i pedantan u svome izgledu i ne smije vjernik sebi dozvoliti da bude predmet ismijavanja, ni zbog neuredne brade, niti zbog neuredne odjeće, niti bilo čega drugog.

[310] Hadis ukazuje na to da je dozvoljeno farbati kosu sa krnom (kinom). Enes, r.a., kaže: „Kinajte svoju kosu jer će vam to pomoći u vašoj mladosti, ljepoti i braku.“ (El-Bezzar i Ebu Nuajm)

[311] Sijede dlake brade ili kose. Iz ovih hadisa se zaključuje da je zabranjeno farbanje kose u crnu boju, osim u izuzetnim situacijama.

[312] *Ketem* ili *vesme*, je neka vrsta biljke, trave od koje se spravljala boja.

[313] Ili nečim sličnim poput svile ili ketena. Na osnovu ovog Ibn Abbasovog, r.a., mišljenja moglo bi se zaključiti da bi, možda, bilo dozvoljeno koristiti periku, u slučaju potrebe za tim, pod uslovom da to ne bude sa ciljem varanja i obmanjivanja potencijalnog zaručnika.

[314] Misli se na hadis u kojem Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Allah je prokleo onu koja nastavlja kosu i onu koja traži da joj se kosa nastavi i prokleo je onu koja vrši tetoviranje i onu koja traži da joj se to uradi.“ (hadis je sahih) Po ovom Ibn Abbasovom mišljenju ovaj hadis bi bio općenitog značenja i ovo što smo naveli smatra se izuzetkom i posebnom situacijom.

[315] Ovim se aludira na hadis u kojem Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Ko nas vara ne pripada nama.“

U drugoj predaji stoji da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Nema zapreke u nastavljanju, ako već ima kose na glavi.“[316]

[316] Koliko se razumije iz ovog Ibn Abbasovog, r.a., mišljenja, varanje bi bilo ako žena ne bi imala nikako kose na glavi, pa bi time varala potencijalnog zaručnika, a ako već ima kosu na glavi, onda po njegovom mišljenju nema zapreke da produži svoju kosu vunom ili nečim sličnim, kao što je već spomenuto.

VJEROVANJE

Temelji imana i islama

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame, on od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: "Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., je došao melek Džibril, a.s., u liku mladića, u bijeloj odjeći, a nije ga poznavao niko od ashaba. Rekao je: -Es-selamu alejkum, Allahov Poslaniče. Poslanik mu odgovori: -Ve alejkes-selam. On upita Poslanika: -Mogu li se primaknuti? Poslanik mu reče: -Primakni se. On se primakao tako da je prislonio svoja koljena uz Poslanikova koljena i stavio svoje ruke na Poslanikove natkoljenice, a zatim ga upitao: -Allahov Poslaniče, šta je to ispravan iman? Poslanik odgovori:

-Iman je vjerovanje u Allaha dž.š., Njegove meleke, knjige, poslanike i da vjeruješ da sve što se događa, dobro i zlo, biva sa Allahovim određenjem. Tada taj mladić reče: -Istinu si rekao. Ibn Mes'ud, r.a., kaže: -Začudili smo se što on kaže -Istinu si rekao, kao da on to zna.

Zatim mladić upita: -Reci mi šta su temelji islama? Poslanik, s.a.v.s., odgovori:

-Obavljanje namaza (pet dnevnih namaza), davanje zekata, post mjeseca ramazana i kupanje od džunupluka.[317] Opet taj mladić reče: -Istinu si rekao. Ibn Mes'ud, r.a., opet reče: -Začudili smo se što on kaže -Istinu si rekao, kao da on to sve zna.

A zatim ga upita: -Reci mi šta je ihsan (savršenstvo u vjeri i najveći stupanj vjere)? Poslanik, s.a.v.s., odgovori:

-Ihsan je da činiš djela radi Allaha, dž.š., kao da Ga vidiš jer ako ti Njega ne vidiš zaista On tebe vidi. On opet reče: -Istinu si rekao.

Mladić reče: -Reci mi kada će nastupiti Sudnji dan? Poslanik, s.a.v.s., odgovori: -Upitani ne zna ništa više od onoga koji pita.

Tada je taj mladić otišao. Poslanik reče: -Dovedite mi tog čovjeka.

Ibn Mes'ud reče: -Mi smo ga tražili ali mu ne nađosmo ni traga.

---

[317] U većini predaja ovdje umjesto „kupanje od džunupluka" stoji: „obavljanje hadža." Moguće da je ovo bilo izgovoreno prije obaveznosti obavljanja hadža.

Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -To je melek Džibril, a.s., koji je došao da vas podući propisima vaše vjere."

Hadis o šefa'atu

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ebu Seida, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pojašnjavajući kur'anski ajet: „Gospodar tvoj će ti na onom svijetu hvale dostojno mjesto darovati,"[318] rekao: „Ovo pohvalno mjesto je šefa'at. Allah, dž.š., će džehenemskom vatrom kazniti neke vjernike zbog njihovih grijeha, pa će oni sa Muhammedovim, s.a.v.s., šefa'atom biti izvedeni iz vatre u 'rijeku života' u kojoj će se saprati. Nakon toga će biti uvedeni u Džennet ali će ih po tome zvati (džehenemlije). Nakon toga oni će moliti Allaha, dž.š., da od njih odstrani taj naziv."

U drugoj predaji stoji: „Allah, dž.š., će iz Džehennema izvesti skupinu vjernika i sljedbenika naše kible zbog Muhammedovog, s.a.v.s., šefa'ata i to je 'hvale dostojno mjesto'. Kada budu izvađeni oni će nicati kao što niču sitni krastavci. Kada izađu odatle biće uvedeni u Džennet i tamo će ih nazivati 'džehenemlije'. Onda će oni moliti Allaha, dž.š., da od njih odstrani taj naziv, pa će im On udovoljiti u tome."

U jednoj drugoj predaji stoji ovako: „i onda će ih nazivati: 'oni koje je Allah oslobodio vatre'."

Ovaj hadis je prenio Ebu Hanife od Ebu Rubete Šeddad ibn Abdurrahmana, od Ebu Seida, r.a.

Postupak prema robinji - vjernici

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od jednog od Poslanikovih ashaba, r.a., koji im je pričao da je Abdullah ibn Revaha, r.a., imao čobanicu koja je čuvala ovce. On joj je naredio da posebno povede računa o jednoj ovci sve dok se ne udeblja. Jednog dana čobanica je bila zauzeta sa ostalim stadom i došao je vuk te je zgrabio tu ovcu i zaklao je. Kada je Abdullah došao da obiđe ovce vidio je da nema one ovce. Čobanica ga je obavijestila o tome šta se desilo zbog čega ju je on ošamario. Kasnije se Abdullah pokajao zbog tog čina i to je ispričao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., koji se začudio zbog toga i rekao mu: -Zar si zbog toga udario vjernicu po licu? Abdullah na to reče: -Ona je crnkinja i

[318] Sura El-Isra', 79.

ona od toga ne zna ništa.[319] Tada je Poslanik, s.a.v.s., pozvao tu čobanicu da dođe u upitao je: -Gdje je Allah? (Ona je odgovorila: -Na nebesima.)[320] Tada je Poslanik, s.a.v.s., ponovo upita: -A ko sam ja? Ona odgovori: -Ti si Allahov Poslanik. Tada je Muhammed, s.a.v.s., rekao Abdullahu: -Ona je vjernica pa je oslobodi, i on ju je oslobodio."[321]

Vjerovanje / iman

Ebu Hanife kaže: „Bili smo jedan dan sa Alkamom i Ata'om ibn Ebi Rebbahom, pa ga Alkama upita: -O Ebu Muhammede, zaista ljudi u našem kraju[322] ne pripisuju sebi iman i ne žele da kažu: 'Mi smo vjernici.'[323] On reče: -A što im smeta da kažu: 'Mi smo vjernici.' Alkame reče: Oni kažu: -Ako bi smo rekli da smo vjernici, onda bi smo sebi garantovali Džennet. On reče: -Subhanellah, ovako govori onaj koga je šejtan prevario, dato im je da osjete najveću Allahovu blagodat prema njima, a to je Islam, a oni sada rade suprotno Poslanikovoj praksi. 'Zaista su pravi vjernici,' oni koje sam vidio među ashabima Allahovog Poslanika. Oni sebi pripisuju iman[324] i takvu praksu prenose od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Allah im je dao da kažu: 'Mi smo vjernici.' a ne govore: 'Mi ćemo biti u Džennetu.' Kada bi Allah, dž.š., htio kazniti stanovnike nebesa i zemlje, On im time ne bi nepravdu učinio.

Tada mu Alkame reče: -O Ebu Muhammede, kada bi Allah, dž.š., kaznio meleke koji nisu nikada zgriješili, On im time ne bi nepravdu učinio. On reče: -Svakako. Tada ovaj reče: -To je kod nas velika stvar, ali kako da to spoznamo? On mu reče: -O moj bratiću, zbog ovoga su zalutale kaderije i ti nemoj slučajno da zastupaš ono što oni govore, jer su oni Allahovi neprijatelji koji se suprostavljaju Allahu. Zar Allah,

---

[319] Hoće reći da ona nije vjernica i da ne zna ništa ni od vjere, niti o Allahu, dž.š.

[320] Ovo što je u zagradi se ne nalazi u tekstu ove predaje, ali se nalazi u drugim predajama ovog hadisa.

[321] Na osnovu njene izjave da je Allah, dž.š., na nebesima, što potvrđuju mnogi kur'anski ajeti, i da je on, tj. Muhammed, s.a.v.s., Allahov Poslanik, presuđeno je da je ta žena vjernica.

[322] U Kufi i ostalim dijelovima Iraka.

[323] Oni sebi ne pripisuju iman bezuvjetno, nego kažu: „Mi smo, ako Bod da, vjernici."

[324] Bez ikakve sumnje ili izuzetka.

dž.š., ne kaže Poslaniku: 'Reci: „Allah ima potpun dokaz, i da On hoće, svima bi na pravi put ukazao!“[325] Tada mu Alkame reče: -Objasni nam to, Ebu Muhammede, tako da iz naših srca otkloniš svaku sumnju! Ata' reče: -Zar nije Allah, dž.š., uputio meleke na tu poslušnost, podučio ih njoj, učinio ih privrženim njoj i takve pokorne ih stvorio? On reče: -Pa jeste. Ovaj nastavi: -To su dakle blagodati koje im je On podario. On reče: -A kada bi Allah od njih tražio da Mu se na svim tim blagodatima zahvale oni to ne bi bili u stanju. I zato kada bi ih On kaznio zbog nedostatka njihove zahvalnosti On im ne bi nepravdu učinio.“

Sumnja u postojanje Allaha, dž.š., je nevjerstvo

Ebu Hanife prenosi od El-Harisa, od Ebi Muslima El-Havlanija koji kaže: Kada je Muaz, r.a., stigao u Hims (Sirija) došao mu je neki mladi čovjek i upitao ga: -Šta misliš o čovjeku koji održava rodbinske veze, čini dobročinstvo, govori istinu, čuva emanet koji mu je povjeren, čuva svoj stomak i svoj spolni organ od harama i radi od dobrih dijela ono što je u mogućnosti, ali on sumnja u Allaha i Njegovog Poslanika? On mu odgovori: -Ta sumnja mu uništava sva dobra djela. Tada mladić upita: -A šta misliš o čovjeku koji čini grijehe, prolijeva krv, čini zinaluk i jede ono što je haram, ali on iskreno svjedoči da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik? Tada Muaz reče: Nadam se (da će biti spašen zbog svog imana) ali se za njega bojim (zbog griješenja). Tada mladić reče: -Tako mi Allaha, ako je sumnja upropastila ona dobra djela koja su uz nju urađena, ovom iskrenom šehadetu neće naškoditi grijesi koji su učinjeni.[326] Mladić je zatim otišao, a Muaz reče: -Mislim da nema čovjeka koji poznaje vjeru više od ovog mladića.“

Počinilac velikog grijeha se ne smatra nevjernikom

Ebu Hanife prenosi da je Ebu Ez-Zubejr upitao Džabira ibn Abdullaha: -Koji od grijeha ste smatrali mnogoboštvom? On odgovori:

---

[325] Sura El-Enam, 149.

[326] Ispravan stav po ovom pitanju je da onome koji iskreno svjedoči da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik, takvom grijesi ne mogu potpuno naškoditi, tj. neće ge izvesti iz vjere, jer Allah, dž.š., prašta sve grijehe osim širka. Ovo znači da sumnja u vjerovanju poništava sva dobra djela a onaj ko počini neke od velikih grijeha neće zbog toga izaći iz vjere, nego se smatra griješnikom, koji treba da se pokaje zbog svojih grijeha.

-Nismo nijedan. Ebu Seid, r.a., je upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: -Da li za ovaj ummet postoji grijeh koji dostiže do nevjerstva? Poslanik mu odgovori: -Nema ništa osim širka.“[327]

Hadisi o Allahovom, dž.š., određenju (kaderu)

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Suraka, r.a., upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: Allahov Poslaniče, reci nam o našoj vjeri, jesmo li mi rođeni za nju. Da li su naša djela koja činimo od onoga što je već nama propisano i od čega su pera već osušena, ili je to ono što mi sada činimo? Poslanik, s.a.v.s., reče: -Vaša su djela od onoga što vam je već propisano i od čega su pera već osušena. Zatim Suraka upita: -Pa kakva je korist onda od naših djela koja činimo?[328] Poslanik reče: -Radite, jer svakom je olakšano ono za što je stvoren, a zatim je proučio ovaj kur'anski ajet: „Onome koji udjeljuje i ne griješi i ono najljepše smatra istinitim - njemu ćemo džennet pripremiti; a onome koji tvrdiči i osjeća se neovisnim i ono najljepše smatra lažnim - njemu ćemo džehennem pripremiti.“[329]

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Aziza, od Mus'aba ibn Sa'da ibn Ebi Vekkasa, od njegovog oca, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nema ni jedne osobe a da joj Allah nije propisao, kada će se roditi, kada će umrijeti i šta će je snaći u životu. Neki ensarija upita: -Pa zašto onda radimo djela, Allahov Poslaniče? Poslanik odgovori: -Radite, jer svakom je olakšano ono za što je stvoren; nesretnicima je olakšano činjenje loših djela, a sretnicima je olakšano činjenje dobrih djela. Tada taj ensarija reče: -Eh, sad mi je jasno zašto se rade djela.“

U drugoj predaji se kaže: „Radite, jer svakom je olakšano; ko će biti dženetlija njemu je olakšano da radi djela dženetlije, a ko će biti džehenemlija njemu je olakšano da radi djela džehenemlije. Tada ovaj ensarija reče: -Eh, sad mi je jasno zašto se rade djela.“

---

[327] Ovaj hadis se uzima kao dokaz protiv onih koji smatraju da čovjek koji ostavi namaz postaje nevjernik. Dok god čovjek smatra da je namaz obavezan, ali ga on iz nekog razloga ne obavlja, ne možemo za njega reći da je nevjernik, sve dok ne zaniječe njegovu obaveznost.

[328] Zar ima potrebe da išta radimo ako nam je već ranije propisano i određeno šta će s nama biti.

[329] Sura El-Lejl, 5-10.

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Jahje, od Ja'mera koji kaže: „Jednom prilikom sam bio sa svojim kolegom u gradu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., (tj. u Medini) i ugledali smo Abdullaha ibn Omera, r.a., pa sam rekao svome drugu: -Šta misliš da ga upitamo o kaderu? On reče: -Može. Ja mu na to rekoh: -Pusti mene da ga ja pitam jer ga bolje poznajem. On nastavi pričati: Prišli smo mu pa sam mu rekao: -O Ebu Abdurrahmane, mi se puno krećemo po zemlji pa nekada dođemo u grad u kojem žive ljudi koji kažu: -Ne postoji kader (Allahovo određenje), pa kako da im odgovorimo? Ibn Omer, r.a., reče: -Reci im da ja s njima nemam ništa i kada bih našao pomoćnike borio bih se protiv njih. Zatim nam Ibn Omer, r.a., reče: -Jednom prilikom smo bili sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., i sa njim je bila skupina ashaba, kad dođe neki lijepi mladić, bijele puti, lijepo učešljan i ugodnog mirisa. Na sebi je imao bijelu odjeću. Priđe toj skupini i reče: -Esselamu alejke, Allahov Poslaniče, esselamu alejkum. Poslanik mu odgovori na selam a i mi odgovorismo sa njim. On tada upita: -Mogu li se približiti, o Poslaniče? Poslanik mu reče: -Približi se. On se približi korak ili dva koraka a zatim, iz poštovanja prema Poslaniku, ponovo reče: -Mogu li se približiti? Poslanik mu reče: -Približi se. On se približi tako da je prislonio svoja koljena uz Poslanikova koljena pa ga upita: -Reci mi šta je to iman? Poslanik, s.a.v.s., mu odgovori: -To je da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, u susret s Njim, u Sudnji dan i da vjeruješ u kader, da je dobro i zlo od Allahovog određenja. Tada taj čovjek Poslaniku reče: -Istinu si rekao. Ibn Omer, r.a., reče: -Mi smo se začudili, tom potvrđivanju Poslaniku i njegovoj riječi: 'Istinu si rekao,' kao da on to zna.

Tada on nastavi: -Obavijesti me o sastavnim dijelovima islama? Poslanik, s.a.v.s., reče: -Obavljanje namaza, davanje zekata, obavljanje hadža za onoga ko je to u mogućnosti, post mjeseca ramazana i kupanje od džunupluka. On opet reče: -Istinu si rekao. Mi smo se začudili njegovim riječima: „Istinu si rekao."

Nakon toga on upita: -Reci mi šta je to *ihsan* (savršenstvo u vjerovanju)? Poslanik odgovori: -Da radiš u ime Allaha, kao da Ga vidiš, pa iako ti Njega ne vidiš On tebe uistinu vidi. On reče: -Ako ja tako postupim jesam li *muhsin*? Poslanik reče: -Jesi. Tada taj čovjek ponovo potvrdi i reče: -Istinu si rekao.

Zatim upita Poslanika: -Kada će biti Sudnji dan? Poslanik mu odgovori: -Onaj koga pitaš ništa više o tome ne zna od onoga koji pita,

ali Sudnji dan ima svoje predznake i Sudnji dan spada u pet tajni koje je Allah, dž.š., zadržao za Sebe. Zatim je citirao kur'anski ajet: „Samo Allah zna kad će Smak svijeta nastupiti, samo On spušta kišu i samo On zna šta je u maternicama, a čovjek ne zna šta će sutra zaraditi i ne zna čovjek u kojoj će zemlji umrijeti; Allah, uistinu, sve zna i o svemu je obaviješten."[330] Taj čovjek ponovo reče Poslaniku: -Istinu si rekao. Zatim je tog čovjeka nestalo. Mi smo ustali da ga potražimo ali nismo znali u kojem je pravcu otišao, niti smo išta vidjeli. Kada smo to rekli Poslaniku, s.a.v.s., on reče: -To je bio Džibril, a.s., koji je došao da vas poduči propisima vaše vjere i nikada mi Džibril, a.s., nije došao u nekom liku a da ga nisam poznao osim ovom prilikom."

O kaderijama

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Nafi'a od Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Doći će ljudi[331] koji će govoriti: 'Nema Allahovog određenja.' Zatim će oni postati bezvjernici,[332] pa kada ih sretnete nemojte im nazivati selam, kada se razbole nemojte ih obilaziti, kada umru nemojte im klanjati dženazu, jer su oni Dedžalovi[333] predvodnici i vatropoklonici ovoga ummeta. Allah se obavezao da će kaderije skupa sa medžusijama baciti u vatru."

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Allah, dž.š., je prokleo *kaderije* i nije bilo ni jednog Poslanika, niti Vjerovjesnika a da ih nije prokleo i da nije zabranio svome narodu da sa njima razgovara."

Ebu Hanife prenosi od Salima, od Abdullah ibn Omera, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prokleo *kaderije*, koji niječu *kader* i ne vjeruju u *kada'*, određenje Onoga Koji je stvorio i snagu i sudbinu (odredbu). Zatim je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nema ni jednog Poslanika kojeg je Allah prije mene poslao a da nije svoj narod upozorio na njih."

---

[330] Sura Lukman, 34.

[331] *Kaderije* su oni koji niječu Allahovo, dž.š., određenje.

[332] *Zindik,* bezvjernik, heretik i dualist/munafik, koji se prikazuje kao vjernik a ustvari je nevjernik.

[333] Pojavljivanje Dedžala je jedan od predznaka Sudnjeg dana.

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „*Kaderije* su vatropoklonici ovog ummeta i oni su pomagači Dedžala.“[334]

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Doći će narod koji će govoriti nema Allahovog određenja[335] i zatim će oni postati bezvjernici[336], pa kada ih sretnete nemojte im nazivati selam, kada se razbole nemojte ih obilaziti, kada umru nemojte prisustvovati njihovim dženazama, jer oni su pomagači Dedžala i vatropoklonici ovog ummeta i Allah će kaderije s pravom pripojiti vatoropoklonicima.“

Sudnji dan

Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., se prenosi da je rekao: „Sudnji dan je Dan tuge i kajanja.“[337]

Hadis o dimu

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od Eš-Ša'bija, od Mesruka, od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a. koji kaže: „Dim[338] i silno kažnjavanje[339] se desilo za vrijeme života Allahovog Poslanika, s.a.v.s.“[340]

---

[334] Njihovo stanje je poput vatropoklonika i oni su poput Dedžala u nevjerstvu i griješenju pa se zato zovu njegovi sljedbenici. Naredni hadis ih još bolje objašnjava.

[335] To je stav *kaderija* koji smatraju da nema Allahovog, dž.š., određenja, ni u dobru ni u zlu, ni u koristi, ni u šteti.

[336] *Zindik,* bezvjernik, heretik i dualist/munafik, koji se prikazuje kao vjernik a ustvari je nevjernik.

[337] U kur'anskom ajetu se kaže: „I upozori ih Danom tuge...“ (sura Merjem, 39) U jednoj predaji se kaže: „Neće dženetlije na Sudnjem danu ni za čim više tugovati kao što će tugovati za vremenom koje ih je prošlo a u njemu nisu spominjali Uzvišenog Allaha.“ (Taberani i Bejheki od Muaza ibn Džebela)

[338] Misli se dim spomenut u kur'anskom ajetu: „Zato sačekaj dan kad će im se činiti da prema nebu vide vidljiv dim“ (sura Ed-Duhan, 10)

[339] *El-Batše el-kubra* se spominje u istoj suri: „Ali onoga Dana kada ih svom silom zgrabimo, zbilja ćemo ih kazniti.“ (sura Ed-Duhan, 16.)

[340] Dakle Ibn Mes'urd, r.a. smatra da su se ova dva događaja već desila a ne da će se desiti na kraju dunjalučkog života. On to potvrđuje onim što je zabilježeno u Buharinom Sahihu od Mesruka koji kaže: „Jednom prilikom je neki čovjek u Kendi govorio kako će na Sudnjem danu doći dim koji će oduzeti munaficima njihov vid i sluh, a vjernike će zadesiti samo neka vrsta prehlade, pa smo se mi uplašili. Nakon toga ja sam došao kod Ibn Mesuda, r.a., koji je bio naslonjen, pa je sjeo i rekao: -Ko

Pravedan vladar

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ebu Seida, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Najpriznatiji čovjek na Sudnjem danu biće pravedan vladar."

šta zna neka o tome priča a ko ne zna neka kaže: 'Allah najbolje zna,' zaista je znanje da za ono što ne znaš kažeš: -Ne znam...Kada Kurejšije nisu htjele prihvatiti Islam Allahov Poslanik, s.a.v.s., je protiv njih učio dovu, rekavši: -Allahu moj, pomozi mi protiv njih sa sedam nerodnih godina kao što je bilo u vrijeme Jusufa, a.s., pa ih je zadesila suša u kojoj umalo nisu umrli. Tada su jeli lešinu, kosti, pa bi čovjek između nebesa i zemlje vidio nešto poput dima. Tada je Poslaniku došao Ebu Sufjan i rekao: -Muhammede, ti naređuješ da se čuvaju rodbinske veze a tvoj narod je haman pa pomro, pa uči dovu za njih. Tada je Poslanik proučio ovaj ajet: „Zato sačekaj dan kad će im se činiti da prema nebu vide vidljiv dim... pa sve do ajeta: Mi ćemo patnju malo-pomalo otklanjati i vi ćete se sigurno u mnogobožačku vjeru vratiti." (sura Ed-Duhan, 10-15) i oni će biti zaklonjeni ahiretske kazne, kada dođe. Zatim su se u nevjerstvo povratili, i na to ukazuje kur'anski ajet: „Ali onoga Dana kada ih svom silom zgrabimo, zbilja ćemo ih kazniti," i time se misli na bitku na Bedru.
Drugi učenjaci smatraju da će dim biti pred Kijametski dan i da je to jedan od predznaka Kijametskog dana a sa ovom patnjom se misli na patnju na Sudnjem danu.

DŽENNET

Ko svjedoči da nema boga osim Allaha ući će u Džennet

Ebu Hanife prenosi od Abdullaha koji kaže da je čuo Ebu Derda'a, Poslanikovog ashaba, r.a., kako kaže: „Jednom prilikom sam jahao skupa sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., pa mi reče: -O Ebu Derda', ko bude svjedočio da nema drugog boga osim Allaha i da sam ja Allahov Poslanik, zagarantovan mu je Džennet. Tada Ebu Derda' reče: -Pa čak ako bude činio zinaluk, ili bude krao? Poslanik je na momenat ušutio, pa je nastavio ići, a zatim reče: -Ko bude svjedočio da nema drugog boga osim Allaha i da sam ja Allahov Poslanik, zagarantovan mu je Džennet. Tada Ebu Derda' priupita: -Pa čak ako bude činio zinaluk, ili bude krao? Poslanik je na momenat ušutio, pa je nastavio ići, a zatim reče: -Ko bude svjedočio da nema drugog boga osim Allaha i da sam ja Allahov Poslanik, zagarantovan mu je Džennet. Tada Ebu Derda' reče: -Pa čak ako bude činio zinaluk, ili bude krao? Poslanik na to reče: - Pa čak ako bude činio zinaluk, ili bude krao, makar to bilo krivo Ebu Derda'u."

Prenosilac kaže: „Ja kao da gledam u kažiprst Ebu Derda'in kako pokazuje vrh svoga nosa."

Viđenje Allaha, dž.š., u Džennetu

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ismaila ibn Ebi Halida, od Bun'jana ibn Bišra, od Kajsa ibn Ebi Hazima koji kaže da je čuo Džerira ibn Abdullaha, r.a., kako prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Vi ćete, uistinu, vidjeti svoga Gospodara (tako jasno) kao što vidite ovaj puni mjesec i nećete imati poteškoće u tom viđenju, pa nastojte da vas od toga ne spriječi ništa prije izlaska sunca i prije njegovog zalaska."[341] Hammad kaže: „Misli na klanjanje sabah namaza i ikindije namaza."

[341] Ovim se ukazuje na važnost sabahskog i ikindijskog (pa i podnevskog) namaza, jer su to pritvrđeni namazi. Poslanik upozorava vjernike da ih šejtan u ovom spomenutom vremenu ne zavede pa da ih prođu ti namazi, kao i ostali vaktovi i druga dobra djela, koja će rezultirati, ako Bog da, ulaskom u Džennet i viđenjem Allaha, dž.š.

Broj Muhammedovih, s.a.v.s., sljedbenika u Džennetu

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednoga dana rekao ashabima: „Zar ne želite da budete četvrtina stanovnika Dženneta? Oni rekoše: -Želimo. Poslanik, s.a.v.s., ponovo reče: - Zar ne želite da budete trećina stanovnika Dženneta? Oni rekoše: -Želimo. Zar ne želite da budete polovina stanovnika Dženneta? Oni rekoše: -Želimo. Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Radujte se, zaista će stanovnici Dženneta biti u stotinu dvadeset safova, od toga osamdeset safova će biti od moga ummeta.“[342]

Poslanik, s.a.v.s., je vidio Džennet i Džehennem

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Vidio sam sebe kako sam se primakao Dženetu tako da sam htio da dohvatim jednu granu iz Dženneta. Također sam se primaknuo Džehennemu toliko da sam sebe i vas štitio od njegove vatre.

Vidio sam kradljivca koji je pokrao Poslanika, s.a.v.s. U drugoj predaji stoji: Vidio sam onoga koji je pokrao Poslanikovu, s.a.v.s., kuću kako pati u džehenemskoj vatri. Također sam u vatri vidio Abda ibn Deadea, koji je pokrao hadžije sa svojim štapom.

Vidio sam u Džehennemu neku ženu crne puti, visoku, iz plemena Himjer (Jemen) kako se kažnjava zbog mačke koju je zavezala a nije je nahranila, niti ju je pustila da jede od onoga što ima na zemlji.“

U ovom hadisu stoji: „Vidio sam Abda ibn Deadea, koji je krao hadžijama stvari, sa svojim savijenim štapom, kada bi nešto sakrio to bi uzeo, a ako bi ga ko vidio onda bi rekao da se to okačilo na njegov štap.“

Opis hurija

Ebu Hanife prenosi od Ismaila, od Ebu Saliha, od Ummi Hane, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zaista je Allah, dž.š., u Dženetu stvorio grad od ugodnog mirisa miska, čija je voda Selsebil a stabla su stvorena od svjetlosti. U njemu su lijepe hurije sa sedamdeset pletenica, kada bi jedna od njih pogledala na zemlju obasjala bi sve što je između istoka i zapada i zahvatila bi svojim

[342] Iz hadisa se zaključuje da se Poslanik, s.a.v.s., nada da će dvije trećine dženetlija biti od njegovog ummeta.

mirisom sve što je između nebesa i zemlje. Ashabi upitaše: -Za koga je to, Allahov Poslaniče? On reče: -Za one koji budu lahki i blagi u naplaćivanju svoga duga."

U drugoj predaji stoji: „Kada bi jedna od hurija pogledala na zemlju obasjala bi sve što je između istoka i zapada i namirisala bi svojim mirisom sve što je između nebesa i zemlje."

U drugoj predaji stoji: Ummi Hana, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zaista kod Allaha, dž.š., ima jedan grad koji je stvoren od ugodnog mirisa *miska*, koji je okačen ispod Arša, njegova stabla su od svjetlosti a voda je Selsebil. Njegove hurije su dženetske djevojke, svaka od njih ima sedamdeset pletenica, kada bi se jedna od njih ukazala na istoku obasjala bi ..."

DŽEHENNEM

Hadis o džehenemlijama

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, on od El-Esveda a on od Ribi'a ibn Hiraša a on od Huzejfe, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Allah, dž.š., će izvesti iz Džehennema neke ljude koji su bili vjernici, nakon što su pocrnjeli od vatre pa će ih Allah, dž.š., uvesti u Džennet. Oni će se nakon toga obraćati Allahu i žaliti se da ih dženetlije nazivaju „džehenemlijama“[343] pa će Allah, dž.š., to otkloniti od njih.“

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Seleme ibn Kuhejla, od Ebiz-Za'ra', od Ibn Mes'uda, koji kaže: „U vatri neće ostati niko osim onih koje obuhvataju ovi kur'anski ajeti: „Šta vas je u Sekar dovelo? Nismo -reći će- bili od onih koji su klanjali i od onih koji su siromahe hranili i u besposlice smo se sa besposlenjacima upuštali i Sudnji dan smo poricali, sve dok nam smrt nije došla. Njima posredovanje posrednika (šefa'atdžija) neće koristiti.“[344]

Vjernici neće ostati u Džehennemu

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Abdul-Melika, od Ibn Abbasa, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Na Sudnjem danu biće neki vjernici uvedeni u vatru zbog svojih grijeha, pa će im mušrici reći: -Nije vam koristilo vaše vjerovanje, evo nas zajedno na istom mjestu gdje nas kažnjavaju. Tada će se Allah, dž.š., rasrditi zbog toga i narediće da u vatri ne ostane niko ko je izgovorio *La ilahe illellah.* Oni će tada izaći iz vatre a već su izgorjeli i postali kao crni ugalj, osim njihovih lica, jer im oči neće poplaviti, niti će lica pocrnjeti. Tada će biti dovedeni u rijeku koja je pred dženetskim vratima, pa će se u njoj okupati i tako će biti očišćeni od svakog iskušenja i uznemiravanja. Zatim će ući u Džennet i jedan od meleka će im reći: -Blago vama, uđite u njega i tu ćete vječno ostati. Njih će u Džennetu

[343] Druga predaja to pojašnjava u kojoj se kaže da će oni na svojim čelima imati napisano: „Ovo su džehenemlije, od Muhammedovog ummeta, koje je Najmilostiviji oslobodio vatre“.

[344] Sura El-Muddesir, 42-48.

nazivati džehennemlije, pa će oni moliti da se od njih ukloni to ime i ukloniće se, pa ih više neće tako zvati. Kada oni iziđu iz Džehennema nevjernici će reći: „Kamo sreće da smo i mi bili muslimani. To je značenje kur'anskog ajeta: „Zažalit će nevjernici često što nisu postali muslimani.“[345]

[345] Sura El-Hidžr, 2.

NAUKA

Traženje nauke je obaveza svakog muslimana

Ebu Hanife prenosi od Nasiha, od Jahje, od Ebi Seleme, od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Traženje nauke je obaveza svakog muslimana."

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ebi Vaila, od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., da je rekao: „Tražiti nauku je obaveza svakog muslimana."

Ebu Hanife prenosi od Enesa ibn Malika[346], r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Traženje nauke je obaveza svakog muslimana."

Učenje o vjeri

Ebu Hanife kaže: Rođen sam osamdesete godine (po Hidžri) pa sam sa ocem otišao na hadž devedeset i šeste (ili devete) godine, a ja sam tada ima devetnaest godina.[347] Kada sam ušao u Mesdžidul-haram vidio sam veliku halku, pa sam upitao svoga oca: -Čija je ovo halka? On mi reče: -To je halka Abdullaha ibn El-Harisa ibn Džez'a Ez-Zebidija, ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ja sam se tada primaknuo i čuo sam ga kako kaže da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: „Ko bude proučavao propise Allahove vjere, Allah će ga zaštititi svih briga." U drugoj predaji stoji: „zaštiti će ga od onoga što ga zabrinjava."

---

[346] Vidimo u ovom senedu da Ebu Hanife –rahimehullah- prenosi ovaj hadis od Enesa ibn Malika, r.a., jednog od ashaba. Ako je tačno da je Ebu Hanife prenio hadise, direktno, od nekog od ashaba, onda se on ubraja u skupinu tabi'ina. Međutim, jedan broj učenjaka smatra da je Ebu Hanife vidio neke od ashaba, ali nije ispravno njegovo prenošenje od njih, kao što je Sujuti i drugi. Prema tome prenošenje Ebu Hanife od ashaba bi se smatralo prekinutim senedom, a Allah najbolje zna. Ova napomena važi za sve predaje Ebu Hanife od nekog od ashaba, a takvih predaja ima desetak u ovom Musnedu.

[347] U nekim predajama se kaže da je Ebu Hanife tada imao pet-šest godina i da ga je njegov otac nosio na ramenu i tako se mogao susresti sa ovim ashabom, koji je umro osamdeset i neke godine.

Znanje

Ebu Hanife prenosi od Ismaila, od Ebu Saliha, od Ummi Hane, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „O Aiša, neka glavno pokućstvo (inventar) tvoje kuće[348] bude nauka i Kur'an."

Allah, dž.š., će sakupiti učenjake na Sudnjem danu

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame, on od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.vs., rekao: "Allah, dž.š., će sakupiti učenjake na Sudnjem danu i reći im: -Ja nisam stavio Svoju mudrost (poznavanje Kur'ana i Sunneta) u vaša srca osim što sam vam želio dobro. Idite u Džennet, Ja sam vam već oprostio sve što ste počinili."

Nije dozvoljeno kritikovati neznalicu prije nego se poduči

Ebu Hanife prenosi od Muslima, od Abdurrahmana ibn Ebi Lejle koji kaže: „Odsjeli smo sa Huzejfom ibn El-Jemanom, r.a., kod vladara Medaina[349] pa nam je donio jelo kojeg smo se najeli. Zatim je Huzejfe zatražio da nam donese nešto za piće. On nam je donio piće u srebrenoj posudi, pa je Huzejfe bacio tu posudom pred njega i to nam je teško palo. Zatim Huzejfe reče: -Znate li zašto sam ovo uradio? Mi smo rekli: -Ne znamo. On reče: -Ja sam ovdje navraćao prošle godine pa kada sam zatražio piće, obavijestio sam ga da nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da jedemo i pijemo iz zlatnog i srebrenog posuđa, kao što nam je zabranio da oblačimo svilu i kadifu, jer je to za mnogobošce na dunjaluku a za nas na Ahiretu."

Susret Ebu Hanife i El-Evza'ija

Sufjan ibn Ujejne kaže: Susreli su se Ebu Hanife i El-Evza'i u kući gdje se prodavao miris (Darul-hannatin) u Meki. El-Evza'i upita Ebu Hanifu: -Šta je s vama pa ne dižete ruke prije pregibanja na ruku' i po povratku sa njega? Ebu Hanife mu odgovori: -Zato što se to ne prenosi pouzdanom predajom od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.. El-Evza'i reče: -Kako se ne prenosi pouzdano kad mi je pričao Ez-Zuhri,

---

[348] To znači: Neka sastavni dio u tvojoj kući bude traženje nauke i učenje Kur'ana. Drukčije razumijevanje ovog hadisa bi značilo: „Neka oznaka tvoje kuće bude znanje i Kur'an."

[349] Misli se na Medain Kisre, u blizini Bagdada.

od Salima, a on od svog oca Abdullaha ibn Omera ibn El-Hattaba koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dizao svoje ruke u visini ramena kada bi počinjao namaz i prilikom pregibanja na ruku' i po povratku sa njega.

Tada mu Ebu Hanife reče: -Pričao nam je Hammad od Ibrahima En-Neha'ija, on od Alkame i El-Esveda, od Ibn Mes'uda da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije nikako dizao ruke osim kod početnog tekbira... El-Evza'i reče: -Ja tebi prenosim hadis od Ez-Zuhrija, od Salima od Abdullaha, a ti meni kažeš: -Pričao mi je Hammad od Ibrahima. Tada Ebu Hanife reče: - Hammad je bolje poznavao fikh od Ez-Zuhrija, a Ibrahim je bolji *fekih*[350] od Salima. Alkame je ravan Ibn Omeru u fikhu, mada je Ibn Omer ashab, ima vrijednost suhbeta (drugovanja sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s.), a El-Esved ima samo vrijednost (u fikhu). Abdullah ibn Mes'ud, a znaš li ti ko je Abdullah (poznat po svom fikhu). Tada je El-Evza'i zašutio.[351]

[350] Poznavalac vjerskih propisa.

[351] El-Evza'i je više pridavao važnost kratkoći seneda (*uluvul-isnad*), što je kod učenjaka hadisa poželjno, a Ebu Hanife je više vodio računa o tome da prenosioci budu oni koji poznaju fikhske propise.

TEFSIR

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ebi Ferve, od Ata'a ibn Es-Saiba Ebi Ed-Dahhaka, od Ibn Abbasa, r.a., koji je pojašnjavajući „Elif lam mim ra," rekao da to znači: „Ja sam Allah, znam i vidim."

Učenje Kur'ana

Ebu Hanife prenosi od Atijje, od Ibn Omera, r.a., koji kaže da je pred Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., ovako proučio ovaj kur'anski ajet: „Allahullezi halekakum min da'fin[352] summe dželale min beadi da'fin kuvveten, summe dželale min beadi kuvvetin da'fen ve šejbeh." (Allah je taj koji vas nejakim stvara, i onda vam, poslije najakosti, snagu daje, a poslije snage iznemoglost i sijede vlasi...)[353]

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra koji kaže: Pred Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., je proučen ovaj kur'anski ajet: „I ono najljepše smatra istinitim,"[354] pa je on rekao: „To je: La ilahe illellah."

Povod objave ajeta: „Reci o robovi moji..."

Ebu Hanife prenosi od Mekija ibn Ibrahima, od Ibn Lehi'e, od Ebu Kabila, koji kaže da je čuo Ebu Abdirrahmana El-Muzenija, kako kaže da je čuo Sevbana, Poslanikovog oslobođenog roba, kako kaže da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: „Draži mi je ovaj kur'anski ajet od cijelog dunjaluka: „Reci: O robovi Moji, koji ste prema sebi se ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti."[355] Neki čovjek upita: -Je li i onome ko učini širk? Zatim ponovi: -Je li i onome ko učini širk? Poslanik, s.a.v.s., je šutio. Onaj čovjek opet upita: -Je li i onome ko učini širk? Poslanik je šutio a zatim reče: -Osim onome ko učini širk."

---

[352] Po drugim kiraetima ova riječ se može čitati ovako: „du'fin".
[353] Sura Er-Rum, 54.
[354] Sura El-Lejl, 6.
[355] Sura Ez-Zumer, 53.

Odgovornost za vjeru

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Abdul-Melika, od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pojašnjavajući ove ajete: „I tako mi Gospodara tvoga, njih ćemo sve na odgovornost pozvati, za ono što su radili,“[356] rekao: „Biće pitani o *La ilahe illellah*.“

Odsustvo / izostanak Džibrila, a.s.,

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Zirra, od Seada ibn Džubejra, od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., Džibrilu, a.s., rekao: „Šta je s tobom pa nas ne posjećuješ tako često?[357] Nakon nekoliko noći objavljeni su ovi kur'anski ajeti: „A mi silazimo samo po naredbi Gospodara tvoga. Njemu pripada ono što je pred nama i ono što je za nama, što je između toga. A Gospodar tvoj nije zaboravan.“[358]

Vremenski period / El-hukb

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Asima, od Ebi Saliha, koji kaže: „*El-hukb*[359] je osamdeset godina, i njegovi dani su poput dunjalučkih dana.“

[356] Sura El-Hidžr, 92-93.

[357] U drugoj predaji stoji da je Poslanik, s.a.v.s., upitan o stanovnicima pećine, o Zul-Karnejnu i o duši, pa je rekao da će ih o tome obavijestiti sutra. Međutim, Poslanik nije rekao 'ako Bog da' pa mu Džibril nije dolazio neko vrijeme i onda mu je Poslanik rekao: Već sam se zabrinuo što te nema? Tada mu Džibril reče: -Ja sam rob kojem kada se naredi da dođem ja idem, a kada se naredi da ne idem, ja ne idem. Tada su objavljeni spomenuti ajeti.

[358] Sura Merjem, 64.

[359] Misli se na riječ koja je spomenuta u kur'anskom ajetu u kojem se govori o boravku u vatri: „Džehennem će doista zasjeda biti, silnicima mjesto povratka, u kome će (nekoliko *hukbova*) zauvjek ostati.“

NENAMJERNA ZAKLETVA

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Hammada, od Ibrahima, od El-Esveda, od Aiše, r.a., koja je u pojašnjenju značenja ovog ajeta: „Allah vas neće kazniti ako se zakunete nenamjerno..."[360] rekla: To je kada čovjek kaže: „Ne, tako mi Allaha", i „da, tako mi Allaha", tako on to kaže, a to nije naumio da izgovori."[361]

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od El-Esveda a on od Aiše, r.a., koja kaže: „Čula sam u komentaru ovog kur'anskog ajeta: „Allah vas neće kazniti ako se nenamjerno zakunete..."[362] da to znači, kada neki čovjek kaže: „Nije, Boga mi! Allaha mi!, ili Jeste, Boga mi!"[363]

U sklopu zakletve treba reći: „ako Bog da"

Ebu Hanife prenosi od El-Kasima, od njegovog oca, od Abdullaha, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko se zakune na nešto, pa kaže: 'ako Bog da', to mu onda i pripada."[364]

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od El-Kasima ibn Abdurrahmana, od njegovog oca od Ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: „Ko se za nešto zakune, pa kaže: 'Ako Bog da', već je učinio izuzeće."[365]

Zavjet

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je Omer ibn El-Hattab, r.a., rekao: Zavjetovao sam se u džahilijjetu da ću biti u

---

[360] Sura El-Bekare, 225 i sura El-Maide, 89.

[361] Zbog toga se u produžetku spomenutog ajeta kaže: „...ali će vas kazniti ako se zakunete namjerno."

[362] Sura El-Bekare, 225.

[363] To jest, da se ovako zakune bez stvarne odluke u srcu da to bude zakletva kojom se nešto utvrđuje ili negira.

[364] Izgovaranje riječi: 'ako Bog da' mu je jedan vid garancije, pa i ako mu se ne ostvari njegova zakletva, ne smatra se da je prekršio zakletvu, niti mora da plaća nadoknadu za to.

[365] To znači: Ne mora vršiti iskup svoje zakletve, ako ne uradi ono na što se zakleo.

i'tikafu u Mesdžidul-haramu,[366] pa kada sam primio islam upitao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o tome i on mi reče: „Ispuni svoj zavjet!"

Nema zavjetovanja u činjenju grijeha

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn Ez-Zubejra El-Hanzalija, od El-Hasana, od Imrana ibn Husajna, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nema zavjetovanja u grijehu, otkup od zavjeta je kao otkup od zakletve."

Ebu Hanife prenosi od Muhammeda ibn Ez-Zubejra El-Hanzalija, od El-Hasana, od Imrana, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko se zavjetuje na pokornost Allahu, dž.š., neka to učini, a ko se zavjetuje na griješenje prema Njemu, neka to ne čini, i nema zavjetovanja u srdžbi."

Opasnost krivog zaklinjanja

U jednoj predaji stoji: „Nema nijednog dobrog djela koje se učini prema Allahu, dž.š., i koje će brže biti nagrađeno od održavanja rodbinskih veza, a nema ni jednog grijeha koji se učini prema Allahu da će se brže za njega biti kažnjeno od nemorala, a kriva zakletva ostavlja kuće opustošene."

U drugoj predaji stoji: „Nema ničeg zbog čega će se brže biti kažnjeno, a time se učinio grijeh prema Allahu, dž.š., od nemorala."

[366] To je mekanski harem.

DŽIHAD

Najbolji džihad

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Najbolja vrsta džihada je reći istinu kod nepravednog vladara."

Ebu Hanife prenosi od Ikrime, od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Najodabraniji šehid na Sudnjem danu biće Hamza ibn Abdul-Muttalib a zatim svaki čovjek koji dođe vladaru pa ga podstakne da čini dobro i da se prođe činjenja loših djela."[367]

U drugoj predaji stoji: „Najodabraniji šehid na Sudnjem danu biće Hamza ibn Abdul-Muttalib a zatim svaki čovjek koji dođe nepravednom vladaru pa mu nešto od dobra naredi i činjenje zla zabrani."

Zabrana masakriranja neprijateljskih boraca

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio masakriranje.

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže: „Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., slao vojsku, ili izvidnicu, onda bi njihovog vođu lično posavjetovao o svemu što treba uraditi (bogobojaznošću) i preporučio bi mu lijep i korektan odnos prema onima koji su sa njim i prema muslimanima koji ga slijede, zatim bi rekao: Borite se u ime Allaha na Njegovom putu protiv onih koji ne vjeruju, nemojte krasti i potkradati ratni plijen, nemojte pronevjeriti dati ugovor, nemojte masakrirati i nemojte ubijati djecu."

U drugoj predaji stoji i ovo: „nemojte ubijati starce. Kada se sukobite sa vašim neprijateljem, prvo ih pozovite da (dobrovoljno) prime Islam, pa ako oni to odbiju ponudite im da plaćaju *džizju*[368], pa ako i to odbiju onda se borite protiv njih.

---

[367] Misli se na čovjeka koji dođe kod nepravednog vladara i naredi mu da čini dobro ili ga odvrati od činjenja zla, nakon čega ga ovaj ubije. Ovaj dodatak „i ovaj ga ubije." bilježi Hakim u svom *Mustedreku.*

[368] Tj. glavarinu zbog toga što imaju zaštitu i garanciju ostalih prava u islamskoj državi.

Ako budete opsjedali stanovnike nekog utvrđenja pa oni izraze želju da se predaju i da im presudite po Allahovom zakonu, vi to nemojte prihvatiti jer ne znate kakva je tačno Allahova presuda u njihovom slučaju, nego prihvatite da im presudite po vašem mišljenju i onda im presudite na osnovu onoga što vidite u datoj situaciji. Ako oni izraze želju da im dadnete Allahovu garanciju, vi im dadnite vašu garanciju i garanciju vaših očeva, jer da prekršite vaš ugovor blaže je nego da prekršite Allahov ugovor na koji ste sebe obavezali. Ako oni izraze želju da im dadnete Allahovu garanciju i garanciju Njegovog Poslanika, nemojte im davati Allahovu garanciju i garanciju Njegovog Poslanika, nego im dadnite vašu garanciju i garanciju vaših očeva, jer da prekršite vašu garanciju i garanciju vaših očeva lakše je nego da prekršite Allahov ugovor i ugovor Njegovog Poslanika, jer on ima viši stepen poštivanja."

Zabrana ubijanja djece

Ebu Hanife prenosi od Ismaila ibn Hammada i njegovog oca i El-Kasima ibn Meana i od Abdul-Melika, od Atijje El-Kurezija[369] koji kaže: „Izveli su nas pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., na dan bitke Beni Kurejze, pa ko je od nas bio zreo i punoljetan bio bi ubijen, a ako ne, taj bi bio ostavljen u životu."[370]

U drugoj predaji stoji da je Atijje rekao: „Bio sam izveden pred Poslanika, s.a.v.s., pa je rekao: „Pogledajte, ako je zreo i punoljetan, ubijte ga, a ako ne nemojte. Kada su me pregledali vidjeli su da nisam punoljetan pa su me ostavili."

[369] Atijje El-Kurezi je bio jedan od zarobljenika iz plemena Beni Kurejza. On nije bio ubijen zato što nije bio punoljetan. Kasnije je primio islam i ubraja se u skupinu mlađih ashaba, r.a., s obzirom da je vidio Poslanika, s.a.v.s. Kasnije se nastanio u Kufi.

[370] Ovdje se govori o događaju sa židovskim premenom Beni Kurejza, koje je izdalo Poslanika, s.a.v.s., i muslimane u najtežim momentima, mada su već ranije sklopili ugovor o uzajamnom potpomaganju. Nakon njihove izdaje Sa'd ibn Muaz, r.a., kojeg su oni izabrali kao svog arbitra je presudio da se punoljetni muškarci poubijaju a maloljetni ostave kao roblje i tako je i učinjeno. Od načina provjere zrelosti i punoljetnosti koji je tom prilikom primjenjen, bilo je posjedovanje čvrstih dlačica oko stidnih dijelova tijela i to je jedan od znakova punoljetstva, pa su tako razvrstavani oni koji su bili zreli od djece koja nisu ubijana.

U trećoj predaji Atije kaže ovako: „Bio sam među zarobljenicima plemena Kurejze, pa su me pregledali i kada su vidjeli da nisam punoljetan pripojili su me onima za roblje."

Zabrana ubijanja žena

Ebu Hanife prenosi od Hammada, a on od Ibrahima En-Neha'ia, ovaj od Alkame, on od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je jeo meso životinje koju bi zaklala žena i zabranio je ubijanje žena."

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Naređeno mi je da se borim protiv nevjernika sve dok ne kažu: La ilahe illellah, a kada to izgovore zaštitili su od mene svoje živote i svoj imetak osim kada to pravda zahtjeva. Njihov konačni obračun će biti pred Allahom, dž.š."

Poštivanje žena koje su supruge boraca na Allahovom putu

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Allah, dž.š., je žene boraca na Allahovom putu učinio zabranjenim za one koji nisu otišli u bitku, kao što im je zabranio njihove majke. Kada god neko od onih koji nisu otišli u borbu prevari mudžahida u njegovoj familiji, reći će se mudžahidu na Sudnjem danu: -Nadoknadi svoju štetu.[371] Pa šta vi mislite o mudžahidima?[372]"

Šehid se postaje na više načina

Ebu Hanife prenosi od Halida ibn Alkame, od Abdullaha ibn El-Harisa, od Ebu Musa'a, r.a., da je Allahov Poslanika, s.a.v.s., rekao: „Umanjivanje broja sljedbenika mog ummeta će biti sa ubijanjem i bodenjem. Prisutni upitaše: -Ubijanje znamo šta je, ali šta je to bodenje? Poslanik odgovori: -To je bodenje od strane vaših neprijatelja džina[373], a u tom ubijanju je šehadet."

---

[371] Reći će mu se: Uzmi od njegovih dobrih djela koliko hoćeš.
[372] Šta mislite hoće li mu mudžahid ostaviti išta od njegovih dobrih dijela.
[373] Ovo bodenje od stane džinskih neprijatelja se obično ne vidi, ali je upropašćujuće.

Ebu Hanife prenosi od Zijada, od Jezida ibn El-Harisa, od Ebu Musa'a, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nestanak moga ummeta je sa ubijanjem i kugom. Ashabi upitaše: -Poslaniče, ubijanje znamo, ali šta je kuga? On reče: -Ubijanje od strane nekih vaših neprijatelja džina a u svakom od tih (ubijanja) ima se nagrada šehadeta.“ U drugoj predaji stoji: „A u svakom od tih ubijanja biće šehida.“

Ratni plijen

Ebu Hanife prenosi od Nafi'a, od Ibn Omera, r.a., da je rekao: „Zabranio je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na dan osvojenja Hajbera, da se prodaje petina od ratnog plijena dok se ne izvrši podjela.“[374]

Ebu Hanife prenosi od Miksema, od Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije podijelio ništa od ratnog plijena na Bedru dok se nije vratio u Medinu.“

[374] Pojedini učenjaci kažu da se ratni plijen ne dijeli u ratnoj zoni sve dok se ne dođe na područje koje kontrolišu muslimani. Šafija kaže da za to nema zapreke ako je neprijatelj poražen.

SUDSTVO

O kadijama

Ebu Hanife prenosi od El-Hasana ibn Abdullaha, od Habiba ibn Es-Sabita, od njegovog oca, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kadija ima tri vrste: dvojica će u Džehennem; kadija koji sudi ljudima bez znanja i tako dopušta jednima da jedu imetak drugih ljudi, drugi je kadija koji ima znanje ali nepravedno sudi zbog mita, i ta dvojica će u Džehennem. A treći je kadija koji sudi po Allahovoj knjizi, taj će u Džennet."

Neka kadija ne sudi u srdžbi

Ebu Hanife prenosi od Abdul-Melika, od Ebu Bekreta da mu je njegov otac pisao kako je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: „Neka kadija ne sudi dok je u srdžbi."

Ubistvo muslimana zbog nemuslimana

Ebu Hanife prenosi od Rebi'e, od Ebi El-Bejlemanija, koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je izvršio smrtnu kaznu nad muslimanom koji je ubio nemuslimana a koji je pod ugovorom (*muahid*)[375] i tada je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ja sam najpreči da ispoštujem njegov ugovor."

Opraštanje ubistva

Ebu Hanife prenosi od Ata'a, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko oprosti ubistvo (i ne bude tražio odmazdu) nema druge nagrade nego Džennet."[376]

---

[375] *Muahid* je nemusliman (židov ili kršćanin i sl.) koji živi u muslimanskoj državi pod određenim ugovorom i takva osoba se ne smije ubijati niti zlostavljati. Ako bi ga neko od muslimana bespravno ubio onda bi taj musliman trebao biti ubijen zbog njega, kao što je bio ovaj slučaj.

[376] To je u skladu sa kur'anskim ajetom: „A onoga koji oprosti i izmiri se Allah će nagraditi." (sura Eš-Šura, 40)

Postupak kada se dva dokaza suprostave

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od nekog čovjeka, od Džabira ibn Abdullaha, r.a., koji kaže: „Dvojica ljudi su se sporili oko deve i svaki od njih je dokazivao da ona pripada njemu jer se otelila dok je bila kod njega. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je presudio da ona pripada onome kod koga se nalazila.“[377]

U drugoj predaji stoji: „Dvojica ljudi su se sporili oko deve i svaki od njih je dokazivao da pripada njemu, jedan je to argumentovao time što se otelila kod njega a i drugi je tako isto uradio, pa ju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dao onome kod koga se nalazila.“

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra od Džabira ibn Abdullaha, r.a., da su se dvojica ljudi posvađali kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zbog deve, pa je svaki od njih dvojice pokušao dokazati da je deva rodila kod njega, pa je Poslanik presudio da pripada onome kod koga se tada nalazila.“

Ko ubije žabu dužan je da zakolje ovcu

Ebu Hanife prenosi od Ebi Ez-Zubejra od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko ubije žabu, dužan je da zakolje ovcu, bio on u ihramima ili ne bio.“[378]

Odmazda

Ebu Hanife prenosi od Eš-Ša'bija, od Džabira, r.a., koji kaže: „Ne uzima se nadoknada za rane sve dok ne zarastu.“[379]

---

[377] S obzirom da su se argumenti njih dvojice sukobili onda su bili odbačeni i Poslanik je presudio onome kod koga se deva nalazila.

[378] Ovaj hadis je zabilježio Ibn Adijj u *Kamilu* i Sufjan još dodaje: „zato što ona najviše spominje Allaha, dž.š.“ Ibn Adijj također, bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da se žaba bacila u vatru zbog straha od Allaha, dž.š., pa ju je Allah, dž.š., nagradio hladnom vodom, pa je žaba slavila Allaha, dž.š. i Ibn Abbas, r.a., kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio ubijanje žaba. Ebu Davud Et-Tajalisi bilježi u svome Musnedu da je neki liječnik pitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., može li žabu koristiti za spravljanje lijeka, pa mu je Poslanik to zabranio. Sve ovo ukazuje na to da žabe nije dozvoljeno jesti. Onaj ko ubije žabu dužan je za kaznu zaklati ovcu, kao sankcija zbog učinjenog prekršaja i to je propisano da bi se ljudi odvratili od uznemiravanja žaba. (Komentar Mulla Ali El-Kari, str. 168).

[379] Ovo pravilo je zbog toga što se ne zna kako će koja rana završiti i hoće li ona zarasti i zacijeliti bez podljedica po zdravlje osobe koja je ranjena. Upravo zbog toga

Preuzimanje funkcija

Ebu Hanife prenosi od El-Hejsema, od El-Hasena, od Ebu Zerra, r.a., koji kaže da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „O Ebu Zerre, vlast (odgovorna funkcija ili položaj) je emanet i preuzimanje toga može biti i dobro (na ovom svijetu) ali je to na Sudnjem danu poniženje i kajanje, osim onoga ko to preuzme sa potpunom. odgovornošću i izvrši sve ono što se od njega traži, a ima li takvog?"

U drugoj predaji od Ebu Hanife, od Ebu Assala, od El-Hasena, od Ebu Zerra, r.a., stoji da je rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., mi je rekao: „Vlast je emanet, ali je to na Sudnjem danu poniženje i kajanje, osim onoga ko to preuzme sa potpunom odgovornošću i izvrši sve ono što se od njega traži, a gdje ima takav, o Ebu Zerre?"

Zloupotreba analogije

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Muhammeda ibn Kajsa, koji kaže da je pitao Ibn Omera, ili Ibn Ebi Kesira o prodaji loja, pa mu je rekao: -Prokleo Allah Židove, njima je loj bio zabranjen[380], bilo im je zabranjeno da to jedu a oni su sebi dozvolili da to prodaju i da jedu tu zaradu."

Hadis o kamenovanju

Ebu Hanife prenosi od Alkame, od Ibn Burejde, od njegovog oca, r.a., koji kaže da je Maiz ibn Malik došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: -Ja sam učinio zinaluk pa primjeni na meni Allahov propis. Allahov Poslanik, s.a.v.s., ga je vratio, pa mu je on došao po drugi put i rekao isto što je rekao i prvi put. Zatim mu je došao i treći put, pa i četvrti i rekao: -Ja sam učinio zinaluk pa primjeni na meni Allahov propis. Tada je Poslanik, s.a.v.s., o njemu pitao njegove kolege: -Da li je umno poremećen? Kada su oni odgovorili da nije, onda je Poslanik, s.a.v.s., rekao: -Vodite ga i kamenujte ga! On je odveden pa je kamenovan. S obzirom da nije tako brzo umro pomakao se na mjesto gdje ima puno kamenja pa su muslimani došli za njim i tu ga ponovo kamenovali sve dok ga nisu ubili. Kada je Poslanik, s.a.v.s., obaviješten o tome rekao je: -Kamo sreće da ste ga pustili. Ljudi su se

---

je ispravno da se sačeka sve dok rana ne zacijeli pa se tek onda uzima nadoknada za nanešenu ranu.

[380] Pogledaj suru El-En'am, 146. ajet.

tada razišli po tom pitanju, pa je neko rekao: -Maiz je sam sebe odveo u propast. Drugi je rekao ovako: -Nadam se da se on tako iskreno pokajao, kada bi se grupe ljudi tako pokajale to bi im bilo primljeno. Kada je njegov narod za to saznao oni su poželjeli da za njega učine neko dobro, pa su pitali Poslanika, s.a.v.s., šta će uraditi sa njegovim tijelom. Poslanik, s.a.v.s., im reče: -Uradite sa njim isto što radite sa vašim mrtvima, tako što ćete ga obući u ćefine, klanjati mu dženazu i ukopati ga. Tako su ga oni spremili i klanjali mu dženazu."

U drugoj predaji se kaže: „Došao je Maiz ibn Malik Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i priznao da je učinio zinaluk, pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vratio. On je ponovo došao i priznao pa ga je Poslanik, s.a.v.s., ponovo vratio. Kada je došao četvrti put, Poslanik, s.a.v.s., je o njemu pitao njegove kolege: - Da li je umno poremećen? Kada su oni odgovorili da nije, Poslanik, s.a.v.s., je naredio pa je kamenovan na mjestu gdje nema puno kamenja. S obzirom da on nije odmah umro potrčao je prema mjestu gdje ima više kamenja a ljudi su išli za njim i tu ga ponovo kamenovali sve dok ga nisu ubili. Kada su Poslaniku, s.a.v.s., ispričali događaj on je rekao: -Mogli ste ga pustiti i da pobjegne. Ljudi su tada tražili odobrenje od Poslanika, s.a.v.s., da ga zakopaju i da mu klanjaju dženazu, pa im je on to dozvolio. Tada je Poslanik, s.a.v.s., rekao: -On se tako iskreno pokajao, kada bi se grupe ljudi tako pokajale to bi im bilo primljeno."

U drugoj predaji se kaže: „Kada je Poslanik, s.a.v.s., naredio da se Maiz ibn Malik kamenuje, on je stao na mjestu gdje ima malo kamenja, pa nije odmah izdahnuo. Kada su ga pomakli na mjesto gdje ima više kamenja, ljudi su išli za njim i kamenovali ga sve dok ga nisu ubili. Kada je Poslanik, s.a.v.s., za to čuo, rekao je: Mogli ste ga i pustiti da ode."

U drugoj predaji se kaže: „Kada je Maiz ibn Malik kamenovan, ljudi su se po tom pitanju razišli, pa je neko rekao: -Upropašten je Maiz i sam sebe je upropastio. Neko drugi je rekao: -On se iskreno pokajao. Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., za to čuo, rekao je: -On se pokajao takvom tevbom, kojom kada bi se pokajao zelanaš ona bi mu bila primljena." ili je rekao: „Kada bi se grupe ljudi tako pokajale to bi im bilo primljeno."

U drugoj predaji se kaže: „Došao je Maiz ibn Malik Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., dok je on sjedio, pa mu je rekao: -Allahov Poslaniče, ja sam učinio zinaluk, pa primjeni na meni kaznu. Tada se

Poslanik od njega okrenuo, a on je to ponovio četiri puta, svaki put se Poslanik od njega okretao i odvraćao ga. Kada je to četvrti put uradio Poslanik, s.a.v.s., upita ashabe: -Smatrate li da je on pametan? Oni rekoše: -Mi znamo da je on pametan i znamo da je sve s njim u redu. Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Idite i kamenujte ga! Otišli su sa njim na mjesto gdje ima malo kamenja, pa kada ga je kamenje dodirnulo on se uplašio i počeo bježati sve dok nije došao do *Harre*[381] opet je stao, pa su ga oni kamenovali sa krupnim kamenjem sve dok ga nisu ubili. Oni su rekli: -Poslaniče, Kada je Maiza kamenje počelo pogađati on se prepao, pa je počeo bježati. Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: -Kamo sreće da ste ga pustili. Ljudi su se tada razišli po njegovom pitanju, pa je jedna grupa rekla: -Maiz je sam sebe doveo u propast. Druga skupina je rekla: -Ne, on se tako iskreno Allahu pokajao, kada bi se grupe ljudi tako pokajale to bi im bilo primljeno. Onda su pitali Poslanika, s.a.v.s., kako će sa njim postupiti? Poslanik, s.a.v.s., im reče: -Uradite sa njim isto što radite sa vašim mrtvima, tako što ćete ga okupati, opremiti u ćefine i namirisati."

Odsjecanje ruke kradljivcu

Jahja kaže: Ibn Mes'ud, r.a., nam je ispričao ovaj hadis: Prva kazna koja je u Islamu primjenjena bila je nad kradljivcem koji je doveden Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Kada je to dokazano Poslanik je rekao: -Vodite ga i odsjecite mu desnu ruku. Kada su ga poveli pogledali su u Poslanikovo lice pa kao da je na njega bačen lug. Neko od prisutnih reče: -Allahov Poslaniče, ovo kao da ti je teško palo? On odgovori: -Kako mi neće teško pasti, da vi budete pomagači šejtanu protiv svoga brata. Oni rekoše: -Pa zašto ga ne oslobodiš kazne? Poslanik im reče: -Eh, da je to bilo prije nego mi ga dovedete, jer zaista kada se vladaru dovede okrivljeni on više ne smije odustajati od kažnjavanja. Zatim je proučio kur'anski ajet: „Neka im oproste i ne zamjere! Zar vama ne bi bilo drago da i vama Allah oprosti? A Allah prašta i samilostan je."[382]

U drugoj predaji od Ibn Mes'uda stoji da je neki čovjek doveo svoga pijanog bratića. Ibn Mes'ud je rekao: -Pomaknite ga, prodrmajte ga i omirišite ga! Kada su ga prodrmali i omirisali osjetili su kod njega

[381] Poznato mjesto gdje ima mnogo kamenja, van Medine.
[382] Sura En-Nur, 22.

miris alkohola. On je tada naredio da se zatvori. Kada se otrijeznio pozvao ga je i zatražio je bič. Otkinuo je njegov čvor...i spomenuo je već citirani hadis.

U drugoj predaji od Ibn Mes'uda, r.a., se prenosi da je rekao: „Prva kazna koja je u Islamu primjenjena bila je kada je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., doveden kradljivac. Poslanik je naredio da mu se odsječe ruka. Kada su ga poveli pogledali su u Poslanikovo lice pa kao da je zapljusnuto lugom. Neko reče: -Allahov Poslaniče, ovo kao da ti je teško palo? On odgovori: -Kako mi neće teško pasti, da vi budete pomagači šejtanu protiv svoga brata. Oni rekoše: -Pa hoćemo li ga pustiti? Poslanik im reče: -Eh, da je to bilo prije ovoga, jer zaista kada se vladaru dovede okrivljeni on više ne smije odustajati sve dok ne izvrši kaznu. Zatim je proučio kur'anski ajet: „Neka im oproste i ne zamjere!... do kraja citiranog ajeta."[383]

Ebu Hanife prenosi od El-Kasima, od njegovog oca, od njegovog djeda, da je Abdullah, r.a., rekao: „Za vremena Allahovog Poslanika, s.a.v.s., desna ruka je odsjecana zbog krađe vrijednosti deset dirhema." U drugoj predaji stoji: „Odsjecana se ruka zbog krađe onoga što vrijedi deset dirhema."

Šerijatska kazna za pijenje alkohola

Ebu Hanife prenosi od Jahje koji kaže: Neki čovjek je Abdullahu ibn Mes'udu, r.a., doveo svoga pijanog bratića, koji već nije znao šta priča, pa je naredio da se zatvori. Kada se otrijeznio zatražio je bič kojem je otkinuo čvor, pa je rekao: -Udari ga sa ovim. Zatim je taj bič omekšao i pozvao je bičevaoca i rekao mu: Izbičuj ga bez odjeće i kada budeš dizao ruku neka ti se ne vidi pazuh.[384] Abdullah je brojao pa kada je nabrojao osamdeset šiba pustio je mladića. Tada čovjek koji ga je doveo reče Ibn Mes'udu: -O Ebu Abdurrahmane, tako mi Allaha, on je jedini moj bratić[385] i nemam nikog osim njega. Tada mu Ibn Mes'ud, r.a., reče: -Nevaljao si ti amidža, bio si zadužen za brigu o tom jetimu, tako mi Allaha, nisi ga odgojio u mladosti, niti si sakrio njegov grijeh kada je odrastao."

---

[383] Sura En-Nur, 22.
[384] To znači: neka tvoji udarci budu osrednji i umjereni.
[385] Ovaj mladić je bio jetim, jer se za njega brinuo njegov amidža.

Hadis o neprimjenjivanju šerijatskih kazni

Ebu Hanife prenosi od Miksema, od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ne primjenjujte šerijatsku kaznu ako ima ikakvih sumnjivih (nejasnih) stvari."[386]

Hadis o krvarini

Ebu Hanife prenosi od Zuhrija, od Seida ibn Musejjeba, od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Vrijednost krvarine za židova i kršćanina jednaka je krvarini muslimana."

Optuženi ima veće pravo da se zakune

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Eš-Ša'bija, od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Optuženi ima veće pravo da se zakune ako nema jasnog dokaza."[387]

[386] Ovaj hadis znači da treba pokušati izbjeći primjenu šeriatske kazne ako za to postoji bilo kakav razlog, ili bilo kakva sumnja oko tog slučaja. Svakako da ovaj hadis ne odobrava namjerno izbjegavanje primjene šeriatskih kazni kada se za to ispune uslovi.

[387] Što znači da je zakletva optuženog presudna u slučaju tužbe, osim ako postoji jasan dokaz.

RAZNO

Stvaranje čovjeka

Ebu Hanife prenosi od Hammada, od Ibrahima, od Alkame i El-Esveda da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., upitan o *azlu*,[388] pa je rekao: Zaista je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao: „Kada bi se nešto, od onoga što je Uzvišeni Allah odredio da bude stvoreno i od koga je On uzeo obavezu, ostavilo na stijenu od toga bi postao čovjek."[389]

Stanje Lutovog, a.s., naroda

Ebu Hanife prenosi od Simaka, od Ebi Saliha, od Ummi Hane, r.a., koja kaže da je upitala: -Allahov Poslaniče, koje su Lutovi, a.s., savremenici najodvratnije stvari[390] činili na svojim skupovima? On reče: -Prolaznike su gađali kamenčićima i ismijavali se sa njima."

Zabrana igranja šaha

Ebu Hanife prenosi od Muslima, od Seida ibn Džubejra, od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Zaista je od vaših djela Allahu mrsko: alkohol, opklada, muzika, kockanje i šah, *el-berbet* (vrsta muzičkog instrumenta) i *el-feher* (da čovjek čini nepravdu među svojim ženama)."

Od kada datiraju dinari i dirhemi

Hammad ibn Ebi Hanife, prenosi od svog oca, od Ebi Sulejmana, koji kaže: „Prvi ko je napravio dinare od zlata bio je Tubbe'a[391], prvi ko je napravio dirheme od srebra bio je Tubbe'a El-Esgar a prvi ko je napravio novac i pustio ga ljudima u ruke bio je Nemrud ibn Ken'an."

---

[388] *Azl* je izbjegavanje trudnoće prekidom snošaja i izbacivanjem sperme van ženinon spolnog organa.

[389] Iz hadisa se zaključuje da je dozvoljeno činiti *azl* i na taj način izbjegavati trudnoću, mada to ne garantuje da će trudnoća biti spriječena, jer kada Allah odredi da se neko stvorenje začne, to se Njegovom moći može desiti, pa makar sperma bila izbačena na golu stijenu, kako to pojašnjava rivajet kod Muslima, Ahmeda i Nesaija.

[390] Misli se na kur'anski ajet iz sure El-Ankebut, 29.

[391] Es-Sead ibn Kerb, od vladara Jemena.

O nebeskim zvijezdama

Ebu Hanife prenosi od Ata'a ibn Ebi Rebaha, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zabranio gledanje u zvijezde (radi gatanja).“[392]

Ebu Hanife prenosi od Ata'a ibn Ebi Rebaha, od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Kada se pojavi zvijezda (tj. Soraja)[393] nestaje bolesti.“

[392] Ako je cilj gledanja u zvijezde proricanje nečije sudbine, gatanje ili slično onda je to zabranjeno. Međutim, ako je cilj gledanja u zvijezde korisno izučavanje onda je to dozvoljeno, pogotovo radi orijentacije na putovanju, jer Abdullah ibn Omer, r.a., kaže: „Upoznajte zvijezde onoliko koliko vam je potrebno da se orijentišete u tminama na kopnu i moru.“ (Ed-Darekutni)

[393] Neko od prenosilaca ovog hadisa pojašnjava da je Poslanik, s.a.v.s., mislio na sazvježđe Soraja. Sa ovom bolesti misli se na bolest koja može zadestiti usjeve i plodove. Neki učenjaci smatraju da se sa ovim misli samo na područje El-Hidžaza.

Redosljed Musneda po Ebu Hanifinim učiteljima

Ebu Hanifin sened od Ata'a ibn Ebi Rebaha
Ebu Hanifin sened od Amr ibn Dinara i od Tavusa
Ebu Hanifin sened od Ikrime i Miksema, Ibn Abbasovih, r.a., štićenika
Ebu Hanifin sened od Nafi'a, Ibn Omerovog, r.a., štićenika
Ebu Hanifin sened od Salima ibn Abdullaha ibn Omera i od Sulejmana i Ata'a dvojice Jesarovih sinova
Ebu Hanifin sened od Zuhrija i od Ebu Džeafera Muhammeda ibn Husejna ibn Alije ibn Ebi Taliba, r.a.
Ebu Hanifin sened od Muhammeda ibn El-Munkedira i drugih
Ebu Hanifin sened od Jahja ibn Seida El-Kattana
Ebu Hanifin sened od Rebi'a ibn Ebi Ubejdurrahmana
Ebu Hanifin sened od Abdurrahmana
Ebu Hanifin sened od Abdullaha ibn Dinara
Ebu Hanifin sened od Ebu Ishaka
Ebu Hanifin sened od Abdul-Melika ibn Umejra
Ebu Hanifin sened od Eš-Š'abija
Ebu Hanifin sened od El-Hakema ibn Ujejne
Ebu Hanifin sened od Muhariba ibn Disara
Ebu Hanifin sened od Simaka ibn Harba
Ebu hanifin sened od Zijada ibn Ilake
Ebu Hanifin sened od Ebi Burde
Ebu Hanifin sened od Alije ibn El-Akmera
Ebu Hanifin sened od Ibrahima ibn El-Mubeššira
Ebu Hanifin sened od Atijje ibn Sa'da El-Avfija
Ebu Hanifin sened od Jezida ibn Abdurrahmana
Ebu Hanifin sened od Musa ibn Ebi Aiše
Ebu Hanifin sened od Abdullaha ibn Habiba
Ebu Hanifin sened od Zarifa ibn Šihaba Es-Sadija
Ebu Hanifin sened od Sufjana ibn Talhe ibn Zijada
Ebu Hanifin sened od Ata'a ibn Es-Saiba ibn El-Maje'
Ebu Hanifin sened od Alkame ibn Merseda
Ebu Hanifin sened od Abdul-Aziza ibn Rufej'a
Ebu Hanifin sened od Abdul-Kerima ibn Ebi Umejje
Ebu Hanifin sened od El-Hejsema ibn Habiba Es-Sarfija
Ebu Hanifin sened od Kajsa ibn Muslima

Ebu Hanifin sened od El-Kasima ibn Abdur-Rahmana
Ebu Hanifin sened od Halida ibn Alkame
Ebu Hanifin sened od El-Harisa ibn Abdur-Rahmana
Ebu Hanifin sened od Jahja ibn Abdullaha ibn Ebi Madžida
Ebu Hanifin sened od Muslima ibn Ebi Imrana i drugih
Ebu Hanifin sened od Meana ibn Abdullaha ibn Utbe ibn Mes'uda
Ebu Hanifin sened od Avna ibn Abdullaha ibn Utbe ibn Mes'uda
Ebu Hanifin sened od Ismaila ibn Abdullaha
Ebu Hanifin sened od Mensura ibn Mu'temira
Ebu Hanifin sened od Muslima ibn Salima El-Džuhenija
Ebu Hanifin sened od Muslima ibn Kejsana
Ebu Hanifin sened od Ebi Husajna Osmana ibn Asima El-Esedija i drugih ravija
Ebu Hanifin sened od Seid ibn Mesruka Es-Sevrija
Ebu Hanifin sened od Adijja ibn Sabita (Ebul-Jakzana)
Ebu Hanifin sened od Asima ibn Kulejba El-Džermija
Ebu Hanifin sened od Seleme ibn Kuhejla i drugih
Ebu Hanifin sened od Jezid ibn Suhejba i drugih
Ebu Hanifin sened od Mahmula ibn Rašida En-Nehda
Musned Hammada ibn Ebu Hanife

EBU HANIFE

Islamski ummmet iznjedrio je bezbroj velikana koji su svojim životom, radom i moralnim vrednotama, a posebno intelektualnom snagom i prefinjenošću, ostavili neizbrisiv trag na stranicama duge historije čovječanstva. Među takve velikane, svakako, spada Ebu Hanife, osoba vanredne intelektualne snage, izuzetne duhovne suptilnosti i posebnih karakternih crta.

Međutim, vrlo malo je ljudi na koje je upućeno toliko strelica mržnje i zavisti, kao u slučaju ovog velikana!

U nekim islamskim izvorima iznosi se optužba da je Ebu Hanife veoma malo poznavao hadis. Tako Hatib el-Bagdadi citira predaju Ebu Bekra b. Ebi Davuda u kojoj se kaže: *Ukupan broj hadisa koji se prenose od Ebu Hanife je 150! U polovini od ovog broja, on je pogriješio!* Ili citiranje Ali b. el-Medinija da je Ebu Hanife prenio samo 50 hadisa i u njima pogriješio! Dotle ide cinizam spram ovog velikana da mu Ibn Haldun u svojoj *Mukaddimi* potura da ukupan broj autentičnih hadisa koje prenosi Ebu Hanife ne prelazi 17!!![394]

Međutim, zahvaljujući brojnim istraživačima, došlo se do otkrića da takve izjave koje devalviraju njegovo poznavanja ove važne islamske discipline nisu tačne, već su, zbog raznih mezhebskih ili drugih interesa, patvorene i izmišljene!

Tako dr. Mustafa es-Siba'i tvrdi da se lažno potura imamu Šafiji da je imao negativan odnos spram Ebu Hanife. Ako bi izjavio nešto loše o njemu, kako mu se imputira, zašto bi onda tako lijepo i afirmativno rekao: *Ljudima je, doista, neophodan Ebu Hanifin fikh!*[395]

Analizirajući argumente za i protiv ovoga imama, može se doći do sljedećih zaključaka:

---

[394] Usporedi: dr. Mustafa as-Siba'i, *As-Sunna we makanatuha fi at-tašri'i al-islami,* str. 411-412.

[395] Prethodni izvor, str. 410.

1. Ebu Hanife je poznavao dosta hadisa. Međutim, obzirom na njegovu izuzetno veliku strogost u prihvatanju predaja i njegovih veoma zahtjevnih i preciznih kriterija za primanje hadisa, mali broj hadisa prenosio je drugima i koristio je samo predaje koje su, dosita, bile provjerene i sigurne!

2. On nije mogao izbjeći upotrebu hadisa pri rješavanju 1.270.000 šerijatskopravnih rješenja.

3. Za razliku od brojnih muhaddisa, Ebu Hanife koristi se i mursel-predajama u donošenju šerijatskopravnih rješenja!

4. Koristeći se kur'anskim ajetima i brojnim hadisima Ebu Hanife je donosio svoje zaključke. On je, kao malo ko, koristio blagodati intelektualnih sposobnosti koje mu je Allah podario. To i jeste, uostalom, vrlina pametnih! Allah je ljudima podario pamet da se njom koriste. Otuda je imam Malik, govoreći o Ebu Hanifinom logičkom zaključivanju i superiornosti prilikom diskutiranja, rekao: *Da je htio ubijediti onoga s kim raspravlja da je obični stup od zlata, mogao je to učiniti!*[396]

5.- Normalno je bilo očekivati zavist od onih učenjaka toga vremena, koji su u mnogim elementima bili ispod ovog velikana i koji su, očito je, osjetili njegovu superiornost u odnosu na njih. Ne čudi onda Ebu Hanifina konstatacija pri spominjanju jednog velikog učenjaka iz njegovog vremena: *Ibn ebi Lejla je činio i dozvolio da mi se čine takve stvari, koje ja ne bih dozvolio da se čine životinji!*[397]

6. Do kontraverznih stavova, kada je u pitanju ovaj imam, dolazilo je zbog neznanja ili zavisti. Najilustrativniji primjer za to je El-Evza'i. Naime, on je, pod utjecajem neprovjerenih vijesti o Ebu Hanifi, donosio sasvim negativne zaključke o njemu, iako se nikada s njim nije srco. Jednom prilikom upitao je čuvenog Abdullaha b. el-Mubareka, Ebu Hanifinog učenika: *Ko je čovjek iz Kufe, zvani Ebu Hanife, koji uvodi novotarije/bid'ate?* Abdullah b. El-Mubarek mu nije direktno

[396] Isti izvor, str. 406.
[397] Isti izvor, str. 407.

odgovorio, već mu je navodio precizna i utemeljena šerijatskopravna rješenja, našto ga je on upitao: *Ko je autor tako savršenih fetvi?* Odgovorio je: *To je učenjak koga sam sreo u Iraku!* El-Evza'i mu je tada rekao: *On je izvrstan učenjak! Idi i druži se s njim što više!* Tada mu je Ibn el-Mubarek priznao: *To je Ebu Hanife!* Nakon izvjesnog vremena u Mekki su se sreli El-Evza'i i Ebu Hanife i raspravljali o pitanjima koja je spominjao Ibn el-Mubarek, nakon čega je El-Evza'i priznao Ibn el-Mubareku: *Ogovarao sam čovjeka obilnog znanja i izuzetne inteligencije. Molim Allaha da mi oprosti! Bio sam u očitoj zabludi! Obavezno slijedi tog čovjeka, jer je ovo u što sam se uvjerio kod njega, suprotno onome što sam čuo!*[398]

7. Imam Ebu Hanife zadobio je titulu mudžtehida od onih koji se slažu sa njegovim promišljanjem, ali i onih koji imaju drugačije stavove. Poznato je da je jedan od uvjeta za ispravnost idžtihada da se mudžtehid služi *hadisima ahkama*/hadisima koji tretiraju propise, a njih ima na hiljade! Kako je, dakle, moguće da se jedan od stupova idžtihada baš kod ovog imama ne uvaži?!

8. Ko temeljito analizira Ebu Hanifin mezheb ustvrdiće da se ogroman broj njegovih šerijatskopravnih zaključaka temelji na autentičnim hadisima. Ako se osvrnemo na Murteda ez-Zubejrijevo djelo *El-Ikdu-l-dževahiri-l-menife, fi edilleti Ebi Hanife,* u kojem je autor sakupio hadise iz Ebu Hanifinih musneda koji se slažu sa predajama šest najpoznatijih hadiskih zbirki/*El-Kutubu-s-sitte,* uočićemo da je taj broj, doista, veliki i da je neozbiljno i neutemeljeno tvrditi kako se Ebu Hanife služio samo sa 17, 50 ili 150 hadisa i da je, čak i u tako malom broju griješio i nije ih utemeljeno prenosio![399]

9. Ebu Hanife je slušao hadis i druge znanosti od 4.000 šejhova! Da je od svakog učitelja zapamtio samo po jedan hadis, bilo bi to 4.000 hadisa! Otuda se sasvim racionalnom doima izjava Jahja b. Nasra koji kaže: *Ušao sam u Ebu Hanifinu kuću koja je bila prepuna spisa/papira!*

---

[398] Ibn Hagar al-Hajtami, *Al-Hajrat al-hisan, fi menakib Abi Hanifete an-Nu'man,* str. 33. (egipatsko izdanje).

[399] Vidi o tome: dr. M. as-Siba'i, cit. izvor, str. 412.

Upitao sam ga: *Šta je ovo?* Odgovorio je: *Ovo su hadisi! Ja prenosim samo manji dio onih od kojih se ima koristi!*[400]

10. Razlika između Ebu Hanife i drugih muhaddisa je u tome što on nije pisao hadise i pravio hadiske zbirke, kao što su činili Malik i Ahmed, nego je taj posao prepustio svojim učenicima. Tako se navodi da su njegovi učenici, slušajući ga, sačinili značajan broj musneda.

Musned Ebu Hanife

Najpoznatije hadiske zbirke nastale na taj način su:

- *Kitabu-l-asar,* Ebu Jusufa,
- *Kitabu-l-asari-l-merfu'a,* Muhammeda b. Hasana eš-Šejbanija,
- *Kitabu-l-asari-l-merfu'ati we-l-mewkufe,* istog sakupljača,
- *Musned,* Hasana b. Zijada el-Lu'lu'ija,
- *Musned,* Hammada, Ebu Hanifinog sina.

Ostali poznati autori koji su bilježili njegove musnede bili su: El-Vehbi, El-Harisi, El-Buhari, Ibnu-l-Muzaffer, Muhammed b. Dža'fer el-Adl, Ebu Nu'ajm el-Asbehani, Ebu Bekr Muhammed b. Abdu-l-Baki el-Ensari, Ibn ebi-l-Avvam Es-Sa'di, Ibn Husrev el-Belhi, Ebu-l-Muejjid Muhammed b. Mahmud el-Havarizmi i Ibn Ukde.

Uz spomenutih 17 navedenih Ebu Hanifinih musneda, spominju se još tri, Darekutnijev, te Ibn Šahinov i Hatib el-Bagdadijev, što čini ukupno 20 Ebu Hanifinih musneda. [401]

Ebu-l-Muejjid el-Havarizmi (umro 665. god. po Hidžri) u svojoj obimnoj knjizi, koja sadrži 800 stranica i zove se *Džami'u-l-mesanid,* a koju je klasificirao shodno fikhskim pitanjima, izostavivši iz nje senede koji se ponavljaju, kaže: *Čuo sam u Šamu neke neznalice kako umanjuju i devalviraju vrijednost Ebu Hanife, pripisujući mu vrlo slabo poznavanje hadisa, smatrajući da nema svoj musned kao što ima imam Šafija, ili Muwetta', kakav je sačinio imam Malik. To me je iniciralo da*

[400] Spomenuti izvor, str. 413.
[401] Vidi šire o ovoj problematici: dr. M. As-Siba'i, str. 413-415.

prikupim 15 Ebu Hanifinih musneda koje su sakupili istaknuti hadiski stručnjaci.[402]

Poznati šamski muhaddis Šemsuddin b. Tulun u djelu *El-Fehrestu-l-evsatu* i poznati misirski hafiz hadisa, Muhammed b. Jusuf es-Salihani, u svojoj knjizi *Ukudu-l-džiman* ističu da su slušali i bilježili hadise koje prenosi Ebu Hanife. Tako Es-Salihani kaže: *Ebu Hanife je bio jedan od velikih hafiza hadisa i da nije bilo njegove izuzetne zainteresiranosti za hadis ne bi bio u mogućnosti da riješi brojna šerijatskopravna pitanja.*[403]

Značajno je napomenuti da *Ebu Hanifin musned,* koji je sakupio Ibn Ukde, kako navodi Bedr el-Ajni u djelu *Et-Tarihu-l-kebiru* obuhvata više od 1.000 hadisa, u kojima se Ebu Hanife pojavljuje kao ravija! Imam Sujuti tvrdi da je Ibn Ukde bio pouzdani i veliki hafiz hadisa i da ga samo fanatici i suviše pristrasne osobe smatraju slabim.[404]

Treba spomenuti i to da Ebu Hanifin učenik Zufer, u svom djelu *El-Asar,* spominje veliki broj hadisa koje izravno bilježi od Ebu Hanife.[405]

Mislim da navedeni podaci sasvim dovoljno kazuju o tome koliko je ovaj velikan uistinu poznavao hadis i hadiske predaje. Dvadeset Ebu Hanifinih musneda najbolja su potvrda za to! Pada, dakle, u vodu Ibn Haldunova optužba da je posredstvom ovog imama došlo samo 17 autentičnih predaja.

Analizirajući takve optužbe, dr. Mustafa Es-Siba'i, smatra da je Ibn Haldun došao do ovakvog zaključka na temelju Malikovog *Muvetta'a,* koji prenosi Muhammed, Ebu Hanifin učenik, koji je ovom djelu pridodao i 13 hadisa koje prenosi Ebu Hanife i 4 hadisa koje od Ebu

[402] Cit. izvor, str. 414.
[403] Isti izvor i strana.
[404] Spomenuto djelo, str. 415.
[405] Isto djelo i strana.

Hanife prenosi Ebu Jusuf, najpoznatiji Ebu Hanifin učenik, što skupa iznosi 17 predaja.[406]

Brojni autori su u ove i slične greške pali zahvaljujući pretpostavci da se u Kufi veoma slabo poznavao hadis, budući da to nije bio centar hadisa i muhaddisa. Međutim, očito je da se zaboravlja da je Kufa, upravo u Ebu Hanifino vrijeme, bila veliki islamski naučni centar, kao i to da je Ebu Hanife puno putovao i u druge naučne centre toga vremena i da je, na taj način, saznao za znatan broj hadiskih predaja.

S druge strane, utemeljenjem Kufe, 17. god. po Hidžri, ovaj grad postat će stjecište poznatih ashaba. Zna se da je Omer, r.a, poslao u Kufu Abdullaha b. Mes'uda, r.a, koji je bio poznati poznavalac velikog broja predaja koje su navedene u brojnim hadiskim zbirkama. Inače, on od Vjerovjesnika, s.a.v.s, prenosi 848 hadisa.[407] Uz to, zna se da je Ibn Mes'ud, r.a, ubrajan među najučenije ashabe Allahovog Poslanika, s.a.v.s.[408] Kada se još spomene da je ovaj veliki ashab umro u Kufi, 32. god. po Hidžri,[409] onda to uveliko dopunjuje sliku o mogućnosti njegovog djelovanja u tom mjestu i ostavljanja jačeg utjecaja i velikog traga na učenjake koji su tu kasnije živjeli.

Ali b. Ebi Talib, r.a, bio je fasciniran uspjehom Abdullaha b. Mes'uda, r.a, rekavši za Kufu: *Ovo mjesto je napunjeno znanjem/hadisom i fikhom!*[410] Tako će u Kufi od njega i njegovih učenika stasati 4.000 stručnjaka raznih profila koji će biti svjetiljke tog mjesta! Dolaskom Alije, r.a, u Kufu još više se rasplamsao žar za izučavanjem raznih islamskih disciplina. Kada se u obzir uzme i činjenica da se u Kufi nastanilo 1.500 ashaba, onda više nema mjesta skepsi u vezi s tim da li je taj grad bio centar hadisa i drugih islamskih disciplina.

---

[406] Vidi o tome analizu dr. M. es-Siba'ija, na str. 415.
[407] Muhammad Abu Zahw, *Al-hadis wa al-muhaddisun*, str. 146.
[408] Vidi: M. Handžić, *Uvod u tefsirsku i hadisku nauku*, str. 111.
[409] *Al-Hadis wa al-muhaddisun*, str.147.
[410] *As-Sunna wa makanatuha fi at-tašri' al-islam*, str. 416.

Da li je Ebu Hanife preferirao analogiju u odnosu na hadis?

Najbolji odgovor na to pitanje pronaći ćemo u predaji koju sa senedom od Ebu Jusufa bilježi Ibn ebi-l-Avvam, u kojoj se navodi da je pri rješavanju svakog šerijatskopravnog pitanja Ebu Hanife tražio od pripadnika svog naučnog kružoka da iznesu sve hadise koji tretiraju to pitanje, pa bi, tek onda, nakon navođenja tih predaja, donosili konačne zaključke.[411]

Ibn Abdu-l-Berr navodi Ebu Hanifinu predaju u kojoj on jasno potcrtava svoj stav u vezi s tim pitanjem, gdje govori o neutemeljenosti optužbe koja se navodi u nekim izvorima. Ebu Hanife kaže: *Allah prokleo onoga ko oponira Allahovom Poslaniku, s.a.v.s, s kojim nas je Allah počastio i spasio nas.*[412]

Zna se da je koristio, kako je i sam izjavljivao, analogiju i svoje mišljenje samo u krajnjoj nuždi, kada za to nije imao provjerenih i sigurnih predaja! Čak Ibn Kajjim el-Dževzijje tvrdi da pripadnici hanefijskog mezheba smatraju da je i slab hadis preči od analogije i njihovog mišljenja.[413]

Kako je, onda, došlo do optužbe da je Ebu Hanife preferirao svoje mišljenje u odnosu na hadis?!

Kao odgovor na to može se reći:

1. Da su pogledi i kriteriji, kada je u pitanju autentičnost ili slabost prenosilaca hadisa, različiti. Ebu Hanife bolje je poznavao svoje šejhove od kritičara hadisa koji su živjeli i djelovali u vremenima nakon njega.

2. Mudžtehid, katkada, drugačije gleda na hadis od hadiskih stručnjaka. Tako El-Lejs b. Sa'd ubraja 70 hadisa koje je Malik u svom *Muvettau* spomenuo, a ne oslanja se na njih u rješavanju

[411] Isto djelo, str. 417.
[412] Isto djelo, str. 418.
[413] Isto djelo, str. 419.

šerijatskopravnih pitanja![414] To pitanje najbolje pojašnjava Ebu Hanife kada kaže: *Primjer onoga koji traži hadis, a nije dobar fakih, je primjer farmaceuta, koji spravlja lijekove a ne zna za koje bolesti se koriste, sve dok ne dođe ljekar koji to odredi. Također, muhaddis ne zna pravu intenciju hadisa dok ne dođe fakih![415]*

Ibn Abdu-l-Berr bilježi predaju Ubejdullaha b. Amra koji kaže: *Bio sam u društvu sa El-A'mešom, kada mu je došao jedan čovjek, postavivši mu pitanje iz šerijatskopravne oblasti na koje mu on nije mogao odgovoriti. Taj čovjek bio je Ebu Hanife! El-A'meš ga je upitao: Nu'mane, reci nam kakvo je rješenje tog pitanja? On je odgovorio, a onda ga je El-A'meš upitao: Otkuda ti to? Ebu Hanife mu odgovori: To je na temelju hadisa, koji si nam ti pričao! Tada je El-A'meš konstatirao: Mi muhaddisi smo kao farmaceuti, a vi fakihi ste kao ljekari![416]*

3. Objektivno sagledavajući vrijeme u kome je živio Ebu Hanife i njegove aktivnosti na polju hadisa, mora se priznati da, doista, neki hadisi nisu došli do njega. To ne treba da čudi ako znamo da ni svi ashabi koji su živjeli sa Poslanikom, s.a.v.s, nisu znali sve hadise, niti su ih sve od njega prenosili. U nekim predjelima islamske države prenošen je i prakticiran određeni hadis, a u drugima nije, zavisno od ashaba koji prenosi dotični hadis. Nema nijednog ashaba koji je memorirao i prenosio sve hadise od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Tako se pouzdano zna da je bio nepoznat hadis o džizji za vatropoklonike ili hadis o kamati za Omera, r.a, sve dok ga o tome nije kasnije obavijestio Abdurrahman b. Avf, niti mu je bio poznat hadis o traženju dozvole za ulazak u kuću, dok ga sa njim nije, nakon smrti Poslanika, s.a.v.s, izvijestio Ebu Musa el-Eš'ari, r.a. Također, on i Abdullah b. Mes'ud, r.a, nisu znali za hadis o tejemumu, dok ih o tome nisu obavijestili Ammar, r.a, i drugi ashabi. Aiša, Abdullah b. Omer i Ebu Hurejre, r.a, iako prenose najviše hadisa od Allahovog Poslanika, s.a.v.s, nisu znali hadis o meshu, dok ih o tome, nakon

[414] Ibn Abdu-l-Berr, *Džami'u bejan al-'ilmi wa fadlihi*, 1/148.
[415] Dr. M. as-Siba'i, cit. djelo, str. 421.
[416] *Džami'u bejan al-'ilmi wa fadlihi*, 1/131.

Vjerovjesnikove, s.a.v.s, smrti nisu upoznali Alija i Huzejfe, r.a. Hadis o zabrani privremenog braka bio je nepoznat Abdullahu b. Abbasu, r.a, dok ga o tome nisu upoznali ostali ashabi.[417]

Takvih primjera prepuna je islamska literatura. Da li se zbog toga sumnjalo u ashabe?! Naprotiv!!! Da li su zbog toga nazvani nepoznavaocima hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s?! Naprotiv!!! Kako, onda, i po kojoj logici, optuživati Ebu Hanifu ako nije poznavao sve hadise Vjerovjesnika, s.a.v.s?!!!

4. Ebu Hanifini kriteriji pri primanju i prenošenju hadisa bili su, doista, rigorozni. Ovom prilikom spomenut ćemo samo neke:

a) Da ne oponiraju Kur'anu. Ako su predaje oponirale jasnom tekstu Kur'ana, on je takve predaje ostavljao i nije ih uopće koristio.

b) Da ne oponiraju općepoznatom sunnetu.

c) Da ne oponiraju sličnom hadisu.

d) Da ravija ne postupa suprotno hadisu koji prenosi

e) Da niko od prethodnih stručnjaka u hadisu nije kritikovao taj hadis.

f) Da hifz/memorija prenosioca hadisa bude konstantna od momenta kada je hadis čuo do momenta predaje hadisa drugome

g) Da se predaja u odnosu na druge ne karakterizira po bilo kakvim dodacima, bilo u lancu prenosilaca ili tekstu hadisa![418]

Obzirom da se drugi muhaddisi ili fakihi nisu složili sa svim ovim strogim kriterijima i da su bili blaži u prihvatanju i prenošenju predaja, oni su prenijeli i zabilježili veći broj hadisa, što uopće ne znači da Ebu Hanife nije poznavao te predaje! Bitno je to znati kako se ne bi padalo

[417] Vidi o tome: *As-Sunna wa makanetuha fi at-tašri'i al-islam*, str. 422.
[418] Vidi šire o ovim kriterijima: dr. M. es-Siba'i, str. 422-424.

u greške u koje padaju oni koji to ne znaju, već bez argumenata ili sa vidljivom pristrasnošću, napadaju ovog vanrednog imama!

Neznanje, zavist i mržnja često su bili uzrok da se veliki doprinos islamskih učenjaka prikrije ili da se to pokušava učiniti. Kada je u pitanju Ebu Hanife, te njegovo zanimanje, znanje i doprinos ovoj izuzetno važnoj islamskoj oblasti, to se posebno može uočiti. Sreća pa je u svakom vremenu bilo onih koji su, svojom objektivnošću i naučnom utemeljenošću, skidali veo zaborava ili oblake mržnje sa istinskih islamskih učenjaka. Ovaj tekst pokušaj je da se svijetlim zrakama činjenica rastjera magla zaborava sa ovog genija.

Ebu Hanifino zanimanje za hadis i hadiske znanosti

Još u mladosti se Ebu Hanife počeo interesovati za hadis i hadiske znanosti. Veliki muhaddisi i hadiski kritičari spominju njegovo zanimanje za hadis i putovanje u potrazi za novim hadisima. Tako poznati hafiz hadisa Ez-Zehebi tvrdi da je Ebu Hanife pokazao izuzetnu pažnju spram hadiskih predaja i da je, u potrazi za njima, puno putovao.[419]

Na drugom mjestu kaže: Ebu Hanife je, zaista, uložio dosta truda u potrazi za hadisom, a to se posebno primjećivalo nakon 100. god. po Hidžri![420]

Dakle, posebnu angažiranost u ovoj oblasti iskazao je poslije dvadesete godine života!

U drugom djelu hafiz Ez-Zehebi kaže da je Ebu Hanifin najveći učitelj u hadisu bio Ata' b. ebi Rebah, koga je Ebu Hanife slušao u Mekki![421]

---

[419] Vidi: Ez-Zehebi, *Sijaru a'lami an-nubala'*, 6/392.
[420] Isti izvor, 6/396.
[421] Ez-Zehebi, *Duvel al-islam*, 1/79. (Izdanje: Daru-l-me'arifi-n-nizamijje, Hajderabad, Indija, 1337. god. po H.)

Imam Abdu-l-Vehhab eš-Ša'rani navodi da je Ebu Hanife saznavao hadise preko svog učitelja Ata'a, a da je Ata'a bio učenik Ibn Abbasa, r.a.[422]

Koliko se Ebu Hanife angažirao na prikupljanju i proučavanju hadisa najbolje svjedoči primjer Mis'ar b. Kidama, pouzdanog hafiza hadisa iz Iraka, koji, prisjećajući se, kaže: *Izučavali smo hadis zajedno sa Ebu Hanifom pa nas je nadmašio! Natjecali smo se u zuhdu, pa nas je prevazišao! Rješavali smo šerijatskopravna pitanja, pa je on dostigao ono što već znate!*[423]

Kolika je bila njegova želja za saznavanjem hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s, najbolje svjedoči predaja koju sa lancem prenosilaca bilježi Ibn Abdu-l-Berr, u kojoj Ebu Hanife kaže*: Kada sam 93. god. po Hidžri sa ocem otišao na hadž imao sam 16 godina. Tom prilikom sam vidio jednog starca oko kojeg su se ljudi okupili. Upitao sam oca: Ko je onaj starac?* Odgovorio je: *To je Abdullah b. El-Haris b. Džuz', jedan od Poslanikovih, s.a.v.s, ashaba!* Upitao sam ga ponovo: *Šta bi se od njega moglo iskoristiti?* Rekao mi je: *Hadisi koje je čuo od Vjerovjesnika, s.a.v.s.!* Zamolio sam ga da mu se približimo kako bih nešto čuo. Kada sam mu se približio, čuo sam kako navodi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: *Ko razumije vjeru, Allah će zadovoljiti njegove potrebe i opskrbiće ga odakle se ni ne nada!*[424]

Ebu Hanifin odnos prema Sunnetu

Ebu Hanife je, nakon Kur'ana, svoje fikhske stavove temeljio na drugom izvoru šerijatskog prava – Sunnetu! Otkuda, onda, u nekim islamskim izvorima zaključci da je Ebu Hanife preferirao analogiju u odnosu na sunnet?! To pitanje zahtijeva opsežne analize koje su već sačinili brojni islamski učenjaci, među njima šejh Muhammed Ebu Zehre, dr. Mustafa Es-Siba'i, Muhammed Ebu Zehv i dr.

---

[422] Vidi o tome: Aš-Ša'rani, *Al-Mizanu al-kubra,* str. 83 (Izdanje, Hajderabad, Indija, 1394. god. po H.)

[423] Ez-Zehebi, *Manakibu Abi Hanife,* str. 27. (egipatsko izdanje).

[424] Džami'u bajan al-'ilmi wa fadlihi, 1/45.

Takva optužba bila je prisutna još za njegova života. Sam Ebu Hanife o tome kaže: *Lažu, tako mi Allaha! Potvaraju nas svi oni koji kažu da preferiramo analogiju nad sunnetom! Zar je potrebno pribjegavati analogiji nakon jasnog teksta hadisa?!*[425]

On je pribjegavao analogiji samo kada nije imao teksta hadisa i to kada je bio u krajnjoj nuždi, kako i sam tvrdi: *Mi smo se služili analogijom samo u krajnjoj nuždi i to ako nismo mogli naći nikakav dokaz u Kur'anu, sunnetu i praksi ashaba!*[426]

Poznata je i njegova izjava u kojoj naglašava da sve što je došlo autentičnom predajom od Vjerovjesnika, s.a.v.s, drage volje je uvažavao i u tome uopće nije bilo razilaženja. Ono što je došlo od ashaba, izabirali su, a ono što je došlo nakon te generacije, uvažavali su ili odbacivali, jer su i oni ljudi, skloni i pogoditi i pogriješiti![427]

Tako je Ebu Hanife, na primjedbu Ebu Dža'fera el-Mensura da daje prednost svojim zaključcima nad sunnetom Allahovog poslanika, s.a.v.s, odgovarao da to nije istina, već je činjenica da on preferira Allahovu Knjigu, sunnet Vjerovjesnika, s.a.v.s, a zatim mišljenje Ebu Bekra, Omera, Osmana i Alije, a onda i ostalih ashaba! Međutim, u generacijama nakon njih, kada dođe do razilaženja, tek tada je koristio analogiju, jer, kako napominje, između Allaha i Njegovih robova nema rodbinskih niti drugih veza, pa, prema tome, što su generacije nakon ashaba preče ili bliže Allahu od nas![428]

Očito je da su napadi na Ebu Hanifu nastali zbog toga što je on uvjetovao strožije kriterije u primanju i prenošenju hadisa, posebno u *adaletu* /pravednosti i *dabtu* /preciznosti i to daleko više nego što su uvjetovali ostali muhaddisi i islamski pravnici.

---

[425] Muhammad Ebu Zehre, *Ebu Hanifa – hajatuhu wa asaruhu wa arauhu wa fiqhuhu,* cit. djelo, str. 273.
[426] Isto djelo i stranica.
[427] Cit. djelo, str. 274.
[428] Isto djelo i strana. Uporedi: Aš-Ša'rani, *El-Mizan al-kubra*, 1/52.

S druge, pak, strane, Ebu Hanife je smatrao da je jači hadis koji prenosi ravija koji je muhaddis ali i fakih u isto vrijeme, nego onaj hadis koji prenosi samo muhaddis, jer je fakih osoba koja dobro poznaje vjeru i šerijatskopravne propise, pa je, otuda, smatrao da su muhaddisi kao apotekari a fakihi kao ljekari![429]

Inače, učenjaci iz Iraka postavili su stroge kriterije u prihvatanju predaja, pa su više voljeli utvrditi da neku predaju sigurno prenosi ashab ili tabi'in, nego da kažu da je došla od Vjerovjesnika, s.a.v.s, ako, doista, nisu sigurni u to! Otuda je izgledalo da Ebu Hanife ne uvažava brojne hadise i da preferira svoje mišljenje. Međutim, razlog je jedino u opreznosti da se na neutemeljenoj predaji ne donose šerijatskopravni zaključci![430]

Muhammed Ebu Zehv tvrdi da je apsolutna laž optužba na račun Ebu Hanife da je preferirao svoje mišljenje u odnosu na hadis! On tvrdi da je svoje stavove temeljio na mišljenjima ashaba, ako bi nedostajali autentični hadisi koji tretiraju određenu šerijatskopravnu oblast. Čak je uvažavao i temeljio svoje stavove na mursel-predajama, dok su brojni islamski pravnici to odbacivali![431]

Inače, poznata je praksa velikih imama da svoje fikhske zaključke nisu temeljili na nesigurnim predajama. Tako se bilježi da imam Malik oponira na 70 mjesta sunnetu koji nije autentičan, a svoje stavove temelji na analogiji, pa, i pored toga, nije optužen da preferira svoje mišljenje nad sunnetom![432]

---

[429] Vidi: Ibn Abdu-l-Berr, cit. djelo, 2/131; dr. M. as-Siba'i, cit. djelo, str. 421 i Abu Zehre, spomenuto djelo, str. 283.

[430] Vidi o tome detaljnu analizu koju je sačinio Imam Ebu Zehre u spomenutoj knjizi, str. 272-303.

[431] Vidi šire: *El-Hadis wel-muhaddisun,* str. 285-286.

[432] Pogledaj zanimljive zaključke: *El-Hadis wel-muhaddisun,* str. 286.

Ebu Hanifin ugled u hadiskoj znanosti

Većina učenjaka u svojim djelima potvrđuje imamet ovog genija u hadisu i hadiskoj znanosti. Tako Ebu Davud es-Sidžistani, poznati autor *Sunena,* jedne od šest najpoznatijih hadiskih zbirki, tvrdi: *Allah se smilovao Maliku, Šafiji i Ebu Hanifi koji su bili imami u hadisu!*[433]

Hafiz ez-Zehebi u svom Mizanu-l-i'tidalu, u kojem je kritikovao brojne muahaddise zbog nekih nedostataka: nepreciznosti, slabosti, laži i sl., u uvodu ovog djela napominje da u njemu nije kritikovao, niti je spomenuo imena čuvenih imama, koji se stoljećima slijede zbog njihove iskrenosti, utemeljenosti i učenosti, kao što su Ebu Hanife, Šafija i Buhari, a ako ih i spomene, kako napominje, onda je to u pozitivnom kontekstu! Međutim, i pored toga, neko je u izdanju *Daru-l-fikra* ubacio da se na Ebu Hanifu Ez-Zehebi kritički osvrće, što oponira upravo onome što je sam Ez-Zehebi naveo u uvodu ove svoje knjige![434]

Očito je da je neko iz pristranosti i mezhebske zaslijepljenosti ubacio tekst koji uopće nije napisao hafiz Ez-Zehebi! Može se slobodno konstatirati da ta osoba iz svoje fanatičnosti i zaslijepljene mržnje nije uspjela primijetiti da je hafiz Ez-Zehebi već u uvodu ovog svog značajnog djela eksplicite napomenuo da se neće kritički osvrtati na čuvene imame kakvi su Ebu Hanife, Šafija i Buhari![435] Iz tog postupka vidi se da mržnja očiju nema, a i kada ima oči – vida nema!!!

Ebu Hanifino izuzetno poznavanje hadiske discipline *El-Džerhu ve-t-ta'dilu /o povredivosti i nepovredivosti prenosilaca hadisa*, jasno raspoznaje čuveni hafiz u hadisu imam El-Bejheki, koji uvažavajući njegovu ocjenu o nepovredivosti i autentičnosti Ata b. Ebi Rebaha i

[433] Ibn Abdu-l-Berr, cit. djelo, 2/163.
[434] Uporedi: Ez-Zehebi, *Mizan al-i'tidal,* 4/265.
[435] Uporedi ovu činjenicu u istom djelu: 1/ 2-3.

povredivosti i slabosti Džabira El-Džu'fija, priznaje Ebu Hanifi posebnost u ovoj hadiskoj oblasti![436]

Imam Ez-Zehebi, kada spominje Džabira b. Jezida el-Džu'fija el-Kufija, jednog od ši'ijskih muhaddisa, uz ostale, također uvažava Ebu Hanifinu kritiku ovog muhaddisa, za koga je Ebu Hanife ustvrdio da od njega nije vidio većeg lašca.[437]

Tu Ebu Hanifinu ocjenu uvažava i imam Tirmizi, iznosi je i slaže se s njim![438]

Hakim en-Nejsaburi u poznatom djelu *Ma'rifetu ulumi-l-hadisi,* u poglavlju koje tretira poznate i pouzdane imame u hadisu iz generacije tabi'ina i etba'i-t-tabi'ina, između ostalih, navodi i Ebu Hanifu, što eksplicite govori o njegovoj izuzetnoj poziciji kao imamu u hadisu, među najvećim autoritetima hadiske znanosti.[439]

Ibn Tejmijje sa velikim respektom govori o Ebu Hanifi[440] nazivajući ga jednim od najpoznatijih imama, napominjući da je znaniji i veći fakih od Tahavija i sličnih![441] Na drugom mjestu Ibn Tejmijje spominje da su četverica velikih imama bili imami i u hadisu, i u tefsiru, i u tesavvufu i u fikhu![442]

Ibnu-l-Kajjim el-Dževzijje, također, sa izuzetnim respektom, uspoređuje Ebu Hanifu sa Šafijom, Ahmedom, Malikom, Ebu Jusufom, Buharijom i dr.[443]

---

[436] Vidi: El-Bejheki, *Delail an-nubuwwe,* 1/43-46. (Bejrutsko izdanje, 1405. god. po H.).
[437] Provjeri: *Mizan al-i'tidal,* 1/380.
[438] Tirmizi, *Kitab al-'-ilel,* 5/696. (Štampana zajedno sa njegovim Sunenom).
[439] Vidi: Hakim an-Najsaburi, *Ma'rifa ' ulum al-hadis,* str. 240-249.
[440] Ibn Tajbijje, *Minhag as-sunna an-nabawiyya,* 4/194-195.
[441] Abu Dža'fer at-Tahavi bio je hafiz hadisa i jedan od najvećih pravnika hanefijske pravne škole. Umro je 321. god. po Hidžri.
[442] *Minhadžus-sunne an-nebawiyye, 1*/172-173.
[443] Provjeri: Ibn al-Qayyim al-Gawziyya, I'lam al-muvakki'in, 1/35.

Dakle, svi navedeni velikani hadiske i, uopće, islamske znanosti, kao što su Ebu Davud, Tirmizi, Hakim, Bejheki, Ibn Abdu-l-Berr, Ibn Tejmijje, Ibnu-l-Kajjim i brojni drugi, složili su se da je Ebu Hanife bio jedan od poznatih imama i u hadisu, čije su mišljenje i ocjena bili izvor kasnijim generacijama za oblast povredivosti i nepovredivosti prenosilaca hadisa, u slučaju skrivenih mahana u hadisu, u ocjeni teksta hadisa i drugim segmentima ove znanosti!

Veliki broj hadiskih stručnjaka, i u prošlosti i u novije vrijeme, priznaju mu preciznost, memoriju i utemeljenost prilikom prenošenja hadisa. Tako Abdullah b. Davud el-Hurejbi zaključuje: *Muslimani u svojim namazima treba da uče dove za Ebu Hanifu, zbog njegove brige, čuvanja i doprinosa sunnetu i fikhu!* [444]

Šejhu-l-islam Ibn Tejmijje zaključuje: *Učenjaci kao što su Se'id b. Musejjeb, Urve b. Zubejr, Hasan el-Basri, Ebu Hanife, Ebu Jusuf, Muhammed b. Hasan, Malik, Šafi', Ahmed, Ibn Džerir et-Taberi i dr. danonoćno su tražili znanje i ništa drugo ih nije zaokupljalo. Oni su nekada preferirali stav jednog, a nekada drugog ashaba, onako kako su smatrali na temeljima šerijata!*[445]

Ibn Tejmijje, spominjući islamske učenjake koji su bili predvodnici u brojnim islamskim disciplinama, svaki put navodi i Ebu Hanifu kao jednog od nezaobilaznih islamskih autoriteta koji je bio i ostao izvor i inspiracija generacijama muslimana poslije njega![446]

Njegovo izuzetno poznavanje hadisa jasno potcrtava imam Es-Serhasi, kada kaže: *Ebu Hanife bio je najveći poznavalac hadisa u svoje vrijeme! Međutim, zbog njegovog rigoroznog kriterija u pogledu preciznosti ravija i prevelike opreznosti da se slabe predaje ne pomiješaju sa autentičnim, malo je prenosio hadis!*[447]

---

[444] An-Nu'mani, *Makana al-Imam Abi Hanife fi al-hadis*, str. 32.

[445] Ibn Tejmijje, spomenuto djelo, 3/142. Uporedi: Prethodni izvor, str. 47-48.

[446] Uporedi: *Minhag as-sunna*, 1/167-168; 1/172-173 i 1/215-216.

[447] As-Sarhasi, *Usul al-fiqh*, 1/350. (Izdanje: Dar al-kitab al-'arabi, 1372. god. po H.). Uporedi, također: An-Nu'mani, cit. djelo, str. 57

Otuda, kako tvrdi imam Alauddin el-Kasani, hadisu koji je Ebu Hanife, na temelju svojih kriterija, proglasio autentičnim, niko nakon njega nije uspio naći mahanu i nedostatak![448]

Imam Šemsuddin es-Salihi eš-Šafi'i tvrdi da Ebu Hanife spada u najveće hafize hadisa! On zaključuje da je on prvi izvlačio šerijatskopravna rješenja iz hadisa, i sa čuđenjem se pita: *Kako bi mogao izvući toliko zaključaka i riješiti toliko šerijatsko-pravnih pitanja da nije dužnu pažnju posvetio hadisu!?*[449]

Imam El-Adžluni tvrdi da je Ebu Hanife bio najveći znalac Kur'ana i sunneta, jer se, naprosto, o šerijatskopravnim rješenjima ne može ni raspravljati bez decidnog poznavanja ova dva fundamentalna izvora islama! On je u svoje djelo *Igdu-l-dževheri-s-semin,* koje sadrži 40 hadisa iz najpoznatijih hadiskih zbirki, uvrstio, između ostalih, i hadis iz Ebu Hanifinog *Musneda,* priznavši tako da ga smatra stručnjakom i u oblasti hadiskih znanosti![450]

Njegovu izuzetnu nadarenost kao kritičara hadisa u poznatoj hadiskoj disciplini povredivosti i nepovredivosti prenosilaca hadisa/*Ilmu-l-džerhi ve-t-ta'dili*, ističu hafiz Abdul-Kadir el-Kureši, imam Tirmizi, hafiz Bejheki, Es-Sehavi, Ibn Hibban, Ibn Adijj, Ibn Abdu-l-Berr, Ibn Hazm, Hakim en-Nejasuburi, Ez-Zehebi, Ebu Hajjan el-Endelusi, Ibn Kesir i brojni drugi.[451]

Brojni muhaddisi su vremenom pokušali skinuti etiketu sa Ebu Hanife, kao nedovoljno upućenog u hadisku znanost, što mu je od strane neznalica, zavidnika i mezhebskih fanatika nalijepljena. Tako su hafizi hadisa: El-Mizzi, Ez-Zehebi, Et-Turkmani, Ebu-l-Mehasin el-Husejni et-Tarabulsi, Ibn Kesir, En-Nevevi, Es-Sem'ani i dr. potrošili puno vremena da dokažu da ovaj genije nije ništa manji stručnjak u

---

[448] Al-Kasani, *Bada'i sana'i fi tartib aš-šara'i,* 2/97. (Egipatsko izdanje, 1327. god. po H.). Uporedi: *Makana al-Imam Abi Hanife*, str. 58.

[449] Vidi: En-Nu'mani, cit. djelo, str. 66.

[450] Vidi: *Iqd al-gawhar as-samin, fi arba'in hadisan, min ahadi sayyid al-murselin,* str. 4-6. (egipatsko izdanje, 1322. god. po Hidžri).

[451] Pogledaj: *Makana al-Imam Abi Hanife,* str. 66-67.

hadisu, nego što je npr. bio u fikhu![452] Svi oni slažu se da je bio izuzetno strog u prenošenju hadisa, oslanjajući se na konstataciju Jahja b. Me'ina, koji je rekao: *Ebu Hanife bio je pouzdan u hadisu! On je prenosio samo onaj hadis koji je precizno zapamtio a nije prenosio one u koje nije siguran!*[453]

U Zenici, 29. jula 2007. Prof. dr. Šefik Kurdić

[452] Vidi o tome opširniju studiju: *Makana al-Imam Abi Hanife*, str. 87-116.
[453] Vidi: cit. djelo, str. 88.

IZ BIOGRAFIJE

Fuad Sedić (sin Jusufa i Muhibe) rođen je 27.11.1960. godine u Bosanskoj Krupi. Osnovnu školu je završio u rodnom gradu, nakon čega upisuje Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu koju završava 1980. godine odličnim uspjehom i time biva oslobođen maturskog ispita. Nakon odsluženja vojnog roka, 1981. godine odlazi na studij u Rijad, Saudijska Arabija, na Islamski univerzitet Muhammed b. Saud, gdje se, nakon dvije godine usavršavanja arapskog jezika, upisuje na Fakultet Usuliddin - odsjek za Hadis. Među pet najboljih studenata na spomenutom odsjeku diplomirao je 1987. godine. Time je stekao uslov upisa postdiplomskog studija na istom fakultetu. Magistrirao je 1992. a doktorirao 1997. godine na istom Univerzitetu, nakon čega se zapošljava kao stalni profesor na Islamskoj pedagoškoj akademiji u Bihaću. Jedno vrijeme je radio kao vanjski saradnik u medresi Džemaludin Čaušević u Cazinu. Na Islamskoj pedagoškoj akademiji u Bihaću je obavljao dužnost dekana do 2006.

Dr. Fuad Sedić je izrasli stručnjak iz domena hadisa i hadiskih znanosti. Objavio je veći broj naučnih i stručnih radova iz tog područja. Učestvovao je u izradi i recenziji stručnih udžbenika za Medrese u Bosni i Hercegovini i dao veliki doprinos na polju prevođenja i komentarisanja originalnih djela iz hadiskih znanosti, kao što se vidi iz narednog pregleda:

- *„Musned Ebu Davuda Tajalisija"*, analiza i kritička obrada na arapskom jeziku. Magistarski rad F. Sedića, Rijad 1992. godine. Islamski univerzitet Muhammed b. Saud.
- *„Komentar Sunena Ebu Davuda Sidžistanija od Ibn Reslana Remlija"*, analiza i kritička obrada (na arapskom jeziku). Doktorska teza F. Sedića, Rijad 1997. godine. Islamski univerzitet Muhammed b. Saud.
- *Mali predznaci Sudnjeg dana,* F. Sedić, knjiga na bosanskom jeziku (prvo izdanje 1995. godine i drugo izdanje 1996. godine).
- *Poslanikove fetve*, El-Kalem, Sarajevo 2005.
- *Veliki grijesi,* F. Sedić, IPA Bihać. 2004.
- *Posebnosti Muhammeda i njegovog ummeta*, F. Sedić, IPA Bihać. 2005.
- *Četrdeset odabranih hadisa*, F. Sedić, IPA Bihać, 2006.

Preveo je nekoliko poglavlja iz knjige „Tejsirul-vusul“ od Ibn Dejbe Šejbanije, kao što su: *„Vjerovanje (iman i Islam)“*, *„Privrženost Kur'anu i Sunnetu“*, *„Naređivanje dobra i odvraćanje od zla“* i *„Džihad“* koja su doživjela nekoliko izdanja.

- Učesnik je raznih kongresa i predavanja održanih o Bosni i Hercegovini (S.Arabija, Kuvajt, Bahrejn, Egipat, Turska, Njemačka i SAD).

Svoje stručne radove objavljuje u *Preporodu* (Islamske informativne novine), *Muallimu* i *Novim horizontima.*

SADRŽAJ

UMJESTO PREDGOVORA **5**
Da li je Ebu Hanife preferirao analogiju u odnosu na hadis? 7
Ebu Hanifino zanimanje za hadis i hadiske znanosti 7
Ebu Hanifin ugled u hadiskoj znanosti 7
Musned na bosanskom jeziku 8
U V O D **10**
Uloga četverice imama u hadiskoj nauci 10
Karakteristike Ebu Hanifinog Musneda 11
Poseban redoslijed ovog Musneda 11
MUSNED EBU HANIFE **13**
Predgovor 13
ČINJENJE DOBRIH DJELA **14**
Djela se cijene prema namjerama 14
Onaj koji uputi na dobro djelo je poput onoga ko ga uradi 14
Osobe čija djela se neće računati 14
Djela se izlažu četvrtkom i petkom 15
Svako dobro djelo je sadaka 15
Počinilac velikog grijeha ne prestaje biti musliman 15
Vrijednost šehadeta (na samrti) 16
Svakom je olakšano ono za što je stvoren 16
Sva djela se pišu 17
ALLAHOVA, DŽ.Š., MILOST **18**
Oprost grijeha 18
Muhammedovom ummetu će biti ukazana milost 20
Allah, dž.š., je najpreči da prašta 20
SPOMINJANJE ALLAHA, DŽ.Š **21**
Nije dozvoljeno tražiti iskušenja 21
Mnoštvo sadake i istigfara 21
Šta se uči ujutro i naveče 21
Poslanikova dova za ozdravljenje 22
POSLANSTVO MUHAMMEDA, S.A.V.S. **23**
Pred Sudnji dan će biti trideset lažljivaca 23
Poslanikov, s.a.v.s., ahlak - ponašanje 24
Poslanik, s.a.v.s., se poznavao po lijepom mirisu 24
Poslanikova, s.a.v.s., skromnost 24

Gostoprimstvo i obilazak bolesnika 25
Dozivanje Poslanika, s.a.v..s. 25
Poslanikova, s.a.v.s., bolest 25
Poslanikova, s.a.v.s., smrt 26
Poslanik, s.a.v.s., je ukopan u utorak 27
Zauzimanje / šefa'at za vjernike 27
Pohvalno mjesto mekam mahmud i glavni šefa'at 29
Kazna za onoga ko namjerno slaže na Poslanika, s.a.v.s. 29
Laž koja nije toliko pokuđena 30
Vahšijev prelazak na Islam 31
Smrt Ibrahima, sina Muhammedovog, s.a.v.s. 32
Poslanik i njegova porodica ne primaju sadaku ali primaju hediju.. 33
Kako je Poslanik udavao svoje kćeri 33
Poslanikova naredba da Ebu Bekr klanja kao imam umjesto njega. 34
Godina života u kojoj su umrli Poslanik, Ebu Bekr i Omer 35
Slijeđenje onih koji će doći nakon Poslanika, s.a.v.s. 35
Vrline Alije, r.a. 36
Hadis o radosnoj vijesti za Hatidžu, r.a. 36
Sedam vrlina Aiše, r.a. 36
Aiši, r.a., je obećan džennet 37
Vrline Abdullaha ibn Mes'uda, r.a. 38
Odlike Zubejra, r.a. 39
Svjedočenje Huzejme, r.a., je poput svjedočenja dvojice 39
Odlike Amira Eš-Ša'bija 40
Stariji tabi'ini s kojima se susreo Ebu Hanife 40
LIJEPO PONAŠANJE / AHLAK 41
Vrijednost lijepog ponašanja 41
Iskušenja 41
Savjetovanje 41
Tri preporuke 42
O srcu 42
Sevapi bolesnog čovjeka 42
Islam će se izbrisati (izblijediti) 43
Zahvala ljudima 43
Hadis o dobroti 43
Hadis o međusobnoj ljubavi 44
Pokuđenost omalovažavanja drugoga 44
Čuvajte se pronicljivosti vjernika 44

O selamu ... 44
Treba primiti izvinjenje muslimana ... 45
Komšijski odnosi ... 45
Hadis o mirisu ... 45
Pretjerana ljubav prema nečemu zaslijepi čovjeka ... 45
Ostavljanje sumnjivih stvari ... 46
Nesreća je u tri stvari ... 46
Jusufovo, a.s., dobročinstvo ... 46
Čuvanje rodbinskih veza ... 47
Ugošćavanje Poslanika, s.a.v.s. ... 47
Nema pretjerivanja u ugošćavanju ... 48
Ne praktikuje se rukovanje sa ženama ... 48
Uzvišenost i veličanstvenost su Allahova, dž.š., svojstva ... 48
O nasilju (nepravdi) ... 49
Kazna za onoga ko na nas potegne sablju ... 49
Ponašanje pri dolasku na sijelo ... 49
Zabrana psovanja vremena ... 49
Naplaćivanje duga ... 49
Vraćanje duga ... 49
Slike i pas se ne drže u kući ... 50
Zabrana uzimanja životinje za metu ... 50
Nevjernik jede sa sedam crijeva ... 50
ČISTOĆA ... 51
O javnim kupatilima (hamamima) ... 51
Stidni dio tijela ... 51
Obavljanje nužde ... 51
Taharet i abdest ... 51
Voda koju je pila mačka ... 52
Zabrana obavljanja male nužde u stajaću vodu ... 52
Vjernik ne može biti nečist ... 52
ABDEST ... 53
Abdest je ključ namaza ... 53
Pet dnevnih namaza sa jednim abdestom ... 53
Način uzimanja abdesta ... 53
Pranje nogu ... 54
Potiranje glave jednom rukom ... 54
Potiranje / mesh po glavi jednom ... 55
Potiranje / mesh po glavi tri puta ... 55

Misvak ... 56
Šta ne kvari abdest ... 56
GUSUL / KUPANJE ... 57
Kada žena vidi na odjeći trag polucije u snu ... 57
Čišćenje tragova sperme ... 57
Spavanje osobe koja je nečista (džunup) ... 58
MESH PO MESTVAMA ... 59
Vremenska ograničenost mesha ... 60
EZAN I IKAMET ... 62
Slušanje i ponavljanje ezana ... 62
Ikamet je poput ezana ... 62
O sutri / perdi ispred klanjača ... 63
NAMAZ ... 65
Najvrijednije djelo ... 65
Umjereni namaz ... 65
Dizanje ruku do visine ušiju pri početnom tekbiru ... 65
Spuštanje na sedždu ... 66
Bismilla se ne uči naglas ... 66
Učenje Kur'ana u namazu ... 66
Dozvoljenost učenja naglas u namazu ... 66
Zabrana govora u namazu ... 67
Sedžda-tilave u suri Sad ... 67
Dizanje ruku u namazu ... 68
Pregibanje u namazu (ruku') ... 68
Imam također izgovara: „Rabbena lekel-hamd" ... 68
Sedžda se čini na sedam kosti ... 69
Činjenje sedžde i zabrana sklanjanja kose i odjeće ... 69
Hadis o načinu obavljanja sedžde ... 70
Nespuštanje podlaktica na sedždi ... 70
Sedžda na Sudnjem danu ... 70
Vrijednost sedžde ... 70
Postupak prilikom sjedenja u namazu ... 71
Šta se uči na sjedenju u namazu /tešehhud ... 71
Predavanje selama ... 72
Sehvi sedžda ... 72
Namaz u Ka'bi ... 73
Namaz u jednoj odjeći ... 73
Namaz na hasuri ... 74

Sabahski sunnet 74
Šta se uči na sabahskom sunnetu 74
Šta se uči na sabahskom farzu 75
Klanjanje sabaha pred izlaz sunca 75
Zadržavanje nakon sabah namaza 75
Kunut-dova na sabah namazu 75
Dva rekata sunneta poslije podnevskog farza 76
Požurivanje sa ikindijskim namazom 76
Opasnost izostavljanja i neklanjanja ikindije namaza 76
Vrijednost sabaha i jacije 76
Učenje na jaciji namazu 76
Kada nastupi jacija namaz a servira se večera, treba početi sa večerom 77
Namaz bolesnika 77
Namaz na putu 77
VITR-NAMAZ 79
Vitr-namaz se klanja bez prekida selamom 79
Šta se uči na tri rekata vitr-namaza 79
Klanjanje vitr-namaza na početku noći 80
Poslanikov, s.a.v.s., vitr-namaz na kraju noći 80
O DŽAMIJAMA 81
Gradnja džamija 81
Ne ide se na posebno putovanje osim prema tri džamije 81
Ponašanje u džamijama 81
Klanjajte u svojim kućama 82
Dozvoljeno je nafile klanjati u džamiji 82
Odlazak žena u džamiju 82
Džuma namaz i petak, odabrani dan 82
Učenje na džumi namazu 82
Hutba na džumi se drži stojeći 82
Kupanje petkom 83
Ko umre petkom biće zaštićen od patnje u kaburu 83
Klanjanje u džematu 83
Vrijednost zbijanja safova u namazu 84
Treba klanjati u džematu iako je namaz već obavljen samostalno 84
Kako upozoriti imama u namazu na grešku 84
Razilaženje po pitanju učenja muktedije u namazu 85
Klanjanje nafile namaza u džematu 85

Imamet ... 86
Oporuka ... 86
DŽENAZA NAMAZ I POSJETA MEZARJU ... 87
Tekbiri u dženazi-namazu ... 87
Dženazetska dova ... 87
Nošenje dženaze sa sve četiri strane ... 87
Žene ne prate dženazu ... 87
Način spuštanja mejjita u kabur i pravljenje lahda ... 88
Ispitivanje u kaburu ... 88
Tri karakteristike kabura ... 88
Tražeje utjehe (uzimanje pouke) na mezarlucima ... 89
Posjećivanje mezarja ... 89
Posjeta Poslanikovom, s.a.v.s., kaburu ... 90
Kako se naziva selam umrlima ... 90
KURBAN I BAJRAMI ... 92
Klanje kurbana prije klanjanja bajram-namaza nije dozvoljeno ... 92
O kurbanskom mesu ... 92
Vrijednost klanja kurbana ... 93
Šta se uči na bajramima i džumi-namazu ... 93
Bajram namaz ... 93
Prisustvo žena na bajram-namazu ... 93
NAFILA NAMAZ ... 95
Poslanik, s.a.v.s., je klanjao dobrovoljni namaz na jahalici ... 95
Vrijednost četiri rekata nafile poslije jacije ... 96
Nije dozvoljeno klanjati nafilu nakon sabaha ... 96
Duha-namaz ... 96
Hadis o istihari ... 97
Namaz zbog pomračenja sunca ... 97
POST ... 99
Bilal, r.a., uči ezan noću ... 99
Kada nastupi deset zadnjih dana ramazana Poslanik se ne bi primicao svojim ženama ... 99
Poslanik je zabranio neprekidni post i post šutnjom ... 100
Hidžama ne kvari post ... 100
Ljubljenje supruge za vrijeme posta ... 101
Prekid posta na putovanju ... 101
Post na dan Ašure ... 102
Zabrana posta u danima tešrika i sumnjivog dana ... 102

HADŽ 103
Vrijednost prvih deset dana Zul-hidžeta 103
Mikati za oblačenje ihrama 103
O ihramima 104
Šta muhrim oblači 104
Šta muhrim smije ubiti 104
Telbije 105
Doticanje Crnog kamena 105
Dodirivanje Jemenskog kamena 105
O tavafu 106
Dova između Jemenskog ugla i Hadžerul-esveda 106
Reml / žurno kretanje u tavafu 106
Jahanje hedja 106
Muzdelifa 107
Spajanje namaza na Muzdelifi 107
Bacanje kamenčića na Mini 107
Način obavljanja hadža 108
Puštanje krvi (hidžama) u ihramima 110
Kako žena koja ima hajz obavlja hadž 110
Lov muhrima (onoga koji je u ihramima) 111
Umra obavljena u ramazanu je kao hadž 112
PORODICA 113
O roditeljima 113
Svako dijete se rađa u fitretu 113
„Ti i tvoj imetak pripadate tvom ocu“ 113
Nadijevanje imena 113
Djeca su Allahov, dž.š., dar roditeljima 113
Sabur zbog umrle djece 114
Zauzimanje umrlog djeteta za svoje roditelje 114
Čuvanje imetka siročeta (jetima) 114
Djeca nevjernika 115
BRAK 116
Podsticanje na ženidbu 116
Dojenje zabranjuje ono što zabranjuje i srodstvo 116
Opis žena koje ne treba ženiti 116
Djevojka se ne udaje dok se od nje ne zatraži saglasnost 117
Udovica ima veće pravo da odluči o sebi nego njen staratelj 117
Oslobođena robinja sama odlučuje o sebi 117

Hutba koja se uči prilikom sklapanja braka 118
Izdržavanje porodice 118
Kupanje nakon intimnog odnosa 118
Ne općite sa svojim ženama u analni otvor 119
Ženidba muhrima 120
Zabrane u slučaju višeženstva 120
Žena ne putuje sama bez mahrema 120
Zabrana mut'a braka 120
Intimni odnos sa ženom koja je u drugom stanju 121
Rastava žene uz naknadu mužu 121
Zakletva o neprilasku suprugama 122
Razvod braka 122
Razvod braka se ne prizna od luđaka 124
Iddet / obavezan period čekanja za ženu kojoj je umro muž 124
Razvod braka u kojem se ima pravo povratka 125
Slučaj Berve'e kćerke Vašika 125
Dijete pripada majci 125
Razvod sa robinjom 126
Nasljedstvo pripada onome ko roba oslobodi 126
TRGOVINA 127
Sticanje imetka na halal način 127
Hadis o rikazu 127
Varanje u trgovanju 127
Oslanjanje na Allaha, dž.š., u trgovini 127
Komšija ima pravo preče kupnje 128
Kada se raziđu mišljenja kupoprodavaca 129
Nadmetanje u kupoprodaji 130
Hadis o kupovini hrane 130
Zabrana muhabere 130
Poslanik je zabranio postavljanje uvjeta u trgovini i zabranio je istovremeno dvije vrste prodaje 130
Zabrana prodavanja plodova dok ne sazrije 131
Zabrana muzabene i muhakale 131
Nije dozvoljeno uzeti protuvrijednost za tijelo poginulog 131
Uzimanje u zakup 132
Proklet je onaj koji jede kamatu 132
Kamata može biti zbog čekanja 132
Nema kamate u kupoprodaji živih bića 133

Hadisi o nasljedstvu 133
Nasljedstvo pripada onome ko oslobodi roba 133
Kupovina robova 134
Otkup roba 134
MEDICINA 135
Allah nije dao ni jednu bolest a da za nju nije dao i lijek 135
Ćurokot (habbe sevda') 135
Kravlje mlijeko je lijek 135
Zarada onoga koji pušta krv 136
Voda jelengljive (gomoljike) je ljekovita za oči 136
HRANA 137
Adabi pri jelu 137
Dozvoljeno je jesti ribu 137
Jedenje zečijeg mesa 137
Klanje životinja 138
Ranjavanje stoke i divljači je kao i njeno klanje 138
Lov pomoću psa 138
Hadisi o gladi 139
Zabrana jedenja mesa domaćih magaraca 139
Zabranjena je svaka životinja koja ima zube očnjake i kandže 139
Jedenje pustinjskog guštera / dabba 140
Štavljenje kože uginule životinje 140
„Divan li je začin sirće“ 140
Skakavci 140
Insekti 141
PIĆE 142
Zabrana alkohola i svakog pića koje opija 142
Zabrana korištenja posuda od tikvica 143
Zabrana korištenja zlatnog i srebrenog posuđa 144
ODIJEVANJE 145
Zabrana oblačenja svile 145
Nošenje kape 145
Hidžab (prekrivanje lica) 145
Džuba sa uskim rukavima 145
Puštanje odjeće preko članaka iz oholosti 146
O urednosti brade 146
Kinanje kose / farbanje kose krnom 147
Nastavljanje kose 147

VJEROVANJE **149**
Temelji imana i islama 149
Hadis o šefa'atu 150
Postupak prema robinji - vjernici 150
Vjerovanje / iman 151
Sumnja u postojanje Allaha, dž.š., je nevjerstvo 152
Počinilac velikog grijeha se ne smatra nevjernikom 152
Hadisi o Allahovom, dž.š., određenju (kaderu) 153
O kaderijama 155
Sudnji dan 156
Hadis o dimu 156
Pravedan vladar 157
DŽENNET **158**
Ko svjedoči da nema boga osim Allaha ući će u Džennet 158
Viđenje Allaha, dž.š., u Džennetu 158
Broj Muhammedovih, s.a.v.s., sljedbenika u Džennetu 159
Poslanik, s.a.v.s., je vidio Džennet i Džehennem 159
Opis hurija 159
DŽEHENNEM **161**
Hadis o džehenemlijama 161
Vjernici neće ostati u Džehennemu 161
NAUKA **163**
Traženje nauke je obaveza svakog muslimana 163
Učenje o vjeri 163
Znanje 164
Allah, dž.š., će sakupiti učenjake na Sudnjem danu 164
Nije dozvoljeno kritikovati neznalicu prije nego se poduči 164
Susret Ebu Hanife i El-Evza'ija 164
TEFSIR **166**
Učenje Kur'ana 166
Povod objave ajeta: „Reci o robovi moji..." 166
Odgovornost za vjeru 167
Odsustvo / izostanak Džibrila, a.s., ... 167
Vremenski period / El-hukb 167
NENAMJERNA ZAKLETVA **168**
U sklopu zakletve treba reći: „ako Bog da" 168
Zavjet 168
Nema zavjetovanja u činjenju grijeha 169

Opasnost krivog zaklinjanja ... 169
DŽIHAD ... 170
Najbolji džihad ... 170
Zabrana masakriranja neprijateljskih boraca ... 170
Zabrana ubijanja djece ... 171
Zabrana ubijanja žena ... 172
Poštivanje žena koje su supruge boraca na Allahovom putu ... 172
Šehid se postaje na više načina ... 172
Ratni plijen ... 173
SUDSTVO ... 174
O kadijama ... 174
Neka kadija ne sudi u srdžbi ... 174
Ubistvo muslimana zbog nemuslimana ... 174
Opraštanje ubistva ... 174
Postupak kada se dva dokaza suprostave ... 175
Ko ubije žabu dužan je da zakolje ovcu ... 175
Odmazda ... 175
Preuzimanje funkcija ... 176
Zloupotreba analogije ... 176
Hadis o kamenovanju ... 176
Odsjecanje ruke kradljivcu ... 178
Šerijatska kazna za pijenje alkohola ... 179
Hadis o neprimjenjivanju šerijatskih kazni ... 180
Hadis o krvarini ... 180
Optuženi ima veće pravo da se zakune ... 180
RAZNO ... 181
Stvaranje čovjeka ... 181
Stanje Lutovog, a.s., naroda ... 181
Zabrana igranja šaha ... 181
Od kada datiraju dinari i dirhemi ... 181
O nebeskim zvijezdama ... 182
Redosljed Musneda po Ebu Hanifinim učiteljima ... 183
EBU HANIFE ... 185
IZ BIOGRAFIJE ... 203
SADRŽAJ ... 205